דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

יום שישי, י"ג בתמוז תשמ"ז, 10 ביולי 1987 • גליון 19166

היום 68 עמודים כולל "דבר־השבוע" • המחיר 1.50 ש"ח, באילת 1.30 ש"ח

היום בדבר

מדיניות/דני רובינשטיין, חגי אשד, אמנון דנקנר. מפלגות/עליזה ולך, יצחק מרידור, מוטבה חלבי, טובה צימוקי, אוריאל בן עמי. חו"ל/שלמה שפיר, גדעון קרן. עסקים/מוריה אבנימלך, דרור שרביט. סיפורים/חיים גורי, יוני להב, ש. אבק, אהוד מנור, מירי פז. חינוך/יעל פישביין. נשים/אבירמה גולן. גנוך/יוסי מלמן. "משא" לספרות ולאמנות/ו"דבר השבוע".

מזג האויר

(ע). – תחזית מזג האויר להיום: בהיר. גובה הגלים יהיה מ־40 עד 60 ס"מ. הטמפרטורות החזויות: ירושלים: 18־30, רמת הגולן: 17־32, נהריה: 21־29, צפת: 18־29, חיפה: 22־30, טבריה: 21־35, נצרת: 19־30, עפולה: 19־32, השומרון: 19־31, תל אביב: 21־28, נתב"ג: 20־30, יריחו: 21־37, עזה: 21־28, באר שבע: 19־34, אילת: 26־39.

מובארק ל"דבר": נשכנע הפלשתינאים לבוא לוועידה במשלחת עם ירדן – זו הדרך היחידה

שר החוץ המצרי יבקר בישראל וייפגש עם שמיר • הסובייטים הגמישו עמדתם אך עדיין תובעים "ועידה אקטיבית" • פרס נועד עם נשיא יוגוסלאוויה • פרס משוכנע: מובארק יכול לפעול בתנופה

מאת גדעון קרן, סופר "דבר" בשוויצריה

ז'נווה (מיוחד ל"דבר"). – הנשיא מובארק הגדיר אתמול בשיחה עם "דבר" את שיחותיו עם שמעון פרס כ"שיחות טובות" שעסקו בתיאום והבהרת הדרך לשלום. "אנחנו עובדים יחד כדי לקרב גופים נוספים לשולחן המשא־ומתן" אמר.

הוא הביע תמיכה במשלחת ירדנית פלשתינית משותפת לוועידת שלום בין־לאומית. "על הפלשתינאים – אמר – "להצטרף לירדן. זו הדרך הטובה ביותר והיחידה. אני חושב שהפלשתינאים הם גמישים בנושא זה ואנו ננסה לשכנע אותם לקבל זאת".

לשאלה בדבר התנאים הישראלים לצירוף ברה"מ לוועידה, אמר: "אל תעמיד אותי בקושי בין ישראל והרוסים. על הסובייטים שהם מעצמת־על לקחת חלק בוועידה בין־לאומית לפתרת בתחום הערובות. הסובייטים הראו באחרונה שהם גמישים בכיוון ועידת שלום בין־לאומית".

הנשיא מובארק ייוועד בקרוב עם שליח סובייטי בכיר בנושא הוועידה. מזכירו המדיני של הנשיא ד"ר

(המשך בעמ' 2)

פרס ומובארק: "שיחות טובות"

פרס בפגישתו עם מובארק (צילום: אי.פי)

בתום פגישתו עם מרפי:

פוליאקוב מבטיח תשובה מהירה על חידוש היחסים

מאת אמנון דנקנר, סופר "דבר" בארה"ב

פקידים בממשל אמרו אתמול, כי עוזר מזכיר המדינה לענייני המזרח התיכון ריצ'ארד מרפי לא יבקר בקרוב בישראל ולא ידווח ישירות למ"מ ראש הממשלה שמעון פרס על פגישתו השבוע עם עמיתו הסובייטי ולאדימיר פוליאקוב.

מארפי תידרך אתמול פקידים מערב־אירופים על תוכן פגישתו, ופקידים בממשל אמרו אתמול, כי פרטים על הפגישה יימסרו בהרחבה אחרי התדרוך הזה. הם אמרו, כי

(המשך בעמ' 2)

מאת גדעון קרן, סופר "דבר" בשוויץ

ז'נווה (מיוחד ל"דבר"). – מקורות דיפלומטיים בז'נווה מסרו אתמול לפרסום את שש הנקודות שהציגה ארה"ב לברה"מ בשיחות מרפי־פוליאקוב, נקודות שיש עליהן הסכמה אזורית.

1. המטרה היא שלום והדרך היחידה להשגתו – משא־ומתן ישיר.
2. ועידה בין־לאומית יכולה להוות מסגרת לפתיחת משא־ומתן כזה.
3. אם הוועידה תתכנס עליה להביא מיד למשא־ומתן ישיר.

(המשך בעמ' 2)

מאת יוסי מלמן

במשרד ראש הממשלה ובמשרד החוץ הוטל איפול על המידע שנמסר בקשר לתוצאות השיחות שהיו בז'נווה בין ריצ'ארד מרפי, תת־שר החוץ של ארה"ב ולאדימיר פוליאקוב מנהל מחלקת המזרח התיכון במשרד החוץ הסובייטי.

במוקד הדיונים שנמשכו יומיים עמדה גם שאלת כינוסה האפשרי של ועידה בין־לאומית לשלום במזה"ת.

שגריר ארה"ב תומס פיקרינג דיווח אתמול בנושא זה לראש הממשלה יצחק שמיר

ניצחון לישראל באו"ם

הארכיון לפשעי מלחמה ייפתח בקרוב

מאת מרים סוקס, סופרת "דבר" בארה"ב

ניו־יורק (מיוחד ל"דבר"). – ניצחון דיפלומטי לישראל הושג באו"ם. רוב הארצות החברות בוועדה לפשעי מלחמה של האו"ם תומכות בפתיחת ארכיון האו"ם בו מאוחסנים תיקי החשודים בפשעי מלחמה בעת מלחמת העולם השנייה – נמסר אתמול על ידי פקידים בכירים באו"ם.

פקידים אלה גילו שסין, בלגיה, נורווגיה, ניו־זילנד ולוכסמבורג הודיעו שהן נסוגות מהתנגדותן לפתיחת הארכיון ובכך מצטרפות ארצות אלה לשש ארצות אשר הביעו כבר בעבר את הסכמתן לשינויים בהליכי הגישה לארכיון.

מזכיר האו"ם הגנרל חוויאר פרז דה־קואיאר הציע שנציגים של 17 המדינות החברות בוועדה ייפגשו בספטמבר כדי לדון בשינויים בהליכי הגישה לארכיון.

בארכיון האו"ם 40 אלף תיקים שנאספו על ידי הוועדה לפשעי מלחמה של האו"ם בה היו חברים נציגים של 17 מדינות, שפעלה בלונדון בין השנים 1943 ל־1948. עם סיום הפעילות של הוועדה הועברו תיקים אלה לרשות האו"ם ואוחסנו בארכיון הנמצא במנהטן. הגישה לארכיון מותרת לנציגי ממשלות על בסיס סודי בלבד.

שגריר ישראל באו"ם בנימין נתניהו החל במערכה לפתיחת הארכיון לציבור הרחב לפני כשנה כשהתגלו תיקיו של קורט ואלדהיים, נשיא אוסטריה, בארכיון. למאבקו של נתניהו הצטרפו גם ארגונים יהודיים שונים. כיום מסתמן ניצחון למערכה זו. פקידים באו"ם אמרו שלדעתם ייפתח הארכיון רק להיסטוריונים ולמטרות מחקר בלבד.

אולטימטום 'התחיה' לשמיר: מאה מיליון ש"ח – ליו"ש

מאת אוריאל בן־עמי, סופר "דבר"

סיעת "התחיה" דורשת מראש הממשלה יצחק שמיר 100 מיליון שקלים ליהודה ושומרון כאולטימטום למניעת הקדמת הבחירות – כך אמר אתמול ח"כ יובל נאמן לסופר "דבר".

ח"כ נאמן הופיע אתמול בפני מזכירות גוש אמונים וביקש להצטרף למאבק "התחיה" לאולטימטום נגד שמיר והליכוד, כדי לסכל גם את הוועידה הבין־לאומית. חברי מזכירות גוש־אמונים יפעלו במקביל למפלגת המפד"ל והליכוד ואף יבחנו יציאה להפגנות נגד שמיר והליכוד בדרישה להקים ישובים חדשים.

יובל נאמן הודיע, כי במסמך שהוגש לשמיר דורשת התחיה להקים מיד ששה ישובים נוספים על הששה שהוחלט עליהם בהסכם הקואליציוני, אך לא כולם הוקמו. בין הישובים החדשים המופיעים באולטימטום של "התחיה": "פאת שדה" בחבל עזה ו"צוריף" בגוש עציון.

נאמן הודיע, כי דרש משמיר את תגובתו עד ה־19 ביולי שבו מתכנס מרכז התחיה כדי להכריע בהקדמת הבחירות.

הוא הוסיף שבמסגרת דרישתו משמיר הוא תובע גם להביא 30 אלף יהודים נוספים ליהודה ושומרון עד הבחירות הקרובות – תוך מתן תמריצים הנדרשים לכך. הוא מסר למזכירות גוש אמונים, כי "התחיה" דורשת משמיר הקמת מוקדים ומביים

(המשך בעמ' 2)

הכנות במשרדי הממשלה לצווי ריתוק לעובדים; ההסתדרות תעבור כנראה לשבוע עבודה מקוצר

מאת אמנון אמר, סופרו הכלכלי של "דבר" בירושלים

במשרדי הממשלה החלו כבר אמש בהכנת רשימות העובדים החיוניים נגדם יוצאו צווי ריתוק במקרה הצורך.

בשלב זה לא ברור עדיין מי ייכלל ברשימות ומה יהיה מספר המרותקים, שכן הרשימות הסופיות עדיין לא הושלמו. במהלך זה הוחל אחרי שאתמול הסמיכה הממשלה את שר האוצר להוציא את הצווים לריתוק השובתים.

(המשך בעמ' 2)

מאת סופר "דבר" לענייני עבודה

יו"ר האגף למינהל ולכוח אדם בוועד הפועל גדעון שגיא, ימליץ בישיבה הקרובה של הנהלת האגף להנהיג שבוע עבודה מקוצר במוסדות ההסתדרות, אם סדרי העבודה והשירותים מאפשרים זאת.

שגיא נענה בכך לפנייה של מזכירות חטיבת עובדי ההסתדרות. ההחלטה בדבר השינוי איננה זקוקה לאישור הוועד הפועל. לדבריו, יו"ר האגף לאיגוד מקצועי חיים הברפלד סמך ידיו על העניין.

נושא קיצור שבוע העבודה בשירות הציבורי הוא סלע מחלוקת רציני בין האוצר לבין ההסתדרות ואחת העילות לשביתה הכללית שתתקיים ביום ראשון הקרוב. שר האוצר משה נסים והממונה על השכר הלל דוראי, דחו עד כה את תביעת נציגי ההסתדרות. עיקר טיעוני השניים: קודם תסיימו את הנושא עם התעשיינים ואחר־כך נדון בעניין.

(המשך בעמ' 2)

מאז התוכנית הכלכלית ב־85'

שכר השירות הציבורי נשחק ב־8.2 אחוזים

מאת אמנון אמר, סופרו הכלכלי של "דבר" בירושלים

מאז הפעלת התוכנית הכלכלית ביולי 1985 ועד הרבע הראשון השנה, נשחק שכרם של עובדי השירות הציבורי ב־8.2 אחוזים.

נתונים מעודכנים אלה על השכר שפירסמה אתמול הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מפריכים את טענות האוצר לפיהן חזר השכר לרמתו ערב התוכנית.

מהנתונים עולה עוד כי בשכרם הריאלי של עובדי השירות הציבורי נרשמה ירידה רצופה החל באמצע השנה שעברה ועד הרבע הראשון השנה. שכרם הממוצע של כלל השכירים במשק הסתכם בתקופה ינואר־מארס השנה ב־1200 ש"ח לחודש, ובכך חזר למעשה לרמתו בתקופה שלפני הפעלת התוכנית הכלכלית. גם בשכרם של עובדי התעשייה נרשמה תופעה זהה, ואילו בכל יתר הענפים, למעט השירותים הציבוריים, היתה רמת השכר גבוהה או זהה לתקופה של ערב התוכנית הכלכלית. נתון נוסף של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה סותר אף הוא טענות חוזרות ונשנות של האוצר. הוא קובע כי גם בשיטת חישוב "כוח הקניה" נרשמו בשנתיים האחרונות שינויים דומים מאוד לתוצאות שהתקבלו לפי שיטת החישוב הרגילה, זאת בניגוד לטענות האוצר לפיהן עלה כוח הקניה עקב האטת האינפלציה בשיעור גבוה יותר מעליית השכר הריאלי.

משה לוי שוקל צאתו לארה"ב מחשש תישאול

מאת מלי זלינגר, הסופרת הצבאית של "דבר"

הרמטכ"ל לשעבר רב־אלוף (מיל') משה לוי, עדיין לא החליט אם ייצא עם משפחתו לשנת לימודים בארה"ב. זאת, לאחר שהוברר כי קיימת סכנה שהתביעה האמריקאית תבקש לזמן אותו להישאל בעדות על אדמת ארה"ב, בנושא פרשת פולארד.

נודע, כי אין כל התנגדות או מניעה מצד הממשל האמריקאי לשהייתו של לוי בארה"ב ואין לאמריקאים דבר וחצי דבר נגדו או נגד תיפקודו כרמטכ"ל צה"ל. ואולם, בשל התפקיד שמילא בפרשת פולארד, אין כל ערובה שלא יבקשו לתשאלו שם ומכיוון שכך, נשקל מחדש העניין כולו.

מצב דומה וחמור יותר קיים לגבי קצינים נוספים של צה"ל ואישים אחרים הקשורים בפרשיות האחרונות של הפרק בין ישראל וארה"ב.

ואלדהיים הוזמן לביקור לא רשמי – מאשרים בבון

מאת כתבי סוכנויות הידיעות

בון (ע"צ). – נשיא גרמניה המערבית ריכארד פון וייצזקר הציע לאחרונה לעמיתו האוסטרי קורט ואלדהיים שיקבל אותו בבון לפגישה בלתי רשמית, על כך מסרה אתמול לשכת נשיא הרפובליקה המערב־גרמנית.

בעקבות ידיעות שהתפרסמו באוסטריה, הבהיר דובר של לשכת הנשיא ביום א' בבוקר שלא מדובר בביקור ממלכתי אלא במפגש בלתי רשמי, כדוגמת אלה שקיימו בעבר ראשי המדינות של גרמניה ואוסטריה.

הדובר הוסיף ואמר, כי טרם נקבע מועד לביקורו של קורט ואלדהיים.

לונדון (ע"צ). – נשיא אוסטריה קורט ואלדהיים נמצא אשם ב־1948 ע"י ועדת פשעי המלחמה של האו"ם והוא שייך לאותו סוג של פושעים שעימם נמנים קלאוס בארבי ויוזף מנגלה – זאת אמר שלשום יו"ר הקונפדרציה של ועד שליחי הקהילות בבריטניה.

ד"ר ליונל קופלוביץ' אמר לנציגי העיתונות, כי ועדת האו"ם "מצאה שקורט ואלדהיים אשם ושייך לסוג אותו כמשתייך לסוג פושעי המלחמה כדוגמת מנגלה וקלאוס בארבי". בראש ועדה זו עמד אז נציג בריטי, סר חוברט קריגי, ציין קופלוביץ'. קופלוביץ' הציג בפני העתונאים חוברת הנוקאת את

(המשך בעמ' 2)

אם עד אז לא יוזרמו כספים

ההודעות על שכה"ל החדש יישלחו לסטודנטים מאוגוסט

ארגון הסטודנטים חברי ההסת': על הממשלה להתפטר בעקבות הבזיון

מאת יעל פישביין, כתבת "דבר" לענייני חינוך

ההודעות של שכר הלימוד החדש בגובה של כ־2000 דולר יישלחו לסטודנטים מ־1 באוגוסט, אם עד אז לא הרים הממשלה כספים לאוניברסיטאות.

עד 16 באוגוסט יש לממשלה ארכה להחליט על הזרמה נדרשת בגובה 17.5 מיליון דולר להבראת האוניברסיטאות. במקרה כזה, לא ייגבה שכר לימוד גבוה מהסטודנטים. על כך מסרה דוברת ועד ראשי האוניברסיטאות אתמול.

לדבריה, האוניברסיטאות יקבעו כל אחת את שכר הלימוד הנדרש מהסטודנטים הלומדים אצלה והצעד מתואם עם יו"ר המועצה להשכלה גבוהה, פרופ' יעקב זיו.

ארגון סטודנטים חברי הסתדרות פנה במברק לראש הממשלה יצחק שמיר ולשאר חברי הממשלה להתפטר לאלתר בעקבות הבזיון, לדבריו, שנוהלה הממשלה, פעמיים ברציפות, בעניין קביעת גובה שכ"ל באוניברסיטאות. "לא ייתכן שממשלה כישראל תקבל החלטות ואילו האוניברסיטאות יעשו ממנה חוכא ואטלולא" אמר דורון ספיר, מנהל המחלקה לסטודנטים בהסתדרות. אייל ישעיהו, המזכיר הארצי של הארגון, מתח ביקורת קשה על חוסר היכולת של שר החינוך לנווט את נושא שכר הלימוד כדרך, שתביא לפתרון כל שהוא בעניין.

בן שמחון: ההלנה אומללה

חבר הוועדה המרכזת שאול בן־שמחון, יו"ר ועדת המלגות של ההסתדרות אמר שאם תמוכס החלטת ראשי האוניברסיטאות תהיה

(המשך בעמ' 2)

תדהמה בחוגי הספנות

האחים נקש ידידי שרון זכו במכרז הובלה גדול

מאת יוסף מיכלסקי, סופר "דבר"

"אחים נקש" – ידידים של שר המסחר והתעשייה אריאל שרון, הידועים בארץ כבעלי חברת ג'ורדש לייצור תלבושות ג'ינס בארה"ב, זכו במכרז של המשרד להובלת 180,000 טון גרעינים, למשך השנה והחצי הקרובים.

היקף עסקת ההובלה – 3.5 מיליון דולר. במכרז זה השתתפו חברות "צים", "אל־ים", וחברה ישראלית נוספת. תוצאות המכרז היו צריכות להתפרסם עד 10 ביוני, אולם עד היום לא נעשה הדבר באופן רשמי.

הידיעה על מסירת ההובלה ל"אחים נקש" שנודע בקשריו עם אריאל שרון בתקופת המשפט נגד השבועון "טיים", הגיעה בימים אלה לארץ והיכתה בתדהמה את חוגי הספנות. משרד הדוברות של משרד המסחר והתעשייה לא הגיב בעניין. איגוד קציני ים הודיע, שלפי תקנות משרד התחבורה, חייבים להוביל גרעינים לארץ באוניות בצוותים ישראליים בלבד. אם "אחים נקש" לא יעמדו בתנאי זה ימנע האיגוד פריקת מטעני הגרעינים מאוניות נקש בנמלי הארץ.

לגבי כניסתם של "אחים נקש" לעסקי הספנות, קיימות ידיעות סותרות. בלשכת הספנות לא ידוע על כך שה"אחים נקש" רכשו אוניות. באיגוד קציני ים טוענים שהם בעלים של ארבע אוניות, אולם אף אחת מהן איננה מצוותת בישראל. ישראל מייבאת מארה"ב 2 מיליון טונות גרעינים, מזה מיליון טונה גרעינים מיובאים באוניות אמריקאיות ומיליון טונה גרעינים באוניות ישראליות.

החוזים עם אוניות ישראליות להובלת גרעינים נערכים פעם בשלוש שנים. 80 אחוז של ההובלה באוניות ישראליות נעשים ע"י חברת "צים" ו"אל־ים", בעוד 20 אחוז היו לפי חוזה תלת שנתי בידי חברת רוזנפלד. חברה זו מכרה לאחרונה את שתי אוניות הגרעינים שלה ויצאה מתחום הובלת הגרעינים לישראל. בנתח זה, כאמור, זכו ה"אחים נקש".

עמרם אהרוני, נציג ה"אחים נקש" בישראל, אישר את דבר הזכיה במכרז. לדבריו המכרז היה קשה והזוכים בו הציעו את ההצעה הזולה ביותר. הוא הוסיף כי "שרון לא היה בתמונה, והכל התנהל דרך הנספחות בניו־יורק".

דני גוב, סופרו הכלכלי של "דבר" מוסר:

דובר משרד התעשייה אמר אמש בתגובה, כי מינהל הסחר הממשלתי פירסם באחרונה מכרז להובלה של גרעינים באוניות שבהן מועסקים צוותים ישראליים ולכמות שהיא בזעיר מהכמות הכללית של הגרעינים שישראל מייבאת ארצה.

רעש לדך ימי... בנקאי

הצטרף ל"חשבון יומי", חשבון העו"ש החדש והמהפכני של בנק לאומי וזכה ברווח יומי.

חשבון יומי

מה אתה מקבל:

פעולותיך בחשבון פטורות מכל עמלה.

בנוסף לכך "חשבון יומי" מעניק לך משיכת יתר גבוהה, הלוואות מיוחדות, ריבית זכות יומית ודו"ח הכנסות והוצאות רבעוני ומצטבר לשנה. כל זאת תמורת 3 ש"ח לחודש בלבד.

* למעט שיקים מתחת ל־50 ש"ח

הבנק רשאי לשנות את תנאי התכנית או להפסיקה בכל עת.

בנק לאומי - רווח יומי

هكذا من الأصل

هكذا عن الأصل

חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות

נסים: להפסיק את ה„לביא" מיד! רבין: עדיף עתה מאשר אחר־כך

מאת אריה איזן ומדיה אבנימלך, סופרי „דבר"

„להעשייה האווירית אין כל תוכנית „לביא" מקוצצת. לא הוגשה לנו כל הצעה עם תבנית קטנה יותר", אמר אתמול שר האוצר משה נסים לכתבים כלכליים לאחר פגישה שהיתה לו עם מועצת המנהלים של התעשייה האווירית ועם שר הבטחון.

„יש אפשרות לעשות „לביא" או להפסיק אותו. לדעתי יש להפסיק את הלביא מיד, כיוון שעלותו ביחס לאלטרנטיבה היא 1.9 מיליארד דולר", אמר נסים.

רבין: מוכן לפשרה

שר־הבטחון יצחק רבין הודיע על נכונותו לדון ב„הסדר פשרה", שיאפשר את המשך פרוייקט ה„לביא". "אינני מתנגד בעקרון ל„לביא", הדגיש רבין, בסכמו את הפגישה המשותפת שלו ושל שר־האוצר משה נסים עם מועצת־המנהלים של התעשייה האווירית. אולם שר־האוצר אמר בצאתו מהדיון, כי "לראובן הלב, כפות המאזניים נוטות לא לטובת הלביא".

דברי השר רבין התפרשו כרמז לנכונותו להתפשר על התוספת שהוא דורש לתקציב הבטחון במקביל לנכונותה של התעשייה האווירית להוזיל את המטוס. השר רבין דורש לאורך כל סידרת הדיונים האחרונה להוסיף "משהו בסדר גודל של 200 מיליון דולר" לתקציב משרדו בתמורה להמשך הפרוייקט. אתמול היתה הפעם הראשונה שאמר דברים, שהיה אפשר לפרשם כנכונות לשקול מודש סכום זה. עם זאת הדגיש שר־הבטחון, כי "במצב הקיים בעת עדיף להפסיק את הפרוייקט עכשיו מאשר כעבור זמן". השר הביע דעתו, כי ישראל אינה צריכה לייצר מטוסים והוסיף, כי התעשייה הבטחונית "גדולה על המדינה ויש להעמידה ממדיה הנכונים".

בניגוד לציפיות, שהתעוררו בקרב מתנגדי ה„לביא" בעקבות דבריו של שר־האוצר שלשום בסלווידיה, כי בכוונתו לנקוט עמדה משותפת עם שר־הבטחון יסכמו עמדה משותפת נגד המשך הפרוייקט, לא רנו אתמול השניים בעניין זה. השר נסים אמר, כי הוא מבין את הקשיים שייגרמו לתעשייה האווירית, אם יבוטל הפרוייקט, אולם כאשר הוא שוקל מולם את צורכי הבטחון והכלכלה, "לראובן הלב כפות המאזניים נוטות לא לטובת הלביא". הוא הדגיש, שאם יופסק הפרוייקט ייחסכו 2 מיליארד דולר, אותם יהיה אפשר להעמיד לצרכים חיוניים יותר של צה"ל. הוא חזר על עמדתו, כי לא יתן לפרוץ את מסגרת התקציב למען ה„לביא".

יו"ר מועצת־המנהלים של התעשייה האווירית אלוף (מיל') מוטי הוד אמר באוזני השרים רבין ונסים, שכמפקד חיל־האוויר לשעבר הוא יודע, כי המטוסים הזולים ביותר של צה"ל הוכחו כל שנה 20 מטוסים מארה"ב וכי תהליך זה יימשך. „מחצית מתקציבו של חיל־האוויר מוצא על הצטיידות במטוסים", הוסיף. הוא ציין, כי „המדובר כעת בסכום של 1.2 מיליארד דולר בשלוש השנים הקרובות להשלמת פיתוח ה„לביא" וחשוב שכספים אלה ישארו בארץ".

הוד הדגיש, כי התעשייה האווירית מייצאת השנה ב־600 מיליון דולר ויותר וכי עם ה„לביא" תוכל להגיע בעשור הבא לייצוא שנתי של מיליארד דולר. בלי ה„לביא", הזהיר, תיסוג התעשייה האווירית החייבת לא רק שלא יגדל, אלא אף יפחת.

חבר אחר במועצת־המנהלים, סגן שר האוצר לשעבר יחזקאל פלומין, הציע לבחון את האפשרות לגייס ל„לביא" השקעות מסחריות בחו"ל.

היום יימשך הדיון המשותף של ועדת החוץ והבטחון וועדת הכספים של הכנסת בעתיד ה„לביא". בדיון הקודם לפני שבועיים הוזלה מערכת הבטחון בהצגת העמדות השונות הרווחות בתוכה והיום תושלם הצגת העמדות הללו. בעוד שבקרב חברי ועדת החוץ והבטחון נוטה הרוב להמשיך בפרוייקט, מתייחסים חברי ועדת הכספים בהבנה רבה יותר לנימוקיהם של מתנגדי ה„לביא".

אמנון דנקנר, סופר „דבר" בארה"ב מוסר:

שמונה חברים של ועדת השירותים המזוינים של בית הנבחרים האמריקאי, פנו אתמול במכתב לראש הממשלה יצחק שמיר וביקשו שישראל תנטוש את פרוייקט ה„לביא".

השמונה, אשר משקיפים ישראליים בוואשינגטון מגדירים אותם כמקורבים לפנטאגון ומושפעים ממנו, הזהירו כי ישראל נכנסת לשוק צפוף בו אין לה סיכוי רב וקבעו, כי פרוייקט הלביא ניצב עתה בפני קשיים שיגברו. הם ממליצים במכתבם לישראל להפנות את המימון האמריקאי והידע הטכנולוגי בישראל לפרוייקט של הטילים הטאקטיים נגד טילים קצרי־טווח.

דובר של הפנטאגון אמר אתמול, כי להמשך פרוייקט הלביא תהיה השפעה שלילית על שאר הסיוע הבטחוני של ארה"ב לישראל. הדובר אמר, כי במקרה זה יהיה העתיד בספק לגבי כל שאר התוכניות הבטחוניות כמו בניית הצוללות וספינות הסיור, ייצור טנקי מרכבה נוספים ורכישת מסוקים. לאור ממצאי דו"ח מבקר הקונגרס ודו"ח מבקר המדינה הישראלי, ברור שה„לביא" ימשוך מהתקציב הבטחוני של ישראל יותר ממה שהיה צפוי, כך שהשארית לא תספיק לכל התכניות האלה, אמר.

הדובר אמר עוד כי שר הבטחון רבין שביקר בארה"ב לפני עשרה ימים נפגש לשיחה ממושכת עם שר ההגנה ויינברגר אמר בעצמו כי אם מדברים מהבחינה הבטחונית הטהורה אין לישראל צורך בלביא. ירבין קיבל מויינברגר חבילה יפה כדי להביא „לעמיתיו" אמר הדובר, בהתייחסו להצעות הסיוע האמריקאי למקרה שיבוטל פרוייקט הלביא.

שרי הבטחון והאוצר בפגישה המשותפת עם הרמטכ"ל וראשי התעשייה האווירית בראשות מוטי הוד ומשה קרת (צילום: ישראל סאן)

מובארק ל„דבר": נשכנע הפלשתינאים

(המשך מעמ' 1)

עוסמה אל באז אמר, כי יש להתקדם בנושא תהליך השלום ולא להקפיא את המגעים, גם אם יש מפלגה בישראל שבלמת הליך זה.

הוא אמר גם, כי מובארק "לא יוותר" עם "אשר עקשות גם אם יבוא לוועדה. הודה על נשיא מצרים ר"ר מוחמד בלגזי אמר ל„דבר", כי כשהיה פרס באלכסנדריה בספטמבר שעבר הוא הביע תמיכה בוועידה בין־לאומית בשם מדינת ישראל כולה והמצרים מקבלים זאת כך.

עוד אמר, כי ההודורים בנושא הוועידה ניתנים „ליישור". הנשיא מובארק פירס מצירק את הקשיים בנושא הוועידה. ביניהם, השתתפות הפלשתינית, והגדרת תפקידי הוועידה.

שיחה של שעתיים

דינה (מיוחד ל„דבר"). – שר החוץ שמעון פרס נועד אתמול לשיחה של יותר משעתיים עם נשיא מצרים חוסני מובארק בסנוימיה של מובארק במלון „אינטרקונטיננטל" בז'נבה. שני הנשיאים ישבו על המפה זה לצד זה ושוחחו בפינתיות. ברבע שעה הראשונה השתתפו בשיחה גם מן הצד הישראלי מנכ"ל משרד החוץ אברהם טמיר ויועצו של פרס אורי סביר. מן הצד המצרי שר החוץ עבדל מאגיד ומנהל הלשכה המדינית של הנשיא עוסמה אל באז.

בתום השיחה אמר שמעון פרס כי הזמין את שר החוץ המצרי מאגיד לבקר בישראל. הנשיא מובארק הסכים לכך ויודיע על התאריך עם שובו לארצו. הביקור, אמר, "ייערך בתוך ימים עד שבועות, ומאגיד יוכל ליצור קשר עם כל גוני הקשת הפוליטית בישראל, כולל ראש הממשלה שמיר". פרס הגדיר את השיחה כ„סיכום תצי שנתי" בנושא תהליך השלום, סיכום שהוא בסופו של דבר חיובי, אם כי נותרו קשיים.

הוא אמר, כי בין ישראל ומצרים יש הסכמה בנקודות הבאות: שהמו"מ באיזור צריך להיות ישיר, שכל הסכם הוא פרי הסכמה ולא של כפייה, שוועידה לא תוכל להיות כופה או להטיל וטו, ושוועידה בין־לאומית אינה אלא פתיחה למו"מ ישיר, מאפשרת אותו ולא מחליפה אותו.

הנשיא מובארק תומך בלב תפש במשלחת ירדנית פלשתינית ואינו מאמין במדינה פלשתינית עצמאית. מובארק ופרס שמעו דין־וחשבון על שיחות מרפי ופוליאקוב בז'נווה והנושא עלה בהרחבה בשיחותיהם. ההתרשמות האמריקאית מן השיחות היא, שהרוסים עברו מעמדה נחושה לעמדה גמישה. מזכיר האו"ם פרז דה־קואיאר שעימו נועד פרס אחרי פגישתו עם מובארק אמר, כי התרשם משיחותיו עם הרוסים שהעיקר בעבורם הוא ה[illegible] מוועידה ולא השוכים התנאים. נראה כי הרוסים אינם מתנגדים עוד, כי הוועידה תהיה כופה, אך הם ממשיכים לדרוש „ועידה אקטיבית", שתוכל לתת ערבויות בין־לאומיות. הנשיא מובארק אמר, כי הוא מוכן להסביר לברה"מ ולסינים את חשיבות כינון יחסים דיפלומטיים עם ישראל. נראה גם שחלה התפתחות בעמדה הסובייטית בנושא פתרון גלובאלי לבעיה הפלשתינית כתנאי לקיום הוועידה.

נושאים אחרים שעלו בשיחות פרס־מובארק היו שיתוף פעולה כלכלי ושיתוף פעולה בתחום האנרגיה. שמעון פרס שהשתתף אתמול בפתיחת ועידת ארגון האו"ם לפחקר ופיתוח נרדש גם לשיחה של [illegible] נשיא [illegible] היוסגן [illegible] היחסים בין [illegible] כן [illegible] הכלכלה [illegible] פנים" שר [illegible] וימבאבואה שהביע תקווה שיוכל לבוא לישראל. היום צפויה לו פגישה עם שר החוץ הודי.

פרס העריך, כי לאחר נצחונו המרשים של מובארק בבחירות לפרלמנט הוא מרגיש חופשי לתמוך בתהליך השלום ורוצה לפעול במלוא התנופה בנושא זה. הוא נמצא בקשר טוב עם ירדן ומקיים קשרים עם כל הצדדים הנוגעים בדבר.

הכנות במשרדי הממשלה

(המשך מעמ' 1)

מזכ"ל הסתדרות המהנדסים יצחק רז פנה אתמול לשר האוצר משה נסים בדרישה לכנס לאלתר פגישת פסגה בהשתתפות מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר ונשיא התעשיינים דב לאוטמן, כדי להגיע לפשרה בסוגיה זאת. לדברי רז, הפער לא גדול וניתן להגיע לסיכומים אשר ימנעו את השבתת המיגזר הציבורי.

סגן יו"ר האגף לאיגוד מקצועי מאיר גת מסר אמש, כי ההכנות להשבתה הולכות ונשלמות וכי יש נכונות רבה מצד עובדים שאינם קשורים ישירות למאבק להצטרף לשביתה. מטה המאבק של ההסתדרות עובדי המדינה יתכנס היום ויחליט על הצטרפות מלאה להשבתה הכללית. הסתדרות עובדי המדינה תובעת משר האוצר לפתוח עמה במו"מ נפרד מיתר האיגודים המקצועיים בשירות הציבורי.

יו"ר סיעת הליכוד בהסתדרות יעקב שמאי ייפגש הבוקר עם מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר בניסיון לתווך בין ההסתדרות לבין האוצר כדי למנוע הסלמה ביחסי העבודה.

אריה אריה, סופר „דבר" מוסר:

25 סיטות בין־לאומיות מישראל ואליה ישתבשו כתוצאה מהשביתה ברשות שדות התעופה מחרתיים. 10,000 נוסעים ייפגעו במישרין או בעקיפין.

אלי חורי, סופר „דבר" בירושלים מוסר:

הבחינות באוניברסיטה העברית בירושלים יתקיימו ביום ראשון 12.7 כמתוכנן – למרות השביתה במשק.

(המשך מעמ' 1)

במשרד האוצר ציינו אתמול, כי מדובר כמהלך רגיל שבו נוקטת הממשלה בזמן שביתות בשרות הציבורי. מהלך זה נועד, לדברי האוצר, להבטיח מתן שרות הכרחי ומינימלי של השרות הציבורי, למרות השביתה.

במקרה כזה מסמיך שר האוצר את נציב שרות המדינה לפנות לשופט בית־משפט ולבקשו להוציא את הצווים.

פוליאקוב

(המשך מעמ' 1)

ממשלת ישראל תקבל את התדרוך שלה באמצעות שגרירות ארה"ב בתל אביב.

ממה שנודע עד כה על תוכן שתי הפגישות שקיים מארפי עם פוליאקוב בז'נוה עולה כי נושא הוועידה הבינלאומית תפס בהן מקום מרכזי. פוליאקוב הבטיח תשובה מהירה על שאלות האמריקאים בדבר כוונות הסובייטים לחדש את היחסים הדיפלומאטיים עם ישראל ולהגדיל את מספר היהודים שיורשו לעזוב את ברה"מ. ייתכן שהתשובה תינתן במסגרת פגישה הצפוייה בשבועות הקרובים בין מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ לבין עמיתו הסובייטי אדואורד שווארדנדזה.

פוליאקוב הסכים עם מארפי, כי אין לראות בוועידה הבינלאומית פורום שיכפה פתרונות על הצדדים לסיכסוך, אולם עם זאת הביע את העמדה הרוסית, כי הוועידה אינה יכולה ואינה צריכה לשמש פורום טיקסי בלבד.

(המשך מעמ' 1)

4. הוועידה לא תכפה פתרון ולא תוכל להטיל וטו על הסכם שיושג בין הצדדים.

5. כל המשתתפים חייבים לקבל את החלטות 242 ו־338 כבסיס ולהתנער מאלימות וטרור.

6. הזכויות הלגיטימיות של הפלשתינים יידונו במסגרת משא־ומתן בין הצדדים והייצוג הפלשתיני יהיה במסגרת משלחת ירדנית־פלשתינית.

אנו משתתפים באבלה הכבד של חברתנו לעבודה

כהן רחל

במות **אמה** ז"ל

תנחומינו למשפחה האבלה

תנובה מניף מרכזי הגיוש

ההנהלה והעובדים

ההודעות

(המשך מעמ' 1)

בכך פגיעה קשה בבני העובדים בעלי השכר הנמוך והבינוני וימנע מהם את האפשרות לרכוש השכלה גבוהה. „זו החלטה אנטי־חברתית שתגרום להעמקת הפערים החברתיים", אמר. בן־שמחון פנה אל מזכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר וקרא לו לקיים דיון בנושא בוועדה המרכזת, בהשתתפות ראשי הסתדרויות הסטודנטים בארץ, במגמה להחליט על קיום מאבק משותף נגד ההחלטה.

סופרת „דבר" בכנסת מוסרת, כי ח"כ אמירה סרטני (מפ"ם) הגישה לכנסת הצעה דחופה לסדר היום בעניין שכר הלימוד באוניברסיטאות.

ח"כ רפי אדרי: התנגדות הליכוד להצעת האוצר בעניין המושבים תביא למשבר

מאת סופר „דבר" בכנסת

יו"ר הנהלת הקואליציה ויו"ר סיעת המערך ח"כ רפי אדרי מתח אתמול ביקורת חריפה על הליכוד ואמר, כי התנגדותה של סיעת הליכוד להצעת האוצר הבאה לפתור את המשבר במושבים, מסכנת את שלמותה של הקואליציה.

ח"כ אדרי האשים את הליכוד בכך שהוא מוכן לנהל מלחמה ממלגתית צרה על גבם של עשרות אלפי מושבניקים המצפים לפתרון בעיותיהם הדחופות. ח"כ אדרי אמר עוד: „הפתרון המוצע המונח על שולחנה של ועדת הכספים של הכנסת, אינו הצעה של המערך אלא הצעה רישמית של משרד האוצר, אך סיעת הליכוד ממשיכה בעקביות ובעקשנות להתנגד להצעת האוצר".

אדרי דחה בתקיפות את הצעת הליכוד לפתור את מצוקתם של המושבים על ידי מכירת נכסיהם של „תנובה" ו„המשביר". בהקשר זה אמר ח"כ אדרי: „המערך מתנגד, כמובן, לעצם הרעיון הזה. אולם אפילו לשיטתם של אנשי הליכוד, תהליך כזה עלול להימשך שנים ואין בו כדי לפתור את המצוקה נוכחית של המושבים".

בקרוב עומד להתכנס פורום קואליציוני רמדרג (ראש הממשלה שמיר, ממלא מקום ראש הממשלה שמעון פרס, שר האוצר משה נסים וראשי סיעות המערך והליכוד) בנסיון למצוא פתרון מוסכם ומהיר שיאפשר לוועדת הכספים לאשר תכנית לסיום המשבר במושבים. „אם לא יימצא פתרון כזה, יתרחב המאבק הרחק מעבר לארבעת הקירות של ועדת הכספים" הזהיר ח"כ רפי אדרי.

דבר DAVAR دافار

מאוחד עם **למרחב**

העורכת חנה זמר

משנה לעורך דוד פדהצור

מזכיר מערכת מרדכי ברקאי

עורך „דבר־השבוע" טוביה מנדלסון

מנהל כללי אמנון בר־יוסף

המו"ל – „דבר" בע"מ

נדפס בדפוס „דבר" בע"מ

המערכת והמנהלה תל־אביב

רח' שינקין 45, ת.ד. 199

מיקוד 61001

טלפון 286141 (6 קוים)

מחלקת המודעות

טלפונים ישירים

286156, 281860, 298032

ירושלים:

רח' א, בית „דבר" רח' שינקין 45

טלפון 286141, מיקוד 65233

חיפה:

רח' המלך גורג' 16

ירושלים קומה ג'

242203, מ. 94229

חוץ לארץ:

רח' הנביאים 27

טל' 642111-2-3

הדה הבוק

„חזבאללה" מרחיב אחיזתו בדרום־לבנון

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

האירגון השיעי הקיצוני "חזבאללה" מרחיב בעת האחרונה את שליטתו באזור שמצפון לרצועת הבטחון בדרום לבנון תוך שהוא נהנה מתמיכה כספית וכוח אדם מאיראן.

מתברר, כי הרחבת האחיזה נעשית בדרכים שונות, חלקן באמצעות פיתויים כספיים וחלקן תוך איומים והטרדות. כוהני דת שיעים של "חזבאללה" רוכשים באחרונה בקצב מוגבר בתים בכפרים שיעיים מצפון לאזור הבטחון ולשיאם הגיעו בקניית מפעל לעיבוד עורות בכפר השיעי משכרה.

במקרים אחרים רכשו השיעים בתים הסמוכים למחנות הפליטים באזור צור כדי להשפיע על צעירים פלשתינאים להצטרף ל"חזבאללה". מקצת מבתים אלה ואחרים נהפכו למסגדים.

ההשתלטות השיעית נעשית בתיאום ובסיוע פלשתינאים קיצונים בדרום לבנון, בהם פליטים ממחנות הפליטים באזור צור, כאשר מטרת שני הצדדים היא לבלום את שליטתם של אנשי "אמל" השיעים המתונים יחסית באזור.

בין השאר, פתחו באחרונה אנשי ה"חזבאללה" עשרות חוגי חורה בתשובה מוסלמיים שבהם לומדים ומתחנכים בני נוער וצעירים רבים מכפרי האזור. אלה נשלחים אחרי החזרה בתשובה לאימוני נשק באזור הנתון לשליטת אנשי ה"חזבאללה" בבעל בק שבבקעת הלבנון.

נודע כי אנשי "אמל" מנסים להצר את צעדיהם של השיעים הקיצונים באזור דרום לבנון ובמסגרת זו הם אינם מאפשרים להם לפעול מחוץ למסגדים בכפרים.

„דניאלה וייס הוציאה מהשר לוי 3 מיליון דולר לרובע היהודי בחברון"

„דניאלה וייס, מזכירת גוש־אמונים, הוציאה משר־השיכון דויד לוי 3 מיליון דולאר עבור הרובע היהודי בחברון" – מסר יעקב (בצליה) כ"ץ, חבר מזכירות גוש־אמונים, בישיבת המזכירות.

ישיבת המזכירות, שנערכה במשרדי גוש־אמונים בירושלים באמצע מאי השנה, דנה בין השאר בתיפקודה של דניאלה וייס כמזכ"ל גוש־אמונים, לאחר הדרישה להדיחה.

יעקב כ"ץ מבית־אל נחלץ להגנתה של דניאלה וייס והפליג בשבחיה. הוא סיפר כיצד נסעה וייס אחרי דויד לוי לכפר הערבי בסמת־טבעון ושם „הוציאה ממנו" שלושה מיליון דולאר לבניית הרובע היהודי בחברון.

בימים אלה מתבצעות עבודות הבנייה ל־12 דירות ב„חצר היהודיים" בחברון. לפי שעה, לא ברור מאיזה תקציב הבטיח לוי את 3 מיליון הדולארים לדניאלה וייס.

אדלשטיין מגיע ארצה ביום א' – שוחח עם שמיר

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

אסיר ציון לשעבר, יולי אדלשטיין, הגיע אתמול לוינה וביום ראשון הקרוב יגיע לישראל. אתמול שוחח אדלשטיין עם ראש הממשלה, יצחק שמיר אשר בירך אותו על יציאתו מברה"מ.

בשיחת טלפון ברגשת אמר שמיר כי הוא מאושר מאוד לשמוע על הגעתו של אדלשטיין לוינה והוא מבקש לראותו בהקדם בישראל. ראש הממשלה שאל לשלומו ואדלשטיין השיב כי מצבו טוב משהיה.

בתום השיחה הקצרה הודה אדלשטיין לראש הממשלה ולממשלת ישראל על המאמצים שעשו ואשר בזכותם יצא [illegible] לומר [illegible] את [illegible] אדלשטיין ומשפחתו יגיעו ביום ראשון לישראל, הבכמל התעופה בן־גוריון תקבל את פניו קבלת פנים ממלכתית.

ועדת הבוררות בתיאטרון חיפה טרם החלה בעבודתה

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר"

ועדת הבוררות שנבחרה על־ידי אנשי תיאטרון חיפה ומועצת המנהלים לדון בסכסוך שבין הנהלת התיאטרון לבין עופרה ויינגרטן, שהתעוררה בגלל חילוקי הדעות בנושא ההצגה „לילות העליזים של פרנקפורט" טרם החלה בעבודתה. כזכור, נבחרו לוועדת הבוררות שלושה חברים: יעקב אגמון (יו"ר), חנה מרון וד"ר דוד אלכסנדר.

ואלדהיים הוזמן לביקור

(המשך מעמ' 1)

הכותרת „העבר הנאצי של ואלדהיים", אוסף של כל האשמות שהועלו נגד מי שהיה המזכיר הכללי של האו"ם.

החוברת כוללת האשמות חדשות נגד ואלדהיים, בין השאר צויין בה כי בספטמבר 1943 חתם מי שמכהן עתה כנשיא אוסטריה על צו לגירושם של 10,000 אסירים למחנות עבודה. הוא גם זכה במדליה לאות הערכה לפעילותו בחזית המזרחית.

בינתיים נודע מבלגראד כי בית המשפט ע"ש ראסל החליט להתכנס למושב שלא מן המניין, כדי לבחון את התיקים המתייחסים לפעילותו של נשיא אוסטריה קורט ואלדהיים במהלך מלחמת העולם השנייה. יצויין, כי יו"ר בית משפט בין־לאומי זה לדיון בפשעי מלחמה הוא ההיסטוריון היוגוסלבי ולאדימיר דדיזר.

פקידים בבון הגנו אתמול על כוונתו של נשיא מערב גרמניה ריכארד פון וייצזקר להיפגש בפגישה לא רשמית עם נשיא אוסטריה קורט ואלדהיים. פקידי הממשלה דחו את הטענה, כי הפגישה נועדה להסיר את הבידוד הבין־לאומי מעל הנשיא האוסטרי.

פקיד בלשכתו של וייצזקר אמר, כי הנשיא ימשיך במסורת דיפלומאטית ארוכה כאשר ייפגש לפגישה לא רשמית עם ואלדהיים. עם זאת הוא הדגיש, כי עדיין לא נקבע כל תאריך לביקור, ולא נקבע כל ביקור ממלכתי רשמי.

אולטימטום „התחיה" לשמיר

(המשך מעמ' 1)

שבהם יתגוררו הגרעינים המיועדים לששת היישובים הנוספים – כהוכחה לקבלת דרישת „התחיה".

נאמן הודיע, כי בכוונת „התחיה" ליישם את תוכנית 100 אלף יהודים ביהודה ושומרון עד הבחירות הקרובות ובכך לסכל את רעיון הוועידה הבין־לאומית של שמעון פרס.

מזכירות גוש־אמונים החליטה לאמץ את האולטימטום של „התחיה" ומתכוננת לצאת במקביל לפעילות נגד הוועידה הבין־לאומית, בין השאר בהפגנות פומביות.

הבין־לאומי דחה התפטרות עו"ד ארנון

מאת מאיר תגימר, סופר הכלכלי של „דבר"

דירקטוריון הבנק הבין־לאומי שהתכנס אתמול לדיון מיוחד לא נענה, יו"ר הדירקטוריון יגאל ארנון, החליט פה אחד לדחות את בקשתו של ארנון להתפטר מתפקידו.

כזכור, הודיע יגאל ארנון, כי הוא מבקש לשחררו מתפקידו בעקבות הכוונה להעמידו לדין על חלקו בפרשת „הפגישה הלילית" וכן למנות יו"ר אחר תחתיו.

יגאל ארנון מונה ליו"ר דירקטוריון הבנק הבין־לאומי בפברואר השנה בעקבות התפטרותו של צדיק בינו שמונה למנכ"ל בנק לאומי. החילופין בבנק עברו ללא זעזוע ובלא שהבנק נפגע ותוך המשך פעילותו התקינה.

דירקטוריון הבנק הודיע, כי המשך כהונתו של יגאל ארנון היא לטובת הבנק ואינה מכבידה עליו, ולפיכך אין הוא מקבל את התפטרותו.

הנשיא האוסטרי ואלדהיים מקבל בלשכתו את ראש הממשלה הסובייטי ניקולאי ריסקוב, אתמול בווינה (צילום: איפי)

<u>בחקירת תלונתו של דן ברעם:</u>

תרגיל המשמר האזרחי הפך לתרגיל־כוח פנים־משטרתי

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

במהלך תרגיל „אורלוף", שהוכן בשנת 1986 על־ידי המשמר האזרחי, ניסה ניצב ברוך לוי – מפקד המשמר האזרחי – להכשיל את מפכ"ל המשטרה, רב ניצב דוד קראוס, בתפקידו, כדי לרשת את מקומו.

פרטים אלה התבררו אתמול בעת החקירה, במחלקה לחקירות פנים של משטרת ישראל, של תנ"צ (גימלאי) דן ברעם – סגנו של לוי, שהתלונן נגדו במחלקה לחקירות פנים.

החקירה של דן ברעם ארכה כמה שעות והיא נוהלה על־ידי חוקרים זוטרים יותר מברעם ומניצב ברוך לוי.

תנ"צ ברעם סיפר אתמול בחקירתו, כי בתרגיל רוב הזיקי של המשמר האזרחי, שבו נבחנה יכולתה של משטרת ישראל להערך לפיגוע המוני, ניסה ניצב לוי להכשיל את המפכ"ל כדי שיוכל לרשת את מקומו. ברעם גילה, כי לפני תחילת התרגיל נתבקש ניצב לוי להימנע מתרגול קטע מסוים בתרגיל הכולל, אולם – זאת כפי שהזהיר לוי בפני גורמים בכל זרועות הבטחון – הוא עשה כל מאמץ להוכיח את חולשת המפכ"ל ומפקד מחוז תל־אביב – ניצב גבי עמיר ו„הנחית" את האירוע הנוכחי. מהלך זה הביך מאוד את פיקוד המשטרה.

חבר־הכנסת מוועדת הפנים של הכנסת דרש אתמול שהמשטרה תנהל את חקירת ברוך לוי עם משפטן מפרקליטות המדינה. קציני משטרה בכירים הביעו את הדעה כי קשה לנהל חקירה כשכל החוקרים בחקירה נמוכים בדרגתם מניצב ברוך לוי – שנגדו הופנתה התלונה.

<u>פייצל אל־חוסייני בשחרורו מהמעצר:</u>

„אמשיך בפעילות הפוליטית למען העם הפלשתינאי"

מאת הגי רובינשטיין, סופר „דבר"

פייצל אל־חוסייני שוחרר אתמול ממעצר מנהלי. הודיע מיד אחרי שחרורו: „אמשיך בפעילות הפוליטית כמו שהייתי עושה קודם לעבוד על החוק למען זכותו של העם הפלשתיני להגדרה עצמית ככל העמים".

פייצל אל־חוסייני, שנחשב מראשי התומכים בפתח במחוז ירושלים ובשטחים, נעצר לפני שלושה חודשים על פי צו מעצר מנהלי. הצו קבע לו ששה חודשי מעצר אולם בית המשפט המחוזי זאת ל־3 חודשים. חוסייני בגזם במחוז ירושלים מסיבת שתוכאים וידידיו ערכו לו קבלת פנים גדולה.

הוא סיפר כי עם מעצרו נערכו חיפושים מקיפים בביתו ובמשרדו (המרכז ללימודים פלשתיניים) והחרמו מסמכים רבים. לדבריו, כאשר הוכאו המסמכים לבית המשפט לא נמצא בהם דבר המהווה עבירה על החוק והשופט הסכים למעצר מנהלי בן שלושה חודשים רק בגלל חומר סודי שהוצג בפניו. „אם היו משאירים לי ולפרקליטי המשפטי והדיוני מוים גם אותו" אמר אל־חוסייני.

הוא הגדיר את החומר „הסודי" שנבע לשיטה המקובלת על דמותו המזוקפת – לדבריו – של הדמוקרטיה הישראלית. חוסייני הוסיף, כי עיקר פעילותו הוא במסגרת „הוועד נגד היד הקשה" והצהיר שאיש לא יכול להפחידו. „לא אעבור על החוק" אמר פייצל אל־חוסייני „ובכן לעם הכבוש אמשיך במאבק".

דן כהן העביר למשטרה חומר נוסף על חב' 'גניש'

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

חבר הכנסת דן כהן (ריצ) העביר לראש אגף החקירות חומר רב הנוגע לחקירה שנערך מבקר המדינה בעניין נוהלי הפינוי של מעברת באר־יעקב על ידי חברת „גניש", השייכת לקבלן ואיש העסקים שלום גניש.

בעקבות כתבה וידיעה מורחבת שנתפרסמה אתמול ב„דבר" העביר אתמול חבר הכנסת דן כהן מכתב לראש אגף החקירות, ניצב יגאל מרכוס, וכך הוא כותב: „בנוסף לחומר החקירה הרב המצוי בדו"ח 37, אני מתכבד להעביר אליך חומר נוסף אשר לפנות לגבי פינוי מעברת באר־יעקב, והשתות התפכים לחשדים ביותר. יש לחקור את האישים ששמותיהם מופיעים בתאמר הראיות כדי לגלות האשמים ולהעמידם לדין וזאת בין אם המדובר באנשי משרד הבינוי והשיכון ובין אנשי חברת „גניש".

חבר הכנסת דן כהן מציין, כי מן החומר שהגיע לידיו עולים הממצאים הבאים:

משרד הבינוי והשיכון נטל על עצמו את האחריות לאכלוס המעברה למרות שאין זה תפקידו אלא תפקיד מנהל מקרקעי ישראל.

הממצא הכולל הוא שלמעשה אין משרד הבינוי והשיכון נחלץ לעזרת מפוני מעברת באר־יעקב אלא נחלץ כעזרתה לטובת חברת „גניש".

ברור כי מנהל המחוז מר מאירי שיקר בתשובתו, מיום ה־16 באוגוסט 1983, כאשר דיווח כאילו חברת „גניש" סייעה למשרד לפנות את המעברה ללא תמורה. שקר זה היווה כסות הברחית שיעודה לאפשר למשרד הבינוי והשיכון, מאוחר יותר, להעניק רווחים מופרזים רווקא.

חברת „גניש" קיבלה לכל הפחות חצי מיליון דולאר מעבר לעלות האמיתית שהעבירה למפונים וזאת בנוסף לרווחים עסקיים רגילים. סכום זה – שמן הראוי לבנותו גניבה – הוא רק סכום חלקי כיוון שהוא נובע מ־21 תיקים בלבד.

המפד"ל עשויה להיעדר מן ההצבעה על בתי"ד רבניים

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

לשכת המפד"ל עשויה לקבל החלטה, שתחייב את סיעתה בכנסת לא להשתתף בהצבעה על חוק שיפוט בתי־הדין הרבניים, ששיים תובעת מהליכוד להעלותו בכנסת בעוד כשבועיים.

הח"כ לשעבר ד"ר יהודה בן־מאיר, יו"ר הוועדה המתמדת במפד"ל, מתח אתמול ביקורת על הח"כים של המפד"ל מפני שלא פעלו למניעת העלאת חוק „מיהו יהודי" וחוק השבת. לדבריו, היה על הלשכה להתכנס לפני ההצבעה כדי להכריע אם לקבל את עצת הרבנים הראשיים להתנגד להעלאת החוקים הדתיים כל עוד לא מובטח להם רוב.

הרבנים הראשיים מגדירים את הבזיון שבאי־השגת רוב בהצבעות על חוקים דתיים כ„חילול שם שמיים". התקיים של ההצבעה שלשום משמש את בן־מאיר להציע את כינוס לשכת המפלגה לפני ההצבעה על חוק שיפוט בתי־הדין הרבניים כדי שתורה להברי־הכנסת איך לנהוג.

אם לא יובטח רוב להעברת החוק ימליץ בן־מאיר ללשכה להורות לסיעתה בכנסת לצאת מאולם המליאה בזמן ההצבעה על החוק.

לחוק בתי־הדין הרבניים לא מובטח רוב במליאה. והיעדרות הח"כים של המפד"ל תכביר על ש"ס ועל הליכוד.

אלף איש בעצרת הזדהות עם יהודי ברית־המועצות

(ע). – כאלף איש השתתפו אתמול בערב בעצרת הזדהות עם יהודי ברה"מ שאורגנה מחלקת התרבות של עיריית פתח תקוה והתקיימה בבית ספר לאמנות ההתנהלות בעיר.

בעצרת ההזדהות השתתפו 300 משפחות עולים, שנקלטו בשנים האחרונות בעיר פתח תקוה.

יו"ר ויצ"ו העולמית הגב' מיכל מודעי, סיפרה על שיחתה עם מסורב העלייה ויקטור ברייליבסקי, בעת שהיותה בשוודיה רציינה, כי 250 חברות ויצ"ו קיבלו על עצמן ארגון מיוחד לקראת עלייה גדולה של יהודי ברה"מ לארץ.

מזכ"ל מפלגת העבודה ח"כ עוזי ברעם אמר, כי יתכן ונגיע לשיחות שלום בוועידה בין־לאומית, שבה ישתתפו הרוסים, אך הדבר יוכל להתבצע רק אם יתמלאו שני תנאים: חידוש חיי התרבות והדת של יהודי ברה"מ וכינון יחסים דיפלומטיים עם ישראל. ברעם ציין, כי דווקא בארה"ב שהיא בכינה חופשית, גואה ההתבוללות, ובבראזיל ממריה מראיגים. מפליא הוא שדווקא בברה"מ במקום שהשלטון הקומוניסטי שם לו למטרה להכחיד את חיי הדת והתרבות היהודיים, נשארו יהודי ברה"מ נאמנים לדתם עד היום.

● סמי מוראי (43) מפתח־תקווה, שהיה מנהל מחלקת התברואה המקומית, מואשם בהפרת אמונים ובשימוש לרעה במסמכותו בהעדיפו אינטרסים של קבלן שעבד עם העירייה על אלו של העירייה.

● כמה מאות עובדי מפעל המגעים בית־שמש הפגינו אתמול מול בניין מועצת בית־שמש וקראו להתפטרותו של ראש המועצה יהודה בן־זאב. הם לא קיבלו אתמול את משכורתם כמתוכנן לאחר שראש המועצה הטיל עיקול על כספים המגיעים למפעל ממשרד הביטחון.

איידס בלבנון

ביירות (עתי"ם־מחרת). – דיווחים שהגיעו מבשרד הבריאות בלבנון מוסרים, כי התגלו כמה מקרי איידס במספר אזורים בלבנון.

העתון „אל־שארק" המוסר על כך אומר, כי משרד הבריאות עומד לנקוט אמצעים למניעת הפצת המחלה, לאחר שהתברר כי מבקרים זרים הם שגרמו להופעת המחלה בלבנון.

נורת': ניר – גיבור לאומי

מאת אמנון דנקנר, סופר „דבר" בארה"ב

הקולנל אוליבר נורת' שיבח אתמול במילים חמות את יועץ ראש הממשלה לענייני טירור עמירם ניר והגדיר אותו כאיש אמיץ וכגיבור לאומי שפעל למען מדינתו ועזר גם לארה"ב. הוא אמר כי קרא בעיתון אתמול בבוקר כי ניר מושמץ במולדתו, והוא הביע צער עמוק על כך.

נורת' אמר, כי במרוצת היכרותו עם ניר נקשרו ביניהם קשרים טובים וכי בלי עזרתו של ניר לא היתה ארה"ב מצליחה להביא לדין את חוטפי האניה „אכילה לאורו". עוד אמר, כי התנדבותו של עמירם ניר לנסוע לטהראן במסגרת המשלחת החשאית במאי 1986, היתה מעשה של אומץ לא ייאמן בהתחשב בעובדה שניר, כישראלי רשמי, היה צריך לחשוש מפעולה נגדו שם.

נורת' סיפר עוד, כי ארה"ב תיכננה בשיתוף פעולה עם ישראל פעולה צבאית לשיחרור מטוס טי.וו.איי החטוף בביירות ב־1985. הוא אמר, כי מאז אותו אירוע התהדקו מאד הקשרים החשאיים והמבצעיים בין שתי המדינות, במיוחד בתחום הלוחמה בטירור.

נורת' אמר עוד, בשעה שהמשיך זה היום השלישי ברציפות למסור עדות בפני ועדת החקירה של הקונגרס בוואשינגטון, כי ישראל לא הפיקה רווח מהעיסקה האיראנית, אף כי ייתכן שאזרחים ישראליים פרטיים עשו זאת.

יוסי מלמן, סופר המדיני של „דבר" מוסר:

עמירם ניר לא הודח מתפקידו ולא ניטלו ממנו סמכויותיו – הגיב אמש יועץ התקשורת של ראש הממשלה אבי פזנר על הידיעה שהתפרסמה בעניין זה בעיתון „וואשינגטון פוסט". עם זאת, אמרו פקידים במשרד ראש הממשלה, כי מעורבותו של ניר צומצמה בעקבות פרשת משלוחי הנשק לאיראן.

ברה"מ תחפש נפט סמוך לחופי ישראל

מתכננת סקרים בשיתוף סוריה וקפריסין

מאת דני גבע, סופר הכלכלי של „דבר"

ברה"מ מתכננת קידוחי נפט, „מבטיחים" בקרבתה, במזרח הים התיכון, בסמוך לחופי ישראל.

בשיתוף סוריה וקפריסין, מתכוננים הסובייטים לבצע סקרים גיאולוגיים וגיאופיזיים ב„אזורי גז ונפט מבטיחים" במזרח הים התיכון. כך מוסר כתב העת לענייני אנרגיה „אויל אנד גז ג'ורנל" האמריקאי. הסקרים יבוצעו על ידי ספינת המחקר הסובייטית „אקדמיק ניקולאי סראחוב".

זו הפעם הראשונה שהרוסים מתכננים חיפושים וקידוחי נפט וגז באזור זה. ישראל חיפשה בשעתו נפט וגז במדף היבשת, אך ללא תוצאות. עיקר החיפושים של ישראל בים בוצעו בגיזרה הדרומית דווקא ולא באזור בו מתכננים הרוסים לבצע חיפושים. ישראל חיפשה בשעתו באזור הים שמול אל עריש. בשלב מאוחר יותר גילו המצרים, באמצעות חברה צרפתית, נפט בכמויות מסחריות בשדה „מנגו", ממול אל עריש. אלי ארום, מנהל מרכז המידע במכון הנפט, אמר אתמול לסופר „דבר" כי ישראל לא מחפשת נפט וגז בקטע הצפוני בגלל העדר יכולת טכנולוגית לחיפושים בעומקים גדולים ובשל ההשקעות הכבדות הכרוכות בכך.

בשעתו ניסתה חברה אנגלית מסויימת למכור את פרויקט הקידוחים הימיים של ישראל לחברות זרות ואף כינסה כמה חברות מחפשות בלונדון ואף פירסמה מודעות בעיתון האנרגיה המוביל „אויל אנד גאז ג'ורנל", אך ללא תוצאות. גם חברת הנפט הלאומית של ישראל – חנ"ל, פירסמה בשעתו מידע בעיתונות העולמית על אפשרויות של חיפושי נפט במדף היבשת של ישראל אך ללא תוצאות.

לראשונה בישראל:

עברו הרפואי של החולה מועבר ב„פלא־פון" לניידת בדרך לביה"ח

מאת דנקה הרניש, סופרת „דבר"

בפעם הראשונה בארץ נוצרה אפשרות להעביר את עברו הרפואי של החולה ישירות לניידת בעת הסעתו לבית חולים ולהגביר על ידי כך את הסיכוי להצלת חייו.

הדבר מתאפשר בעקבות פיתוח תוכנה מיוחדת על ידי חברת י.ב.מ. תעשיות, עבור חברת שח"ל – שרותים רפואיים, שבניידות טיפול נמרץ שלה מותקנים מסופי מחשב.

העבר הרפואי של כל מנוי שח"ל נקלט במאגר המידע של המחשב במוקד הרפואי בעת ההרשמה ועל בסיס נתוני הראיון עם רופא. בעתות מצוקה המנוי מתקשר למוקד ומשדר אליו את קריאת ה־א.ק.ג. שלו ועל יסוד זה מחליט הצוות הרפואי על הוצאת הניידת לטיפול נמרץ.

בדרכה אל המנוי קולט מסוף הניידת, דרך רשת הפלא־פון, את העבר הרפואי של החולה ובעת שהיא מגיעה אל החולה, יש בידיו מידע חשוב לקבלת החלטות לגבי הטיפול.

במקרה העברתו של החולה לבית החולים נמסרת לחדר המיון גם הרשומה, שנתקבלה בניידת, ועל ידי כך נחסך זמן יקר, – ולפעמים גורלי – בתהליך האישפוז.

לדברי מנהלה המבצעי של חברת י.ב.מ. מנחם דוגר, מערכת המוקד הרפואי של שח"ל היא הראשונה בארץ העושה שימוש בפלא־פון להעברת נתוני מחשב.

החולים ממתינים, מיטות פנויות אך הרופאים וקופ"ח – בסכסוך

מאת דנקה הרניש, סופרת „דבר"

מקרה מדאיג של שני ילדים, הזקוקים על פי הוראה רפואית לטיפול שיקומי דחוף, חשף אתמול במלוא חומרתו את הסכסוך שבין ההנהלה המרכזית של קופת חולים הכללית לבין הרופאים על רקע מינויו של המנהל למוסד.

כתוצאה מסכסוך זה לא מתקבלים מזה ארבעה שבועות חולים לאישפוז בבית־לוינשטיין. מתוך 260 מיטות התפנו 100 והן עומדות ריקות כאשר עשרות רבות של חולים ממתינים לאישפוז שיקומי דחוף.

הודות לפרסום שניתן אתמול למקרה של שני הילדים, בתוכנית „ערב חדש" בטלוויזיה וב„יומן אחרונות", הסכים ועד רופאי בית החולים לוינשטיין, באישור מזכירות הסתדרות רופאי בתי החולים של קופת חולים, לקבל אותם לאלתר לאישפוז שיקומי ב„מחווה יוצאת דופן". ועד הרופאים הודיע, כי כל עוד הסכסוך סביב מינוי המנהל לא יבוא על פתרונו יימשכו העיצומים, אולם במקרים דחופים במיוחד יש לפנות לועד הרופאים, והם ישקלו כל פניה לגופה.

יו"ר הסתדרות רופאי בתי החולים של קופת חולים ד"ר חיים סולן מסר ל„דבר", כי נציגות הרופאים מנתקת מהיום את כל המגעים עם הנהלת קופת חולים במחאה על הסחבת בפתרון הסכסוך שגורמת לפגיעה בציבור החולים. „אנחנו מפסיקים את המשא ומתן עם הנהלת קופת חולים על הפעלת מתקנים שונים בבתי החולים בשעות אחר הצהריים עד שלא יבוא על פתרונו המינוי למנהל בית החולים לוינשטיין" – אמר ד"ר סולן. לדבריו, יש בצעד זה לחץ נוסף לזירוז הנהלת קופת חולים.

הרופאים טוענים, כי המנהל הנוכחי של בית החולים, פרופ' ראובן אלדר, שאינו מומחה לשיקום, מסכן את מעמדו של בית לוינשטיין כמוסד מוכר להתמחות בשיקום. בעת מינויו של פרופ' אלדר לתפקיד מנהל בית החולים לפני כשנה, התחייבה הנהלת קופת חולים בפני נציגות הרופאים שהנושא יוסדר. באפריל השנה המליצה המועצה המדעית של ההסתדרות הרפואית למנכ"ל משרד הבריאות ד"ר דב גולן, להסיר מבית לוינשטיין את ההכרה כמוסד מורשה להתמחות בשיקום, ולטענת ד"ר סולן, „מנכ"ל משרד הבריאות מעכב אישור המלצה זו באופן אדמיניסטרטיבי".

ד"ר סולן אמר, כי בבית החולים לוינשטיין יש היום חמישה תקנים למתמחים והם לא מאויישים וגם לא באים רופאים לרוטציה במסגרת התמחויות. עובדות אלה מצביעות על כך שבית החולים לוינשטיין הפסיק להיות דה־פקטו מוסד מוכר להתמחות, כי בגלל המנהל שאינו מומחה לשיקום, בית החולים אינו עונה על התנאים שמציבה המועצה המדעית להכרה.

אחד משני הילדים, שאושפזו אתמול לטיפול שיקומי בלוינשטיין „במקרה חריג" הוא ליאור שחר בן ה־6. לפני שלושה חודשים הוא נפגע באופן קשה בראשו ובמשך כחודש ימים הנשם היה ללא הכרה. הוא החזר לחיים אולם נשקפת סכנת שיתוק לידיו ורגליו והוא זקוק באופן דחוף לטיפול שיקומי־פיזיותרפי. הוא מאושפז במחלקה הנוירוכירורגית ברמב"ם והמתין למעלה מחודש להעברתו לבית החולים לוינשטיין בגלל העיצומים שנוקטים הרופאים על רקע הסכסוך עם הנהלת קופת חולים.

הילד הועבר אתמול לטיפול בלוינשטיין כ„מקרה חריג". עשרות רבות של חולים אחרים שזקוקים לטיפול שיקומי, המקרים שלהם לא הגיעו לידיעת הציבור על ידי כלי התקשורת, ממשיכים להמתין עד שלא יבוא על פתרונו הסכסוך על מינוי המנהל.

אמש לא ניתן היה לקבל את תגובת דובר קופת חולים.

עיתונאי העיתונות הלועזית פתחו במאבק

(ע). – „המאבק על מצב העיתונאים בעיתונים הלא־עבריים יתמקד עתה נגד המזכיר הכללי של מפלגת העבודה ח"כ עוזי ברעם, מאחר שרשת העיתונים שייכת למפלגה, אנו דורשים כי הוא יקיים את הבטחתו למנות את חברי הוועד של העיתונים הלא־עבריים למועצת המנהלים ואנו נצמה עליו למלא את הבטחתו ואם לא יסכים, נתחיל בעיצומים".

דברים אלה האמר יו"ר אגודת העתונאים בתל־אביב זאב יפת לאחר שחברי ועד העתונים הלא־עבריים התלוננו על תנאי העבודה בעתוניהם ועל כבודם המקצועי שנפגם ע"י התקלה ששמואל הימלפרב עומד בראשה המשמש גם יו"ר מועצת המנהלים ועורכם הראשי של כמה עתונים. הדברים הושמעו אתמול במסיבת עתונאים בבית סוקולוב בתל־אביב.

זאב יפת הוסיף, כי מזכיר מפלגת העבודה ברעם בחר את מר הימלפרב לשמש יו"ר מועצת המנהלים ואחר כך מינה את חברי המועצה וזהו הליך לא מקובל, כי המועצה בוחרת את היו"ר שלה.

יו"ר ועד האגודה הבטיח, כי העניין יקבל עדיפות עד שהכל יבוא על מקומו. את המסיבה פתח יו"ר ועד העיתונאים בעיתונים הלא־עבריים דוד דרורי אשר הודיע, כי בשבוע הבא יקיימו העיתונאים שביתת שבת בתוך בניין המפלגה.

הוא מסר, כי 40 עיתונאים עובדים ב־6 עיתונים יומיים וב־3 שבועונים. כן הזכיר, כי ביום ב' השבוע שבתו כל העתונאים שביתת אזהרה ומחאה של יום אחד. לדבריו, העתונאים האלה נאבקים זה כשנה ויותר על שיפור בתנאי עבודתם ועל כבודם המקצועי.

הוא טען שכאשר הוועד לא השיג דבר אצל הימלפרב, הם פנו אל מועצת המנהלים, אך היא לא היתה מוכנה לבוא עם הוועד בדברים וגם לא הסכימה להפגש עם ועד אגודת העתונאים בתל־אביב.

הוא המשיך, כי אז פנה הוועד אל מפלגת העבודה שהיא בעלת הקונצרן של העתונות הלא־עברית. לדבריו, מזכ"ל המפלגה ח"כ עוזי ברעם קיבל את חברי הוועד והבטיח להושיט עזרה. המזכ"ל גם לא היה מודע שהימלפרב ממלא שלושה תפקידים, והבטיח למנות בודק מטעמו אשר יראה מה מתרחש ויבדוק את היחסים המעורערים שבגללם מרגישים העתונאים מושפלים.

מר דרורי טען כי ח"כ ברעם הבטיח שיחליף את מועצת המנהלים וימנה מועצה חדשה אשר בה יהיה יצוג גם לעתונאים. לדבריו, הבטיח מר ברעם שהימלפרב לא יישאר בשלושה תפקידים בעיתונות הלא־עברית.

ח"כ ברעם הבטיח לבצע זאת תוך 21 יום. היה זה בפברואר השנה כאשר ניתנו ההבטחות אך עד היום הן לא קוימו, טען מר דרורי.

הוא הזכיר, כי הוועד ביחד עם ועדת אגודת העתונאים נפגשו עם ח"כ ברעם, אך גם מזה לא יצא דבר.

להלן תגובת מר הימלפרב לדברים שנאמרו במסיבת העתונאים:

אין בכוונתי להגיב על דברי מארגני מסיבת העתונאים שיוחסו למזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ עוזי ברעם וזאת משום שאינני יודע מה הבטיח לעתונאים ואם בכלל הבטיח דברים שהעתונאים מייחסים לו.

בניגוד למה שאמר במסיבת העתונאים יו"ר אגודת העתונאים בתל־אביב, אני נבחרתי לתפקיד יו"ר מועצת המנהלים של החברה המאוחדת לפרסומים עפ"י כל כללי החוק ומכאן שלתיאור העובדות בנושא זה ע"י יו"ר אגודת העתונאים אין שחר ויסוד.

את הדברים שהשמיעו במסיבת העתונאים חברי ועד העתונאים על המצב במערכות העתונים הלא־עבריים, הם השמיעו כבר לפני כחצי שנה וכשם שהם היו אז לא נכונים, כן הם לא נכונים גם עתה.

ובאשר למערכת היחסים הלא־תקינה שבין ההנהלה לבין העתונאים בחברה, הרי שיש להתפלא על דברי חברי הוועד, שהם בבחינת מצח נחושה, שכן מי כמוהם יודע שכאשר הבודק מטעמו של מזכ"ל מפלגת העבודה רצה לבדוק את הנושא עם ועד העתונאים, הם סירבו לשתף עמו פעולה בנושא זה ומי שמתנהג כך, בל ישמיע טענות על יחסים מעורערים.

במחאה על „התנהגות הדרוזים בבית־ג'אן":

ראש עיריית הרצליה חסם על דעת עצמו את כביש החוף ל־45 דקות

(ען). – כביש החוף נחסם אתמול למשך 45 דקות בהוראת ראש עיריית הרצליה אלי לנדאו, במחאה על הדרך בה השיגו הדרוזים את מילוי תביעותיהם בשמורת מירון.

לנדאו העמיד לרוחב הכביש שתי משאיות גדולות וטרקטור וחסם את הכביש. פקקי תנועה ארוכים השתרכו בכביש מכיוון חיפה לתל־אביב ונהגים כועסים נאלצו לפנות לדרכים חלופיות בהכוונת שוטרי תנועה.

כעבור 45 דקות, סמוך לשעה 5 אחה"צ, הוזזו המשאיות בהתאם להוראות המשטרה והתנועה חזרה למסלולה.

הפגנת המחאה באה סמוך לאירועי בית־ג'אן, כדי למחות, לדברי ראש העיר, על הדרך שנקטו הדרוזים כדי להשיג את מטרתם.

ראש העיר אלי לנדאו הודיע לשוטרים, כי הוא מקבל על עצמו את כל האחריות למעשה והוא מוכן לעמוד לדין. כאשר ביקשו השוטרים מנהגי המשאיות למסור את פרטיהם האישיים, הודיע להם ראש העיר, כי הוא אישית לקח את המשאיות והביאן לכביש ולאחר שהסתיימה ההפגנה נכנס למכוניתו ונסע לתחנת המשטרה.

כאשר הגיע מפקד משטרת הרצליה למקום, העניק לראש העיר זר פרחים, דיבר אליו בנימוס ובהתאם לבקשת המשטרה, פונה המחסום כעבור מספר דקות.

לנדאו אמר: „חסמתי את הכביש במחאה על התנהגותם המבישה של הדרוזים. מעולם לא שמעתי שדרוזי יאמר 'איסכת אל יהוד' ויעבור על כך לסדר היום. באתי להמשיך ולצעוק את צעקתו של אורי ביירץ, לוחם שאיבד את בנו במלחמות ישראל והזעקתו 'שקר ונבלה' תלויה באויר. כולם ממשיכים לקנות ולמכור קולות וכך מטפלים בבעיות מדינת ישראל.

„שנים מתנהל מו"מ לפתרון בעיית תושבי נוקדים והנה אני רואה, כי יש דרך אחרת למו"מ לפיה שוברים ג'יפים, פוגעים בשוטרים ובסוף לוחצים ידיים".

„פעולה בלתי־אחראית"

בתגובה לחסימת כביש החוף על־ידי ראש עיריית הרצליה כנגד סיכום הדברים עם תושבי בית־ג'אן, מסר מאיר גזית דובר מפלגת העבודה בהרצליה, כי זו פעולה בלתי־אחראית ובלתי־חוקית של ראש עיר, המבזה את תושביה אותם הוא אמור לייצג, מה עוד שאין לה כל קשר עם הנעשה בבית־ג'אן.

בבדיקה שערך „דבר"

גונדר דוד מיימון מחפה על מפקדים שסרחו בתפקידם

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

נציב שירות בתי הסוהר, גונדר דוד מיימון, מחפה על מפקדים בשירות בתי הסוהר שסרחו במהלך עבודתם בשירות הציבורי ונחשדו, לכאורה, בעבירות פליליות ובעבירות משמעת חמורות ביותר. בין הנהנים מן החיפוי של הנציב נמצאים ראש מטהו, תת־גונדר שלום רוזיליו, ראש אגף כוח האדם שלום מן, ובעלי תפקידים נוספים בשירות בתי הסוהר.

גונדר דוד מיימון, נציב שירות בתי־הסוהר, גם אינו מתייחס להערות "דו"ח ארד" בנוגע לטוהר המידות בשירות בתי הסוהר וטוען כי "אינני עוסק בהיסטוריה". סופר "דבר" לענייני משטרה הפנה לו בקשר שאלות לגבי נושאי תפקידים שונים בשירות בתי הסוהר ולהלן תשובתו: "השאלות שהפנית עוסקות בעבר ואינני רואה צורך מקום וחובה להתייחס או להשיב להן".

מתחקיר מיוחד שערך "דבר" מתברר, כי מיימון מסרב להשעות מתפקידו את ראש שירות בתי הסוהר, שלום רוזיליו, החשוד בקבלת טובות הנאה ושוחד מהקבלן ואיש העסקים שלום גניש בהיותו אסיר בכלא אייל "למיוחסים": הוא נמנע מלבטל את סמכותו של שלום מן, ראש אגף כוח האדם בשירות בתי הסוהר שנשפט על עבירות של זיוף מסמכי רופא, לשפוט סוהרים שסרחו והוא אינו פותח בהליכים נגד רמ"ל בטחון – תת־גונדר מרדכי כפיר, ש"טייח" את חקירת מתן הראיון ל"העולם הזה" וזאת למרות שהוברר בימים אלה כי גונדר משנה פרץ חן, מפקד כלא איילון, סייע לכתבת "העולם הזה" בעבודתה בכלא בניגוד לכללים. תת־גונדר מרדכי כפיר לא מצא בשעתו ממצאים מפלילים־משמעתיים נגד אנשי שירות בתי הסוהר.

שלום מן, שמונה לתפקידו על־ידי רפי סויסה, אחראי לנושאי כח־אדם רגישים ביותר וזאת למרות שהורשע בעבירה חמורה – זיוף מסמכי רופא. שר המשטרה ומבקר משרדו, האלוף (מיל.) אברהם ארז, נמנעים מלהשעות את שלום מן מסיבות בלתי ברורות. נציב שירות בתי הסוהר, גונדר דוד מיימון, מחרה־מחזיק אחריהם ותומך בשלום מן באורח מלא.

תת־גונדר שלום רוזיליו, ראש מטה נציבות שירות בתי הסוהר, נחשד בקבלת טובות הנאה ושוחד מהקבלן ואיש העסקים שלום גניש, בעת שהיה אסיר בכלא המיוחסים "אייל". בעקבות כך נפתחה נגדו חקירה משטרתית וחומר החקירה, עם המלצת היחידה הארצית לחקירת פשעים להעמידו לדין, הועבר לפרקליטות. רוזיליו, שבאורח תמוה ביותר לא נעצר על ידי חוקרי היחידה על עבירה חמורה ביותר, לא הושעה מתפקידו. דובר משרד המשטרה טען בשעתו, כי המשטרה לא דרשה את השעייתו. גונדר דוד מיימון אמר השבוע: "רוזיליו הוא איש מקצוע מעולה והשעייתו תמיט אסון על שירות בתי הסוהר".

רמ"ל בטחון מרדכי כפיר, שהיה ראש ועדת החקירה הראשון לבדיקת נושא הסיוע לכתבת העולם הזה הגיע בשעתו למסקנה, כי אין ממצאים מפלילים נגד מפקד כלא־איילון. בימים האחרונים נתברר, כי המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, עורכת הדין דורית בייניש המליצה להעמיד לדין את מפקד הכלא. למרות כל אלה לא דרש מיימון לחקור את "הטיוח" עד עצם היום הזה.

בימים אלה עומד מיימון למנות מפקדים לכלא חברון ולכלא אשמורת, הנחשבים לבתי כלא רגישים ביותר. המפקדים, שתיקיהם האישיים מצביעים על עבירות משמעת חריגות ביותר, ימונו, כפי הנראה, בהמלצת מיימון ובאישורו של גונדר דוד מיימון.

קצין בכיר ביותר בשירות בתי הסוהר, שבדרך כלל שומר על שתיקה מופלגת, התבטא אתמול: "למיימון אין הכוח היכולת לנקות את האורווה ששמה שירות בתי הסוהר".

למה אנחנו שובתים?

רוב העובדים שבשירות הציבורי משתכר בין 500 ל־700 ש"ח לחודש.

אי אפשר לחיות מזה!

קצבותיהם של הגימלאים התקציביים בשירות הציבורי נשחקו בעשרות אחוזים.

אי אפשר יותר להשלים עם זה!

מה אנחנו תובעים:

- לתקן את שכרנו שנשחק מאז הפעלת התוכנית לייצוב המשק.
- לתקן את השחיקה החמורה בגימלאות עובדי הציבור.
- לעבור לשבוע מקוצר של חמישה ימים ולבצע בשלבים, תכנית לקיצור שעות העבודה השבועיות, דבר שיביא לייעול ולחיסכון וכמובן לשיפור איכות החיים.

בסירובו של האוצר לדון עם ההסתדרות על תביעותיה הוא מאלץ את עובדי השירות הציבורי לצאת למאבק שהעובדים היו מעדיפים לוותר עליו.

אנו רוצים לתת שירות לציבור — אך לא נוותר על זכותנו להתקיים בכבוד מעבודתנו.

על כך המאבק!

מסרים

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
האגף לאיגוד מקצועי
מטה המאבק

רצ הצטרפה לאי־אמון בעקבות הצבעת שמיר

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בכנסת

סיעת ר"צ מצטרפת לסיעות חד"ש והרשימה המתקדמת בהגשת הצעת אי־אמון לממשלה, בשל הצבעתו של ראש הממשלה יצחק שמיר בעניין חוק החנינה למחתרת.

בדברי ההסבר להצעתה מסבירה ר"צ, כי תמיכתו של יצחק שמיר בטרור, כפי שנתגלתה בכנסת היא תמורה וחמורה שבעתיים היא התנגדותו העקשנית לכל יוזמת שלום באיזור.

„סרבנות השלום של שמיר מכה היום שוב, כאשר הוא נותן למ"מ ראש הממשלה היוצא לדנוה את „קללת הדרך".

ח"כ חיים רמון מהמערך קרא לחברי סיעת המערך להצטרף ולהצביע עמו אי־אמון בראש הממשלה יצחק שמיר ואמר, כי תמיכת שמיר במתן חנינה לטרוריסטים הינה הסכמה בדיעבד לפעולות הטרור של המחתרת היהודית ומעודדת פעולות טרור נוספות.

ח"כ רמון סבור, כי ההשלכות החמורות של הצבעת שמיר חייבות לשכנע גם את גבם של אלו בסיעת המערך שסברו עד כה שניתן להמשיך את השותפות עם הליכוד בממשלה בראשות שמיר.

ח"כ צוקר בפנייה לחריש:

הרב הראשי שפירא ממנה קרוביו לדיינים ברבנות

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בכנסת

ח"כ דדי צוקר (ר"צ) פנה אתמול ליועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש בבקשה להפעיל סמכותו, כדי למנוע המשך מינוי דיינים בניגוד לחוק, ובניגוד להוראת היועץ המשפטי לממשלה הקודם, פרופ' יצחק זמיר.

צוקר מסביר בפנייתו, כי עד כה עשה הרב הראשי אברהם שפירא, למינוי חמישה מקרובי משפחתו לדיינים.

נוכח מינויים אלו, אומר צוקר, יש מקום שייאסר על מינויים שריח נפוטיזם נודף מהם. „לא ייתכן לקיים מערכת משפטית הפועלת מתוקף חקיקה ממלכתית, על פי אמות מידה ששום משטר ממלכתי מתוקן לא יכירך".

צוקר גורס כי לשיא הגיע מינוי קרוב משפחתו של הרב הראשי שפירא בוועדה ששפירא היה חבר בה.

צוקר פונה ליועץ המשפטי לממשלה שיורה לאסור על שפירא לכהן בוועדת המינויים.

חופש ניהול וועדי עובדים ב„כניסה חופשית" ביום א'

מאת אלי הורי, סופר „דבר" בירושלים

תוכנית הטלוויזיה „כניסה חופשית" תוקדש הפעם לנושא חופש הניהול וועדי העובדים והיא תועבר בשידור חי ביום א'.

התוכנית תעסוק בחופש הניהול של המעביד מול חופש המאבק של הועדים. בשנים האחרונות רבו המקרים בהם נקטו ועדים עמדה בנושאים ניהוליים כגון הקמת מפעלים, איוש מישרות בכירות, ביטול פרוייקטים ועוד. תהליך זה הוא שלב חדש במעורבות ועדי העובדים בתחומים השייכים להנהלות ולמעסיקים.

התוכנית תעמת ועדים מול מנהלים בנושא זה, ותנסה להתמודד עם תופעה החדשה ביחסי העבודה בישראל.

מספר המעשנים בישראל – בירידה

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר"

מספר המעשנים בישראל נמצא בירידה וכבל שעולה הגיל יורד מספרם, ובמות הסיגריות הנצרכות על ידם יורדת כדי מחציתן, כך נמסר בגליון האחרון של „הגיל החדש".

על פי סקר שנערך ע"י הלשכה לסטטיסטיקה משנת 1985 שהקיף בני 60 ומעלה, ירד בשנת 1985 מספר המעשנים הקשישים ל־20 אחוז בקרב הגברים ול־9 אחוזים בקרב הנשים, לעומת 1958 שבה הגיע מספר הגברים ל־30 אחוז והנשים ל־6 אחוזים. אחוז גבוה של מעשנים קשישים מרגישים, על פי הנתונים ברע, מתקשים בתנועותיהם, בעליה במדרגות ובביצוע פעולות יומיות בסיסיות, זאת בהשוואה לאלה שהפסיקו לעשן או לא עישנו כלל.

עובדי קריית־שמונה פתחו בשביתה

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

500 עובדי עיריית קריית שמונה פתחו אתמול בשביתה בלתי מוגבלת במחאה על שלא קיבלו עד כה את משכורות חודש יוני המשולמות להם בתחילת החודש.

ראש העיר פרוספר עזרן אמר, כי כל משרדי הממשלה בהם ביקר בתקופה האחרונה לא נענו לבקשותיו לסייע לעירייה. לדבריו, משרד האוצר לא מאפשר לעירייה לחרוג מתקציבה כבעבר ולפיכך הבנקים לא מוכנים להעניק הלוואות לעירייה. עזרן ציין כי הוא מונע מהעובדים לצאת ולהפגין ברחובות.

יצויין, כי בשל השביתה נפגעים שירותים חיוניים הניתנים לתושבים גם בנושאי מיקלוט ובטחון.

בתגובה אמרה דוברת משרד הפנים, כי עיריית קריית שמונה לא עמדה בתוכנית ההבראה והייעול שהוצגה בפני ראשיה על־ידי משרדי הפנים והאוצר כבר לפני מספר שבועות וזו הסיבה שהאוצר מונע סיוע חריג לתקציב העירייה.

מקורות במשרד הפנים העירו בהקשר לשביתה בקריית שמונה ולטענות ראש העיר, כי עזרן שב רק לאחרונה מסיור ממושך בחו"ל ולא טרח לקצרו או לבטלו בשל המשבר הכספי הפוקד את עירו.

מדליית זהב ל„יקב הגולן" בתחרות בלונדון

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

הישגים מצויינים רשם לעצמו „יקב הגולן" בתחרות בינלאומית המוגדרת כ„אולימפיאדת עולם" בטעימת יינות שנערכה בימים האחרונים בלונדון. היינות המיוצרים ביקב שבקצרין זכו במדליית זהב, שלוש מדליות מכסף ומדליית ארד.

בהישג המרשים ביותר זכה יין אדום „קברנה סוביניון" מבציר '84 של כרם ענבים בחלקה מיוחדת הגדלה בשטחי הכרמים של מושב רמות נפתלי בגליל. יין זה זכה במקום הראשון בדירוג העולמי.

במדליות כסף שהן המקום השני בתחרות, זכו: יינות „פרנץ' קולומבר", „קברנה בלאנק" מבציר '86 ו„הר חרמון לבן".

יצויין כי בתחרות הבינלאומית בלונדון השתתפו מאות רבות של מתחרים מכל רחבי העולם שהציגו אלפי סוגי יינות בטעמים שונים ולדברי שמשון ולנר, מנהל „יקב הגולן" בקצרין, עמדה התחרות השנה על „רמה יוצאת מן הכלל".

בעוד פחות משבועיים יחנך בקצרין היקב החדש של הגולן שהעבודה בו החלה כבר לפני זמן קצר. הצלחתו של היקב בגולן זוכה להדים רבים גם בחו"ל ובשנה האחרונה ייצר היקב כמיליון וחצי בקבוקי יין, רובם לייצוא בחו"ל.

היום – מירוץ המכוניות השלישי באשקלון

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

מירוץ המכוניות השלישי העונה ייערך היום באשקלון לעיני אלפי צופים. 70 נהגים ישתתפו במירוץ.

השלב המוקדם יתחיל בשעה 10 בבוקר ושלבי הצי־הגמר והגמר ייערכו החל בשעה 1. המירוץ אמור להסתיים בשעה 6 בערב לפני כניסת השבת.

בתום שני המרוצים הקודמים ניצבים עתה דוד פריס, שרון אבר ואלון קדר בשלושת המקומות הראשונים בקבוצה שעד 1,000 סמ"ק; חיים רווה, דורון גלנט ודמי סוכטוביץ בקבוצה שעד 1,300 סמ"ק; מישל גדז, רוני סמודרסמן ודמי לנדס בקבוצה שעד 1,600 סמ"ק.

هكذا من الأصل

صورة عن الاصل

מכבי אש בניו דלהי מכבים את הדליקה שאחזה בבית משפחת סיקות, לאחר שהמון הינדי הסתער על הבית והציתו. אתמול היתה שביתה כללית בניו דלהי במחאה על רצח 72 הינדים בידי טרוריסטים סיקים. כמה חנויות ומקדשים סיקים בבירת הודו הועלו באש. (צילום: א.פ)

למרות הבטחות הפומביות, משפט צ'רנוביל נערך בדלתיים סגורות

מוסקווה (רויטר־עתי"ם). – משפטם של ששה אנשים, המואשמים כי הם אחראים לאסון הגרעיני בצ'רנוביל יימשך בדלתיים סגורות – על כך מסר אתמול רדיו מוסקווה.

תחנת השידור ציינה, כי בית המשפט יבקש לקבוע את מידת האחריות של כל אחד משׁשת הנאשמים לפיצוץ ולאש שפרצה בכור הרביעי של המפעל הגרעיני באוקראינה ב־26 באפריל 1986.

תחילה אמרו פקידי משרד החוץ הסובייטי, שהמשפט יתנהל בדלתיים פתוחות, אך אתמול המשיכו הסובייטים למנוע את פרסום מהלך המשפט וגם העיתונות הסובייטית נמנעה מלמסור פרטים.

סוכנות הידיעות הרשמית „טאס", שקיבלה רשות לסקר את המשפט, אישרה, כי שלחה כתב לבית הדין בעיר צ'רנוביל. „שום דבר מעניין לא התרחש אתמול", אמר עורך של סוכנות הידיעות הסובייטית הרשמית. „כאשר יתרחש משהו מעניין נדווח על כך".

שיא בהגירה היהודית מברה"מ: 4,000 קיבלו אשרות השנה

מוסקווה (רויטר־עתי"ם). – פקיד סובייטי אמר אתמול, כי עשרת אלפים יהודים ביקשו במהלך שנה זו אשרות יציאה, ו־40 אחוזים מהם קיבלו רשות להגר.

סוכנות הידיעות הסובייטית הרשמית „טאס" ציטטה דברים שאמר שמואל זיווס, העומד בראש הוועד האנטי ציוני בברה"מ. לדבריו, רק אחוז עד שני אחוזים מבין יהודי ברה"מ מבקשים לעזוב את המדינה.

„ידוע יפה, שמאז תחילת שנה זו הגישו עשרת אלפים יהודים בקשות הגירה מברה"מ", אמר. „מבין אלה, 4,000 כבר קיבלו היתרים, והם רשאים לעזוב את המדינה".

זיווס לא מסר פרטים על מצבם של 6,000 היהודים הנותרים, שביקשו לעזוב את ברה"מ.

מאז ה־1 בינואר, מועד שבו קיבלו תוקף תקנות הגירה חדשות בברה"מ, נרשמה עליה תלולה במספרי ההגירה היהודית. ארגון שבסיסו בלונדון מסר בשבוע שעבר, שמאז תחילת 1987 הגרו מברה"מ 3,092 יהודים סובייטיים. זה שיעור ההגירה הגבוה ביותר מאז הגיעה הגירת היהודים לשיא של 51,000 ב־1979.

יצויין שלעיתים קרובות עוברים כמה שבועות בין מועד מתן היתרי היציאה וניצול ההיתרים. מתקבל על כן על הדעת, שהמספר 4,000 שהזכיר זיווס, הוא נכון.

פוליטיקאי בריטי תובע דיבה את העיתון „סטאר" ועורכו

מאת דליה שחורי, כתבת „דבר" בבריטניה

לונדון, (מיוחד ל„דבר"). – ג'פרי ארצ'ר, המיליונר וסופר רבי המכר, הודה כי „נהג בטפשות „אך התכחש מכל וכל לאשמה, כי שילם 2000 ליש"ט לזונה בתמורה לכך שתיסע לשבועיים מחוץ לבריטניה כדי למנוע שערוריה ציבורית, לאחר שנתגלה כי ניהל עמה יחסי מין.

במשפט, בו תובע ארצ'ר לדין את העיתון „סטאר" על הוצאת דיבה; נאלצו עיתונאים לתפוש מקומות הסמודים לעורכי הדין, וארבעה מהם הוזמנו על־ידי השופט לשבת על ספסלן מאחור שהמקומות המיועדים לעיתונאים היו כבר תפוסים.

ארצ'ר, ששימש כסגן יו"ר המפלגה השמרנית, ביקש בזמנו מן העיתון שלא יפרסם את הסיפור משום שידע שפרסום כזה יהרוס את הקריירה הפוליטית שלו. כאשר הודיע לו העורך על כוונתו לפרסם את הסיפור התפטר ארצ'ר בעצת עורך הדין שלו, מתפקידו במפלגה.

במשפט טען, כי נפל בפח שטמן לו העיתון, וכי מעולם לא ראה את הזונה. לדבריו, הוא העביר לה את הכסף כדי למנוע מן העיתונאים שעבדו בשיתוף עמה לפרסם שקרים שעשויים להזיק לו.

מרקוס ניסה לגייס צבא פרטי כדי להדיח את משטר אקינו

מאנילה (ע"ר וע"צ).־ נשיאה המודח של הפיליפינים פרדינאנד מארקוס תיכנן לפלוש לארצו בראש כוח חמוש ולקחת את הנשיאה קוראסון אקינו כבת ערובה – כך עולה מתמליל הקלטות של שיחות שערך מרקוס ושפורסמו אתמול בתת ועדת בית הנבחרים בוואשינגטון.

מרקוס גם רמז בשיחותיו עם אדם, שהציג את עצמו כסוחר נשק, כי נסיון ההפיכה שלו ייהנה מתמיכתו של קצין אמריקאי בכיר המשרת בפיליפינים, באחד מבסיסי הצבא הענקיים של ארה"ב שם. בעקבות גילוי השיחות, הורתה ממשלת ארה"ב למרקוס שלא לעזוב את האי אואהו שבהוואי בלי רשות מיוחדת ממחלקת ההגירה האמריקאית.

בשיחה מבקש הרודן המודח הלוואה בסך 18 עד 25 מיליון דולאר כדי לרכוש ציוד צבאי לצורך הפלישה לאי הולדתו. בין השאר הזמין מרקוס פגזים חודרי שריון, ציוד ראיית לילה, ספינות נושאות מסוקים, טילים ותחמושת לצבא בן 10,000 איש למשך שלושה חודשי לחימה.

במאנילה עצמה התייחסו בביטול לידיעה על הנסיון לגייס צבא פרטי לשם הדחת אקינו. „זו תעמולה בעד מרקוס, זה דמיוני", אמר דובר הצבא שלוגל הוגסטו איסלטה. לדבריו, גם הרמטכ"ל פידל ראמוס סבור, כי אין לידיעות כל שחר.

פקידים במאנילה אמרו, כי הנשיאה אקינו יודעת על קיום ההקלטות מאז אמצע חודש יוני, אולם נראה כי איומי ההפיכה, שהיתה אמורה להחל ב־30 ביוני או ב־15 ביולי – לא נלקחו ברצינות.

מוסקווה: חקירת רוסט נמצאת קרובה לסיום

מוסקווה (רויטר). – דובר סובייטי אמר אתמול, כי החקירה בדבר נחיתתו של המערב גרמני מאתיאס רוסט בכיכר האדומה קרובה לסיום. הדובר לא רמז מה תהיה תוצאת החקירה.

„עניינו של הטייס הגרמני רוסט נדון לפי החוק ונמצא בשלביו האחרונים. החלטה תתקבל בקרוב", אמר בוריס פיארישב, דובר במשרד החוץ הסובייטי.

פיארישב התבקש להתייחס לדבריו של ראש סוכנות הידיעות הרשמית למחצה „נובוסטי", ואלנטין פאלין, שאמר שלשום לכתבים גרמנים הנלווים למסע נשיא גרמניה במוסקווה, כי רוסט ישוחרר תוך ימים ספורים ממקום מעצרו.

„באשר לדברי פאלין, עלי לציין כי הוא ביטא את דעתו האישית ולא את העמדה הרשמית", אמר פיארישב. הדובר גם הדגיש, כי הצלחת ביקורו של הנשיא פון וייצזקר לא תימדד בשחרורו של רוסט.

אקינו החליטה: אין גירושים בפיליפינים

מאנילה (רויטר). – הנשיאה קוראסון אקינו החליטה לוותר על כוונתה לעשות חוקיים את הגירושים בפיליפינים, מחשש שתפגע בכנסיה הקתולית החזקה במדינה – כך מסרה אתמול דוברת במשרד הנשיאה.

„אנו ריאליסטים ומבינים, שחוק הגירושים לא יאושר בקדנציה הזו. זה כמו לדפוק את הראש בקיר", אמרה הדוברת פלוהידה רוח' רומרו, שעזרה בניסוח הטיוטה לחוק חדש בענייני משפחה. היא אמרה, כי אקינו לא תוכל לתמוך בחוק בגלל קרבתה לכנסיה הקתולית ולארכיבישוף שלה הקארדינאל סין.

החוק החדש, שבא לשנות את חוקי האישות שנותרו על כנם מאז המאה ה־19, ירחיב את העילות החוקיות לביטול הנישואים, אולם האיסור על גירושים יישמר. רומרו אמרה, כי היא מקווה שחוק החדש ישים קץ לתופעה, שבה קשה להוכיח את בגידותיהם של הבעלים ואילו קל יחסית להוכיח את בגידות הנשים.

נשיא חברה ביפאן משתכר 12,000 דולאר

מאת שפרה הורן, סופרת „דבר" ביפאן

טוקיו (מיוחד ל„דבר"). – משכורת חודשית ממוצעת של נשיא חברה ביפאן מגיעה ל־1.7 מיליון ין (כ־12,140 דולאר) והממוצע השנתי של הבונוס שהוא מקבל מגיע ל־7.8 מיליון ין (55,700 דולאר). זאת מגלה דו"ח הסוקר את משכורותיהם של נשיאי החברות ביפאן.

הדו"ח מבוסס על סקר שבוצע ב־441 חברות. הדו"ח מגלה, כי משכורתו של נשיא החברה כפוף להון החברה ולרווחיה. נשיא חברה, שהונה מגיע ל־30 מיליון ין, מרוויח בממוצע חודשי 1.12 מיליון ין, ואילו נשיא חברה שהונה מגיע ל־10 מיליארד משתכר בממוצע 2.7 מיליון ין.

סכומים אלה אינם כוללים את טובות ההנאה שלהן ראשי מנהל חברה, כדוגמת דיור, רכב ונהג, חברויות במועדוני גולף ובבארים וחשבון הוצאות פתוח.

בלבנון מאשימים: ישראל הרגה עציר בח'יאם

צידון (ע"צ). – קבוצה של אסירים לשעבר האשימה אתמול את שירותי המודיעין הישראליים בהריגתו של עציר בבית כלא הנתון לפיקוח צד"ל.

בהודעה שפורסמה בצידון נאמר, כי עלי חוסיין מחמוד, בן 55, נרצח בבית הסוהר חיאם על־ידי שירותי המודיעין הישראליים. עוד נאמר בהודעה, כי גופתו נמסרה ביום ב' למשפחתו ברצועת הבטחון.

בהודעה נקראים ארגונים הומניטאריים בינלאומיים להתערב כדי לשים קץ ל[illegible] העומדים בסתירה לאמנות זכויות האדם" בחיאם, בית כלא שלנציגי הצבל האדום הבינלאומי לא ניתן לבקר בו.

שור קורע את חולצתו של אחד המשתתפים במירוץ בפאמפלונה שבספרד, במסגרת חגיגות סאן פרמין בעיר. 31 איש נפצעו, אחד מהם קשה, בשעה שהשוורים דהרו ברחובות העיר.

ארונו של הסטודנט הקוריאני לי האן־יול, שהלווייתו נערכה אתמול בסיאול, נישא על כתפי חבריו הסטודנטים, מרביתם בלבוש אבל לבן מסורתי. (צילום: א.פ)

מיליון איש הפגינו בדרום קוריאה לזכר הסטודנט שנהרג מגאז מדמיע

סיאול (א.פ. עיר וע"צ).־ קרוב למיליון איש השתתפו אתמול ברחובי דרום קוריאה בצעדות הלוויה לזכרו של סטודנט שנהרג בהתנגשות עם כוחות הבטחון. המשטרה ירתה גאז מדמיע על עשרות אלפי הסטודנטים שניסו להסתער על ארמון הנשיאות בסיאול.

מאות אלפי איש מלאו את הכיכר ליד בניין עיריית סיאול ואת הרחובות הסמוכים והניפו כרזות שחורות לזכר לי האן יול בן ה־20 שנפצע מפצעי מוות ברימון גאז מדמיע שהשליכה המשטרה בהפגנה ב־9 ביוני.

עדי ראיה אמרו שההמון מנה יותר מ־100,000 מפגינים, אולם העתונים פירסמו אומדנים גבוהים הרבה יותר, שלפיהם נע מספר המפגינים בין 500,000 למיליון. אורחים בסיאול ציינו כי היתה זו ההפגנה הגדולה ביותר בתולדות העיר מאז ההפגנות ב־1963 אז מחו התושבים נגד הנורמליזציה עם יפאן.

המפגינים נשאו את ארונו של לי מבניין אוניברסיטת יונסיי לעבר בניין העיריה. עשרות אלפי סטודנטים צעדו לצד הארון שכוסה בפרחים לבנים וצהובים. הסטודנטים שהוליכו את ההפגנה עודדו את הקהל שצעד באגרופים קמוצים לקרוא סיסמאות בגנות המשטר, כגון „הלאה הדיקטטורה הצבאית" ו„אמריקה, תפסיקי לתמוך בצ'ון דו הואן".

לאחר הטקס בסיאול, נשלח הארון לעיר קוואנג'ו שבדרום המדינה, עיר הולדתו של לי. ברחובות העיר התאספו יותר מ־200,000 מפגינים כדי להשתתף במצעד ההלוויה.

עדי ראיה סיפרו כי המשטרה ירתה גאז מדמיע לתוך הקהל בשעה שזה ניסה לפלוש למשרדי הממשלה המקומית שבעיר.

בתוך כך הודיעה אתמול הממשלה כי היא מעניקה חנינה ל־2,335 אסירים פוליטיים וביניהם אחד ממנהיגי האופוזיציה קים דה יונג. החנינה מחזירה את כל זכויות האזרח לקים בן ה־63 שעליו נאסר להשתתף בחיים המדיניים מאז 1980.

הסוציאליסטים באיטליה מאיימים לכונן קואליציה עם הקומוניסטים

רומא (רויטר). – ממשלת המעבר באיטליה התמוטטה אתמול וסללה בכך את הדרך למשא ומתן על הרכבת ממשלה חדשה, שתתבסס על תוצאות הבחירות הכלליות מחודש יוני.

ראש ממשלת המעבר אמינטורה פאנפאני הגיש אתמול את התפטרותו לנשיא המדינה פראנצ'סקו קוסיגה. עתה מוטל על הנשיא להחליט בידי מי להפקיד את המטלה לנסות להקים ממשלה חדשה.

ממשרד הנשיא נמסר, כי קוסיגה יפתח בהתייעצויות היום ומחר. מקורות פוליטיים אמרו, כי ביום ב' ינקוב קוסיגה בשמו של ראש הממשלה המיועד, ככל הנראה אישיות מהמפלגה הדמוקרנוצרית.

אולם המקורות אמרו, כי יעבור זמן רב – לפחות כמה שבועות – עד שתוקם ממשלת קואליציה חדשה. היריבות העיקרית היא בין שתי המפלגות הגדולות בקואליציה היוצאת – הדמוקרנוצרים והסוציאליסטים – והתובעות כל אחת את ראשות הממשלה בהסתמך על הצלחתן בבחירות האחרונות. כזכור, הסוציאליסטים עלו ב־3 אחוזים והדמוקרנוצרים בחצי אחוז.

המנהיג הסוציאליסטי וראש הממשלה לשעבר בטינו קראקסי סירב עד עתה להתחייב לחידוש הקואליציה הישנה עם הדמוקרנוצרים. קראקסי הדגיש, כי ברצונו „לשמור את כל האופציות פתוחות", בכלל זאת קואליציה עם הקומוניסטים, המפלגה השנייה בגודלה באיטליה.

למרות ירידת הקומוניסטים בבחירות, נוצרה באיטליה, בפעם הראשונה מאז המלחמה, רוב פרלמנטארי של מפלגות השמאל.

אולם משקיפים פוליטיים אמרו, כי רוב זה קיים „על הנייר" בלבד, וקטנים הסיכויים שהסוציאליסטים יממשו אותו.

נראה, כי אבן הנגף העיקרית במו"מ להרכבת הממשלה תהיה השאלה מי יעמוד בראשה. העיתונות מסרה, כי הדמוקרנוצרים יבקשו למנות לתפקיד את מזכיר מפלגתם צ'יריאקו דה מיטה, הנחשב לאויבו המושבע של קראקסי. אפשרויות אחרות אצל הדמוקרנוצרים הן מינויים של ארנאלדו פורלאני, ושל המנהיג הוותיק ג'וליו אנדריאוטי.

אחיו של חמאדי מואשם בחטיפת שני גרמנים כדי ללחוץ על בון

קרלסרוהה, מערב גרמניה (ע"צ).– התובע הפדראלי המערב גרמני קורט רבמאן הודיע אתמול, כי האשים את עבאס עלי חמאדי בן 28 בהשתתפות בחטיפתם של שני בני ערובה מערב גרמניים בלבנון. חמאדי הוא אחיו של השיעי־הלבנוני מוחמד חמאדי, שאף הוא כלוא בגרמניה המערבית.

תלונות משרד התובע נגד הלבנוני הגיעה אתמול לבית המשפט בדיסלדורף, שעליו להחליט אם לפתוח בהליכים משפטיים נגדו או לא.

בתביעה מוזכרים שלושה סעיפי אישום, בנוסף לחטיפה. עבאס חמאדי מואשם בהפעלת לחץ על ממשלת בון, משום שניסה להשתמש בדרכי סחיטה, כאשר חטף את שני הגרמנים. בנוסף על כך הוא מואשם בהפרת החוקים המתייחסים לאחזקת חומר נפץ. רבמאן הבהיר, כי עבאס חמאדי ביקש יחד עם אלמונים להשיג את שחרור אחיו מוחמד על־ידי חטיפת שני בני ערובה מערב־גרמניים, הוא רצה גם למנוע הסגרתו של אחיו לארה"ב.

איראן מאיימת: הדגלים האמריקאים יעטפו את ארונות הרוגיהם במפרץ

בחריין (א.פ. עיר וע"צ). – המתיחות במפרץ הפרסי גברה, לאחר שספינת משמר איראנית פגעה במיכלית בבעלות אמריקאית. לא הרחק מחופי כוויית. טהראן הזהירה אתמול את ארה"ב שלא תממש את כוונתה להניף את דגלה על מכליות כוויתיות, „אם אינה רוצה לעטוף בדגל הכוכבים והפסים את ארונות החיילים ההרוגים במפרץ".

ההתקפה נערכה אתמול בבוקר כ־100 קילומטר דרומית־מזרחית מהנמל הכוויתי מינא אל אחמדי. על סיפון האניה „פאקליק" הנושאת דגל ליבריה התפתחה שריפה, אולם היא כובתה מקץ כמה שעות מבלי לגרום קרבנות בנפש.

משקיפים ציינו, כי זו הפעם הראשונה שאיראן תוקפת מיכלית זרה הנושאת נפט כוויתי במרחק כה קטן מחופי כוויית.

בוואשינגטון נמסר, כי ארה"ב תממש בימים הקרובים את תוכניתה להניף את דגלה על 11 מכליות כוויתיות. בית הנבחרים אישר אתמול דחייה של 90 יום בביצוע התוכנית, אולם נמסר כי החלטה זו לא תמנע את התחלת מבצע הליווי באמצע חודש יולי.

מתנגדי תוכניתו של הנשיא רייגן טוענים, כי ביצועה עלול לגרור את ארה"ב למלחמת המפרץ. כדי לכפות את דעתם על הנשיא, נתקבלה גם החלטה של הסנאט – שבו יש רוב רפובליקאי – אולם מתנגדי התוכנית אומרים, כי יש לייחס חשיבות לכך, שהקונגרס הביע הסתייגות מהמבצע.

מאיראן עצמה נשמעו אזהרות חריפות נגד התוכנית האמריקאית. „ארה"ב שוקעת בבוץ טובעני, חמור יותר מזה שהכירה בלבנון או בווייטנאם", נאמר אתמול בשידור רדיו טהראן. „בנוסף ל־11 הדגלים שיונפו על המכליות הכוויתיות, על רייגן להכין דגלים נוספים לכיסוי ארונות ההרוגים האמריקאים", נאמר בשידור.

השבועון הבריטי „דיפנס ויק" מגלה בגליונו האחרון, כי איראן הצטיידה בצי אויר מאז תחילת מלחמת המפרץ. לוחמי „משמר המהפכה" האיראנים פיתחו באחרונה טאקטיקת לוחמת גרילה נגד ספינות במפרץ והם מתכוננים ליישמה נגד האמריקאים.

לצבי פיכמן ומשפחתו
משתתפים בצערכם
במות
אברהם מילשטיין
עובדי גמול –
חברה להשקעות בע"מ

לצבי פיכמן
משתתפים באבלך
על פטירת
אברהם מילשטיין ז"ל
„אמות השקעות" בע"מ
ההנהלה והעובדים

לצבי פיכמן ומשפחתו
משתתפים באבלכם בהילקח מכם
יקירכם
אברהם מילשטיין ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
ההנהלה והעובדים

לצבי פיכמן ומשפחתו
משתתפים בצערכם
במות
אברהם מילשטיין
עובדי קרן השקעות
של חברת העובדים בע"מ

בצער רב אנו מודיעים
על פטירת יקירנו
אברהם מילשטיין
ב"ר אליהו ז"ל
ההלוייה תתקיים היום יום ששי י"ג תמוז תשמ"ז
10.7.87 בשעה 11.00 לפנה"צ בבית העלמין „הדרום"
בגבול חולון בתים
נפגשים ליד השער הראשי
אבלים: רעיתו: לאה
בנה: צבי פיכמן ומשפחתו

אנו מודיעים בצער רב על פטירתו
של חברנו לעבודה (בגימלאות)
שלומאי יעקב ז"ל
תנחומינו למשפחה האבלה
תנובה מרכז מחלבות ת"א
ההנהלה, העובדים
ועד העובדים

למאיר בן־מאיר
מנכ"ל משרד החקלאות
משתתפים באבלך על מות
אמך ז"ל
שר החקלאות
ההנהלה וחבר העובדים

לאברהם בן־מאיר
מנכ"ל משרד החקלאות לשעבר
משתתפים באבלך על מות
אמך ז"ל
שר החקלאות
ההנהלה וחבר העובדים

חתום על "דבר" היום ותהיה מעודכן בכל יום.

של היום הוא חדש

ראיון

באירופה קיים יחס של זלזול בכדורגל הישראלי

מאת ניסן פומן

רוני רוזנטל ׳אתמול לבלגיה. ביום שני הקרוב הוא יתחיל בהכנות לקראת העונה השניה שלו בסגל במדי פ.צ. ברוז׳. בעונתו הראשונה באירופה קבע 18 שערים (11 בליגה, 5 בגביע הבלגי ו־2 בגביע אירופה).

המאמן הגאה, מפרסומי... ההשתלבות המקצוענית שלו בליגה הבלגית הפכו אותו לנושא לכה ולחיקוי בישראל. רוזנטל הפך למצליחן של הכדורגלנים הצעירים. רבים מבקשים ללכת בעקבו וגאה גל הפניות לליגות האירופיות השונות.

★ רוני, אתה יש שהפכת לסמל החלום האירופי עבור השחקן הישראלי?

„מדגיש את זה: זו את ההתעוררות הגדולה בארץ לכיוון אירופה. ... להם דוגמא משחקו, שהתחיל כמוהם והגיע לאירופה. מה שנשאר לקוות, שיותר ישנם יצליחו ויגבירו את המוטיבציה בארץ".

★ יש בך תבונות... או שיד המקרה הובילה אותך לישראלי אין מצליח ברור זה?

„זה לא מקרה. אני יודע שיש לי את התכונות המתאימות. בארץ בלי בזכות המזהירות וכח הפריצה, אבל ללא ... וראיית המשחק, הכל ביותר הפך אותי לשחקן".

★ במבט מבחוץ לך, כיצד אתה מסכם את העונה המקצוענית הראשונה שלך?

„אני רואה אותה כעונה ... שלי. נכון, אם היית אומר לי לפני שהתחיל... 11 שערים בליגה הבלגית הייתי חותם מייד. במבט לאחור אני חושב שנתתי כ־60 עד 70 אחוז מיכולתי. התחושה שאני יכול לתת יותר ... לי לדרוש מעצמי יותר".

★ מה הציפיות שלך לעונה השניה?

„להשתפר בכל המובנים: בהבקעה, בבישולים, במשחק שרה הכבשי".

רוני רוזנטל

★ ראשי המועדון רמזו לך על הבעת שביעות רצון כלשהיא?

„לא. הם לא נוהגים לתת תעודות. לא דיברו איתנו על סיכום אישי של העונה. בסך הכל הם מרוצים. אני דורש מעצמי הרבה".

★ אתה מכיר גם את בלגיה וגם את אלי אוחנה. איך יעלה השידוך הזה לדעתך?

„אני מאמין שאלי יצליח. יש לו תכונות של שחקן טוב. לדעתי, כדורגלן עם כשרון ונתונים טובים יכול להצליח בכל ליגה באירופה".

★ לפני יציאתו הוא פנה אליך לקבלת תדריך או עצות?

„יצא לנו לשוחח. הוא שאל אותי על הכדורגל הבלגי ועל הארץ. סיפרתי לו מה קורה שם ונתתי לו כמה הסברים. לא משהו מיוחד. קיים פער עצום בין ישראל לאירופה, אבל אני מאמין שאלי ילמד זאת תוך כמה אימונים וידע איך להצליח".

★ כלומר, ישראל רחוקה מאד מאירופה?

„כך גם האירופים חושבים עלינו. משיחות בבלגיה קיבלתי רושם של זלזול וחוסר הבנה בכדורגל הישראלי. הם בודקים תוצאות והישגים ובאלה אין לישראל. לא משתתפים באירופה, לא מגיעים לגביע העולמי או לאולימפיאדה".

★ ואיך מתייחסים אליך כבדורגלן שבא מהארץ הנחותה הזאת — ישראל?

„האמת ששם מתייחסים לכל אחד באופן אישי, לפי כוחו ויכולתו. יש שחקנים מארצות חלשות יותר כמו זאיר, ניגריה וסודן. האירופים מחפשים כשרונות בכל מקום. היום אלי טוב ההוגן".

★ מה תכניתך לעונה הבאה, לאחר שיפוג תוקף החוזה בברוז׳?

„הכל תלוי במה שאעשה בעונה הקרובה. אני מקוה להצליח ולהמשיך עונה שלישית בברוז׳. כרגע אני לא חושב על ליגה אחרת".

הדרך להודו עוברת על הדשא במנצ׳סטר

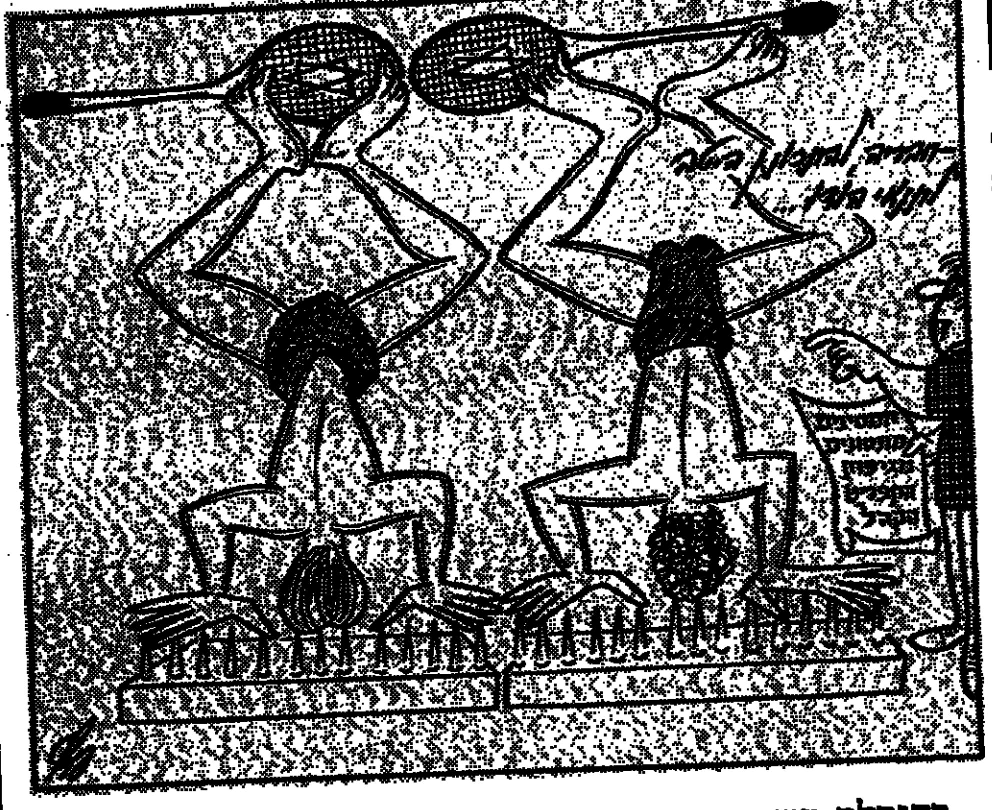

גב״ע דייויס

מאת שמואל קלינר

חמישה טניסאי נבחרת ישראל יוצאים היום למחנה במנצ׳סטר, אנגליה, כדי להתכונן במחנה אימונים סגור לקראת המשימה הנכבדה הצפויה להם בהודו לקראת סוף החודש, בשלב רבע הגמר של גביע דייויס.

בכיר הטניסאים שלנו הוא עמוס מנסדורף המדורג 36 בעולם. שלמה גליקשטיין במקום נמוך בדירוג העולמי, פחות מ־300, אך מנוסה בדייויס. גלעד בלום מדורג במקום 132, עשוי להשתלב בזוגות. כמו כן מצטרפים למסע רביב וידנפלד וברעד מרנשטיין, שרק אחד מהם ימשיך להודו.

הנבחרת תצא ישירות מאנגליה להודו ב־17 לחודש. הגרלת המשחקים תהיה ב־23 ביולי ולמחרת יתחילו המשחקים ויסתיימו ב־27 בחודש.

המאמן שלמה צורף ציין, כי הודו היא פלנטה אחרת לגמרי, ויש צורך להפעיל לחץ גדול של סיבולת על השחקנים. לצורך זה ינוצל המחנה באנגליה. השחקנים יועמדו במעמסה קשה — אימונים של 6 שעות מדי יום. מטרה נוספת של המחנה: האימונים יהיו על משטחי דשא — כמו המגרשים בהודו.

שני השחקנים הבולטים של ההודים במשחקי היחידים הם ויג׳אי אמריטראג׳ המדורג במקום ה־250 בעולם, אך מנוסה בדייויס כמו שלמה, וראמש קרישנן המדורג במקום ה־26.

גם הטניסאיות

פעילות רבה צפויה גם לטניסאיות הישראליות היוצאות היום לפיטרוזיל בצפון קרולינה כדי להתכונן למשחקי גביע הפדרציה. הפרס במשחקים יהיה בשעור של 10,000 דולר.

אילנה ברגר, בכירת הטניסאיות של ישראל תשתתף באופן אוטומטי בבית הגמר. חברותיה, דליה קוריאט ויעל שגיב יצטרכו לשחק גם במוקדמות.

השנה נרשמו למשחקי גביע הפדרציה, שיהיו בונקובר, קנדה (26 ביולי עד 2 באוגוסט) 45 מדינות. ישראל משתתפת בקביעות במשחקים מאז 1976.

בהגרלת משחקי גביע אירופה שנערכה אתמול נקבע פסק־דין:

נאפולי או ריאל תעוף כבר בסיבוב הראשון

מה שיכול היה להיות משחק גמר גביע אירופה קלאסי, ההגרלה להיות דרסטית ל„חיים או למוות", כבר בסיבוב הראשון של גביע האלופות היוקרתי. אלופת ספרד ובעלת שישה תוארים אלופת אירופה, ריאל מדריד, תתמודד מול ה„ראבליסטית" האיטלקית, נאפולי.

יהיה זה מפגש אדיר בין הכוכבים הגדולים בעולם: דייגו מראדונה וקארקה מנאפולי מול חורחה ואלדנו, הוגו סאנצ׳ז ואמיליו בוטראגניו מריאל.

גב״ע אירופה

מראדונה: עבודה קשה

מחזיקת הגביע האירופי, פורטו מפורטוגל, תשחק נגד האודיד סקפיה מיוגוסלאויה. הפינאליסטית, ביירן מינכן, תשחק מול וטושה מבולגריה. מפגש שכבות יהיה בין האלופה לשעבר, סטיאווה בוקרשט לפ.ס.ק. בודפשט. אנדרלכט — מלמאנ. אלופת פורטוגל בנפיקה ליסבון — פרטיזן טירנה.

הגרלה נוחה לאייאקס המבוגר

מחזיקת גביע אירופה למחזיקות גביע, איאקס אמסטרדם מהולנד הוגרלה למשחק נוח על הניר מול דנדולק מאירלנד. המבורג ממערב־גרמניה תשחק מול ברגן מלוקסמבורג.

משחקים מעניינים יותר: לוקומוטיב לייפציג — מארסיי; סידרול מאוסטריה — ספורטינג ליסבון.

יובנטוס במלטה

מחזיקת גביע אופ״א, יובנטוס מאיטליה, אמורה לעבור בקל את המשוכה הראשונה, ואלטה ממלטה.

סלטיק — דורטמונד; מילן מאיטליה — באשיקטש מתורכיה; גטבורג — ברונדבי מדנמארק; ברצלונה — בלננבש פורטוגל; אברדין — היברניאן ממלטה.

הגרלה קשה לשלושת השגרירים הישראלים

שלושת הכדורגלנים הישראלים המקצוענים, אבי כהן מגלאזגו ריינג׳רס, רוני רוזנטל מפ.צ. בריוז׳ ואלי אוחנה ממכלן, יתאגרו בעונה הקרובה במסגרת גביע אירופה בפגישות מזרח אירופאיות.

כך נקבע אתמול כשנערכה הגרלת משחקי הסיבוב הראשון של המפעלים האירופיים השונים, שיחלו ב־16 בספטמבר ומשחקי הגומלין יהיו כעבור שבועיים.

קפטן נבחרת ישראל, אבי כהן, יחזור לבריה״מ מקץ שמונה שנים. באוקטובר 1979 ביקר כהן כשחקן ליברפול, שנוצחה 3:0 הדרווה. קבוצתו הנוכחית ריינג׳רס תשחק כבר בסיבוב הראשון נגד ה„ראבליסטית" הרוסית, דינמו קייב. קבוצה זו מספקת את רוב הבין־לאומיים לנבחרת בריה״מ, ובראשם „כדורגלן השנה" באירופה, איגור בלאנוב והותיק אולג בלוחין.

רוני רוזנטל יופיע זו העונה השניה באירופה. הפעם בגביע אופ״א. קבוצתו בריוז׳ הוגרלה להתמודד נגד קבוצה רוסית נוספת, זניט לנינגרד.

אלי אוחנה, בהופעת בכורה במפעל אירופי, ישחק במדי מכלן בגביע אירופה למחזיקות גביע נגד הקבוצה הרומנית דינמו בוקרשט. קבוצה זו בעלת נסיון עשיר בגביעי אירופה והרכבה כמה בין־לאומיים.

אלופת ישראל מחר בממלכת דנמארק

אינטרטוטו

ברונדבי, אלופת דנמרק, בני יהודה תתמודד ביום ראשון נגד בוכום ממערב־גרמניה.

מאת שמואל קלינר

בית״ר ירושלים תהיה מחר הראשונה, שתיכנס למעגל משחקי הקיץ באינטרטוטו בהתמודדות מול

האלופה הדנית הרשימה דיק לפני שבוע ברמת־גן, כשניצחה את בני יהודה 1:3. שבוע לפני זה ניצחה את בית״ר ירושלים 0:1, משער שהובקע 5 דקות לסיום, אך נראה שהתלכיד המצויין הזה לא יתקשה להכביע שוב את הבית״רים, שיופיעו שוב בהרכב חסר.

אפשר, שהדנים יכללו בהרכבם את בראון לאודרופ הצעיר, שלא הופיע בישראל. המאמן מרדכי שפיגלר חיוה את דעתו, שיש להופיע בצורה מכובדת מול היריב החזק. „צריך לזכור, שאנו אלופי מדינת ישראל וזה מחייב אותנו לשמור על כבודנו", אמר.

עם עזיבתו של אלי אוחנה למכלן הבלגית ובהעדרו של אורי מלמיליאן המחלים מפציעה יתבססו הבית״רים על יכולתו של דידו במרכז המגרש וכן על יכולתם של שחקני החיזוק יעיש סוויסה ודוד דוקסן, שטרם הופיע במסגרת זו בישראל. על השער יגן שוב בוני גינצבורג בעוד, ששידרי יתופקד כמגן ויטלו עליו גם משימות התקפיות.

הירושלמים ישהו בדנמרק עד יום ראשון, ויצאו לקלן ל־3 ימים. בשבת הבאה יתמודדו עם בוכום ויחזרו לישראל.

האגלר ולאונרד על המסך הקטן

מאת ניסן פרידמן

שידורי הקיץ של מחלקת הספורט בטלוויזיה הישראלית מועידים לצופים, מלבד אליפות העולם באתלטיקה, קטעים נבחרים מתחרויות ההכנה השונות לקראת רומא.

כבר ביום ראשון הקרוב יוקרן „צימוק": תקציר גמר אליפות דרום־אמריקה בכדורגל (23.00—24.15), שעה קלה לאחר תום המשחק.

הטלוויזיה תקרין תכניות וסקירות על כוכבי אתלטיקה כמו קארל לואיס, סטיב קראם, סבסטיאן קו, סרגיי בובקה, גהר ודקסלר.

כמו כן יובאו שלושה קרבות גדולים באיגרוף. הראשון בהם, מרווין האגלר נגד שוגר ריי ליאונרד, יוקרן ב־16 ביולי. מאוחר יותר יוקרנו הקרבות בין מייק טייסון לתומאס ומייקל ספינקס לג׳רי קוני.

סין הנחיתה מהלומה על אס״א ישראל 0:3

אוניברסיאדה

נבחרת אס״א בכדורעף נחלה אתמול מפלה 3:0 מידי כדורעפניה המצטיינים של סין, בפתיחת תחרויות הכדורעף באוניברסיאדה, הנערכת בזאגרב, יוגוסלאויה.

מעופפי ישראל יתמודדו היום נגד בלגיה. בטורניר הכדורעף מתמודדות 28 נבחרות. נבחרת אס״א בכדורסל תפתח היום את משחקיה, כשתתמודד מול הונג־קונג. מחר צפוי לכדורסלנים שלנו משחק קשה יותר מול בראזיל.

ישראל תשתתף גם בתחרויות האתלטיקה־קלה, שייפתחו בשבוע הבא. הסטודנטים שלנו שהיום עתה באי הבריטי ויטלו בסוף השבוע חלק בתחרות האומות בהולם, משם יטריאו לזאגרב.

אס״א יוצגה גם בתחרויות הסיוף, שנסתיימו. כזכור, זכתה הנראל במקום ה־12 המכובד בסיכום הכללי. כ־4000 משתתפים מכל רחבי תבל נוטלים חלק באוניברסיאדה, שנפתחה שלשום בטקס נאה.

ממלכות חוף אילת לאליפות אירופה

מאת ברוך דגן

הגולשת הבלונדית מנורווגיה, יורון הורגן, שכבשה בינואר האחרון את לבם של „האביבי" בחוף אילת, הכריזה, כי היא מועמדת רצינית לאולימפיאדת סיאול.

הורגן, שהיתה האשה היחידה באליפות אס״א הבין־לאומית בגלשני־מפרש, הוכתרה בשבוע שעבר בקיל כאלופת אירופה לנשים. השתתפות בתחרות לנשים היוותה עבורה אתנחתא. בדרך כלל היא מעדיפה להתחרות עם גברים, בעיקר משום שהמסלול האולימפי פתוח לשייט אחד לכל מדינה, ללא הבדל מין.

את הורגן וחבריה לנבחרת נורווגיה נוכל לשוב ולראות בינואר הקרוב בתחרות באילת. בתחרות זו, שתיערך בשנה האולימפית, צפוייה השתתפות של נבחרות לאומיות נוספות כמו הולנד, שוודיה, דנמרק, אוסטריה ושווייץ. האורחים ינצלו את תנאי הגלישה המצויינים באילת לצרכי מחנה־אימונים.

סגן יו״ר ההתאחדות הבין־לאומית לגלשנים, הישראלי אהרן ברנר, מסר אתמול, כי אילת עלתה על מפת הגלישה העולמית הודות לתחרות השנתית. כבר עתה הוא קבל פניות רבות מגולשים מצטיינים להשתתף בתחרות.

צ׳ילה העפילה לגמר

דרום־אמריקה

נבחרת הכדורגל של צ׳ילה העפילה אמש לגמר גביע דרום־אמריקה, כשניצחה בחצי הגמר את קולומביה 1:2 לאחר הארכה.

גם הפעם היה זה השוער המצטיין רוברטו רוחאס, שהציל את נבחרתו ממצבים קשים ביותר והיה אחד מהגורמים העיקריים לנצחון.

קולומביה עלתה ליתרון כבר בדקה ה־11 מרגלי רודין, שגיאה של מגן קולומביאני אפשרה לאסטנגו להבקיע את שער השוויון. וידה סאלאגר הבקיע את שער הנצחון בדקה ה־109.

עד משחק זה לא ספגה קולומביה אף שער. הבוקר אמורות היו ארגנטינה ואורוגוואי להתמודד במשחק חצי הגמר השני.

צ׳סנה למעלה

צ׳סנה היתה לקבוצה השלישית שעלתה לליגה הראשונה באיטליה, לאחר נצחון במשחק הקובע את לציה 1:2. צ׳סנה הצטרפה, איפוא, לקרמונזה ופיזה, שכבר עלו לליגה העליונה.

למשחקי היום אין גאלים

במשחקי גביע הים התיכון לנוער וקדטים המתקיימים במערב צרפת, ניצחה יוגוסלאויה את איטליה 104:107 (49:48). ספרד, שהכניעה את צרפת 110:71, מוליכה עם 9 נק׳ מ־5 משחקים והקדימה בנקודה את איטליה, תורכיה ויוגוסלאויה.

התורכים גברו על יוון 61:68.

הפתעה בבוסטון

הפתעה נפלה בטורניר הטניס בבוסטון, כשמלכו (113 בעולם) גבר על דייויד פייט (והמדורגים בטורניר) 0:6, 6:4, 4:6. המדורג שני, אנדראס גומז מאקוודור עמל יותר משלוש שעות כדי לנצח את האמריקאי מרק דיקסון (147 בעולם) 5:7, 6:3, 6:7. המדורג מס. 1 מאטס וילאנדר גבר על בן ארצו השוודי הגנסטר 2:6, 5:7.

★ בטורניר טניס בגסטאד בשווייץ ניצח הצרפתי ג׳י פורזה את הגרמני דטמיר קרסיץ׳ 6:3, 6:2. אגנו מהאיטי גבר על תומאס סמידט הצ׳כי 6:2, 6:3.

★ דינמו קייב זכתה בגביע בריה״מ בכדורסל לנשים, לאחר שניצחה במשחק הגמר את צ.ס.ק.א מוסקבה 61:68.

★ בתחרות אתלטיקה במזרח־גרמניה קפצה שיאנית העולם, אייקה דרקסלר לרחוק 7.21 מ׳ והאמריקאי מייק קונלי קפץ 8.33 מ׳. יתר התוצאות בתחרות זו היו בינוניות. מספר כוכבי על לא הגיעו.

השוער ליברמן לבית״ר ת״א

מאת שמואל קלינר

אבי ליברמן, שוער הכדורגל, משחזר שוב את ימיו הטובים בבית״ר תל־אביב. אתמול חתם על הסכם להופעה בשער הקבוצה עליה הגן לפני שתי עונות.

לעומת זה הוצב אתמול יהודה קובב ברשימת ההעברות. נסים כהן טרם חתם על ההסכם להופעה נוספת, ובביתו, כי ההסכם ייחתם בימים הקרובים.

כתונת: 29 ציצרה, 40 חיים מוכה צר

מסביב לעולם / שמואל טל

שאיפת חייו של כריסטי להיות המהיר ביותר בעולם:

ג׳נסון ולואיס יסבלו ממני ברומא

אם לא יוכל לו לפתע איזה מכשול, אומרים שלושה אצנים להאבק בחודש ? על התואר „המהיר בעולם". שלושתם מסתובבים בסביבות תחום 10 השניות ושבירתו הוא ענין של זמן. יתכן שכבר ברומא זה יקרה.

קרל לואיס „הקליע השחור" מאו יורש של ג׳סי אוונס הגדול, שנטל ארבע מדליות זהב בלוס־אנג׳לס; בן ג׳ונסון, הקנדי, אלוף העמים הבריטי, הנחשב כרגע למספר אחד בעולם; לינפורד כריסטי, הבריטי שהכריז לא מכבר כי שאיפה אחת פשוטה בחיים — להיות המהיר מכל.

שלשום, בבודפשט, הוא הוכיח כי נמצא על הדרך הנכונה. בפיניש מצויין, חצה את המטרה לאחר 10.03 שניות, זמן טוב יותר מזה של המנצח באליפות ארה״ב, ויתרספון (10.04). שלכן זכה בנצחון כפול בתחרויות גביע אירופה.

לפני כשנה, הכירו רק מעטים בביה את כריסטי. בעולם היה לגמרי אלמוני. בשני מירוצים במאדריד, בחודשים מארס ו־1986, דילג מהמקום ה־200 בדירוג העולמי למקום השלישי־דירוגי. הוא הפך מפורסם ומוכר, עד כי בבריטניה החלו לטעון כי הוא הספרינטר הטוב ביותר שמדינה זו יצרה מעולם.

מאלמוניות לפיסגה

כריסטי מתגבר בנשימה אחת עם היהודי הרולד אברהמס, שזיכה את ארצו במדלית זהב ב־1924 ועם אלן וולס המדהב הבריטי במשחקים האולימפיים במוסקווה, 1980. אבל ברור שמשימת השניים היתה הרבה יותר קלה מזו של כריסטי. לאברהמס בשנות ה־20 היה מספר מצומצם של יריבים. במוסקווה לא נאלץ וולס להתמודד עם נציגי ארה״ב, שהציבה תמיד אצנים מהגדולים בעולם. ברומא יצטרך כריסטי להוכיח את עצמו מול בכירי האצנים של 180 מדינות — משימה בהחלט לא קלה.

יש דימיון רב בין כריסטי ויריבו, בן ג׳ונסון. שניהם שחומי עור ילידי ג׳מייקה, שהיגרו מארצם. ג׳ונסון לקנדה, כריסטי לבריטניה. הוא האמצעי משבעה ילדים. בהיותו בן שנה יצא אביו לבריטניה כדי לחפש עבודה. שנה לאחר מכן עזבה גם אימו את הבית כדי להצטרף לאב. לינפורד הצעיר נותר בהשגחת סבתו עליה הוא מדבר בהערצה עד היום.

לא אהב להתאמן

בצעירותו היה כריסטי רזה עד כדי כך, שכל מי שפגש אותו חשב לפליט מביאפרה. הוא החל לצמוח רק בגיל 17 וזכה במקום השני באליפות בריטניה לבתי ספר יסודיים, אחרי פיל בראון המוכר היום כרץ 400 מ׳ מצויין. בראון היה זה שאמר לכריסטי אחר התחרות: „אם תתאמן ברצינות אתה עשוי להגיע רחוק". כריסטי לא התייחס לדבריו ברצינות: „משום הייתי בא לאיצטדיון, נכנס למסלול ורץ, ללא אימונים מיוחדים וללא הכנות".

זו למעשה גם הסיבה, שכריסטי הגיע לשיאו בגיל מאוחר יחסית. אצנים מצטיינים בדרך כלל בסביבות גיל ה־20. כריסטי חגג את יום הולדתו ה־26, לפני ששיפר את השיא הבריטי בריצת 100 מ׳.

יתכן שלא היינו שומעים על כריסטי, אלמלא קיבל מכתב נזיפה חריף מהמאמן, רון רודאן. לאחר כשלונו במאדריד, בקש כריסטי לצאת לחופשה במקום להמשיך באימונים. בגבות הזמן הרתיח את דמו של רודאן שכתב למניכה: „אם אתה לא חוזר להתאמן, אל תחזור בכלל".

מתנגד לסמים

וכריסטי חזר. הוא יצא למחנה מרוכז באיים הקנריים (מקום אהוב על אתלטי בריטניה בגלל מזג האויר הנוח), שרף את המסלול פעמיים ביום ואימץ שריריו עד כאב. „אני אומר לעצמי כל השעה, הם (ג׳ונסון ולואיס) יסבלו ממני ברומא כפי שאני סובל עכשיו".

כריסטי הוא אחד המתנגדים החריפים לשימוש בסמים. „בסמולות בנושא אמר — כל אתלט חושב בו נוטל סמים. המזרח מאשים את המערב. צריך להפסיק להיות חשוד כל כך. הרי אני החשוד מספר אחד בגלל שקיצצתי ארבע עשיריות משיאי האישי. אני מוכן לכל בדיקת סמים ואני בטוח שיש עוד הרבה אחד. הבדיקה צריכה להתפרסם ושימה שנים „נקיים". אינני פוחד מבדיקות ורוצה להוכיח לכולם שאפשר להגיע לפיסגה גם בלי זה."

מודע למאבק הקשה הצפוי לו מצד יריביו, אבל הוא נשמע יותר מאופטימי כשאמר: „הם צריכים לחשוש ממני. אם לי היה יריב שהיה מזנק מהמקום ה־200 למקום השלישי בעולם גם אני הייתי..."

כריסטי — 10.03

בין הסלים / משה כהן

ויינקרנץ: מה שהפועל ת״א תחליט

„אני חתום על חוזה עם קבוצת הפועל ת״א ומה שהם יחליטו מחייב אותי", אמר אתמול משה ויינקרנץ, בתגובה ראשונה על האיום של ראשי הפועל ת״א לשלוח אותו להשתלמות בארה״ב ולא לאפשר לו לאמן את הנבחרת הלאומית.

ויינקרנץ ציין, כי הוא הסכים לאמן את הנבחרת הלאומית רק לאחר קבלת היתר ממנהלי הפועל ת״א ואין לו כל כוונה להפר את החוזה איתם. „אם הפועל לא יתירו לי לאמן את הנבחרת — אקבל את החלטתם".

ויינקרנץ לא הסתיר את רצונו לאמן את הנבחרת במקום השתלמות בארה״ב, „אימון הנבחרת מאוד קוסם לי, אבל ההמשך לא תלוי בי".

לדעתו, יונתן דלול היה חייב לשחק בהפועל ת״א, „אני לא מבין מדוע לא איפשרו לו לעבור אלינו, הרי יש הסכם חתום".

המאמן הצעיר מקווה, ש„פרשת דלול" תסתיים והוא יוכל להגשים את חלום חייו — אימון הנבחרת הלאומית.

קורן מותח ביקורת חריפה על חפר:

מעמד רכז הכדורסל טכני בלבד

קורן: סוף הברית

„אם עניינו של יונתן דלול לא ימצא את פתרונו בתחילת השבוע הבא — אלה שעסקו בזה יצטערו", הזהיר אמש יו״ר מחלקת הכדורסל של הפועל ת״א, דני קורן. קורן ציין, כי הנהלת הפועל ת״א תתכנס היום כדי לדון בשיגור ויינקרנץ להשתלמות בארה״ב.

„גם לנו הנבחרת הלאומית חשובה ואנו יודעים מה טוב לה יותר מהרבה חברים בועדה המקצועית", ציין קורן. אולם, הוא רמז, כי בסופו של דבר עשוי ויינקרנץ להמשיך לאמן את הנבחרת הלאומית. „ננסה למצוא את השילוב המתאים שהוא גם ישתלם בארה״ב וגם יאמן את הנבחרת".

קורן מתח ביקורת חריפה על איתן חפר: „לפי מיטב הבנתי מעמדו של רכז הכדורסל של הפועל הוא טכני בלבד. הנסיון שלו לשנות דברים לא יכול להעשות על חשבון קבוצות אחרות, כיוון שמעורב פה הרבה מאוד כסף".

★ איתן חפר סירב אמש להגיב על ההאשמות שהטיח בו דני קורן.

אליצור נתניה נרשמה

יום לפני תום מועד ההרשמה לעונת הכדורסל נרשמה קבוצת אליצור נתניה במשרדי איגוד הכדורסל.

לאחר כמה ימי ויכוחים ודיונים בין ראשי הקבוצה הנתנייתית לבין מרכז אליצור הגיעו אתמול הצדדים להסכמה. המחלוקת נבעה מדרישתו של מזכ״ל אליצור, זאב ברוורמן שראשי הקבוצה יתחייבו על ערבויות אישיות עבור כל התחייבויותיה הכספיות של הקבוצה.

הרשמת אליצור למשחקי הליגה תאפשר לה גם ליטול חלק במשחקי גביע קוראץ׳. למפעל זה נרשמה הקבוצה עוד לפני עשרה ימים, לאחר הבטחת מזכ״ל פיב״א, בורה סטנקוביץ׳, כי הוא ידאג אישית לאיזיקים משחקה הראשון של אליצור במסגרת זו בערב ראש השנה.

חברה מסחרית תקבע גורל הפועל חיפה

מאת יצחק צ׳יבין

צו המניעה הזמני שהוצא לבקשת מועצת פועלי חיפה — האוסר על עמותת הכדורסל של הפועל חיפה לשחרר או להשאיל שחקנים לקבוצות אחרות הושאר אתמול בבית המשפט המחוזי בחיפה בתוקף.

השופט בר קבע, כי אם שני הצדדים לא יגיעו להסכם לגבי שחרור שחקנים — תועבר המחלוקת להכרעת מרכז הפועל. שרכז הכדורסל שלו, איתן חפר ישמש כבורר.

בינתיים, ממשיך לשרור חוסר ודאות לגבי עתידה של הפועל חיפה בעונה הקרובה. מועצת פועלי חיפה הקציבה לעמותת הכדורסל רק 25,000 דולר לעונת המשחקים הקרובה. ראוי לציין, כי ראשי העמותה דרשו תקציב של 200,000 דולר לעונת המשחקים העומדת בפתח.

ועדת „בית הלל" שמונתה לנהל את עינייני הפועל חיפה תבדוק בימים הקרובים לעומק את מצב מחלקת הכדורסל של האגודה.

נודע, כי גורל הקבוצה תלוי בתשובת מפעל גדול, שהופנתה אליו הצעה לאמץ את הפועל חיפה בעונה הבאה. התשובה תינתן כנראה בשבוע הבא.

ברכת הקיסר לאלופי העולם

מזכ״ל ההסתדרות, ישראל קיסר, שיגר מברק ברכה ליו״ר רשת „עמל", אורי אגמי, לרגל זכייתה של קבוצת „עמל" חדרה באליפות העולם לבתי־ספר בכדורגל.

אגמי עצמו שלח מברק ברכה למנהל ביה״ס, קלמן צוהר, ששימש כמלווה במשלחת לאליפות בבלגיה. „עמל" חדרה סיימה לפני שנתיים במקום ה־6 בעולם. בביה״ס מתקיימת פעילות ספורטיבית שוטפת בשיתוף „הפועל". גם בשאר מוסדות הרשת נשמרת המסגרת הספורטיבית.

רמת־השרון הביסה את האלופים מאורט

הפתעה גדולה נפלה אתמול במשחקי חצי גמר אליפות העולם לבתי ספר תיכוניים, כשתלמידי תיכון רמת השרון הביסו את אלופי בתי הספר של ישראל, תלמידי אורט קרית־ביאליק בתוצאה 71:94 (31:34) והעפילו למשחק הגמר שיערך היום אחה״צ מול האיטלקים.

האיטלקים גברו במשחק חצי הגמר השני על הספרדים 72:77 (45:42). בגמר הנשים יתמודדו בנות חוף הכרמל מול הספרדיות.

בנות חוף הכרמל, בראשותה של אלומה גורן (39 נקודות), גברו על תיכון עירוני א׳ 55:62 במשחק חצי הגמר השני גברה ספרד על צרפת בתוצאה 73:78.

שיא עולמי לבודין

מאת אברהם תשובה

שיא עולמי בשחיה והכ״ה שתי מדליות מוזהב, 2 מכסף ו־3 מארד בענפי השחיה והרמת המשקולות, זהו מאזן משלחת הנכים הישראלית בחמשת ימי התחרויות הבין־לאומיות, הנערכות בצרפת.

השחיין חנוך בודין הוכתר כאלוף העולם כששבר את השיא העולמי ב־100 מ׳ וזה בזמן 1:20.64 ד׳, וזכה באגד ב־100 מ׳ חתירה 1:04.1 ד׳.

יריה מהמותן

אוהדי הכדורגל בחולון יכולים לשלם מכיסם לטובת קבוצת הפועל צפרירים. לעיריה יש גבולות מסויימים, שאי־אפשר לחרוג מהם.

עו״ד חיים שרון
ראש עירית חולון

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר

דירות

וילות ובתים

ברשל"צ בקרית־כורש קוטג', מגרש טבעי מעולה 250,000 דולר אפשרי שלד בלבד ,03-5054085 (26318) 03-842544

ברמת־השרון פנטהאוז מפואר נוף מרהיב מרפסות מסביב פרגולות מוחלטות, השקעה מצויינת (24539) 03-473343

בנוה־אביבים: פנטהאוז יוצא דופן! נוף מהמם! לרציניים בלבד! (23545) 03-425294

קוטג' 6 חדרים חדש בגבעת־שרת ליד בית־שמש בהזדמנות! ובשבת: ,052-540172 (3888) 03-473666

בהרצליה פנטהאוז מפואר 600 מ"ר בקומה 15 בלב העיר עם מיזוג מרכזי שיש איטלקי מטבח מפואר נוף מרהיב יחיד מסוגו בארץ ובשבת 052-540172 (587) 03-479998

בנוה־צהלה ברחוב ענתות החודש במיקום מצוין למכירה קוטגים מפוארים 03-342372 (7361) 052-448219

למכירה ברמת־צהלה, ברחוב מבוא־גינר שותפות במגרש (¼)+ תוכניות מאושרות לבנית קוטג' במבנה של 4 קוטג'ים. פרטים אצל החברה המבצעת: היימן ש.י.י. בע"מ ,03-494051 03-786415 ובשעות המשרד 03-719730 (7175)

קוטג' מפואר 6 8 חדרים 280,000 בכפר־גנים בפתח־תקוה למסירה מיידית ,03-905918 ,03-9224384 (18522) 03-9234803

בגני־צהלה ובשיכון־דן וילה דו־משפחתי בבניה 350 מ"ר קרקע "ביה־גן" 03-496755 (12681)

קבלנים מציעים

קבלני בנין עם ידע מקצועי ומוניטין מעוניינים במשקיעים למטרת בנית דירות בגוש־דן. (11820) 03-703097

חברת אזורים מציעה בשכונת אזורים בנתניה דירות 3, 3½ חדרים לזכאי משרד השיכון, לזוגות צעירים ומכירה חופשית לפרטים: (8720) 03-630442

בשיכון־ל' דירות לאיכלוס מיידי 5 חדרים רוח־לוי—אשכול 40 לפרטים חב' "אביב" (13991) 03-7512203

דירת 4 חדרים חדשה ומיוחדת 100+ מ"ר מרפסת בהזדמנות בגבעת־שרת ליד בית־שמש ובשבת: ,052-540172 (3411) 03-473666

עתה הזמן לקנות דירות 4 חדרים יהלומי לוקסוס מלא? בנייה לשרתיים אנגלו־סכסון (23361) 03-286181

ברמת־צהלה, 4, שקטה מרווחת $140,000 אנגלו־סכסון ,03-424310 (23351) 422190

דירות למכירה 5-5½ חדרים

מושב חוץ בבליו 3¼ בשנהדרין+ תכולה!! 03-418812 03-259905 (18874)

במגדל אשדר ארלוזורוב פינת דרך־חיפה דירות פאר 2' 3' 4' ו5 חדרים סטנדרט גבוה בצפון העיר 03-245375 (28783)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

בפתח־תקוה דירות לאיכלוס מיידי 4 חדרים ברח' רוטשילד 16—20 לפרטים חב' "אביב" (13987) 03-7512203

דירות למכירה 2-2½ חדרים

באזורית דירת 4 חדרים משכנת הדשני לגמר מעולה 67,000 דולר (5014) 052-84929

במגדל אשדר ארלוזורוב פינת דרך־חיפה דירות פאר 2, 3, 4 ו5 חדרים סטנדרט גבוה בצפון העיר (6943) 03-245375

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דן

דירות למכירה

ברמת־אביב ג' בבנין חדש דירות בנות 4 חדרים כ־110 מ"ר איכלוס מיידי 03-245375 (10038)

בצפון! בארנון בבניה דירות בבנין מפואר+ מעלית וחניה 03-496755 (11985)

באריאל דירות וילה 3, 4, חדרים לחלקן חצר ולחלקן גג צמוד תנאי תשלום נוחים וסיוע גדול במיוחד (10142) 03-245375

בגינות־שומרון דירות וילה 3, 4ו חדרים לחלקם חצר ולחלקם גג צמוד תנאי תשלום נוחים וסיוע גדול במיוחד (10106) 03-245375

ת"א־יפו

דירות למכירה 4 חדרים ומעלה

במגדל אשדר ארלוזורוב פינת דרך־חיפה דירות פאר 2' 3' 4' ו5 חדרים סטנדרט גבוה בצפון העיר 03-245375 (28777)

שרון

דירות למכירה

בגני־הרצליה של "אזורים", הרצליה הצעירה, שכונה יוקרתית חדשה, דירות 4 ו5 חדרים במגוון מבנים, פנטהאוזים מיוחדים לתקופה מוגבלת. לקבלת פרטים: ,050-22214 משרד המכירות פתוח באתר בין השעות 10.00 ־ 14.00 המסוף רח' רבינוביץ הרצליה הצעירה. (8218)

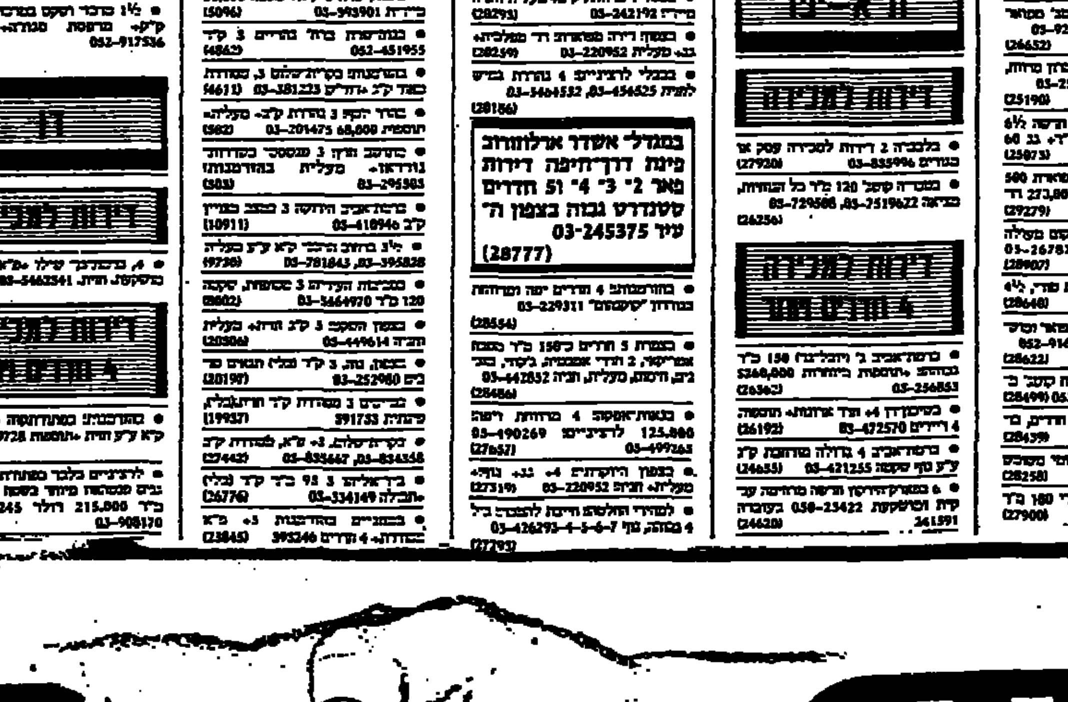

הלוח הכללי

הד כפול ומכופל

לפי החוק הזה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה
ע"פ תיקון שנת 1981

אולמות

חנויות

דירות בתל-אביב

דירות להשכרה

עסקים

דירות למכירה 2½–2 חדרים

דירות למכירה 3½–3 חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות גג

חוץ-לארץ

דירות להחלפה

ביקוש דירות

דירות בשכירות

דירות מרוהטות

בתי מלאכה

מחסנים

בדמ"פ מבנה 80 מ"ר +גלריה 50 מ"ר +חצר 70 מ"ר +טלפון +מכירה, אפשרי לנגריה
03-9610787
בית 03-829082
(127) משה 03-855350

"מיכרוזים" ארציים ובינלאומיים לכל הענפים הזהו "מיכרוזים" 20 שנה בדרך פ"ת 7.
(15614) 03-612192

בבני-ברק למכירה במרכז רח' מס 144/87 ע"י אזור ברקיעה בראילן חנות 17.50 ממ"ר ברח' סומן 4 (רו קזן) פרטים של 706654, 795038
(236) 358039

חנות ביפו 70 מ' רחוב שיבוטי-ישראל לאשור מכירה/השכרה
052-540172
03-473666

דרוש שותף/ה לדירה שני חדרים ברמת-גן
(15482) 03-457689

שידוכים ועסקים בירושלים: חנות למוצרי חשמל ביתיים באזור המרכז, מפעל לנוזיקים, השכרת שמלות לכלות, בירושלים שותפות במנהל היטים, רשת מסעדות/ בתי קפה בכל הארץ חברת אילן-רז בריהודה 32 חדר 823 לתאם פגישה בטלפון:
(4113) 03-285244-5

קבלני בנין עם ידע מקצועי ומוניטין בענינים בבשקיעים למסרת בניית דירות בגוש דן
(2766) 03-703097

בקרית-בן-גוריון בחולון בבית חדש מצופה אבן דירות 3 ו-3½ חדרים יחידות מסוגם באזור תנאי תשלום נוחים
(6987) 03-245375

בגבעתיים בתים בבנין חדש מצופה אבן דירות 3, 3½ 4 ו-4½ סטנדרט גבוה תנאי תשלום נוחים
03-245375
(6634) 03-203341

בכפר-סבא, ברחוב אזור לוזרוב 4, דירות 5 חדרים מפוארים "חברת אליעד בע"מ" 105,000 דולר בלבד.
03-493582
(10070)

במרכז כפר-סבא ק"א 3½ +טלפון מאוגוסט
052-20668
(16896) 052-546331

בצפון ע"י קולנוע פאר, מתאים למשרד או מגורים, לשכירות חודשית דירת 2 חדרים ק"ק, כל הנוחיות +טלפון +ביוב אויר. למנהל/מיכאל בעירבודה: 03-611966
בבית: 03-615902
(3082) 03-410579

בגבעתיים בתים בבנין חדש מצופה אבן דירות 3, 3½, 4, ו-4½ בסטנדרט גבוה תנאי תשלום נוחים
03-203341
(6604) 03-203341,

הד כפול ומכופל

הלוח הכללי

مكذا من الأصل

صكرا من الاصل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר

דבר ראשון בבוקר

משרדים

● בתל-אביב ב' אוסישקין 23 [illegible] (20955)
● [illegible] 107 מ"ר 536,000 $375,000 052-559775 (27955)
● בתל-אביב 38 מ"ר [illegible] 76,000 דולר 03-990324 (27604)
● [illegible] 03-581459 03-887047 (27878)
● בחולון למכירה 2 חניות 24" 12 03-807851 (27752)
● בהרצליה [illegible] 052-540799 (27498)
● להשכרה [illegible] 03-5362073 03-858637 (26894)
● [illegible] 03-495539 (26289)
● למכירה [illegible] ת"א 200 מ"ר 03-5742777 06-790836 (26885)
● [illegible] 204858 (25780)
● [illegible] 913198 917932 (25266)
● [illegible] 1000 מ"ר [illegible] 288943 ,292616 (23178)
● להשכרה בתל-אביב 250 מ"ר [illegible] 288943 ,292616 (23170)
● [illegible] 03-823325 03-825683 20 (16897)
● להשכרה [illegible] 800 מ"ר [illegible] 03-5742777 (18841)
● להשכרה למשרד [illegible] 180 מ"ר 03-451434 (5025)

להשכרה קומת משרדים ביהודה-הלוי 14 תל-אביב. 260 מ"ר +טלפונים 03-627111-114 (6369)

● [illegible] 03-496999 (6275)
● [illegible] 400 מ"ר 03-221214 (4128)

[illegible]א בבית משרד 150 מ"ר [illegible] אנגלו-סכסון (4060) 03

● [illegible] 03-216287 (5081)
● [illegible] 750 [illegible] 03-758121 (7559)
● [illegible] 300 מ"ר [illegible] 03-426293-4 (7452)
● [illegible] 216 מ"ר 03-5103030-5 (15750)
● להשכרה [illegible] 150 מ"ר 03-5103950-5 (15744)
● להשכרה [illegible] 1500 מ"ר 771357 (20574)
● להשכרה [illegible] 03-304482 (24209)
● [illegible] 500 מ"ר 03-771357 (23456)
● [illegible] 400 מ"ר 03-768011-2 (11811)
● להשכרה [illegible] 03-660436-7-8 (25789)
● להשכרה קומת משרדים, 10 חדרים [illegible] 03-814288 03-456384 (27578)
● השכרה [illegible] 200+ 280 03-5058254 (26924)

מבני תעשיה

השכרה באור-יהודה 1800 מ"ר [illegible] 03-5742777 (26080)
[illegible] 052-910996 ,03-299674 052-910 (26041)
השכרה [illegible] 110, 03-984664 03-744510 (25831)
● [illegible] 180 מ"ר [illegible] 03-347214-5-6 (22549)

למכירה מבנה פח פלדה 2 מ"מ גג אסבסט במידות 32*6 מ' לפרוק ולהעברה בשלמות 053-339565 (6303) 053-25401

● [illegible] 200 מ"ר 03-842681 (5295)
● באור-יהודה [illegible] 2000 300 03-457412 (3424)
● להשכרה באזור התעשיה [illegible] 60 מ"ר 053-23802 (2953)
● להשכרה באור-יהודה [illegible] 170 03-5521525 (15726)
● [illegible] 150 מ"ר [illegible] 03-638498 (15716)
● להשכרה באזור [illegible] 285 מ"ר 03-314842 (15694)
● למכירה, להשכרה 140 מ"ר [illegible] 052-914734 03-9226352 (15333)
● [illegible] 9644891 ,990324 9663640 (12284)

למכירה באזור התעשיה חולון 210 מ"ר ק"ק+ טלפון+ גלריה+ כח 886727 ,5051803 (4080)

● [illegible] 03-480277 03-839135 (28508)
● באזור [illegible] 03-807851 (22742)
● להשכרה [illegible] 5000 מ"ר [illegible] 769862 (23565)
● להשכרה, מכירה [illegible] 1500 מ"ר 771357 (23562)

מגרשים

● [illegible] 180 מ"ר [illegible] 490090 (26594)
● [illegible] 03-269916 .600 (26300)
● [illegible] 03-341703 (26195)
● [illegible] 03-5101135 03-768671 (26068)
● [illegible] 03-299674 (26052)
● [illegible] 220 מ"ר 03-997620 (24627)
● [illegible] 03-9230892 03-674426 (23521)
● [illegible] 582 מ"ר 03-662215 (23419)
● [illegible] 900 מ"ר 03-219189 (23313)
● [illegible] 906611 (22187)
● [illegible] 03-798759 (5843)
● [illegible] 400,000 03-219180 (2539)
● [illegible] 1500 מ"ר 03-7523836 (26064)
● [illegible] 10,000 03-998963 (10077)
● [illegible] 500 [illegible] 600 מ"ר 03-9362051 03-9362155 (4676)
● [illegible] 03-322618 03-382742 (4133)
● [illegible] 1500 מ"ר 03-444757 (7383)
● [illegible] 600 03-901287 (7300)
● [illegible] 052-910996 052-441871 052-910962 (15698)
● [illegible] 03-859329 03-885626 (15515)
● למכירה 5 דונם [illegible] 03-449249 (15252)
● [illegible] 03-991545 (12286)
● [illegible] 9663649 990324 (12282)
● [illegible] 03-224501 (11959)
● 500 מ"ר [illegible] 03-362462 6233 (11049)
● [illegible] 03-859355 (10752)
● [illegible] 04-645542 ,03-659021 02-225266 (9420)
● [illegible] 03-9640891 (16246)
● [illegible] 03-9640891 (16241)
● [illegible] 03-5850987 (17335)
● [illegible] 052-86474 (17340)
● [illegible] 03-426293-4-5-6-7 (10646)
● [illegible] 1162 מ"ר [illegible] 31392 תל-אביב (10097)
● [illegible] 03-491011 (28363)
● [illegible] 700 [illegible] 03-913198 ,03-917932 (20316)
● [illegible] 08-450194 (20239)
● [illegible] 052-923718 8.00-16.00 (29278)
● [illegible] 03-887227 (28251)
● [illegible] 03-350170 (28106)
● [illegible] 052-541604 (22142)

הצעות עבודה

● 28 ש"ח לשעה [illegible] 128 (15946)
● 30 ש"ח לשעה [illegible] (15945)
● 20 ש"ח לשעה [illegible] (15954)
● דרושות [illegible] 03-908615 (19229)
● דרושות [illegible] 03-445111 (17872)
● [illegible] 03-810883 03-811020 (13978)
● [illegible] 03-297222 10.00 (8366)

● למפעל לאריזות [illegible] 03-808670 (3772)
● [illegible] 03-204951 (3311)
● [illegible] 03-218601 (29521)

סטודנטיות או בוגרות תיכון בכל הארץ בעלות הופעה מסודרת לעבודת הסברה. בחודשי יולי-ספטמבר, שעות גמישות, 10 - 20 ש"ח לשעה 08-476723 בבקר. (2870)

● דרושות [illegible] 03-294470 (10118)

עובדי מחסן לעבודה מעניינת בחברה גדולה בבת-ים. 03-286111 (10108)

● [illegible] 04-645542 ,03-652760 (8725)
● [illegible] 5465166 441466 (8711)

קלדניות דיסקטים מנוסות מאוד לעבודה זמנית שעות גמישות גם אחה"צ מיידי! "א.ו.ת." (8653) 03-203052-3

● [illegible] 03-281471 03-280881 (8651)

אחראי הדפסות מנוסה במעגלים היברידיים לעבודה מיידית תנאים קרובים "א.ו.ת." (6443) 03-203052-3

● עובד [illegible] 03-9253053 (6444)

למפעל אלקטרוניקה גדול בפ"ת דרושות מרכיבות /מלחימות עם מעט נסיון תנאים מצוינים "א.ו.ת." (6414) 03-203052-3

מכונאי רכב מנוסה למוסך גדול בת"א לעבודה קבועה "א.ו.ת." (6411) 03-203052-3

עובד בעל רקע במכניקה C.N.C ונסיון במכניקה השכלה תיכונית, לעבודה מיידית "א.ו.ת." (6409) 03-203052-3

מלחימות/ מחווטות מנוסות לעבודה מיידית תנאים מצוינים למתאימות "א.ו.ת." (6406) 03-203052-3

צעירים יוצאי צה"ל +השכלה תיכונית לניהול צוות עובדים משמרות תנאים טובים "א.ו.ת." 03-203052-3 (6399)

● [illegible] 03-5510411 (6382)

קריירה חדשה ומצלחת בתחום הביטוח. למתאימים הדרכה ועזרה עד להצלחה. אפשרות להכנסה גבוהה מאד, ועניין רב בעבודה עם אנשים. "דניאלה" 174 מישרה 03-295694 (6389)

לצעיר חרוץ ואחראי הזדמנות לעבודה קבועה, מעניינת ומגוונת ולרכישת מקצוע מבוקש. למתאימים הדרכה מקיפה, אפשרויות קידום ותנאים טובים. דניאל 03-297741 מישרה (6380) 929

● [illegible] 03-783606 03-797647 (6379)
● [illegible] 03-297741 876 (6376)
● [illegible] 03-262484 14.00 (6352)

למטבחי דניה מרכיבי מטבחים מנוסים טל' 03-786694 (6324) 03-7512468

● [illegible] 03-235608 (6331)
● [illegible] 03-664861 (6266)
● [illegible] 03-985821 (5225)
● [illegible] 03-5595017 (5218)
● [illegible] 03-321491 (5209)

לאפל אגוזים דרושים עובדים להרכבת אגוזים תנאים טובים (4988) 03-5510938

● [illegible] 03-909229 (4989)
● למסעדת [illegible] 03-451787 (4990)

אחיות וכח עזר מנוסים/ות לבית-אבות "נאות-אבי" 03-810728 03-829448 (4987)

● [illegible] 03-5520927 (4986)
● [illegible] 03-731717 (4953)
● 1580 ש"ח [illegible] (4950)
● 150 ש"ח [illegible] 117 (4942)

מעוניין בהשלמת הכנסה?! אם מציאים עיסוק ועניין באזור מגוריך ובשעות הפנאי לערים קיראון, יהוד, אור-יהודה 03-812181 רחובות, רמלה ולוד 03-955346 (4889)

● [illegible] 059-78551 03-7510375 (4858)
● [illegible] 03-5560970 (4780)
● [illegible] 03-259494 (4761)
● [illegible] 03-815428 (4772)

מלחימות/ מחווטות ומרכיבות מעגלים לחברות אלקטרוניקה גדולות לאזורים: חולון, בני-ברק ופ"ת 03-286111 (4745)

לדפוס שמואל בע"מ ת"א דרושים למשרות קבועות דפס בלט, כורכת אוספת, מונטג'ר, מזכירה/ מנהלת חשבונות 838292 (4732) 03-822056

● [illegible] 70996 (4688)
● [illegible] 03-7513625 (4685)
● [illegible] 03-571312 (4674)

לחברה קבלנית איטלקית דרושים טורים מעולים וחצבי צורת 03-712207 ובערב 03-349536 (4666) 053-96214

● [illegible] 03-7513694 (4642)

סטודנט+ אופנוע לעבודת סידור מדפים בגוש-דן 03-942021 מיום א' (4695)

● [illegible] 03-533420 (4658)

איש אחזקה מעולה נסיון בקאנטרי-קלאב (4365) 03-5561145-6

● [illegible] 03-885620 (4331)
● [illegible] 03-942021 (4556)
● [illegible] 03-9249249 (4517)
● [illegible] 611297 (4381)
● [illegible] 03-5032557 (4289)
● [illegible] 03-789146 (4282)
● [illegible] 5526145 14.00 "22.00
● [illegible] 653246 (4226)
● [illegible] 03-829598 (4228)

בחולון דרוש מתקין אנטנות באינטרקום לעבודה קבועה (4192) 03-873632

● [illegible] 03-269495 (4137)
● [illegible] 03-7514989 03-7525983 (4142)
● [illegible] 03-376127 03-288618 (4119)

אנשי מכירות בעלי מרץ והתמדה לחברת שיווק מצליחה ודינאמית. העבודה מעניינת ומגוונת. אחוזים גבוהים מאוד +בונוסים ואפשרויות קידום. למתאימים זו הזדמנות יוצאת דופן! רדניה 03-297741 משרות (4078) 924

קופאית לחנות הלבשה מנוסה+ המלצות 03-660770 (3904) 03-664960

● [illegible] 03-659384 (3314)
● דרושה צעירה לשליחויות [illegible] 03-579459 (5309)
● [illegible] 052-540537 (3380)
● [illegible] 03-852481 03-358580 (3271)
● [illegible] 057-913488 (3066)
● [illegible] 03-9611884 (2981)
● [illegible] 03-285894 (2982)
● [illegible] 03-9661445 (2937)
● [illegible] 03-296444 (2916)
● [illegible] 03-705285 ,03-825589 03-857014 (2883)
● [illegible] 03-202444 (2868)
● [illegible] 03-819090 (2854)

מלחימות מנוסות לחיווט, והרכבת מעגלים מודפסים למפעל אלקטרוניקה בבני-ברק 5 ימי עבודה בשבוע, שעות גמישות, תנאי עבודה ושכר טובים. (2861) 03-784212

● [illegible] 03-280493 (2867)

דרושים עובדי ייצור למסגרות הרכבה לפנות לבוד אדם אחה"צ 34 ת"א בשעות 12.30 (2812) 14.00

● [illegible] 03-384062 (2816)
● [illegible] 03-285689 (2823)
● [illegible] 03-611040 (539)
● [illegible] 03-548537 (180)

דרוש סוכן לעבודה דפוס אפשרי חלקית (סטודנט) תנאים טובים (2558) 03-295705

● [illegible] 03-844149 03-592638

לפנימיה דתית לבנות ברמת-גן דרושות: מדריכות [illegible] 03-725523 (28)

● [illegible] 03-9344445-6-7

ל"מוטורולה תקשורת ישראל" דרוש/ה טכנאי/ת [illegible]

תנאים מתחייבים לסוח/ מתלמדות, בברמה 03-621717

לחב' יבוא חלקי אלקטרוניקה, עובד עם ידע באלקטרוניקה 03-299964 במכירות

● [illegible] 03-536575

למפעל בבני-ברק, או חרש מנוסה, פנסיונר, תנאים בעבודה 6058 ובערב 03-735813 בשבת.

עובדי אינסטלציה מיומנים+ נסיון מוכח+ קריאת תוכניות+ רשיון נהיגה 03-453239, 03-447211 (15308)

● [illegible] 241891 (15259)
● [illegible] 03-57230 (15260)
● [illegible] 03-372304 18.30 "16.00 (15255)
● [illegible] 241891 (15256)
● [illegible] 03-372304 (15258)
● [illegible] 03-372304 (15249)
● [illegible] 03-498873 (15246)
● [illegible] 03-584463 (15239)
● [illegible] 03-9662847 (15242)

פקידים/ות

● [illegible] 03-441591 (15888)

חברה לשיווק מחפשת פקידה אחראית לתאום וביצוע הזמנות. תנאים טובים למתאימה, ת.ד. (18887) 7080 ר"ג

● [illegible] 03-7513582 (18252)

עבוד תמלילים, כתבנות, מזכירות והנהח"ש הלמדו בבי"ס "שגיא" בר"ג 03-774931 (13982) 03-774212

● [illegible] 03-204704 (13948)
● [illegible] 052-31725 (5186)
● [illegible] 18628 (3285)
● [illegible] 03-659505 (3272)
● [illegible] 03-286111 (3035)

מנהלת משרד לחברה דינאמית בת"א הדפסה עברית אנגלית. (מעבד תמלילים). 03-286111 (3016)

● [illegible] 03-223185 (2241)
● [illegible] 03-327751 (2564)

מזכירה בכירה לראש אגף, בחברת אלקטרוניקה ברמת-גן. 03-286111 (10095)

● [illegible] 03-991543 (10069)
● [illegible] 03-652665 (10873)
● [illegible] 03-652111 (8704)

למוסד בינעשי גדול דרושה מעבדת תמלילים א/ב עברית +אנגלית לעבודה קבועה מיידית "א.ו.ת." 03-203052-3 (6439)

קלדניות עם נסיון בהדפסה לעבודה קבועה בחברת ביטוח גדול "א.ו.ת." 03-203052-3 (6403)

בקרית-אריה בפ"ת דרושה קלדנית עם ידע בהנה"ח הפעלת מחשב תוכנה השבשבת, 03-9231901-2 מ-8.30 03-9232330 (6381) 14.00

● [illegible] 03-627111-118 (6368)

דרושה פקידה כתבנית ליום עבודה מלא עם ידע טוב בגרמנית 03-662046 03-652364 (6311) למר שטרנשוס

פקידת רכש חו"ל ידע בנושאי יבוא יצוא, עמילות ומעקב הזמנות, ידיעת השפה האנגלית והדפסה עברית/ אנגלית נסיון קודם. לפנות בכתב לאורן ת.ד. 13135 תל-אביב 61131 (6297)

פקידה זריזה בהפעלת מחשב רצוי נסיון +ידע בהנה"ח 03-800113 (6106)

● דרושה פקידה להנה"ח [illegible] 03-622584 (5228)
● [illegible] 03-7319464 (5190)
● [illegible] 03-337853 (5190)
● [illegible] 03-331748 (4978)

פקידה מעל 24, רצינית +ידע בהנה"ח למשרה מלאה בר"ג 777448 (4906)

● [illegible] 03-450553 (4884)
● [illegible] 03-287817 (4881)

מזכירה +נסיון בפקידות וחשבונות לעבודה מיידית קבועה א.ב.ג. (4786) 03-282487

מעבדת תמלילים לחברה גדולה ב"ת נסיון ב"לניר" (שכר גבוה) (4742) 03-286111

● [illegible] 624774 (4668)
● [illegible] 03-622571 (4665)
● [illegible] 03-200532 (4643)
● [illegible] 03-615784 03-615374 (4637)
● [illegible] 03-807111 (4378)
● [illegible] 03-292855 (4362)
● [illegible] 03-658128 (4360)
● [illegible] 03-218477 ,03-255694 (4326)
● [illegible] 03-784212 (4297)

דרושה בחורה אחרי צבא תושבת בת-ים בעלת נסיון במכירות ויחסי ציבור לשעות 22.00 (4272) 5526145 14.00

● [illegible] 03-542531 (4215)
● [illegible] 03-483128 (4163)
● [illegible] (4176)
● [illegible] 03-886542 (4096)
● [illegible] 03-218798 ,03-219486 (4082)
● [illegible] 03-556446

מזכירה+ נסיון בניהול במו"מ+ ידע בהנה"ח לפנות בכתב יד לקספר רח' מודל אלנבי 78 ת"א (3951) 03-663051

● [illegible] 03-656482 (3080)
● [illegible] 03-413775 (3259)

לחברת לעיירות ערך בר"ג פקידה לשעות 20.30 - 14.00 ימים א'-ה' רצוי נסיון בעבודה על מחשב 03-727506 (3202) 03-731624

● [illegible] 382702 (3183)
● [illegible] 9240539 (3145)
● [illegible] 03-221392 8.30 (3070)
● [illegible] 03-322080 (2992)
● [illegible] 03-826575 (2907)
● [illegible] 03-5464863 03-5462375 (2881)
● [illegible] 052-642748 (2866)
● [illegible] 61850 (2753)
● [illegible] 03-223185 (2665)
● [illegible] 03-664825 (2623)
● [illegible] 03-374006 (2571)
● [illegible] 03-338311 (2525)
● [illegible] 03-800530 (2348)
● [illegible] 03-371282 (1746)
● [illegible] 03-834922 (581)
● [illegible] 03-882176 (458)

לחברת באדג'ט להשכרת רכב דרושה קלדנית על מחשב פי.סי. לאחר שרות צבאי, רצוי ידע בהנה"ש, לעבודה קבועה. תנאים טובים. נא לפנות למחלקת השרותים ברחוב מיטב 6 תל-אביב (ליד הסינמטק) (565) 03-337498

● [illegible] 03-5464654 (372)
● [illegible] 03-336573 (149)
● [illegible] 03-335071 (142)
● [illegible] 03-370634 (126)
● [illegible] 03-249822 ,03-238122 (106)
● [illegible] 03-411801 (115)
● [illegible] 03-529036 ,03-376466 (105)
● [illegible] 03-498860 ,03-498760
● [illegible] 03-5464382 (8852)
● [illegible] 03-219636 (8859)
● [illegible] 03-810967 17.00 (8847)
● [illegible] 03-782986 ,03-781248 (8830)
● [illegible] 03-204712 (8798)
● [illegible] 03-226146 (8769)

לחברת יבוא לאלקטרוניקה בת"א דרושה פקידה על פי 03-499057 (8772)

● [illegible] 03-9612325-4-5-6 (8765)
● [illegible] 03-729889 (7561)
● [illegible] 03-216276 (7556)
● [illegible] 03-804454 (7553)
● [illegible] 03-241462 03-236258 (7507)
● [illegible] 052-556820 (7491)
● [illegible] 03-499045-6 (7444)
● [illegible] 03-267282 (7442)
● [illegible] 03-7511187 (7414)
● [illegible] 03-671868 (7399)
● [illegible] 03-615652 (7488)
● [illegible] 03-332282 (7396)
● [illegible] 03-615662 (7378)
● [illegible] 03-615652 (7364)
● [illegible] 03-228083 (7356)

לחברה בינעשית גדולה דרושים: א. מזכירה למחלקת מכירות, בעלת יחסי ציבור טובים הדפסה עברית אנגלית על בוריין. ב. מזכירה כתבנית עברית אנגלית בעלת נסיון וכושר ניסוח עצמאי באנגלית בפרטים וקביעת ראיון נא להתקשר 03-728561, (7351) 03-727284

● [illegible] 03-724809 (7312)
● [illegible] 03-848339 (15756)
● [illegible] 03-443943 (15731)

למ.ו.א.ל. פקידה כתבנית עברית אנגלית +ידע בקלדנות 03-374178 (15717)

● [illegible] 03-731070 ,03-719152 (15715)
● [illegible] 03-9256248 (15691)
● [illegible] 03-615652 (15676)
● [illegible] 03-615652 (15671)
● [illegible] 03-452881 03-5461609 (15641)

● למשרד בצרכו ת"א פקידה +ידע ב[illegible] +קלדנות +כתבנות עברית אנגלית 03-623801 (15646)

דרושות תמלילניות, כתבניות, קלדניות, לעבודה זמנית מיידית לפי שעות תנאים טובים "היגבור" (15635) 03-282257-6

מזכירת חברה עבודה מעניינת עברית+ אנגלית (15578) 03-292176

● [illegible] 03-204842 (15546)
● [illegible] 052-22517 14.00 (15510)
● [illegible] 03-256686 (15490)

למשרד רואה חשבון ברמת-גן, דרושה פקידה, בוגרת תיכון עם ראש פתוח. הכרת מחשב הנה"ש יתרון. (15397) 03-780888

● [illegible] 03-498288 (15344)
● [illegible] 03-217853 (15326)

פקידה צעירה בעלת ידע במעבד תמלילים א' ב (15306) 03-614179

● [illegible] 03-655479 (15291)
● [illegible] 03-9232648 (15284)
● [illegible] 03-372304 (15266)
● [illegible] 03-204786 (15272)

מחשבים

● [illegible] 03-661924 (8698)
● [illegible] 03-707125 (2636)
● [illegible] 03-664961 (1752)
● [illegible] 03-9828958 03-410784 (15226)

מורים וגננות

● [illegible] 03-9328855 (3807)
● [illegible] 051-28486 (4753)
● [illegible] 14.00 "7.00 03-297195 (4715)

עוזרות ומטפלות

● [illegible] 052-445536 03-9323539 (13959)
● [illegible] 052-572190 (10873)
● [illegible] 052-912976 (19076)
● [illegible] 052-855451 (13900)
● [illegible] 03-264908 (13891)
● [illegible] 03-325194 052-86376 (8538)
● [illegible] 03-417773 (8662)

מיד בת"א מטפלת לתינוקת בת 8 חודשים בכל משק בית עם לינה והמלצות 052-559891 03-623159 או מיום ב' (6390)

● [illegible] 03-347154 (4262)
● [illegible] 03-5466557 (2622)
● [illegible] 03-9616261 (2610)
● [illegible] 03-894460 (1062)
● [illegible] 03-749367 (274)
● [illegible] 03-349121-3 03-422096 (8744)
● [illegible] 03-315559 03-511115 (7546)
● [illegible] 03-472457 (7533)
● [illegible] 052-572190 (7514)
● [illegible] 03-890841 17.00 - 13.00 (7481)
● [illegible] 03-475456 03-478934 (7527)
● [illegible] 052-913027 16.00 (15219)

חוק הזדמנויות שוות בעבודה תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המעבידים צפויים לעונש על פי החוק.

● בפ"ת עוזרת חרדית יום בשבוע [illegible] 03-9230628 לא בשבת (15602)
● למשפחה באשקה דרושה מנהלת משק בית עם לינה +המלצות 03-412760 (15530)
● מנהלת משק בית +ילדים ברעננה [illegible] 052-29382 12.00 (15489)
● דרושה מטפלת לתינוק 5 ימים [illegible] 052-85434 (15452)
● לדירת 2 חדרים נקיון +בישול ידע [illegible] 11.00 "16.00 03-448058 (15372)
● דרושה עוזרת [illegible] 03-655142 (15340)
● [illegible] 12:00 [illegible] 03-798489 (15339)
● [illegible] 03-614465 15.30 "11.30 (15314)
● דרושה מטפלת [illegible] 03-382559 03-251493 (15287)

טבחים – קונדיטורים

● דרוש טבח מקצועי +נסיון תנאים טובים למתאים 03-776418 (5021)
● דרוש עוזר טבח מקצועי לאולם [illegible] 051-36777 (4197)
● דרושים עוזרי טבח או מתלמדים לעבודה במקום יוקרתי 03-664303-4-5 (3079)
● דרושים טבחים מקצועיים [illegible] 03-5464284 11.00 [illegible] 03-448593 03-447297 (7386)

גזירה/תפירה

● [illegible] 03-786158 706342 (16891)
● [illegible] 06-833873 (15951)
● [illegible] 440418-9-8 (15955)
● [illegible] 03-9631081 (2886)
● [illegible] 03-813405 (8724)
● [illegible] 03-631405 (8703)
● [illegible] 03-837820 (4849)

ל"נוטקס" דרושים: תופרות דוגמאות, גזרן בעל נסיון תנאים מצוינים. (4834) 03-337725

● [illegible] 03-658128 (4369)
● [illegible] 03-777886 (4127)
● [illegible] 03-657492 (4147)
● [illegible] 03-664873 03-883904 (3298)
● [illegible] 03-317737 (2889)
● [illegible] 03-379492 (2836)
● [illegible] 03-263022 ,03-253991 (2684)
● [illegible] 03-7515481 (481)
● [illegible] 03-657875 (326)
● [illegible] 03-460836 (46)
● [illegible] 03-654894 (8826)

למפעל אפנה ליצוא בת"א דרושות תופרות אוברלוק מקצועיות למשרה מלאה. תנאים מצויינים למתאימות. 03-835154 ליעקב. (8777)

● [illegible] 03-228346 ,03-236538 (8758)
● [illegible] 03-280965 (7501)
● [illegible] 03-836741 ,03-829157 (7405)
● [illegible] 03-615632 (7409)
● [illegible] 03-768415 ,03-749855 (7386)
● [illegible] 03-280965 (7378)
● [illegible] 03-829942 03-820801 (15748)
● [illegible] 03-727394 (15539)
● [illegible] 03-722343 (15328)

גזרן/ית מנוסה ידע בהגדלות תנאים מיוחדים!!! "תדמית" (15312) 03-722343

הלוח הכללי

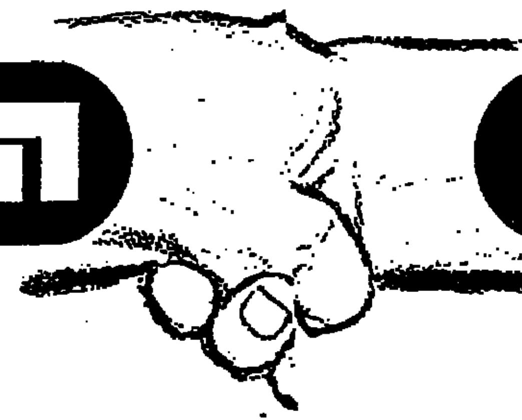

הד כפול ומכופל

נהג !
עשה את המינימום למען אלה העושים את המקסימום
תן טרמפ לחייל !

מי שירת בתעסוקה, ספטמבר 1981
מתבקש לקבל אדם לעבודה ... או הורה ... של התפקיד מוגבים ... לעבודה הנדונה ... על פי החוק.

צעצועים ומשחקים

שוק המציאות

השמל

פרץ מוטי מחסנאי טכני:
"אני עובד בחבר ומרגיש בבית"
חבר
חברה לשרותי כח אדם

קוסמטיקה

אופטיקה

דיפות גגות

מנעולים וכספות

הודעות

סיוד וצביעה

שרותים כלליים

שטיחים

פוליש וניקיון

אסטרולוגיה

מחשבים

עשרות תוכנות לימוד ל-I.B.M, חשבון, אנגלית, הבנת הנקרא, ציור ומוסיקה, בגרפיקה ואנימציה מרהיבים. 45 ש"ח לזהירה.
03-7516836
(4899) 03-7516843

ציוד תקשורת

מוטורולה מיקסר 10 +מימסר 3 ניצבים +בי סיס (4370) 03-296876

טלוויזיות

בתי כנסת

סירות

מזגני אוויר

מכונות גלידה

מלגזות ושינוע

ריפוי והרזיה

הלוואות

הלוואות לשכירים עד 2000 דולר ת"א
03-622042, 03-623279 03-623278
חיפה 04-535795
(10384)

הלוואה מיידית וזולה לחברי ההסתדרות ולאנשי ביטחון וחינוך
052-543202, 03-346069
(3235) 03-456565

הלוואה ללא ריבית! 9,000 ש"ח 1800
03-726526 03-725972
08-242959 08-222147
02-234845 04-665774
(8741)

חקלאות

לקיבוץ עין־זיון דרוש עובד מקצועי בעל נסיון בענף ההודו לתקופה של לפחות 4 חודשים, מגורים במקום. לפנות למר בז במשק 06-962176
(4730)

טרקטורים

קורס מודרן לנהיגה בטרקטור ברחובות ב־15 27.7.87 מגיל
(7357) 055-92779

מקררים

וידאו טייפ

מערכות קול

מכונות כתיבה

חיות בית

כלי נגינה

חילופי רכב משומשים

"יהושוע" חלפים משומשים קניית רכב לתיקון ולפירוק
(2794) 03-370249

מציעים למכירה

"בלומנפלד ג'נרלמכונית" מציעים משיוואן: אלקטרואדיה, ברסומה, מחרטה, משחזת, הזרקת פלסטיק
(2714) 03-335774

בהזדמנות פלטות אלומיניום 57 מ"מ 1850*
1225*45 מ"מ 1850*
1225*4 מ"מ 3670*
1220, 03-321986
(8778) 03-319168

רוצים לקנות

דתיים

אופנועים וקטנועים

רנו

פיג'ו

5, טורבו, 87 +רדיו טייפ 38.000 ש"ח
(15276) 052-443363

פיאט

הלוח הכללי

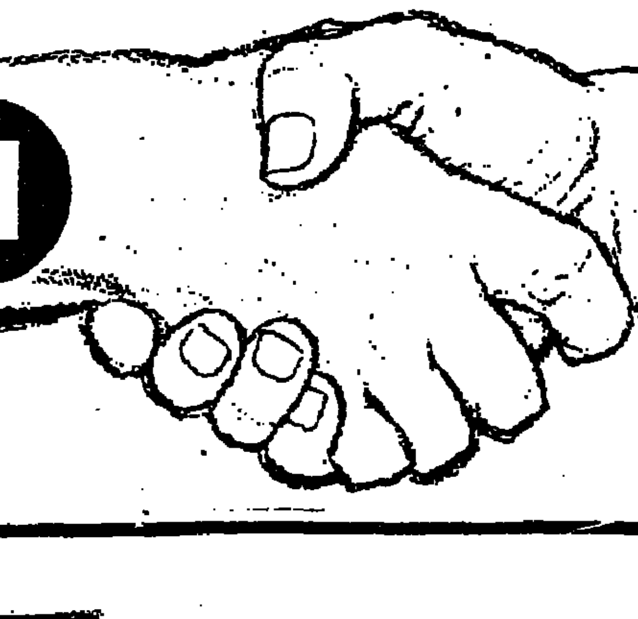

הד כפול ומכופל

הכזا من الأصل

هكذا من الأصل

מפעלי ניר אמריקאיים ישראליים בע"מ

דרוש

מהנדס מכונות

לפיקוח על עבודת קבלנים

★ נסיון בכתיבת מיפרטים
★ נסיון בעריכה וניתוח מכרזים
★ נסיון בפיקוח מקצועי בשטח
★ הבעה טובה בכתב
★ יכולת טובה לעבודה בצוות

המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת המנגנון, ת.ד. 142 חדרה.
רק מועמדים מתאימים — ייענו.
— סודיות מובטחת —

אזורים בנין (1965) בע"מ

לביצוע
פרוייקט יוקרתי מורכב
דרוש

מהנדס בנין

בעל רשיון
נסיון נדרש 7 שנים בביצוע.

קורות חיים כולל המלצות יש להפנות בכתב יד בלבד לת.ד. 50172 ת"א עבור שרה.

לגפים בע"מ תל-השומר

ללימוד מקצוע של ייצור מכשירים אורטופדיים ופרוטזות
דרושים

עובדים

בעלי מקצועות טכניים

להתקשר לטל' 352106 לחיה

לחברת יבוא מכוניות

דרוש

איש מכירות משאיות

★ כושר ניהול משא ומתן.
★ שליטה מלאה בעברית, ידיעת שפה נוספת — יתרון.
★ נסיון קודם במכירות — עדיף בענף הרכב.
★ הבנה טכנית והכרת ענף המשאיות.
מועמדים בעלי כישורים מתאימים המוכנים לעבודה קשה ומעניינת יפנו בפרוט קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 9083 תל־אביב 61091.
סודיות מוחלטת מובטחת
★ ★ ★

ענף הסריגה

קיבוץ באזור הקריות
מ ח פ ש

1. **מייסטר למכונות סריגה עגולות** — עם נסיון
2. **סורג** — עם נסיון

נא להתקשר למספר טלפון בשבת 04-734150 באמצע השבוע 04-734290/734294
לפנות לזימל או טעמה
— סודיות מובטחת —

להברת הנדסה אמריקה
עבור פרויקט בניה גדול בצפון אמריקה
דרוש באופן דחוף

מהנדס אזרחי

בעל נסיון ורקע בפיקוח הבטי הנדסה ההנדסה על התכנון הכולל של הפרויקט.
נסיון בפרויקטים גדולים, בתכנון וביצוע. שליטה מוחלטת באנגלית.
שהות בחו"ל לתקופה של 12 עד 24 חודש. עדיפות לרווקים.
נא לפנות לת.ד. 222 ת"א 61884 עבור צודל ולצרף קורות חיים + ...
...19.7.87

דרוש מפיץ

בכל חלקי הארץ
עבור אמלון נייר מגן לשרותים
אלמיר 052-33092

בצפון הארץ ובדרום
דרושים/ות

מנחי קבוצות

פסיכולוגים ועו"ס בעלי נסיון בלבד
לפנות בכתב לנעמת ת.ד. 305 ת"א 62098
עבור דינה רפאלי

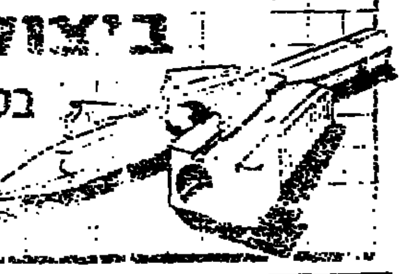

ביצועיסט/ית

בעל/ת נסיון מוכח
למשרד פרסום
...847...

לחברת זיננר

מכונות תפירה ומוצרי חשמל

דרושים
למכונות סריגה

1. **מדריכה מקצועית**
2. **סוכן מכירות**

לאיזור המרכז
נא לפנות טלפון 03-243103/4/5 לאלי או גנה

לרשות הגנים הלאומיים

דרושים

טלפונאית — כתבנית

הכישורים:
— השכלה תיכונית.
— שליטה מלאה בעברית.
— נסיון בהדפסה.
— מגורים באזור המרכז.
מקום העבודה בקריה בתל־אביב.
שעות העבודה: 07.30-15.30.
על המועמדות להיות אחרי שירות צבאי.
לקביעת ראיון נא לפנות למיכל 03-252281.

פרץ סוסי מחסני טכני:
"אני עובד בחבר ומרגיש בבית"

חבר
חברה לשרותי כח אדם

לצה"ל דרושים:
נגדים לשרות קבע
לתפקידים: —

א. נגד משמעת
ב. מאחזקי מלגזות
ג. מנתח מערכות

בדבר פרטים להתקשר לטל. 03-694355 ולבקש את ניסים.

לחברה גדולה בענף המזון

דרוש

איש מכירות
לאיזור הצפון

★ בעל רקע ונסיון במכירת מוצרי צריכה וקידום מכירות ★ צעיר ודינמי ★ בעל השכלה תיכונית לפחות ★ בעל רשיון נהיגה ★ מגורים בחיפה והקריות

נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים, לת.ד. 3538 קרית אריה פתח-תקוה 49517 עבור "איש מכירות"

קלדניות מנוסות!

המחפשות עבודה טובה בשכר גבוה ובתנאים הולמים.
במנפאואר יש מה שאתן מחפשות.
להתראות.

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית

ירושלים: רח' החבצלת 5, טל. (02)233436
תל-אביב: רח' אירלסון 13, טל. (03)298877
חיפה: רח' העצמאות 104, טל. (04)530051
באר-שבע: רח' רמב"ם 31, טל. (057)79523
רחובות: רח' הרצל 190, טל. (08)461717

א'—ה' 8.00 — 14.00

ADMARK

זלום פילת
אגף מיון והשמה

עבור מפעל גדול בענף המזון

דרוש/ה

מנהל/ת ייצור

כישורים:
★ מהנדס תעשייה וניהול או מהנדס מזון.
★ רקע של חמש שנים לפחות בניהול, ייצור, במפעל המעסיק מעל ל־200 עובדים.
★ נסיון בניהול צוות מהנדסים וסגל בכיר בתעשיה.
★ שליטה טובה בעברית ובאנגלית.
★ גיל עד 45.
נא לפנות בכתב יד בפירוט מקסימלי של השכלה ונסיון בעבודה, ל־פילת בע"מ, רח' ירושלים 24, חיפה מיקוד 33131. מס. משרה 4070
סודיות תישמר בקפידה

רשות שדות התעופה בישראל

לעבודה בטחונית בנמלי התעופה
אילת וירושלים
דרושים

יוצאי יחידות קרביות

בתנאים הבאים:
★ לוחמים בוגרי קורס פיקודי יוצאי יחידות שדה לאחר שרות צבאי מלא.
★ 12 שנות לימוד
★ פרופיל 82 ומעלה (למרכיבי משקפיים — חובה עדשות מגע רכות)
★ תחילת העבודה מותנית במעבר קורס בשכר, אשר יפתח בסוף חודש יולי 87.

תנאי שכר טובים למתאימים

ועדת קבלה לקורס תתקיים בנמל התעופה בן גוריון, אגף כח אדם, בניין הטרמינל, קומה ג' חדר 321.
במועדים הבאים: ביום שני 13.7.87 בין השעות 09.00-11.00
על הפונים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים תעודת שחרור, ופנקס שבוי.
★ מועמדים אשר ימצאו מתאימים בועדת הקבלה, ידרשו לעמוד במבחן התאמה לתפקיד, אשר יערך בשלב מאוחר יותר.

לקבוצת השמירה בע"מ

דרושים:

1. לסניף ירושלים -
מאבטחים ליחידת אבטחה

900.- ש"ח נטו + הסעות

★ יוצאי יחידות קרביות ★ עד גיל 35 ★ פרופיל 65 ומעלה
העבודה במשמרות
נא לפנות למשרדי הסניף ברחוב חבצלת 19 ירושלים, בימים ראשון 12.7.87 ושני 13.7.87 בין השעות 14.00-16.00.

2. לסניף עפולה -
מאבטחים

★ אחרי שרות צבאי ★ עבר ללא רבב ★ שליטה טובה בעברית ובאנגלית (קרוא וכתוב) ★ הופעה נאה ★ בריאות תקינה.
מתאים לתושבי מגדל העמק והסביבה.
תנאים טובים למועמדים המתאימים.
נא לפנות לטלפון 06-295766 או למשרד הסניף בשדרות ארלוזורוב 17, עפולה.

יום הזכויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

רבי חוק זה אסור למעביד להפלות בין דורשי עבודה מחמת מינם או מעמדם האישי ...

למושב משואה בבקעת הירדן
דרוש

רכז תמרים — בננות

עדיף נסיון בניהול הנן מבהל. לתקופה ארוכה. מגורים במקום, עדיפות לבעל משפחה.
במשרד 02-941472, בבית — 02-941107

בני משה קרסו בע"מ
יבואני "רנו" בישראל

למחלקת מכירות רכב חדש
דרושים

אנשי מכירות

בעלי נסיון במכירות, הופעה נאה, יוזמה וחריצות, רשיון נהיגה, עדיפות לבעלי נסיון במכירת רכב ודוברי שפות.
לפנות לשירות לסופי בכח אדם
רחוב ריב"ל 26 ת"א 03-627111/110

לבית"ד "גירוסטה"
רחוב יגאל־אלון 116 תל־אביב
דרושה

פקידה/כתבנית

בעלת ידע בהפעלת מרכזיה אוטומטית, למשרה מלאה (5 ימים בשבוע).
על המעוניינות לפנות לטל: 03-256271 בין השעות 8.00–16.00 ולבקש את דני.

למפעל תעשייתי מוביל בתחומו באזור פ"ת
דרושה

מזכירת מנכ"ל

לטיפול שוטף ואפקטיבי בכל המתרחש בלשכת מנכ"ל
נדרש נסיון רב־שנים.
5 ימי עבודה בשבוע.

לפנות בכתב יד בפירוט קורות חיים לת.ד. 2018 בבעזיים 53111.
רק מתאימות יענו.

למפעל חדש ודינמי דרוש

חשמלאי מורשה

בעל נסיון באחזקה במפעלים תעשייתיים

המעוניינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 2035 אזור התעשיה הרצליה 46733
רק המתאימים יענו.

דרוש

טכנאי/הנדסאי מכונות למחלקת אחזקה

תנאים טובים
.03-7512756 03-781470
לקביעת ראיון להתקשר בין השעות 14.00–16.00.

דרוש/ה

חשב

התפקיד: ניהול מערכת הנהלת החשבונות, תקציב ומשכורות.
הדרישות: מנהל חשבונות מדופלם. נסיון במוסד ציבורי לפחות 7 שנים. יכולת ניהול צוות.
דרגה: כ'—כ"א בדרוג האחיד ותנאים נלווים.
מועמדים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף אישורים על נסיון והשכלה לת.ד. 7314, י-ם עד 19.7.87.
לבירורים ניתן לפנות לטלפון: 233081.

לחברה הפועלת בנגריה דרוש

חשב

דרישות המשרה:
★ רואה חשבון או מנהל חשבונות.
★ בעל נסיון בהקמה וניהול של מערכת חשבונית.
★ שליטה בשפה האנגלית.
★ יכולת ניהול צוות.
★ מגורים בנגריה.
תנאים טובים למועמד המתאים
בפרטים נא לפנות לטלפון 052-572553

לחברת אחזקה במרכז הארץ

דרושים

1. **חשמלאי מוסמך**
★ עם רשיון למתח גבוה וידע במיזוג אויר.
2. **חשמלאים מוסמכים**
3. **טכנאי מיזוג אויר וקירור בכיר וראש צוות.**
4. **טכנאי מיזוג אויר מנוסים**
5. **עובדי אחזקה בעלי ידע טכני כללי**

תנאים טובים לרציניים ולמתאימים
נא לפנות טלפונית לקביעת ראיון בין השעות 08.00–13.00 לטלפון 04-673747-8.

מפעל מזון מתפתח באזור הצפון בעל היקף מכירות של כ־10,000,000$ זקוק ל־:

1. מנהל/ת מפעל
2. מהנדס/ת מפעל
3. טכנולוג/ית מזון

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ל־ת.ד. 695, קרית־אתא, 28000, ולציין ע"ג המעטפה את התפקיד.
מועמדים מתאימים יוזמנו לראיון.

ל"מרכז חורב" באחוזה — חיפה
דרושים

1. מנהל חברת הניהול
מדרש נסיון קודם בניהול

2. איש אחזקה
כשורים נדרשים:
• בעל רשיון חשמלאי מוסמך
• ידע ונסיון במערכות מיזוג אויר
• ידע ונסיון באחזקת מבנים מורכבים

נא לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים ונסיון קודם ל"עסקה משותפת ככר חורב" שד' מאפו 13, חיפה 31070.

ארט דירקטור
בעל נסיון במשרד פרסום

מעצב/ת גראפי
מתחיל, בוגר בצלאל

ביצועיסט/ית
עם נסיון רב במשרד פרסום

צלצל לאיה 03-221177

פרסום אדמון

כפר המכביה
ע"ש אהרון נתנאל

מלון, מרכז קונגרסים וספורט
דרוש

טבח חלבי

לקפטריה בשעות הערב

לפנות למח' מזון ומשקאות טל: 03-715746

לפנימיה טיפולית בירושלים
דרוש

מדריך חינוכי

רצוי בעל השכלה
בתחום החינוך המיוחד

לפנות טלפונית בשעות הערב בלבד טל. 02-430998.

למפעל לייצור מגנטים "מגמאי" בקבוץ גשר דרוש

הנדסאי או טכנאי אחזקה

למסגרת אחזקת מכונות המפעל. על המועמד להיות בעל נסיון בתעשיה.
רצוי מהסביבה הקרובה.
טל. 06-752472 בין השעות 07.00–15.00.

לחברה מבוססת דרוש

מנהל סניף ירושלים

1. נסיון בהפעלת אנשים.
2. גיל 25 — 32.
3. יועדפו קצינים בדרגות סגן, סרן, בעלי כושר אירגון ומוטיבציה גבוהה, נכונות לעבודת שטח בשעות בלתי שגרתיות.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב לת.ד. 12123 ת"א.

מיקוד 61120 עבור מח' המעול, ולפרט קורות חיים נסיון קודם ולצרף המלצות.

בפיברוניקס
אתה בחברה טובה

דרושים

1. מהנדס/ת הנדסאי/ת אלקטרוניקה

• *לעבודה בתחום ספרתי, בצוות פיתוח פרוייקט חדשני ובעל אתגר*

כשורים:
• *נסיון ברכיבים ספרתיים מהירים ומיקרו מעבדים.*
• *3 שנות נסיון עבור מהנדס/ת או 5 שנות נסיון עבור הנדסאי/ת.*

2. תכנת/ת (2 משרות)

לעבודה בצוות פיתוח פרוייקט חדשני ובעל אתגר

כשורים:
• *תכנת/ת או מהנדס/ת תכנה או מהנדס/ת מחשבים בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות.*
• *ידיעת שפת C, 80186, ASEMBLER 8086.*
• *נסיון במערכות זמן אמת.*

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, נסיון מקצועי ובציון מס' המשרה ל"גיוס עובדים" פיברוניקס טכנולוגיות דואר מת"ם, חיפה 31905. או לפנות טלפונית למספר טל' 566128 בימים א' ב' וג' בין השעות 10.00-12.00 בלבד.

פיברוניקס תקשורת סיבאופטית

הג לביטוח

מהגדולות והמבוססות בענף הביטוח

דרוש לנו

• מתמיד, הרוצה להצליח בעסק עצמאי
• מנהיג, בעל אופי ורצון חזק להצליח
• בעל יושר אישי

אנשי מקצוע מנוסים יכשירו אותך בדרך הטובה ביותר להצלחה בקורס בביטוח חיים וביטוח כללי כולל הכנה לבחינות האוצר.
אפשרות קידום לתפקיד ניהול, מבירות ופיקוח. הכנסה גבוהה מותאמת למאמץ ולכישורים אישיים.

אם אתה מעל גיל 23 צלצל עוד היום לקביעת פגישה היכולה לשנות את מהלך חייך ואת מעמדך הכלכלי 03-219436 לשושי או עפר

מנורה חברה לביטוח בע"מ

א.מ. לאחזקה

חברה מתפתחת העוסקת ביבוא ושיווק של מוצרי אחזקה מתוחכמים
דרושים:

סוכני מכירות
עצמאיים לכל חלקי הארץ

מועמדים מתאימים יהיו מעל גיל 25, בעלי רכב, ידע באנגלית, מסירות, נכונות ושאפתנות לרווחים.
נא לפנות לת.ד. 1181, רחובות 76111 לאלי.
— סודיות מובטחות —

בעיתון דינמי חדש המופץ לכל העסקים הקטנים בישראל נוצרה הזדמנות פז

איש שיווק / פירסום
רוכש/ת מודעות
מזכירה רצינית

שילחו קורות חיים ופירוט שאיפות לאנשים ועסקים, ת"ד 33220 ת"א 61333 א
בואו למשרדינו, פינסקר 64 ת"א, קומה ג'

תרבות דיור
רשת מודרכים לצרכנות

דרושים:

נציגי מכירות

בוגרי תיכון מעל גיל 25 ★ בעלי רכב לעבודה בכל הארץ

משכורות + עמלות + הרכבות + בונוסים

להתקשר לליאור 655104, 03-956629.

דרושים צעירים וצעירות
גיל אורנים
לאחר שרות צבאי

לעבודת מלצרות

• ידע קודם - לא הכרחי • לימוד במקום
• בסגן ההשתלמות שכר נאה
• ראיונות: יום א'-ג' 10.00-16.00

גיל אורנים
רח' גורדון 34
(פינת דב הוז)
תל־אביב

מכללת בית ברל

המכינה הקדם אקדמית
דרושים

מורים להכנה לבגרות

★ במתמטיקה פיסיקה – תכנית מורחבת
★ הסטוריה ותנ"ע
★ תנ"ך
נסיון קודם בהכנה לבגרות הכרחי
לפרטים נוספים: 052-454784

לקרט שווק בע"מ דרושים

1. מדגימה, מדריכה מתקינה ומסייעת

למדפסות ליזר CANON (אפשרי חצי משרה)
תנאים הכרחיים
★ שליטה ב־וורדמיל (רצוי גם א"ב וורדסטאר, לאיינשטיין וכו')
★ הכרת PC ו־MS-DOS
★ התמצאות וידע בנושא הדפסות

2. אנשי מכירות
מעולים למדפסות ליזר וסורקים אופטיים
★ דרוש נסיון במכירות בענף המחשבים והמדפסות.

3. אנשי מכירות
לצוות משרדי חדש

לפנות לרמי בטל. 03-663721 מונטיפיורי 10 ת"א.

גאלגרף בע"מ
דרוש
תכנת מערכות משובצות מחשב
1-3 שנות נסיון בפתוח תוכנה על I.B.M. P.C
בשפות C, ASM 86 כולל ממשקי חומרה – תוכנה
– להתקשר טלפונית לנחמה 055-95488 –

למשרד רואי חשבון בת"א, דרושות
מעבדת תמלילים
עברית־אנגלית
לשעות אחה"צ מ־13.00 עד 18.00
עדיפות לבעלות נסיון בהדפסת מאזנים על "לניר"
כתבנית
מעולה בעברית ובאנגלית
עדיפות לבעלת נסיון בהדפסת מאזנים
– תנאים טובים של שכר והטבות בהתאם לכשורים –
המעוניינות תפננה בכתב לת.ד. 29452 ת"א

לחברה העוסקת במחשבים לחקלאות
דרושים:
איש מכירות
לענף הלול לאזורי השפלה והרי ירושלים
עדיפות לתושב האזור / רכב חובה – משכורת + אחוזים
מזכירה
למשרה מלאה הדפסה עברית אנגלית ידע בהנהח"ש עדיפות לתושבת גוש־דן
טלפון 03-951886

Kodak
למעבדת צילום הרצליה ב'
דרושים
★ **מדפיס/ה צבע**
מנוסה
★ **עובד/ת מיון**
עדיפות לתושבי האזור
נא לפנות החל מיום א' 052-521821

דרוש
איש מכירות צעיר
למכירת מוצרי עזר
למפעלי תעשיה ברחבי הארץ
★ בעל השכלה תיכונית
★ חרוץ ובעל יוזמה
★ יכולת תקשורת טובה עם אנשים
★ רשיון נהיגה
(לא חייב נסיון קודם במכירות)
מועמדים מתאימים מתבקשים לכתוב לת.ד. 5267 ת"א (עבור מוטי)

דרושים
★ כתבי אלקטרוניקה
★ קלדניות
להתקשר לטל' 03-258806
03-258810

לחברה להוצאה לאור
דרושה
טלפנית
עם ידע בהדפסה
למשרה מלאה
לטל' 03-322027, 323450

לחברת ספנות דרוש
טלקסיסט/ית
בעל/ת נסיון קודם ליום עבודה מלא
ידיעת אנגלית חובה
03-622581 לחוה

למושב כפר ידידיה – דרוש
גזבר – מזכיר חוץ
בעל נסיון במגזר החקלאי
לפנות בטלפון: 053-344566

יחסי ציבור
במשרד ידוע ובעל מוניטין דרושה
עוזרת מקצועית
לפנות בכתב עם פרוט (הכרחי) נסיון בתקשורת הכתובה עיתונאית ת.ד. 32455 ת"א 61320

כפר הנוער נוה־הדסה
ליד קיבוץ תל־יצחק
דרושים
לשנת הלימודים תשמ"ח
1. **אם בית מרכזית**
נסיון קודם הכרחי, מגורים במקום חובה.
2. **מדריכים חברתיים לפנימיה**
נסיון קודם בעבודה דומה הכרחי.
מגורים במקום חובה.
3. **אמהות בית קבוצתיות**
נסיון קודם בעבודה הכרחי.
מגורים במקום אפשרי.
לקביעת ראיון להתקשר בטל.
בשעות 8.30-12.00 053-699926,
053-699196, 053-697154.

לחברה בתחום התעשיה והחקלאות
דרושים:
★ **סוכני מכירות** – בכל הארץ
★ **טכנאי אלקטרוניקה**
052-547001 052-452846

לפגרש פרוגמאים
חברה דינמית הפועלת בכל ענפי הפרסום
גרפיקאי/ת מעולה!!!
★ נסיון מוכח של 3 שנים לפחות בחברת פרסום
★ כישרון מיוחד וראש פתוח
לקביעת ראיון לפנות לטל. 03-294239, 202593, 291726
לילי. למתאימים תנאים טובים וסודיות מוחלטת מובטחות

למבים העשיית מערכות אוטומציה בע"מ
דרוש מהנדס מכונות
לתיכנון מכני
נא לפנות לת.ד. 87 כפר־סבא
מיקוד 44100 ולצרף קורות חיים

למפעל טקסטיל באזור השרון
דרושים/ות
מנהל/ת כח־אדם
בעל נסיון של שנתיים לפחות בנושאי גיוס עובדים דיני עבודה ומערכות שכר במפעל תעשיתי. השכלה אקדמאית מתאימה. בעל רכב פרטי.
מנהל/ת חשבונות עצמאי
מדופלם או סוג 3 ונסיון של 5 שנים לפחות בהנה"ח ממוחשבת
פקיד/ת למחלקת היבוא
בעל/ת נסיון בנושאי יבוא. שליטה באנגלית וידע בעבודה בעזרת מחשב אישי
כל המשרות מלאות. 5 ימי עבודה בשבוע.
מועמדים תושבי אזור השרון מתבקשים לפנות בכתב בפרוט קורות חיים לת.ד. 33250 ת"א 64927 לכח־אדם

לחברה ארצית לבטון מוכן
דרושים
★ **מנהל מפעל**
בעל השכלה אקדמית, רשיון נהיגה, תושב באיזור גוש דן
★ **סדרני עבודה**
בעלי השכלה של 12 שנות לימוד, רצוי בוגרי בי"ס מקצועי, בעלי רכב פרטי, תושבי אזורי גוש דן וחדרה/נתניה
המתאימים יפנו עם פירוט קורות חיים לת.ד. 21137 תל־אביב 61211
בציון המשרה המבוקשת ע"ג המעטפה

לבנין משרדים גדול בת"א
דרוש
טכנאי מזוג אויר למערכות מרכזיות
לטלפן 03-650883
סודיות מובטחת

ל"אלמוג"
דרוש/ה
רכז/ת לתכנית ארצית
הכישורים הנדרשים: השכלה אקדמית במדעי החברה. היכרות מעמיקה של מערכת השירותים החברתיים.
עדיפות להכרת מערכת השירותים למוגבלים, יכולת ניהול מו"מ ברמה גבוהה עם גורמים ממשלתיים, ציבוריים ואחרים. ידע ונסיון בהפעלת צוותי רב מקצועי, נסיון בתכנון ובניהול מערכות ספיציפיות.
העבודה מחייבת נסיעות בכל רחבי הארץ.
(עדיפות לבעל רכב).
נא לפנות בכתב בציון "רכז" עם קורות חיים מפורטים לת"ד 3489 ירושלים 91034 עד 24.7.87

כפר הנוער קדמה
(ליד צומת קסטינה)
המטפל בנערים ונערות מנותקים לעבודה מעניינת ויחודית אנו מעוניינים
במדריכים/ות טיפוליים/ות
★ בעלי תעודת בגרות
★ בעלי אישיות המתאימה לעבודה עם אוכלוסיה קשה.
★ מגורים במקום חובה.
נא לפנות בפרטים אל אבי קורן
טלפונים 055-82126, 055-82009

ל"קומטק"
דרושות
קלדניות עברית
מנוסות למכונות דיסקט
5 ימים בשבוע
טל. 03-333012 03-338689 מיום ראשון.

למשרד תיכנון חשמל בצפון תל־אביב
דרוש
הנדסאי חשמל
בעל נסיון בעבודות תיכנון
רצוי עם ידע בשפה האנגלית
מיום א', טלפון: 03-453124-5-6

לחברה תעשייתית גדולה
דרושה
אחראית יחסי ציבור ופרסום
הכישורים הדרושים:
נסיון קודם של 5 שנים לפחות בעבודה בתפקיד דומה או בקבוצה ביחסי ציבור ובמגע עם קהל
או כתקציבאית במשרד פרסום.
העבודה בת"א.
נא לפנות בכתב יד ובצרוף פרטים אישיים ונסיון קודם לת.ד. 147 ת"א
– סודיות מובטחת –

לתזמורת הסינפונייטה הישראלית באר־שבע
דרוש
אחראי
לקידום מכירות ויחסי ציבור
ממונה על:
★ מכירות מנויים וכרטיסים
★ הפקות דפוס
★ יחסי ציבור ואירוח אמנים מחו"ל
★ פרסום
הכישורים הדרושים:
★ השכלה אקדמאית
★ נסיון קודם בתחום קידום מכירות ויחסי ציבור
★ ידיעת השפות העברית והאנגלית על בוריין
★ נכונות לעבוד בשעות בלתי שיגרתיות
נא לפנות בכתב־יד בצרוף קורות חיים והמלצות לסינפונייטה הישראלית, דרך המשחררים 12, באר־שבע

להיפרשוק תנובה
בראשל"צ דרוש/ה
מנהל/ת מחלקת בשר
כישורים דרושים:
★ השכלה תיכונית מלאה
★ ידיעת השפה העברית על בוריה
★ נסיון מעשי בניהול וארגון צוות עובדים תוך קיום יחסי אנוש נאותים
מגורים בראשל"צ והסביבה
מועמדים העונים על הדרישות יפנו לטל. 03-9614141-3 למזכירות בשעות העבודה

לבי"ס דליות במושב רמות
דרוש/ה
★ **מורה לאנגלית לחט"ב**
★ **מחנכת לכיתה ו'**
06-936418
06-763303
06-763623
06-763333

מפעלי תובלה בע"מ
מפעלי אשדוד
לעבודה עם אתגר דרושים
נהגי סמיטריילר
בעלי נסיון
על המועמדים להתגורר באיזור אשדוד
לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפון 057-74961 או 057-39941
או בקבוצת כימיקלים לישראל 055-33620-3

המועצה המקומית מצפה רמון
מחפשת
גזבר/ית
המעוניינים באתגר, שכר ותנאים משכנעים יפנו למזכיר וחזבר המועצה גדעון ופניק 057-88561 המוכשרים למצפה רמון.

לחברת בניה במערב אפריקה
דרוש
מנהל נגריה
כישורים: נסיון של 5 שנים לפחות בניהול נגריה גדולה (כ־100 עובדים) לרהוט ולבנין
לפנות בכתב לת.ד. 44411 חיפה

למשרד גדול של רואי חשבון בת"א
דרושים
עובדי בקורת מכל הדרגות
לשואפים לפתח רמתם המקצועית נתנת הזדמנות:
★ לרכישת נסיון בעבודות בקורת מגוונות
★ להדרכה ואימון עיוני ומעשי בפיקוח אנשי מקצוע מעולים
★ למעקב שוטף אחר חידושי המקצוע בארץ ובעולם ולקידום מקצועי מהיר
– תנאים טובים של שכר והטבות בהתאם לכשורים –
המעוניינים יפנו בכתב לת.ד. 29323 תל־אביב

לד.ג.ג. מוצרי חשמל – בית שמש דרוש
מנהל עבודה
לניהול צוות עובדים/ות גדול בהרכבות אלקטרו מכניות
הכישורים: טכנאי יצור או מנהל עבודה מנוסה, יחסי אנוש מעולים, מסודר, בעל יוזמה
פרטים בטלפון 02-914851-4
או ת.ד. 285 בית שמש.

מרכז הורתי טכנולוגי נחלים
לשנת הלימודים תשמ"ח דרושים
מנהל פנימיה
בעל תואר אקדמאי ונסיון במערכת חינוך פנימייתית.
תנתן עדיפות למועמדים בעלי רקע תורני
מדריך חברתי
בעל נסיון בהדרכה
עדיפות תנתן לבוגרי ישיבות הסדר
מועמדים מתאימים יפנו לת.ד. 1354 ת"א
עבור "מרכז תורני טכנולוגי נחלים"

דרושים
מנהלי מכירות
מיומנים ומנוסים לעבודה קבועה ומכניסה
נסיון בענף נדל"ן **חובה!**
"נכסים אינטרנשיונל"
בן יהודה 36 תל־אביב
03-288418

דרוש
סוכן מכירות
בענף הרהיטים
★ לועדי עובדים
★ להתיישבות העובדת
בעל רכב + נסיון מוכח
לפנות בכתב־יד ת.ד. 676 רמת־גן 52105

לחברה מסחרית באשדוד
דרושים
1. מחסנאי
2. מלגזן
טלפון: 03-653829 03-653392

---

inteRent
רשת בינלאומית להשכרת רכב
מופעלת בישראל ע"י צ'מפיון
רנט־א־קאר חברה בת ליבואני
פולקסוואגן אודי
דרוש/ה
דייל/ת השכרה
לאחר שירות צבאי ליום עבודה מפוצל
הכישורים הדרושים:
★ אנגלית – קריאה, דיבור וכתיבה.
★ רשיון נהיגה מעל שנה.
נא לפנות לטלפון 02-232785 או 02-24903

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה,
תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

דרושים
מכונאי רכב
★ בעל כתב הסמכה
★ נסיון בעבודה ברכב פרטי
★ קריאה וכתיבה בשפה האנגלית
★ מכונאים לרכב פרטי
★ ולרכב משא
לקביעת ראיון להתקשר טלפון 02-855111.

לחברת מעוף שלטים בע"מ
דרושים
★ **צבעי שלטים**
מנוסה, רצוי נסיון בשילוט רכבים
★ **שרטט/ת**
רצוי עם נסיון בשלטים
תנאים טובים
לפנות לדליה 03-9230477-8-9

בבורסת היהלומים!!!
דרושה
פקידה
ידע באנגלית, ובהנהלת חשבונות
(נסיון הכרחי)
עדיפות לידע במחשבים
267886 257734 (לא בשבת)

למשרד רואי חשבון בת"א
דרושה
מזכירה
שליטה בהדפסה בעברית ואנגלית
נסיון בעבודות מזכירות כללית
5 ימי עבודה.
להתקשר 03-294946
בין השעות 08.30-13.00

לחברה גדולה בתחום האופנה
דרושים
1. **סוכני מכירות לאזור הדרום, המרכז חיפה והצפון**
2. **גזרנים מעולים**
3. **מעצבי אופנה**
בעלי נסיון, רקע מתאים והמלצות
יתקשרו לטלפונים 03-497805
03-497713 לקביעת ראיון

לחברה הנדסה אבנוהה
עבור פרויקט בניה גדול בחוף אפריקה
דרוש באופן דחוף
מהנדס אזרחי
בעל נסיון ורקע בפיקוח ובניה ...
נסיון בפרויקטים גדולים, מבנים וביצוע. שליטה מוחלטת באנגלית.
... לתקופה של 12 עד 24 חדש. ...
נא לפנות לת.ד. 582 ... קורות חיים + נסיון ...
19.7.87.

ביצועיסטית
ראובני • פרידן
448523, 444986, 452199
אם יש לך 3 שנים נסיון במשרד פרסום התקשרי אלינו

אלסינט
לחטיבת היצור בחיפה דרושים
מהנדס אלקטרוניקה
מס' משרה 710320
להשתתפות בפיתוח מוצרים חדשים, ליווי פרוייקטים במעבר מפיתוח ליצור ותכנון מתקני בדיקה בתחום רפואה גרעינית ומתמרי אולטרה סאונד.
• נדרש נסיון בפיתוח בתחום הדיגיטלי ו/או האנלוגי
• בעל נסיון בהעברת פרוייקטים מפיתוח לייצור
• תיבדק בחיוב אפשרות העסקת הנדסאי אלקטרוניקה מצטיין
מנהל מחסנים
מס' משרה 711118
לניהול מערך מחסני החטיבה במספר אתרים שונים.
• נדרש נסיון מוכח בתפקיד דומה בתעשיית האלקטרוניקה
• מהנדס יצור, הנדסאי יצור בכיר או בעל הכשרה בניהול תעשיתי
• שליטה בעברית ואנגלית • רשיון נהיגה - הכרחי
אנא פנה בצרוף קורות חיים, ת.ז. ומס' משרה למדור גיוס ת.ד. 550 חיפה 31004
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.
אלקטרוניקה בשרות הרפואה

ל"מגן בריתי" סניף ירושלים
דרוש
מקדם מכירות
02-244855
02-244724

לחברה ליבוא מוצרים לתעשיה
דרוש
מנהל מכירות
● הנדסאי או
● מהנדס מכונות
● רקע ונסיון בתעשיה
טל. 03-280921

ל"אודים" א.ת. הרצליה
דרושים
רתכים
(אפשרי גם סטודנטים וקבוצניקים)
תנאים טובים למתאימים
טל. 052-554513

לאלכס אוריגינל
מיזוג אוויר לרכב
דרושות
אלכס
נהגות
לטיפול בלקוחותינו
על המועמדות להיות בעלות השכלה תיכונית הופעה נאה ותקשורת בין־אישית טובה, רשיון נהיגה ונסיון בנהיגה – חובה. העבודה בשתי משמרות.
נא לפנות לטלפון 03-491112

לישוב קהילתי בשרון
דרוש מזכיר
בעל נסיון 5 שנים בעבודה מוניציפלית
קשרים עם מוסדות ממשלתיים ושלטון מקומי
נא לשלוח קורות חיים לת.ד. 198 חופית
מיקוד 40295 (מזכיר)

עתודות
עתודות - כח-אדם, השמה ושיבוץ
רח' בן־יהודה 77, תל־אביב, טל. 03-5448351.
לאחת מלקוחותינו חברה ציבורית גדולה
דרוש
עורך־דין
לעבודה במחלקה המשפטית
הכישורים הדרושים:
★ עו"ד בעל נסיון של שנתיים לפחות בעבודה משפטית מסחרית.
★ יכולת ניסוח מוכחת של חוזים בעברית ובאנגלית
★ ידע בחוקי מע"מ, חוקי ניירות-ערך, תשקיפים והתמצאות טובה במיסוי.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב, ולפרט קורות חיים, השכלה ונסיון.
אל: ת.ד. 3101 תל־אביב 61030
סודיות מלאה מובטחת
מודעה זו מתייחסת לגברים ולנשים כאחד

דרושים לירקון
מהנדסים
אנשי מכירות
עם קבלות!!!
* עמלות גבוהות.
* שכר בסיסי.
* הוצאות שוטפות.
* אירות.
לפנות לציון 03-244176

U-MAN®
עבור אחת מלקוחותינו,
חברה מצליחה ליבוא ושיווק בגוש דן,
דרושה
מזכירה עצמאית
בעלת נסיון בנהול משרד וידע בעבודה עם תוכנה עיסקית (רצוי "מסד"), לתפקיד עצמאי ואחראי מאד. הכולל ארגון המשרד וקיום קשר עם לקוחות וספקים. הפעלת טלקס. שליטה באנגלית, ידע בהנהח"ש, סדר, דייקנות ויחסי אנוש מעולים – הכרחיים. נסיון ביבוא – יתרון. מגורים – רצוי באזור ראשל"צ־רחובות.
אווירה נעימה. 5 ימי עבודה בשבוע בשעות 08.00 – 15.00 ותנאים טובים למתאימה.
לפנות לדנית – טל. 03.297741, מישרה 931.

אבנעל
רשת ההנעלה הגדולה בישראל
מתרחבת
לצורך השתלבות ברשת המכירה
דרושים
בעלי חנויות
במקומות הבאים: כרמיאל, צפת, חדרה, נתניה, יבנה, אשקלון ובאר־שבע.
נא לפנות לטל' 03-7519199 למירי

כימגת בנגב 2000
דרוש
כימאי
הכישורים הדרושים:
– דינאמי נמרץ ובעל רצון לעבודה לא שיגרתית
– רצוי בעל נסיון בתחום דטרגנטים – או חומרי הדברה.
על המעוניין לפנות בכתב־יד בפרוט קורות חיים לכימגת 2000 ת.ד. 58 חולון

לרשת תורה ומלאכה במתחם תל־אביב
דרוש
סגן מנהל
לפנות טלפונית:
03-338630
03-331535

לחברת בניה ותיקה ומבוססת
דרוש
1. **מהנדס ביצוע**
לניהול פרוייקטים משולבים של בניה ומערכות
2. **הנדסאי כמויות ומכרזים**
לעבודה משרדית.
העבודה במרכז הארץ.
נא לפנות בכתב־יד לת.ד. 10474 ר"ג

هكذا من الأصل

صورة عن الأصل

4.

נשיא המדינה, חיים הרצוג, נפגש אתמול במשכנו עם נציגי תנועת המחנות העולים וקיבל מהם שי: חולצה כחולה (צילום: יצחק הררי)

„פיחותים הם רק שאלת זמן" – סיון

מפעל שאין בו תעסוקה מספקת חייב לפטר עובדים ולא לנהוג בשיטת תעסוקה בכל מחיר ● מזהיר את „עבודה" מהשארת עתידה הכלכלי של המדינה לאחרים ● בנק הפועלים צמצם עובדיו ל־8300

מאת דני גוב מסופרו הכלכלי של „דבר"

„המדינה, למרות הצלחת התוכנית להרגעת המשק, שנבעה בעיקר מכך שהציבור לא נגרר לתגובות קיצוניות למרות הורדה ניכרת בשכרו, לא תוכל להסתדר לאורך זמן עם רמה של 18 אחוז אינפלציה שנתית. הסקטור העסקי, במיוחד התעשיות המיצאות לארה"ב, נפגעו באורח דרסטי בגלל הקפאת הדולר. פיחותים הם רק שאלה של זמן, ואז יהיו חייבים גם בתוספת יוקר והתאמת מחירים והמרד בוודאי לא יפגר אחריהם", כך אומר מנכ"ל בנק הפועלים, עמירם סיון.

לדבריו, לוא היו הגופים הכלכליים, המצויים בקשיים וסימן שאלה כבר מרחף על עתידם, נוקטים בעוד מועד, צעדי הבראה המתחייבים ממצבם, לא היו מגיעים למשבר החמור הפוקד אותם עתה.

סיון, שדיבר השבוע בישיבה השבועית של מועצת פועלי תל אביב, אמר כי מפעל שאין בו תעסוקה מספקת, חייב לפטר עובדים ולא לנהוג בשיטת „תעסוקה בכל מחיר". כדוגמה ציין את בנק הפועלים שצמצם את מספר עובדיו מ־10,000 ל־8,300 והוריד את רמת הכנסתם וההטבות שניתנו להם.

סיון אומר כי על מפלגת העבודה לשמור על מעמדה בממשלה בתחום הכלכלי ולא להשאיר את קביעת יעדיה הכלכליים ועתידה הכלכלי של המדינה לאחרים. הוא רואה בחומרה יתרה ויתור על מעמד זה ואף התריע על כך בפני ראשי המפלגה.

מקורות עדיין לא החלה בקידוח ליד ההרודיון

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

חברת מקורות עדיין לא החלה בקידוח מים באזור הרודיון וכל הרעש שמקימה ירדן בנושא זה מוקדם מדי, אמר דובר מקורות, מרדכי יעקובוביץ', בסיור עם יחידת תה"ל לאורך המוביל הארצי. הוא הטעים, כי מקורות לא תתחיל בקידוחים באזור לפני שיהיו בידיה כל האישורים הדרושים.

הדובר גילה כי מקורות שואפת לחולל מהפכה בטכנולוגיה המקובלת בשאיבות מים על־ידי חפירת פירים, דוגמת פיר זורך הנמצא בנחל קידרון ויורד עד מיפלס מי התהום של מעיין הגיחון. לצורך זה התקשרה מקורות, באישורים של שר החקלאות אריק נחמקין ונציב המים ישי צמח, עם חברת מוריה לביצוע העבודה. אם יצליח הניסיון, תיפתח הדרך להפקת המים באזורים שבהם קשה או בלתי אפשרי להגיע אל המים שבמעמקים באמצעות מכונות קידוח, כמו באזור ירושלים, חברון ובאזור אבן החול הנובית בנגב.

עוד אמר, כי הפיר הראשון נועד לתגבר את הספקת המים לירושלים בלי לפגוע באוכלוסיה הערבית באזור. המים שיישאבו באמצעות הפיר אינם כלולים במאזן המים הארצי, בעוד שהחלופה לפיר בהרודיון היא הנחת קו מים רביעי לירושלים.

מועצת עת"א לישיבת חירום בפרשת הרב הראשי

(עש"ת). – ראש עיריית תל אביב, שלמה להט, הודיע אתמול כי יכנס את מועצת העירייה לכינוס חירום כדי לכלול אשה בגוף הבוחר את הרב הראשי האשכנזי. „אי אפשר לקבוע במאה ה־20 גוף בוחר בן 30 גברים ולחשוב שזה מינהל תקין", אמר להט, „לא ייתכן שמנהגי ימי הביניים ישלטו גם היום בחיינו".

להט הוסיף כי „אם קביעת המועצה להכליל אשה בגוף הבוחר תביא לכך שהרבנות הראשית תימנע מבחירת רב אשכנזי לעיר, הרי עם כל החשיבות בכך, יש לזכור שיש לנו רב ספרדי ראשי בעיר והוא יכול למלא תפקידו כרב יחידי". להט הוסיף: „אני לא אהיה חבר בגוף שמינה שר ואני מקווה שכל החברים הנוגעים בעניין ילכו בעקבותי". כזכור מינה שר הדתות, זבולון המר, גוף בוחר בן 30 גברים ובראש הרשימה שהיתה אמורה להיבחר על ידי מועצת העירייה הציב את להט.

ילדי מרום גולן חשפו אוצר מטבעות בחפירות גמלא

מאת שמעון חיים, סופר „דבר" בגולן

ילדי קיבוץ מרום גולן חשפו בימים האחרונים, במהלך חפירות שהם עורכים בהתנדבות באתר גמלא, מטמון מטבעות נדיר שהיה נתון בתוך כלי חרס שאבד, ככל הנראה, לבעליו לפני פתחו של בית הבד המפואר שנחשף לא מכבר באתר. יצויין כי זו פעם ראשונה שבאתר גמלא בדרום הגולן נחשף מטמון מטבעות כזה.

המדובר במטמון הכולל 20 שקלי כסף מטביעת העיר צור בין השנים 19 עד 43 לספירה וכן שבע טטרדכמות העשויות ברונזה מצופה כסף מטביעת הקיסר נרון באנטיוכיה בשנים 65 עד 66 לספירה כלומר שנה לפני נפילת העיר.

יום אחד לאחר מציאת המטמון הנדיר, נמצא מטבע נוסף מהסוג היהודי לגמלא, הנושא את הכתובת „לגאולת ירושלים הקדושה" והמעמיד את מספר המטבעות מהסוג הזה שנתגלו עד כה בגמלא על שישה.

(דני צדקוני). – עובדי חברת החשמל באשדוד השתלטו על רצועת חוף ליד תחנת הכוח "אשכול" והפכו אותה לחוף פרטי שהכניסה אליו מותרת רק לעובדי החברה, משפחותיהם ואורחיהם. הם הציבו בכניסה שומרים מטעם חברת שמירה פרטית, המונעים את הכניסה ל„סתם". גורמים בהנהלת החברה הבהירו שאין לזה קשר לסגירת החוף, המעוררת מורת רוח אצל אשדודיים רבים שנהגו במשך שנים לבוא לחוף הזה להתרחץ ולדוג (צילום: קלוד)

תושבי הנגב „ממורמרים מתוסכלים ומקופחים"

מועצת הנגב התכנסה לראשונה ● עד שנת 2000 יש להוסיף 150 אלף איש ● עוזבים את הנגב מפני שאין מה לעשות בו

(ע). – באיזור הנגב אושרו ב־1986 תכניות השקעה בתעשייה בשווי של 246 מיליון דולר בעוד שלגליל אושרו 143 מיליון וליהודה ושומרון 40 מיליון דולר, מסר אתמול שר המסחר והתעשייה, אריאל שרון, בנאומו בבאר־שבע במועצת הנגב שהתכנסה לראשונה על פי חוק הנגב, שנתקבל לפני שנה בכנסת („דבר" מאתמול).

נשיא אוניברסיטת בן־גוריון, פרופ' חיים אילת, אמר שחוק הנגב חל על שטח המהווה 62 אחוז משטח מדינת ישראל, המיושב רק בשבעה אחוזים מכלל תושבי המדינה והמייצא 20 אחוז מכלל היצוא.

לדבריו, האיזור תורם למדינה הרבה יותר משהוא מקבל ממנה.

„אנו מרגישים ממורמרים, מתוסכלים ומקופחים", אמר והביע תקווה שחוק הנגב יהווה מכשיר לתיקון המצב. לדבריו, עד שנת 2000 יש לאכלס את הנגב ב־150 אלף איש ולבלום את ההגירה ממנו.

שר הכלכלה, גד יעקבי, אמר כי הנגב אינו זוכה לעדיפות הלאומית שהוא זכאי לה ולכן על מועצת הנגב למקד את תשומת הלב הציבורית לאיזור זה המהווה את רוב שטחה של המדינה ואת ליבה הכלכלי.

השר שרון אמר, כי „הנגב עייף מנאומים והצהרות". לדבריו הנגב עמד בשנה שעברה בראש סדר העדיפויות להשקעות. ב־10 השנים האחרונות השקיע הקונצרן כימיקלים לישראל 10 מיליון דולר בפיתוח תעשייתי וצפויות השקעות נוספות בהחלפת ציוד ובפיתוח תעשיות כימיות. הקונצרן הכין תוכנית להקמת פרוייקט תיירות מרפא בנגב ובניית 5000 חדרי מלון והארחה.

ראש עיריית באר־שבע, משה זילברמן, אמר: „עוזבים את הנגב לא מפני שלא רוצים לחיות בו, אלא כיוון שאין מה לעשות בו". הוא תבע מהממשלה לקיים את ההבטחות ולהכריז על באר־שבע כאיזור פיתוח א' לתעשיות עתירות ידע כדי שצעירים בוגרי אוניברסיטאות ימצאו באיזור תעסוקה בהתאם להשכלתם.

עיריית תל־אביב בשיתוף עם קרן תל־אביב לפיתוח הפעילו אתמול פרסומות על סירה השטה לאורך חוף תל־אביב לקראת קונצרט התזמורת הפילהרמונית שיערך בפארק הירקון במוצאי שבת (צילום: ישראל סימיונסקי־פ.פ.א)

אלפי חובבי טבע וגופים בין־לאומיים יגויסו למניעת הרס שמורת הר מירון

הסיכומים בין פרס לנכבדים הדרוזיים נתקבלו ברגשות מעורבים

מאת יצחק פרידור, סופר „דבר"

הסיכומים שנעשו בירושלים בין חמשת השרים בראשותו של שמעון פרס והנכבדים הדרוזים על עתידה של שמורת הטבע הר מירון, מתקבלים בינתיים בבית ג'אן ברגשות מעורבים. נכבד דרוזי אמר אתמול ש„הסיכומים נשמעים יותר מדי טובים מכדי להאמין בביצועם."

מועצת של בית ג'אן עומדת להתכנס כדי לדון בסיכומים. ראש המועצה, שפיק אסעד, אינו רואה בהסכם את פתרון הבעיה ואת חיסול הסכסוך, אך לעומתו ברכו אתמול רבים בכפר על מה שהושג וציינו ש„ההסכם מבטיח את בעלותם על הקרקעות". מזכיר מפלגת העבודה במגזר הדרוזי, תאופיק סעד, תושב הכפר, נמנה עם המברכים על המוגמר: „לדעתי", אמר, „צריכה המועצה להתכנס ולאשר את ההסכם שהוא הסכם טוב".

עמדתו של אסעד היא שלא די בסיכומים, אלא יש להעמידם במבחן המציאות: „איני כל כך אופטימי וזאת לאור ההצהרות ששמעתי מפי השר נחמקין ומפיו של ראש רשות שמורות הטבע, אורי ביידץ. אני רוצה להאמין שמר פרס יעמוד בהבטחותיו, אבל המצב הוא שבינתיים טרם קיבלתי לידי הסכם חתום על ידי מ"מ ראש הממשלה. כאשר אקבל לידי הסכם חתום, אני מבקש לבצעו במלואו, ואת זה ניתן לעשות תוך ימים אחדים. רק אז נוכל לראות את הפרשה כמושלמת. אם לא – המצב יישאר כפי שהוא."

מזכיר החברה להגנת הטבע, מנחם זליצקי: „נגייס אלפי חובבי טבע וגם נפנה אל גופי שמירת טבע בין לאומיים כדי למנוע הרס השמורה."

החברה להגנת הטבע פירסמה אתמול אף היא גינוי חריף להגמשתו של ראש רשות שמורות הטבע: „החברה מגנה בחריפות את הצעתו של מ"מ ראש הממשלה שמעון פרס להוציא את האדמות הפרטיות של תושבי בית ג'אן מתחום שמורת הטבע הר מירון. משמעות ההצעה – חיסול השמורה והיא מהווה תקדים מסוכן לשמורות טבע אחרות".

המזכיר זלוצקי הביע תמיהה כיצד מבטיח פרס הבטחות מרחיקות לכת בעוד שוועדת הפנים מגבשת הצעות אופרטיביות לפתרון הסכסוך ובכך הוא נותן הכשר לציון ולשבח להפרות חוק ולאלימות כלפי שומרי החוק.

ההתנחלות לא פורקה

(ע). – ההתנחלות הבלתי־חוקית בשמורת מירון עוד לא פורקה, למרות ההסכמה שהושגה שלשום בין פרס לבין שייח' אמין טריף ונציגי הכפר. נציג המועצה טען כי ההתנחלות לא תפורק עד שלא יגיעו לידיהם הפרוטוקולים של הישיבה ועד שלא יוודעו ההחלטות שהתקבלו.

למצרים אין מימון להחזרת פליטי שכונת קנדה לרפיח

מאת דני צדקוני, סופר „דבר" בדרום

למצרים אין כנראה כסף כדי למלא את חלקה בהסכם על שובם של הפליטים הפלשתינים המתגוררים בשכונת „קנדה" ברפיח המצרית. מדובר בכ־700 משפחות, שנותקו ב־1982 מהרצועה, לאחר שהמצרים סירבו להזיז את הגבול הבין־לאומי כך שהשכונה תישאר בתחומי מצרים.

לפי ההסכם על החזרת תושבי השכונה לרצועה, על המצרים לפצותם בסכום כולל של כ־4 מיליון דולאר, שיופקדו לזכותם בבנקים ברצועה. סכום זה מיועד להקל על הפליטים את בניית בתיהם החדשים בשכונת תל־א־סולטאן בעיבורי רפיח. במקום הוכשרה תשתית לבניית השכונה, והושלמו הסידורים לקליטת תושבי השכונה.

לסופר „דבר" נודע, כי המצרים מתקשים לגייס את כספי הפיצויים, ואף פנו כנראה לגורמים בין־לאומיים שיסייעו להם בכך.

התוכנית „מפגשים" בין חילונים ודתיים תורחב ל־70 בתי ספר

(עש"ת). – שר החינוך יצחק נבון אמר כי ניסוי ראשון מסוגו שערך משרדו בשנת הלימודים האחרונה מוכיח, כי ניתן להסיר מחיצות, עויינות וניכור בין תלמידים דתיים ולא דתיים בקיום מפגשים חינוכיים ביניהם.

אגף הנוער במשרד החינוך ערך, לפי הוראת השר נבון, ניסוי ב־12 בתי ספר על יסודיים, ממלכתיים וממלכתיים דתיים. השתתפו כ־700 תלמידים וכן כ־160 מורים אשר קיבלו הכשרה מיוחדת לתוכנית זו. הניסוי נועד לבחון את האפשרות להפחית את הניכור הקיים בין הציבור הדתי והחילוני, על־ידי הפחתת הראייה הסטריאוטיפית, פתיחת אשנב לעולמו של האחר והכרת השקפותיו, אמונותיו ואורח חייו.

התוכנית, הנקראת „מפגשים", גובשה על ידי שמונה מחנכים בכירים, חילוניים ודתיים. היא עוסקת גם בשאלות המעסיקות את המדינה והעם היהודי, תוך בירור עמדות שונות ללא אווירת התנצחות. משרד החינוך מעודד שילוב הורים בתוכנית.

בעקבות הצלחת השלב הנסיוני של „מפגשים" החליט השר נבון להגדיל את מספר בתי הספר שישתתפו בה בשנת הלימודים הבאה ל־70.

בן אור הנר נהרג בבוליביה

מאת דני צדקוני
סופר „דבר" בדרום

אבל כבד שורר בקיבוץ אור הנר מאז התקבלה שלשום הידיעה כי בן המשק, בני ברטוב, (24) קיפח את חייו בתאונה בעת שהיה בטיול בבוליביה. הלווייתו תהיה היום במשק שם מחכים לבוא הארון. בנם של יהודית ושבתאי ממייסדי המשק. האב הוא מפעילי ההתיישבות בנגב ועמד שנים אחדות בראש ועדת הנגב.

בני, ששירת ביחידה מובחרת בצה"ל ובמשק עבד בעיקר במוסך, יצא לפני זמן מה עם שני חברים מהקיבוץ השכן ברור־חיל ומהמושב נתיב העשרה לטיול בדרום אמריקה. הוא נטל חופשה מהמשק שאליו היה צריך לחזור עוד כחצי שנה. לאחר ביקור בברזיל עברה החבורה לבוליביה. שם רכשו אופנועים והמשיכו בטיול. ביום שלישי השבוע, כשנסע בני על אופנועו בתוך מערת קרח, גליש ונפל לתהום. משפחה יהודית מבוליביה הודיעה על האסון להוריו. יש להם עוד בת ובן.

לחברנו **מוחמד שריף ח'ליליה**

ברכות חמות
לנשואי בנך
חאזם עב"ל **אלהאם**

בית „דבר"

האזינו הערב בשעה 19.00 ל„טור השבועי" ב„קול ישראל",
בה יראיין יואל רפל,
את **שמואל כהן** ראש המועצה המקומית מצפה רמון
על
התנופה המחודשת בישוב

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	8	– 11	מעונן
אמסטרדם	11	– 19	מעונן
בואנוס איירס	10	– 15	מעונן
הלסינקי	13	– 20	בהיר
הונג קונג	27	– 31	בהיר
וינה	19	– 22	גשום
ז'נווה	18	– 21	גשום
טוקיו	24	– 29	מעונן
טורונטו	21	– 31	מעונן
יוהנסבורג	13	– 17	בהיר
לונדון	15	– 23	מעונן
ליסבון	19	– 34	בהיר
מאדריד	20	– 35	בהיר
מונטריאול	19	– 29	מעונן
ניו יורק	21	– 29	מעונן
סאן פאולו	15	– 25	גשום
פאריס	14	– 23	בהיר
פרנקפורט	14	– 22	מעונן
ציריך	15	– 23	מעונן
ריו דה ז'נרו	18	– 31	מעונן
סטוקהולם	16	– 18	גשום
שיקאגו	22	– 32	מעונן

תל־אביב: רח' בן־יהודה 1, טל. 5102620
ירושלים: רח' יפו 30, טל. 231373
חיפה: דרך הים 2, טל. 384655
באר שבע: רח' האבות, טל. 35282

swissair

רכוש ספר
מספרית
דבר

מכונות תספורת
Oster
המפורסמות בעולם
* לתספורת אנשים
* לתספורת כלבים
* לתספורת סוסים ופרות
* לעבודות מעילים ויישור שטיחים
* לגזיזת צאן
* למעבדות וטרינריות

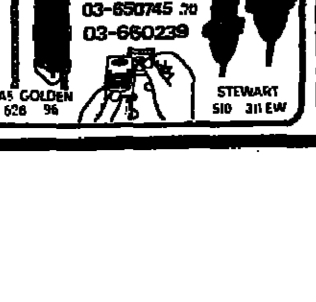

היבואים
פרקן
חברה לשיווק
רח' ביאליק 9, תל אביב
טל. 03-650745
03-660239
A5 GOLDEN 628 96
STEWART 510 31 EW

נהג !
עשה את המינימום למען אלה העושים את המקסימום.
תן טרמפ לחייל !

במלאת שנה לפטירתה של יקירתנו
לאה (לאהק'ה) שתיל ז"ל
נעלה לקברה להתייחד עם זכרה ביום שלישי י"ז בתמוז תשמ"ז 14.7.87 בשעה 17.00 בבית העלמין בעפולה.
התחבורה תצא מבית המנוחה רח' הגן 3 עפולה.
המשפחה

ליהודית ושבתאי בר־טוב
בני ביתם ובית אור־הנר
משתתפים באבלכם על מותו ללא עת של בנכם
בני בר־טוב
חברי קיבוץ ארז

ביום ה' י"ט תמוז תשמ"ז – 16.7.1987
ימלאו חמש שנים לפטירתו של
בעלי, אבינו וסבנו – יקירנו
אליעזר קליינברג ז"ל
נעלה לקברו בכפר סמיר בחיפה, בשעה 16.30
נפגשים בשער הראשי.
נחמה קליינברג
חיים קליינברג, שרה ונתן ליטבק
הנכדים והנינים

המועצה האזורית ובית החינוך
שער הנגב מפעלי שער הנגב
משתתפים בצערם ובאבלם של
משפחת בר־טוב וקיבוץ אור־הנר
על מות
בני ז"ל
ומביעים להם תנחומים

אנו משתתפים באבלו הכבד של חברנו לעבודה
דונגברג אלישע
במות אחותו
שרה ז"ל
תנחומינו למשפחה האבלה
תנובה מכון מחוזי ת"א
ההנהלה והעובדים

במלאת שנה לפטירתה של אמנו וסבתנו, האחות
שושנה מינקוב־פרימן ז"ל
נעלה לקברה ביום ראשון כ"ז בתמוז תשמ"ז,
12.7.87, בשעה 18.00
בבית העלמין בהרצליה נפגשים ליד השער
המשפחה

אנו משתתפים באבלם הכבד של חברתנו
יפה לוין ומשפחתה
על מות האב
מנדל מוסקל ז"ל
בית כפר גלעדי

לחברתנו **עמירה דיאמנט**
משתתפים באבלך הכבד
במות **אמך** ז"ל
בית מרכז „הפועל"

לקבוץ איילת השחר
והמשפחה
משתתפים באבלכם הכבד
במות חברכם
שלמה בצלאל ז"ל
בית כפר הנשיא

תלוי על בלימה / חגי אשד

לעזוב או לא לעזוב

לכאורה, היה זה יום טוב לישראל. לכאורה, הכל בסדר, אבל האמת היא ששום דבר לא בסדר. שלושת החוקים של "מיהו יהודי" בגלגוליהם השונים לא זכו ברוב. אסון גדול נמנע מאיתנו. אולי רק נדחה לזמן מה. היה זה כמעט נס. הנס הזה עלול לא להתרחש באחת הפעמים הבאות. הוא בוודאי לא יחזור על עצמו אם תעזוב מפלגת העבודה את הממשלה, ותוקם ממשלה צרה ליכודי־דתית. זה עלול לקרות. אומרים שזו תהיה המסקנה האופרטיבית של חברי "התחיה" וש"ס ממה שקרה בכנסת. לחפש דרך להקמת ממשלה צרה של הליכוד בהשתתפותם, שתהיה תלויה בהם לגמרי, על חוד של קול, כמעט, ושבה ייפסקו תופעות "המרידה" של חברי הליכוד גם בהצבעות הדתיות. וזו השאלה הניצבת עכשיו בפני מפלגת העבודה. – האם לסייע להם ולעזוב עכשיו יזומה את הממשלה, בתקווה שהדבר יקדים את הבחירות, בלי שום בטחון שהן אכן יוקדמו – כן או לא.

גם מאמצי השלום של ישראל ובהשתתפותה עלולים אז להיבלם ולהיפסק לגמרי. יהיו מאמצים אחרים – סורים ואולי גם אמריקאיים – בלי שיתופה של ישראל. היא תוזמן רק לאשר מעשה ותהיה באשמת עיקרית בעיני דעת הקהל העולמית כולה אם תסרב ל"הצעת שלום" סובייטית־אמריקאית שתוגש לה. סכנה כזאת כבר מתחילה להסתמן באופק. סכנות חמורות מבית ומחוץ, בלי גוזמה.

קרע צפוי. לא קשה לתאר איזה אסון עלול היה לקרות הפעם אם הכנסת היתה מאשרת את חוק "מיהו יהודי", ומה עלול לקרות בעתיד. זו היתה יכולה להיות מפולת של חזית ההגנה היהודית הציונית על מדינת ישראל בממשל בקונגרס ובאמצעי התקשורת. אזהרה ברורה על הקרע הצפוי ביחסי ישראל־יהדות ארה"ב השמיע ערב ההצבעה בכנסת, נשיא איפא"ק, רוברט אשר, אשר טרח לבוא לארץ ולהסתובב בכנסת כדי להזהיר את אנשי הליכוד פנים אל פנים. עשתה זאת גם מנהיגת "הדסה", הארגון הציוני הגדול והפעיל ביותר בארה"ב. ועוד מנהיגים מראשי היהדות האמריקאית, שאליהם פונה ישראל בבקשות שונות כל שני וחמישי. האמת היא שישראל הנוכחית כמות שהיא כבר עולה להם על העצבים בלאו הכי. הם לא צריכים לחפש תירוץ כדי להסיק מסקנות ביחס אליה. אבל הם הזהירו את אנשי הליכוד והמפלגות הדתיות מראש, שהם לא יבלעו מהלומה כזאת בלי תגובה. עד כה הם ספגו פגיעות בתוצאות לוואי בלתי־מכוונות של מעשיה ומחדליה של ישראל. הפעם מדובר במעשה שתכליתו הישירה והמכוונת היא לפגוע בהם ובמעמדם בקרב הקהילה היהודית בארה"ב, ואף – בהתייחסותה של מדינת ישראל כלפיהם.

כל המערכת הארגונית האדירה של תמיכה פוליטית וכלכלית בישראל עלולה להתפורר בגלל העלבון והזעם על סטירת הלחי של "מיהו יהודי". שהרי התשובה הכלולה בהצעת החוק לשאלה הזאת היא: "אתה יהודי מסוג ב'", כשהמדובר ביהודים רפורמים וגם קונסרבטיבים. קובעים את הסוג שהם שייכים אליו כיהודים וממילא גם כאזרחי ישראל וכבתם בני אדם. סוג ב'. הם ואמונותיהם ורבניהם ובני משפחותם הקרובים ביותר, אם מישהו מהם עבר או יעבור גיור שהוא "לא כהלכה". אלה הם רוב הפעילים היהודים למען ישראל. לאלה אומרים האורתודוכסים: אתם סוג ב'. ולא ייפלא הדבר: גם מדינת ישראל הציונית היא בעיני החרדים למיניהם כאן ושם סוג ב', או סוג גרוע יותר של יהודים ויהדות.

חוק "מיהו יהודי" בגלגליו השונים הוא נוסף לכל חוק אנטי־ציוני מובהק. חוק המרתיע עליה ואף מושבה על עליה אי־פעם, כתמריץ לפעולה למען ישראל בהווה. היה זה דווקא אחד מחברי הכנסת של הליכוד שידע לספר על שיחות עם מנהיגי יהדות אמריקה על המשבר והקרע שהיה וצפוי למדינת ישראל אם יתקבל החוק הפוסל את יהדותן של נשים אמריקאיות שנתגיירו בגיור רפורמי. הללו נשואות גם לפעילים יהודיים למען ישראל. יש רבים מאד כאלה. חוק "מיהו יהודי" יקבע שגם הנשים הללו וגם בניהן, שהם הבנים של אותם מנהיגים יהודים בארה"ב, לא ייחשבו על ידי מדינת ישראל כיהודים. וכך גם לא מעט חברות "הדסה" ברחבי ארה"ב. הם יאמרו לעצמם: מה יש לנו לעשות במדינה שבנינו יסבלו בה הפליה כ"לא־יהודים" הפסולים לחיתון ומי יודע מה עוד? ולמה לנו לטרוח למענה? רבות מחשבות בלב יהודי. אי שם באחד מקפלי מוחם הם רואים במדינת ישראל מין ביטוח משנה גם לעצמם. מקלט אפשרי ביום פקודה לעצמם ולזולתם. כל אלה שגם הם במצב דומה, רפורמים וקונסרבטיבים. כולם יהיו פסולים? והם כבר אומרים: אם מדינת ישראל תהיה מדינה רק לאורתודוכסים שיעמלו רק הם למענה. מה לרפורמים ולה. מה לקונסרווטיבים ולה.

זו תהיה מכת מוות לאיפא"ק – השדולה היהודית היעילה בוושינגטון – שחבריה יתפזרו איש לביתו, לעיסוקיו הפרטיים האחרים וגם לפעילותו הציבורית, הפוליטית והפילנטרופית למען צרכים יהודיים וכלליים בארה"ב עצמה וגם בארצות המצוקה. בלי ממשלת ישראל. תוך ניתוק מגע עם מוסדותיה. הם יחפשו דרכים אחרות, אולי. או ימשכו ידם בכלל, כאמור מכל פעילות הקשורה בה ובאחוזיה. שאחוזי ישראל הכשרים למהדרין, לאחר חקיקת "חוקי הדת", יתבשלו להם במיץ ה"גלאט־כושר" של עצמם. נקמתה הארסית של העדה היהודית החרדית בכלל עם ישראל, ובמדינה הציונית, שנואת נפשם של חרדי ברוקלין ובנותיה בירושלים ובבני ברק. והדתיים הלאומיים שלנו נגררים אחריהם בתערובת של איוולת ופחד. והליכוד נגרר אחרי אלה ואלה בלי מעצורים של מחיר ונזק – לבלום ולהביס את מפלגת העבודה ויהי מה.

שליחות של הצלה. גם אותו חבר ליכוד, שנחשב כאחד הנצים בקרבם, הצביע בעד החוקים הדתיים, שהוא עצמו כה היטיב לתאר את האסון הצפוי מהם. הוא הסביר שהוא עושה זאת כאנוס בגלל ההתחייבות של מפלגתו. עוד תיאור של התקרנפות של הליכוד ושל המפד"ל. אם תוקם ממשלה צרה של ליכוד־דתיים לא יהיה שום מחסום ושום מעצור למה שהללו עלולים לעולל למדינת ישראל בחודשים המעטים או הרבים שהממשלה הזאת תצליח לכהן. הם מסוגלים לגרום נזק בלתי הפיך בעיקר בתחום של החקיקה הדתית. תוך כמה חודשים תהיה זאת מדינה אחרת. השתתפותה של מפלגת העבודה בממשלה הנוכחית היא שליחות של הצלה. כל מי ששואל את עצמו אם מפלגת העבודה צריכה לעזוב את הממשלה עכשיו, גם אם לא יוקדמו הבחירות לפני אוקטובר 1988, צריך לחשוב על זה. טועה מי שחושב שככל שיהיה רע יותר כן ייטב באורח פלא בעתיד. עד עכשיו זה לא קרה. ואת הנעשה לא ניתן להשיב וקרע עם יהדות ארה"ב יאסוף תאוצה גם בגלל כל הגורמים האחרים.

זה נכון גם בתחום של מאמצי השלום. אין לכחד שהם נבלמו ונעצרו. יצחק שמיר הצליח לבלום את תנופת הלחץ שיצר שמעון פרס על האמריקאים והסובייטים לקבל את ההסכם הישראלי־ירדני על תנאי הוועידה הבין־לאומית. אישור ישראלי היה מתניע את התהליך הבין־לאומי, והווה גורם של לחץ פסיכולוגי ותעמולתי, שהסובייטים מחשיבים אותו מאד לגבי דעת הקהל המערבית. עובדה שהם התחילו לעשות מחוות בכיוון הזה. עכשיו נוצר מצב ביניים מסוכן למדי. התנופה נבלמה על ידי ישראל. האמריקאים נבלמו אף הם. שר החוץ ג'ורג' שולץ לא רוצה ללחוץ על הליכוד. הוא לא האמריקאי הראשון הנוהג כך. משום מה, האמריקאים סייעו תמיד לליכוד מול מפלגת העבודה. כך היה מאז שהנשיא קארטר סטר על לחיו של יצחק רבין דווקא, ערב הבחירות של המהפך בישראל. הם עושים זאת גם עכשיו, אם כי בצורה מגומגמת יותר. הסובייטים רואים ומסיקים מסקנות. אם ישראל הוציאה את עצמה מחוץ לתמונה, כמעט, ואם האמריקאים לא טורחים להחזירה אליה למה יעשו זאת הסובייטים? אולי אפשר לעשות מחוות של שלום במזרח התיכון בלי לשתף בהן את ישראל? אולי אפשר להתחיל להכין כבר עכשיו "תוכנית שלום" מוסכמת על הסובייטים והאמריקאים, בעיקר עם אישי הממשל החדש, שתוצג בפני ישראל כעובדה מוגמרת, כמו "תוכניות שלום" אחרות בעבר?

בינתיים אלה הם הרהורים. בינתיים זהו מצב־ביניים מתמשך ובלתי־מוכרע. אם תפרוש מפלגת העבודה מהממשלה יהיה זה מצב קבע. מאמצי שלום בלי השתתפותה של ישראל. שיחות בין המעצמות בלי לשתף את ישראל ובלי לטרוח בעשיית מחוות כלפיה. מה שכבר התחיל יימשך ויגבר. גם זה יגרום נזק בלתי הפיך. לתועמלני הליכוד לא יקשה ללבות את היצרים נגד ברית המועצות ומפלגת העבודה האשמה, כמובן, בהתפתחות הזאת. בכל מקרה, ההתקדמות לקראת הסדר מוסכם בין ישראל לירדן והפלשתינאים תוסם לגמרי.

המצב הנוכחי אינו נוח ואינו נעים למפלגת העבודה. אבל גם לא לליכוד. השבוע הוא הובהר גם בעיני חבריו ותומכיו. זהו קרב אגרופים של זכייה בנקודות ולא ב"נוקאאוט". צריך לנסות להכות את יצחק שמיר בנשק החזק היחיד שיש לו: סבלנות ועצבים חזקים. להציל מה שניתן להציל ולתת להם לאבד נקודות. זה בדיוק מה שקרה השבוע.

שף הרקוד

שש שנים

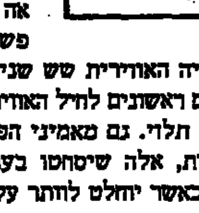

מה יהיה עם „הלביא" היא, כידוע, שאלה בסדר גודל של יותר מ־64,000 דולר. בסופשבוע זה נראה שתהיה פשרה. פשרה מעניקה לתעשיה האווירית שש שנים עד למסירת לביאים ראשונים לחיל האוויר. שש שנים זה הרבה? תלוי. גם מאמיני הפשרה מאמינים בדמעות, אלה שיטוסו בעוד ארבע־חמש שנים כאשר יוחלט לוותר על „הלביא" בכל זאת, כיוון שבינתיים התכווץ לחתול והחתולים הולכים לזבל. עד אז יש שתי בעיות: אחת עם הפשרה: עוד שמיר ופרס שוקדים עליה ובא כוחם משה קרית מנכ"ל התע"א שוקד על הורדת עלויות, וכבר יש לו אופוזיציה – אריה אוסטרינסקי, משנה למנכ"ל. השני לא נותן לגעת בשכר, מה שלא עושה את הדרך לפשרה קצרה יותר. הבעיה השניה היא עם התפטרויות: את הדברים הבאים, מחמת המקור, כדאי לקחת ברצינות: אם לא יהיה „לביא" יכול להיות שגם דוד עברי לא יהיה, מנכ"ל. אם כן יהיה, יכול להיות שדן שומרון ואביהו בן־נון לא יהיו, רמטכ"ל ומפקד חיל־אוויר. ובמקרה השני יהיה סיפור. או איזה סיפור. „לביא" זה לא רק כסף.

הכתר של גורן

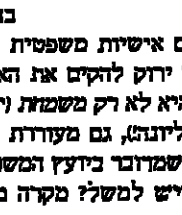

„בחצי היום" של יום ראשון מתראיין הרב שלמה גורן בענייני אנדרטה וכותל וטוען, כך בפשטות, שמהלכיו בענייני הצבה גובו בהתייעצות עם אישיות משפטית עליונה שהאירה לו אור ירוק להקים את האנדרטה. האמירה הזאת היא לא רק משמחת (יש אישיות משפטית עליונה?), גם מעוררת שאלה: מי? יכול להיות שמדובר ביועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש למשל? מקרה מוזר. למה, איך? לפי הרב גורן עניין שהיה כך היה (להלן ציטוט): „אישיות משפטית עליונה אמרה לעורך־דיני אמנון גולדנברג כך: שלא ישלו אותך. אם תגיש בקשה להקמת האנדרטה יעשו לך בפרקליטות בעיות איומות ולא יתנו לך אישור לשום דבר". „מייצג את גורן בפרשה", אומר עורך־הדין אמנון גולדנברג, „אבל לא מובן לי למה התכוון." כלומר, לגולדנברג לא אמרו. ובכל זאת, איזו אישיות עליונה יכולה להרשות לעצמה אמירה כזאת ולהאיר לגורן ירוק? שאלה. ולחשוב זה לא חילול שבת, ובעיקר כשיודעים שלא מזמן היתה פגישה בארבע עיניים בין הרב גורן ליועץ המשפטי יוסף חריש.

יוצא מן הכלל

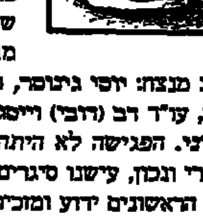

זו לא רק הפוליטיקה המזווגת זוגים מוזרים. הדיים גם. השבוע נראתה בקפה בתל־אביב שלישיה בטעם של מחלבה גדולה, הרכב מנצח: יוסי גינוסר, חנוך־שב"כ מכוך יצוא, עו"ד דב (דובי) וייסגלס ועו"ד אמנון זכרוני. הפגישה לא היתה לילית, במקום ציבורי ונכון, עישנו סיגריות. הקשר בין השניים הראשונים ידוע ומוכיח קשר מוס יותר מאשר קשר שטות, כמו שהיו אומרים בתנועה. אבל זכרוני, זה לא ההוא שהלך לבית המשפט העליון בעניין פרשת השב"כ ומצד העותרים נגד? זה הוא. זכרוני, מעולה, אמיץ ומצד הפוליטיקה בשמאל, שוקל עכשיו האם לייצג את השב"כ בפני ועדת לנדוי. ואם הוא שוקל סימן שהציעו.

סופרים ספרות

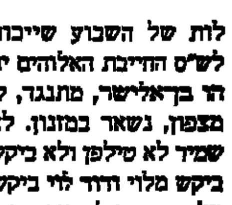

מצד הכנסת, לא מצד העתיד, משהו שייך למערך – מח"ה (מיהו יהודי, חנינות, המרה) – שלוש הצעות־חוק שלא עברו השבוע. הצרות הגדולות של השבוע שייכות לליכוד שחייב לש"ס החייבת האלוהים יודע למי. וח"כ אליהו בן־אלישר, מתנגד, לא רצה פשרה עם מצפון, נשאר במזנון. לא הפעילו לחצים, שמיר לא טילפן ולא ביקש? שמיר לא. שמיר ביקש מלוי ודוד לוי ביקש מבן־אלישר. למה טלפון שבור לשמיר אין את המספר של בן־אלישר? הסיפור הולך לאחור: בן־אלישר רצה להיות סגן־שר בטחון. שמיר רצה, וקיבל, את מיכאל דקל ובן־אלישר לא אהב – כנראה – טלפונים משמיר שממילא לא משתגע – כנראה – לטלפן אליו. ותזכרו שאת הקיץ לא ביטלו ואת המחנות ב...

מקור ותרגום

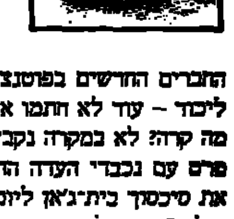

עוד בעיה שהיתה השבוע, לליכוד ובעניין מח"ה. ח"כ זיידן עטשי שהודיע לא מזמן ל„שינוי" שיעשה שינוי לכיוון הליכוד, לא הלך עם החברים החדשים בפוטנציה על מח"ה, וכליכוד – עוד לא חתמו איתו – לא מרוצים. מה קרה? לא במקרה נקבעה פגישת שמעון פרס עם נכבדי העדה הדרוזית כדי לפתור את סיכסוך בית־ג'אן ליום מח"ה, כאשר כל קול ח"כ, אפילו הוא דרוזי, נחוץ לענייני היהודי. לעיתוני של „העבודה" היתה תמורה. שייח' אמין טריף השתווה עם שמעון פרס ועטשי השתווה עם השייח' ולא עם ח"כ חיים קופמן, יו"ר סיעת הליכוד. ובינתיים נשאר עטשי עם חברים בעלי עבר והווה.

ש. אבק

יש בעיה דמוגרפית? / דני רובינשטיין

אופציית הכיבוש המתמשך

כיוון שאיש לא מבקש להפוך את הכיבוש המתמשך לסיפוח עם זכויות לערבים, כי אז הבעיה הדמוגרפית היא בעיה תיאורטית לחלוטין

אחד ממוזרותיה של החרדה הישראלית (או החרדה היהודית בישראל) מפני מה שמכונה הסכנה הדמוגרפית הוא שסכנה כזאת לא כל־כך קיימת. בתחומי ארץ ישראל ותחת שלטון ישראלי יש אמנם קרוב ל־40 אחוז ערבים, אבל רובם המכריע בגדה, ברצועה ובמזרח ירושלים אינם אזרחי ישראל. כלומר, מבחינת השלטון אין להם משמעות. אין זה מקרה שאי־אפשר למצוא נתונים מדויקים על מספר אוכלוסי הגדה המערבית ועזה. בתוך מדינת ישראל היו מאז 1976 שני מפקדי אוכלוסיה ואילו בשטחים היה רק מפקד אחד, מיד אחרי מלחמת ששת הימים. משך 20 השנים שחלפו מאז יש בידינו רק אומדנים של אוכלוסי השטחים. במשך תקופה ארוכה בה ניסיתי לברר מה מספר תושבי השטחים, נתקלתי בחילוקי דעות בין נתוני משרד הפנים ואומדני הלשכה לסטטיסטיקה. ההבדלים היו עצומים. הפער בהערכות הגיע עד לסדר גודל של 150 עד 200 אלף נפש. למה לא עושים מפקד? קשה לדעת. אולי חוששים מאלפי בעלי תעודות זהות של הגדה והרצועה שעברו למזרח הירדן ולמדינות הנפט שישמעו על המפקד ויבואו לכאן.

אבל מה זה כל כך חשוב? בואו נניח לרגע שבגדה וברצועה אין קרוב למליון וחצי נפש אלא שלושה מליון. על מי זה משפיע? כל עוד אין להם זכות בחירה לכנסת, כל עוד אין הם מקבלים את השירותים החברתיים והכלכליים של המדינה (כמו ביטוח לאומי) אזי נוכחותם אינה מורגשת. אין להם ייצוג פוליטי בישראל, אין להם עמדות כוח, לא רואים אותם בכנסת ולא בשום מוסד ישראלי אחר, הם אינם מעמסה כלכלית (יש אומרים שהשטחים מעניקים יתרון כלכלי – שוק צרכנים גדול, פועלים זולים ועוד). מבחינה בטחונית מרתקים תושבי השטחים רק פלוגות בודדות. אז מה זה חשוב כמה ערבים יש שם? שיהיו מליון, שלושה מליון, חמישה מליון. אגב, כל זמן שלא עושים מפקד אוכלוסיה בשטחים, אנחנו יכולים לפרסם אומדנים בצורה הנוחה לנו. כמו הבריחה (שאיננה בעצם בריחה) על המרונים בלבנון שדאגו תמיד, על־פי האמנה הלבנונית, לשמור בידם שלוש משרות: משרת נשיא המדינה שתביא לידי ביטוי את אופיה הנוצרי של לבנון, משרת הרמטכ"ל החולש על הכוח הצבאי, ומשרת מנהל הלשכה לסטטיסטיקה כדי שלא יהיו „ספקות" לגבי אומדנים מי הרוב במדינה.

במצב של כיבוש מתמשך אין, איפוא, שום בעיה דמוגרפית. המוני הערבים מג'נין ועד רפיח הם אמנם מסה גדולה ומאיימת הגורמת קצת צרות ותקלות ומעט יסורי מצפון שאפשר להיפטר מהם בכמה מאמרים, שירים ומחזות. אבל בסך הכל הם מהוות כמעט אמורפית, אנונימית, חסרת כל השפעה על אופיה היהודי והדמוקרטי (?) של מדינת ישראל.

מתי יכולה להיות חשיבות לדמוגרפיה? כאשר ירצו לספח סיפוח מלא.

אלוף (מיל.) רחבעם זאבי, למשל, רוצה בסיפוח. על כן הוא נזקק להשיב לשאלה מה לעשות עם הערבים תושבי השטחים. ותשובתו היא בנוסח הרב כהנא עם גיבוי מסולף ומעוות של ויכוחים מלפני 50 שנה. לאמיתו של דבר כל מי שרוצה לספח ממש, בפועל, מוכרח לתת תשובה נוסח כהנא. וראו זה פלא, אין כמעט קולות בפוליטיקה הישראלית, לא בליכוד, לא במפלגות הדתיות, ואפילו לא בתחיה או בגוש אמונים הדורשים לספח את השטחים סיפוח מלא. לא עושים מזה עניין גדול. על מתן אזרחות מלאה לערביי השטחים, כמו בישראל ב־1948 אין על מה לדבר. בין כל חסידי א"י השלמה אין אפילו אחד המוכן לכך. סיפוח רמת הגולן והנסיון לכפות אזרחות ישראלית על הדרוזים שם לימד אותנו לקח מספיק. לא רוצים את זה ואין זה אפשרי. סיפוח כמו שנעשה במזרח ירושלים גם הוא יביא צרות צרורות. משפט אחד של חנא סניורה, שימש אולי את זכותו לבחור ולהיבחר לעיריה בירושלים, הקפיץ את כל המדינה. סיפוח כזה, בלי לתת אזרחות יאלץ אותנו לשלם בשטחים ביטוח לאומי (כמו לערבים בישראל ולא כמו ליהודים) ודי בכך כדי להביא לפשיטת רגל מידית של אוצר המדינה.

מה שקורה לדאבון לב רבים ולשמחתם של אחרים הוא המשך המצב הקיים.

אין חזרה מן המצב הקיים, כפי שאומר ד"ר מירון בנבנישתי, אבל גם אין התקדמות לסיפוח מלא. כיבוש שלא מוביל לסיפוח. „אופציית הכיבוש המתמשך", מכנה זאת פרופ' סמי סמוחה מאוניברסיטת חיפה („פוליטיקה", גליון מס' 15־14). ושוב, כיוון שאיש לא מבקש להפוך את הכיבוש המתמשך לסיפוח עם זכויות לערבים, כי אז הבעיה הדמוגרפית היא בעיה תאורטית לחלוטין. ערביי השטחים ימשיכו לחיות תחת מימשל צבאי, או תחת מינהל אזרחי, או יהיו במעמד של גר־תושב (ולפי רבני גוש אמונים) או במעמד שזכויותיהם נקבעו על פי נאמנותם למדינה, ואת הנאמנות תקבע בעלת ההצעה גאולה כהן, או – לכל היותר – יקבלו אוטונומיה. לחסידי א"י השלמה המונחים לא חשובים. העיקר שלערבים לא יהיו זכויות אזרח ואנחנו נמשיך לשלוט שם שלטון אדונים. מי שחושב על הסדר של נסיגה ופשרה ומשתמש באיום הסכנה הדמוגרפית מוצא עצמו מנופף באיומי סרק. יכולים להיות שם, בשטחים, כמה ערבים שיהיו ואין אפילו צורך לדעת את מספרם. כל זמן ששולטים בהם זו לא מדינה דו־לאומית אלא חברה בעלת יחסי שליט ונשלט. ולנשלטים נקרא מן הסתם „בני מיעוטים". כל זמן שאופציית „הכיבוש המתמשך" לא תפנה את מקומה לפתרונות אחרים.

שבוע אמריקאי / אמנון דנקנר, וושינגטון

שגרירות או שערוריה

כשביקר כאן שר הבטחון רבין בשבוע שעבר, נוכח כמה מאנשי פמלייתו בביקורים קודמים שלו בוושינגטון, בדיונים קודמים עם אנשי הפנטגון בראשות קאספר ויינברגר. זה היה מדהים לראות, אמרו אז, כיצד הציר הכלכלי בשגרירות דני הלפרין משתלט על הדיונים, מסביר לרבין ואפילו לויינברגר מה העניינים ואיפה הבעיות ואיך אפשר להתמודד עמן. הלפרין, איש רב יכולת בעל קשרים רחבים וידע מדהים של כל זווית בכל מסדרון כוח וושינגטוני, היה מוציא ומביא מיומן. הדברים נאמרו בהקשר לכך שהציר הכלכלי הנוכחי פנחס דרור, כלל לא נכח בפגישותיו של רבין. איש לא הזמין אותו להשתתף למרות שבעל הפרק היו עניינים כספיים סבוכים. לא השגרירות ולא פמליית רבין ביקשו את השתתפותו ואת עצתו. כולם היו משוכנעים שהוא עדיין שוהה בחופשה בארץ, למרות ששב לוושינגטון בבוקר היום בו נפגש רבין עם ויינברגר. נודע כי לדרור היתה באחרונה שיחה קשה עם הממונה על השגרירות, הציר המדיני עודד ערן, החולק על סגנון עבודתו של דרור. מי שכן נכח בפגישות רבין היה הנספח הצבאי אלוף עמוס ירון. אנשי רבין טרחו להדגיש כי הם שבעי רצון ואף מופתעים מהדרך הטובה בה הבין את העיקר, אולם בוושינגטון אין זה סוד כי ירון נתקל בקשיים רציניים בעבודתו, ביניהם קשיי קומוניקציה עם האמריקאים, ואי נוחות מהסיבובים המשפטיים והציבוריים, בשל הלקו בפרשת סברה ושתילה. האמריקאים עוררו קשיים עם אישור קבלת כתב האמנתו, הנגדים כלל לא קיבלו אותו, וגורמים פלשתינים דאגו להגשת תביעה אזרחית נגדו בארה"ב של קרובי הקרבנות במחנות הפלשתינים. ירון היה רוצה לעזוב את וושינגטון לטובת תפקיד אחר, אולם היועצים המשפטיים של השגרירות סבורים כי מוטב שלא יעזוב את תפקידו כאן עד שתתברר הסוגיה המשפטית בקשר לתביעת הפיצויים נגדו. לפי דעתם יכולה תביעה לא מטופלת להביא לכך שיהיו לו קשיים להיכנס לארה"ב כאזרח, בעוד שנים, אם ירצה לבוא כתייר. לפיכך נראה שירון יישאר כאן למרות רצונו עוד כמה חודשים, למרות שבאורח עקרוני הסכים שר הבטחון לבקשתו לסיים את תפקידו כאן.

עוד אחד שמעדיף להיות במקום אחר הוא היועץ המדיני בשגרירות, דוד מתנאי, המקיים בתוקף תפקידו את הקשר היומיומי עם מחלקת המדינה. מתנאי, איש רב קסם, הוא מומחה לענייני המזרח הרחוק, בקי בתרבות המזרח ומנהגיו, כמה לכך שמשרד החוץ ינצל את בקיאותו ומומחיותו וישגרהו לטוקיו או לבירה מזרחית אחרת, אבל במשרד החוץ יודעים יותר טוב, וכפו עליו ממש „כן, גם־זה קורה" את התפקיד בוושינגטון. אנשי הקשר של השגרירות עם הקונגרס נויל למדן והסגן הרצל הם שני עובדים חרוצים, אולם אין להם אישיות סוחפת ומשכנעת מהסוג שהיתה למשל, ליועץ לשעבר צבי רפיח, היכולה להביא להישגים משמעותיים, והם עובדים בצילם של פעילי השדולה הפרו ישראלית בקונגרס. אגף ההסברה בראשות הציר אשר נעים אינו נהנה משם טוב במיוחד, כדי לשרד בלשון המעטה.

עם הרכב כזה אי אפשר להגיע רחוק. מדיניות מינויים כושלת המזמנת לוושינגטון צירוף מופלא של אנשים שלא צריכים להיות כאן, עם אנשים שלא רוצים להיות כאן, מביאה לתוצאה עלובה למדי, דווקא בתקופה בה – האם לא נלאנו לומר זאת? – היחסים עם וושינגטון ועם הקהילה היהודית של ארה"ב סבוכים, רגישים ודורשים טיפול מקצועי. בצמרת, יש לומר, הדברים נראים טוב יותר מאז החליף – באורח זמני – הציר המדיני עודד ערן את השגריר מאיר רוזן. ערן הוא מקצוען נבון, בעל רקע אמריקאי טוב וקשרים מצויינים בקונגרס ועושה עבודה קשה וטובה, אף כי אינו חופשי מבעיות מסויימות ביחסי האנוש שלו. עכשיו מחכים למשה ארד. קשה לקנא בו משום שהוא הולך לעמוד בראש פירמידה שיסודותיה רעועים לא מעט.

הקרב על בית המשפט העליון

ריגן יעלם מהבמה בחודש ינואר 1989 כשיושבע הנשיא הבא של ארה"ב, אולם הוא זומם להשאיר לנשיא הבא מוקש לא קטן שיבטיח במידה מסויימת את התמשכותו של הריגניזם אל תוך השנים הבאות. זאת בדמות מינוי של שופט חדש לבית המשפט העליון של ארה"ב, מינוי המתאפשר עתה, עם התפטרותו מטעמי גיל ובריאות של אחד השופטים. המינוי הצפוי מעורר מתיחות רבה בין הקונגרס הדימוקראטי לממשל הריפובליקאי במיוחד לאור העובדה שבשל הרכב האנושי והפוליטי של בית המשפט, השופט הפורש היה הקול המתנדנד שהכריע בין הקבוצה הליבראלית לבין הקבוצה השמרנית בבית המשפט העליון. מינוי שמרני עשוי להחזיר את המטוטלת, אחרי שנים רבות של כיוון ליבראלי, אל העבר השמרני. בארה"ב, בשל סמכותו הרחבה לפרש את החוקה, יש להחלטותיו של בית המשפט העליון משמעות הנוגעת לחייו של כל אזרח. בעשורים האחרונים, במיוחד מאז מינויו של ארל וורן על ידי הנשיא אייזנהאואר לנשיא בית המשפט, היה המוסד מגדלור של הבנה חברתית, עמידה על זכויות האזרח והקפדה על זכויותיהן של קבוצות חלשות באוכלוסיה. הוא הושיט יד לשחורים, לנשים ולעצירים וקבע החלטות היסטוריות בדבר הזכות לביצוע הפלות. אי הפליית שחורים והקפדה על זכויות החשודים, וכן קבע כללים נוקשים של חופש דיבור ונלחם בנסיונות של קבוצות דתיות פונדמנטליסטיות להכניס לבתי הכנסת את התפילה הנוצרית ואת התורות המתנגדות לתיאוריית האבולוציה של דארווין כחומר לימוד רשמי.

הבחירה של הנשיא רייגן נפלה על השופט הפדראלי ריצ'ארד בורק, לשעבר מרצה למשפטים בעל שם טוב כחכם־משפט, אולם שם מעורר פלצות בחוגים הליבראליים בשל שמרנותו ודבקותו בתיאוריה שעל השלטון הפדראלי ובית המשפט העליון להתערב באורח מינימאלי בחקיקה של המדינות השונות. מכיוון שהמכשיר העיקרי של בית המשפט העליון הליבראלי היה הקביעה כי חקיקה שמרנית קיצונית של מדינות שונות היא בלתי חוקתית ולכן פסולה, מעוררת גישתו של בורק חשש מוצדק בחוגים הליבראליים כי העשותו לקול המכריע בבית המשפט העליון תשאיר לנשיא הבא – שיהיה ככל הנראה דמוקראט – בית משפט עליון עויין, שמרני וריאקציונרי, וקבוצות שלמות של אינטרסים – נשים, יהודים ושחורים בעיקר – החלו נערכות למאבק חורמה במועמד של רייגן. גם בקונגרס מחכים לו. ועדת המשפט של הסינאט תתחיל בקרוב בהליכי האישור של המועמד ותחקור אותו במשך ימים ארוכים. הוועדה תבדוק בוודאי כל פרט בעברו, מתוך תקוה למצוא בו פרטים מרשיעים כפי שמצאה בשנה שעברה בעברו של מועמד רייגן לנשיאות בית המשפט העליון רינקוויסט. אז גילו חוקרי הוועדה כי בזמנו כלל רינקוויסט בחוזה השכרה של ביתו סעיף שאסר על השכרתו למי שהינו "בן האמונה העברית". אלא שאז עורר הגילוי רק רעש ולא מנע את המינוי מכיוון שהקונגרס הקודם היה בעל רוב ריפובליקאי. עתה יש בכוחו של הרוב הדימוקראטי למנוע את מינוי בורק, אף כי יש כאן בעייה: על פי הנוהג המקובל אין פוסלים מועמד של הנשיא על סמך דיעותיו, אלא רק אם יש משהו מאד מדאיג בהתנהגותו או איזה פרט מחשיד וחשוך בעברו. האם יש פרט כזה אצל בורק? הדימוקראטים נאחזים במה שעשה לפני שלוש עשרה שנה כשעבד במשרד היועץ המשפטי בימי הדימדומים של ממשל ניקסון. הנשיא המסובך הורה אז ליועץ המשפטי שלו לפטר את החוקר המיוחד בפרשת ווטרגייט, והיועץ סירב והתפטר. גם היועץ שמונה אחריו סירב למלא את ההוראה והתפטר ואז פנה ניקסון לבורק שמילא אחר הוראת הנשיא ופיטר את החוקר המיוחד ארצ'יבאלד קוקס. לניקסון, כזכור, זה לא עזר, אבל לבורק זה עלול להפריע מאד.

בראש ועדת המשפט של הסינאט שתבדוק את בורק בשבע עיניים עומד הסינאטור הדימוקראטי מדלוואר ג'וזף באיידן שבשבילו יהיו הדיונים – שייעמדו במוקד ההתעניינות הציבורית – הזדמנות שתאפשר לו לצבור נקודות במאבקו על מועמדות המפלגה הדימוקראטית בבחירות לנשיאות. באיידן משתרך בינתיים שלישי במירוץ הדימוקראטי – אחרי ג'סי ג'קסון הכהה ומושל מאסאצ'וסטס דוקאקיס. הוא יודע היטב כי זו ההזדמנות האחרונה שלו לקבל חשיפה חיובית שתאפשר לו לחלוף על פניהם. יתכן אפילו שבאיידן יילחם בבורק כדי שכאשר יהיה נשיא לא יפריע לו בורק ביצירת סדר היום הלאומי שלו.

דווקא ה„ניו יורק טיימס"?

הרבה גבות הורמו כשנודע מה עשה באחרונה ה"ניו יורק טיימס" מבצר המכובדות העיתונאית בארה"ב. העיתון שלח חוזר בחתימת עורכו הראשי לכל מועמדי המפלגות לנשיאות ובו נבירה מתנשאת בחייהם הפרטיים. העיתון ביקש מהם לספק לו פרטים מלאים על חייהם הפרטיים, על עברם ועל בריאותם. הוא דרש פרטים על יחסי משפחה, על התנהגות בעבר, בשירות הצבאי ובלימודים וביקש כי המועמדים יסירו כל זכות שיש להם על פי החוק לפרטיות, במיוחד בקשר למסמכיהם הרפואיים.

התגובה הראשונה של הקהילה הפוליטית היתה הפתעה ושעשוע: „בדיוק מצפה „הניו יורק טיימס" מהמועמדים שיעשו בשבילו את העבודה? אם הוא רוצה לחקור את חייהם הפרטיים שישלח את כתביו כדי שיעשו עבודת רגליים, אין לו כל זכות לדרוש לקבל את כל המידע הזה על מגש של זהב", אמרו רבים.

אולם מעבר לכך הובעה דאגה רבה מהכיוון שאליו הולכת מערכת הבחירות. אחרי הגילויים העסיסיים על פרשת האהבים של גארי הארט עם דאנה רייס, שגרמו לפרישתו של הארט מהמירוץ, יש חשש כי גל עכור של שמועות יציף את המירוץ. שדווקא „הניו יורק טיימס" יהיה הסמן הימני של הגל הזה, נראה לרבים כמזעזע.

ואכן כבר בשבועות האחרונים ניתן היה לעמוד על מידת הנזק של המגמה הזאת. לפתע החלה פושטת בקהילה הפוליטית והעיתונאית שמועה עקשנית כי כמה עיתונים, ביניהם „הניו יורק טיימס", מחזיקים בידם פצצת זמן מתקתקת העומדת לפוצץ את מסע הבחירות של סגן הנשיא ג'ורג' בוש. הכל ידעו כי זו רק שאלה של ימים בטרם תתפרסם פרשת אהבים עסיסית של בוש, שמולה יחווירו הגילויים על גארי הארט. השמועות הגיעו למטה הבחירות של בוש וגרמו שם עצבנות רבה. העצבנות הפכה להיסטריה כשכמה עיתונים כתבו כי בקרוב יהיו גילויים עסיסיים על חייו הפרטיים של סגן הנשיא. אנשי בוש ניסו להתחקות אחר מקור הידיעה בלי הצלחה ותהו מה עליהם לעשות. גלי השמועות היו כה עזים עד כי הוחלט שם לעשות משהו פומבי וכך פורסמה שיחה של בוש עם בנו, בה שאל הבן את אביו אם יש דברים בגו וסגן הנשיא השיב כי אין לשמועות כל בסיס. בכך מוצתה הפרשה מבחינתו של בוש, אולם לא מבחינתה של העיתונות שהחלה בודקת את עצמה ושואלת כיצד נתנה יד להפצת השמועות, ולהדפסתן.

هكذا من الأصل

כור 87' / מוריה אבנימלך

שומרים על הקופה

תמונה עגומה עולה מן הדו"חות הכספיים שהציג בימים אלה קונצרן כור־תעשיות. היקף הייצור ב־1986 היה גדול מזה של 1985, אך התמורות הכספיות שהתקבלו היו נמוכות ב־10 אחוזים

לא בכל יום מתייצב מנכ"ל הקונצרן התעשייתי הגדול במשק בפני מזכ"ל ההסתדרות ותובע ממנו לא להחיל עליו את תוספות השכר שייגזרו מההסכמים בסקטור הציבורי. וכשמזכיר ההסתדרות משתכנע ומבטיח לתמוך בו אות הוא כי המצב קשה.

אין ראי טוב יותר למצב התעשיה מאשר התוצאות העסקיות שפרסם קונצרן כור־תעשיות לפני כשבועיים. הקונצרן התעשייתי המוביל במשק, עם היקף מכירות של 3.6 מיליארד שקל המעסיק 33,600 עובדים ב־300 מפעלים בתחומי האלקטרוניקה המתכת, הבניה, הכימיה המזון והסחר, מייצג היטב את המשק כולו.

התמונה העולה מהדו"חות הכספיים היא קשה. „כור" ייצר ב־1986 יותר מבשנה שקדמה לה, אך התמורות הכספיות שהתקבלו ממאמץ זה נמוכות ב־10 אחוזים. הפעילות התעשייתית, המסחרית והפיננסית האדירה הזאת הסתיימה ברווח מזערי של 5 מיליון שקל, זהו, בלשון מספרי המאזן, מה שהשיגו המדענים, המהנדסים, הטכנאים והפועלים המיומנים שהוציאו מתחת ידם את המול"ם, את מערכות הקשר הצבאיות הטובות בעולם, את מוצרי הבניה שה„כ" הדגושה המוטבעת בהם מסמלת טיב ומוניטין. וכך הלאה בשאר מגזרי הפעילות.

ההסבר של ישעיהו גביש לתוצאות העגומות האלו הוא פשוט: „חטפנו יותר גולים מאשר הכנסנו". את הגולים, זאת לדעת, „הכניסה" ממשלת ישראל, באמצעות התוכנית לייצוב המשק. שנתיים לאחר שתוכנית זו אומצה במטרה להכין את המשק לצמיחה, מוסיפים עדיין כור והתעשיה כולה לשלם את מחירה: הקפאת שער החליפין, בעוד האינפלציה שהגיעה ל־20 אחוז שחקה את התמורות הדולריות וכירסמה ברווחיות הייצוא וברווחיות המכירות הנקובות בדולרים בארץ. כשליש מפעילות הקונצרן היא הייצוא; 80 אחוז ממנו לארה"ב. המכירות בדולרים למערכת הבטחון ול„בזק" הן חלק ניכר מן המכירות בשוק המקומי. הקפאת מחירים בשוק המקומי וגידול עלויות השכר, מכוח הסכמים ארציים, הורידו את כדאיות הפעילות התעשייתית. בנק ישראל המשיך לראות בשנת 1986 בריבית היקרה מכשיר מרכזי במדיניותו המוניטרית, כשבמקביל בוטלו האשראים המוזלים לייצוא. צמצום בהזמנות מערכת הבטחון פגעו קשה בכמה ממפעלי „כור" – תדיראן וסולתם היו הנפגעים העיקריים.

הניתוח שערך „כור" מצביע על שחיקת הכנסות בהיקף של 390 מיליון שקל – יותר מ־10 אחוזים מסך ההכנסות – כתוצאה מה„גולים" הממשלתיים: 150 מיליון שקל מזה הפסיד „כור" בתמורות ייצוא המחושבות על בסיס הדולר, והשאר הוא אובדן הכנסות ממכירות בארץ: מכירות בדולרים לגורמים ממשלתיים ומכירות של מוצרים – מרבית מוצרי „כור" – הנמצאים תחת פיקוח בגלל מעמד השליטה שיש ל„כור" בתחומי פעילות שונים.

בדו"ח הכספי של „כור" יש ניתוח מלא של התוצאות הנובעות מכל מגזרי הפעילות תוך הפרדה בין הפעילות התעשייתית „הטהורה" לבין פעילות הסחר והפעילות הפיננסית הכרוכות בה. ניתוח כזה, העומד בסטנדרטים האמריקאיים של „גילוי נאות" ש„כור" אימצה, מניח על השולחן את העובדות העירומות: הפסדים ל„כור" בפעילותו התעשייתית, בכל אחד מהמגזרים בהם הוא פעיל. בסך־הכל הפסיד „כור" בפעילות זו ב־1986 150 מיליון שקל, שקוזזו על־ידי רווחים מפעילות מסחרית (39 מיליון שקל) ומהכנסות מימון (116 מיליון שקל).

לו היתה כל התעשיה מפרידה בין פעילותה התעשייתית לפעילויותיה האחרות היה מתברר, טוען גביש, כי יצוא תעשייתי של 5 מיליארד דולר „לא הרוויח גרוש".

בטקסטיל מרוויחים היום רווח קוניוקטוראלי הנובע מהתחזקות המטבעות האירופאיים. ענף הטקסטיל, יש לזכור, ספג הפסדים במשך שנים, והמפעלים עברו בו מיד ליד, דרך כונסי נכסים. „כור" המתפרש כמעט על כל ענפי המשק סרב ללכת לטקסטיל, ענף המשלם „שכר עבדים", כלשון גביש. הקונצרן העדיף להדגיש מוצרים באלקטרוניקה ולהתמקד בייצוא לארה"ב. היעד היה מוצרים ענפיים ושווקים. שבכוחם לשאת את השכר הגבוה שקונצרן שאף לשלם לעובדיו. השכר ב„כור" היה גאוות הקונצרן וסיבה לקנאה בקרב עובדי התעשייה במשק וארבעים אלף עובדים מחוץ ל„כור" אף הצליחו להצמיד עצמם ל„סולם כור" הנכסף. גם היום גבוה סס השכר בכ־30 אחוז מממוצע השכר בתעשיה ובקרוב ל־50 אחוז מממוצע השכר במשק.

עתה נעשה השכר לריחיים על צוואר „כור". לפני שנתיים קיבלה מועצת ההסתדרות החלטה שיש שני הסכמי שכר נפרדים למגזר הציבורי ולמגזר העסקי. אך ההחלטה לא התממשה בפועל ופסיקות של ההסתדרות החילו את הסכמי השכר הארציים של הסקטור הציבורי על עובדי ה„צווארון הלבן" בתעשיה, כלומר על כ־45 אחוז מעובדי „כור", ובאופן מעשי על כל עובדי הקונצרן. תוספת ההוצאה לשכר ב„כור" ב־1986, בעקבות ההסכמים הארציים לאחר קיצוץ מספר העובדים ב־2 אחוזים – הסתכמה ב־7 אחוזים, בעלות של 75 מיליון שקל.

האסטרטגיה העסקית של כור נובעת מתפיסת עולם כמו גם מהכרת היתרונות והחולשות הגלומות במעמדו המוביל במשק. תפיסת העולם מתבטאת ב„תוכנית חברתית" שתמציתה: „כור" הוא בית ומקור פרנסתם של משפחות עובדיו, והרווחיות היא מכשיר לקידום רווחת העובדים. רוב רווחיו של הקונצרן מושקעים בהקמת מפעלים חדשים ובחידוש הקיימים ומרבית ההשקעה נעשית בתעשיית הייצוא ובערי פיתוח.

עד העת האחרונה היה „כור" אחד הקונצרנים הרווחיים במשק. רווחיותו נבעה מכמה מפעלים שהרוויחו היטב; רוב המפעלים לא הרוויחו ואף הפסידו. ב„כור" „לא משאירים פצועים בשטח", לא סגרו מפעלים מפסידים ולא מיהרו לפטר עובדים. כמה ממנהלי הקונצרן, קצינים בכירים (מיל), לא התקשו ליישם את הערכים הצבאיים שאינם מקובלים בעולם העסקים, במשק העובדים. הקונצרן לא ראה עצמו כחברת אחזקות, הדגמת „כלל" או „דיסקונט השקעות", היוצאות ונכנסות לחברות על־פי שיקולי רווח־הפסד, אלא כחברה מנהלת, המקימה מפעלים חדשים, משקיעה בקיימים, מטפלת בסבלנות בשיקום מפעל כושל בעיר־פיתוח כדי למנוע סגירתו וממעטת למכור השקעות. בדרך ניהול זו צבר הקונצרן במשך השנים מפעלים עם ציוד מיושן, כאלה שמבוגרה המוצרים שאבד עליהם כלח.

אך ל„כור" היו גם כמה „פרות חולבות", כתדיראן, סולתם ונשר שהרוויחו מאות מיליוני דולרים לשנה ואפשרו לקונצרן להפסיד במרבית מפעליו, ואף־על־פי־כן להציג תוצאות מאוחדות טובות.

התפיסה העסקית של „כור" היתה בנויה על ניצול העוצמה של הקונצרן – הון, אנשים, ידע, מוצרים, מוניטין, מחקר ופיתוח, וקשרי סחר – שאיפשרה לו להשקיע במולים, למשל, עשרות מיליוני דולר, מאות עובדים ושנות פיתוח ממושכות. מגוון עצום של מוצרים היה הביטוח של „כור" בפני קשיים זמניים במפעל הבודד ואפילו במגזר שלם.

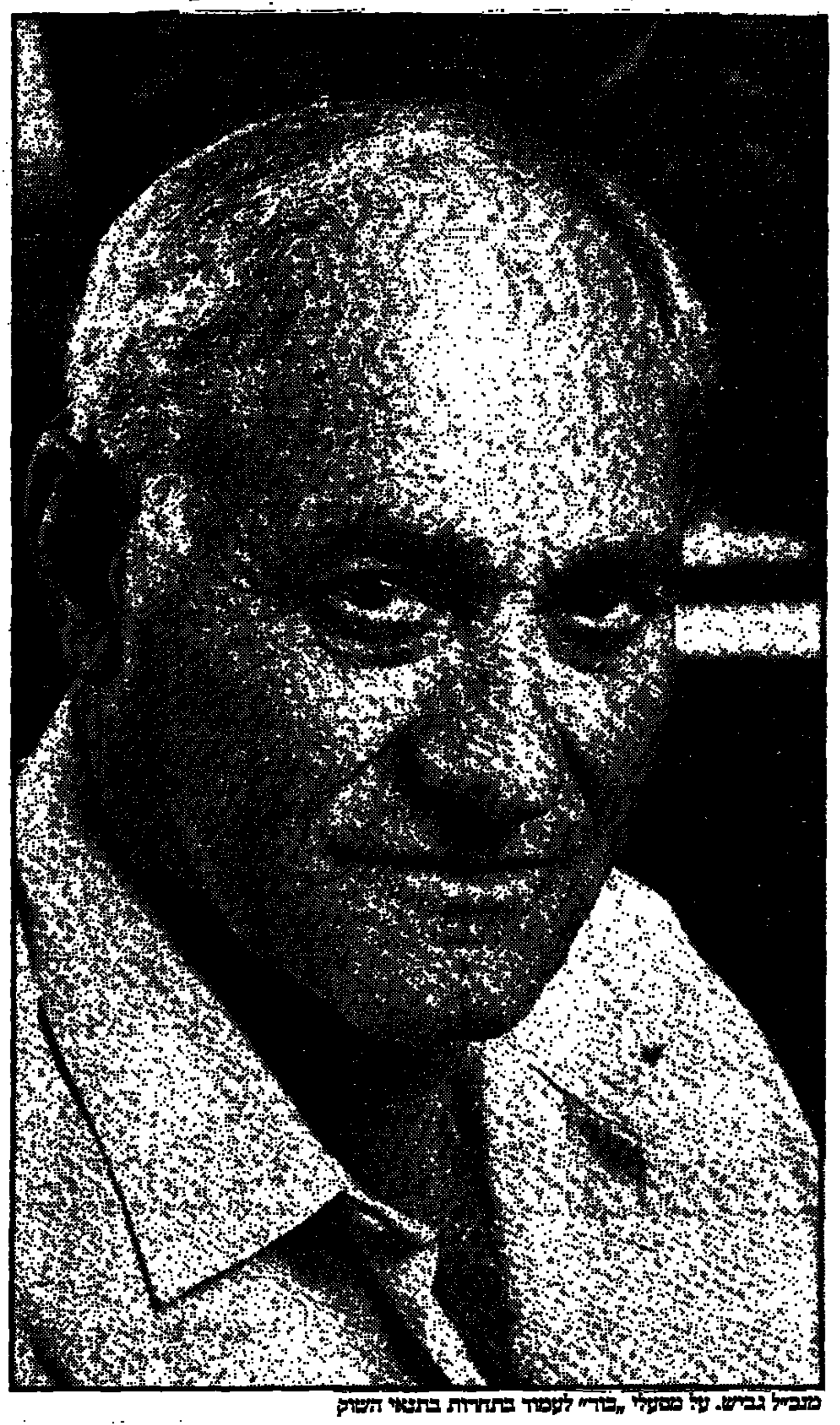

מנכ"ל גביש. על מפעלי „כור" לעמוד בתחרות בתנאי השוק

השותפויות שעשה „כור" במשך השנים תרמו לעוצמת הקונצרן. המשקיעים החיצוניים – GTE ו־AEL בתדיראן־אלישרא, ובלדוין בסולתם, פקסור במפעלי המזון, „כלל" כנשר וקבוצת הורוביץ בטבע – שבו והשקיעו את רווחיהם במפעלים. חברות אלה מכרו ביותר ממיליארד דולר לשנה.

מקור עוצמה נוסף הוא בסיס הייצוא הרחב שלו. כשליש מהמכירות – 600 מיליון דולר – מופנה לייצוא, רובו לשוק האמריקאי שהוא שוק היעד המועדף של הקונצרן. למרבה התסכול גורם היום דווקא הייצוא לשוק האמריקאי להפסדים בשל שחיקה הנובעת מהקפאת שער החליפין ועליית ההוצאות השקליות. „הבאנו לארץ 600 מיליון דולר", אומר גביש, „וקיבלנו עבורם שקלים שערכם נשחק במשך השנה ב־100 מיליון דולר". מחצית מסכום זה, הוא הפסד ממשי. שחיקת התמורה הדולרית מתייחסת גם למכירות הנקובות בדולרים למערכת הבטחון, ל„בזק" ולרוכשים ציבוריים אחרים.

העוצמה האדירה הזו ספגה בשנתיים האחרונות מכות קשות, בשתי הנפגעות העיקריות תדיראן וסולתם.

כור 87' הוא קונצרן זהיר מבעבר. מסתכנים פחות ובודקים כל השקעה בשבע עיניים. לא לוקחים עבודות בהפסד

סולתם שהיא חברה שהביאה למשק, במישרין ובעקיפין, הזמנות יצוא של 3 מיליארד דולר, אינה מוכרת היום את מוצריה. בשנת 1985 החליט „כור" לייצר בסולתם למלאי והצליח למכור את כולו. ב־1986 נותר במחסניה מלאי של 50 מיליון דולר, וב־1987 צמח ל־85 מיליון דולר. אך למרגמות המסודרות שורות שורות במחסניה אין קונה. בינתיים מנסה „כור" לשכנע ולהעמיד לרשות משרד הבטחון הלוואה לרכישת המרגמות. לפני שנה פיטרה החברה 1100 איש מעובדיה ובחודשים האחרונים הצטרפו אליהם 400 נוספים. במפעל נותרו בימים אלה כ־1100 עובדים בלבד, שגם הם הוצאו לחופשה של כמה חודשים. בשנת 1986 עוד זקפה סולתם להכנסותיה 54 מיליון שקל – יתרות מזומנים מהעיסקה האיראנית – אך ב־1 לינואר 1987 אין עוד יתרות מאוניות מעסקה זו.

גם בתדיראן הורגשה ירידה בקצב ההזמנות ליצוא, ולמערכת הבטחון, והיא סיימה את השנה ללא רווחים.

נוכח המצב הקשה נוקט „כור", כשנה, מדיניות דרסטית של התייעלות. הנהלת הקונצרן מעמידה מפעל אחר מפעל בבדיקה קפדנית, סוגרת מפעלים וקווי יצור אם צריך, וגם משקיעה במפעלים שיש להם סיכוי להתאושש.

מפעל „אלכור" למיחזור אלומיניום בכפר־סבא, מפעל שינצקי ברמלה, קו יצור הגלשנים במפעל רוטופלסט בירושלים וכרם אפטרוניקה נסגרו בזה אחר זה. רק לפני יומיים נסגר מפעל התוכנה „סופטל". גם מפעלי הקונסטרוקציה מצטמצמים.

המאמץ הגדול ביותר נעשה בשנה האחרונה בתחום גיוס ההון, מבנה החוב ומצב הנזילות. הדו"חות הכספיים השנתיים שהציג „כור" לפני כשבועיים אכן מציגים שיפור ניכר שחל במצב. במאזנה של 1986 מתבטא גיוס ההון בהיקף של 600 מיליון שקל. משתקפת בהם גם מדיניות מימון תקיפה שהפעילה הנהלת הקונצרן כלפי החברות. מדיניות זו כללה צעדים דרסטיים שנועדו ללחוץ על החברות להקטין מלאים ו„חייבים". מחברות עם מלאים מנופחים וסעיפי „חייבים" גדולים לא קיבלו את המימון הדרוש להן. „המסלקה" לא הסתפקה הפעם בהטלת קנסות וריבית. מדיניות זו לוותה בהתמרמרות קשה של חלק מהמפעלים והחברות, אך התבטאה בשיפור ממשי במצב הנזילות של הקונצרן.

הריבית הפנימית השוטפת למפעלי „כור" גבוהה מהריבית בה גייס הקונצרן הון וגבוהה כגובה הריבית האלטרנטיבית במשק, דהיינו ריבית החח"ד. ריבית זו עמדה ב־1986 על 3.5 אחוזים לחודש ועומדת כיום על 2.75 אחוז (33 אחוז לשנה). הקבוצות והמפעלים מתקשים להשלים עם שיעורי ריבית אלו. לדעת המנהלים בקבוצות צריך הקונצרן להעמיד לרשותם את ההון בתנאים שבהם הוא מגייס אותו. מנהלי מפעלים טוענים כי עקב השתייכותם לקונצרן הם צריכים לשלם שכר גבוה מהמקובל בתעשייה בעוד הם נתונים לפיקוח המחירים החל עליהם בגלל מעמדו המוביל של כור בשוק המלט, המזון והשמנים, מוצרי הבנייה ועוד. „הפיצוי" על כן, צריך להיות בריבית נמוכה מזו המקובלת במשק. מנכ"ל „כור" דוחה טיעון זה: הוא סבור כי המפעלים חייבים לעמוד בתחרות בתנאי השוק.

מלבד אידיאולוגיה יש כאן עובדות חיים קשות – „כור" זקוק לנזילות. שבח אופיר, מנהל אגף הכספים של הקונצרן השקיע השנה, לשם כך, מאמץ אדיר בהקטנת חובות „כור" לבנקים ובגיוס הון לזמן ארוך כדי לשפר את מבנה החוב של הקונצרן: צומצמו ההלוואות והוחלפו חובות לזמן קצר בחובות לזמן ארוך. ההצלחה הגדולה בתחום זה היתה גיוס 105 מיליון דולר באמצעות הנפקת אגרות חוב בבורסה האמריקאית, ביולי 1986. הון זה שימש בעיקר להחלפת חובות בתנאי זמן קצר וריבית גבוהה.

„כור" 87' הוא קונצרן זהיר מבעבר, מסתכנים פחות ובודקים כל תוכנית השקעה בשבע עיניים; לא לוקחים עבודות בהפסד. הנחיה זו המיושמת בקפדנות זוכה לביקורת קשה בתוך „כור". אין כיום העזה, אומרים. כשאין תעסוקה לפועלים מוטב, להוריד מחירים כדי לזכות במכרזים, אפילו במחירי הפסד. גביש מתנגד לכך נמרצות, „זוהי לא רק שגיאה עסקית אלא גם חברתית" הוא קובע. כשפועלים עובדים ומקבלים פרמיות הם משוכנעים שהעסק מרוויח.

הפרק הבא בהתייעלות הוא מיזוגים. מפעלי המזון והשמנים ימוזגו בעתיד את מערכות השיווק שלהם. גביש מפריך את האגדה שועדת המיזוגים הממשלתית הניחה מכשולים למיזוג. אלא שהבעיה הקשה במיזוגים היא הטיפול באנשים, הצורך לנייד עובדים ממפעל למפעל. מיזוג אלישרא ותדיראן לפני כמה חודשים לא התבצע עדיין הלכה למעשה מלבד איחוד ברמת מנהלי המפעלים בגלל התנגדות הועדים.

למרות הצמצומים, הקיצוצים והפיטורים ממשיך „כור" להשקיע: קו אוטומטי להרכבת מצברים קטנים ב„וולקן"; קו יצור נוסף לשקיות פלסטיק מתוכנן במפעל האריזות במגדל העמק; קו ייצור חדש ב„מכתשים" שייצר חומרי בניין לתעשיית התרופות, הקוסמטיקה, חומרי הנפץ והצבעים; מפעל חדש בטבריה לייצור לוחות מעגלים מודפסים רב־שכבתיים ומפעל קורנפלקס חדש בערד. בשנת 1986 השקיעה כור 268 מיליון שקל בהקמת מפעלים וקווי ייצור חדשים. בין השאר הוקמו מפעל לקרמיקה תעשייתית בנצרת, מפעל לאבני צורה בחצור, מפעל לשוקולד בצפת, וקו ייצור לרעפים קרמיים במאריקבע, המתפרנס גם על ענפים שהתפוקה לעובד בהם נמוכה.

1987 אינה שנה שמחה ל„כור". הנתון הקשה מכל המספרים המופיעים בדו"חות הכספיים הוא זה המצביע על כך שהמכירות ירדו ב־10 אחוזים, מ־4 מיליארד שקל ל־3.6. ואם „כור" מצטמק, אף־על־פי שהתפוקה השנתית של פועליו היא מן הגבוהות במשק – מאין תבוא הצמיחה?

רגשות ופוליטיקה / מוסבה חלבי, יצחק מרידור

תקרית בהר

האם באמת כולם מתעלמים מבעיות בית ג'אן? מאד לא מדוייק

אפילו נוכח מיתוס היחסים „האידיליים" השוררים, כביכול, בין מדינת ישראל והעדה הדרוזית, – התקרית האלימה בהר מירון הפתיעה בעוצמתה. היה זה שיא במאבק מר וממושך שהחל – לפני כשלושה חודשים בהשבתת השירותים והלימודים בבית ג'אן. אך שורשיו נעוצים בשנות החמישים, עת הופקעו מתושבי בית ג'אן אדמות „אל חשט" שבאזור החולה („יעני, אומרים הדרוזים, „לצרכי בטחון" אך למעשה כדי לתת אותן לקבוצים ולמושבים..") ומאוחר יותר עם החלת תקנות חוק שמורות הטבע על 12000 דונמים של קרקעות תושבי הכפר, הפזורים בין 100,000 הדונמים של שמורת הר מירון, המקיפה וסוגרת על הישוב הדרוזי היפיפה.

שלושה דברים מעידים הדרוזים על עצמם, חשובים ויקרים להם: אמונתם הדתית, צניעותה של האשה – ואדמתם. התקרית האלימה השבוע, היתה ראשונה מסוגה בין יהודים ודרוזים, מאז הגיע לארץ, ערב מלחמת העצמאות, במארס 1947, מסוריה, גדוד של לוחמים דרוזים, בהנהגתו של שכיב והאב, לוחם שפרנסתו היתה על חרבו, שהאמין לדברי מפקד „צבא ההצלה הערבי", פאוזי קאוקג'י כאילו היהודים מתנכלים לדרוזים. לאחר הקרב על רמת יוחנן ואושה הבינו הדרוזים שקאוקג'י הוליכם שולל. הגדוד פורק וחלק מלוחמיו „עברו את הגדר" והצטרפו ליחידת המיעוטים של צה"ל.

בית ג'אן שכל במלחמות ישראל 32 מבניו. 47 לוחמים הם נכי צה"ל לצמיתות. 1600 מצעירי הכפר משרתים עתה בצה"ל ובכוחות הבטחון. בנתונים אלה עושים הירהור או ערעור על נאמנותם של בני בית ג'אן – למדינה. מיותר וצורם. אמיתית ומוחשית מאד גם תחושתם שמדינת ישראל לא גמלה להם על כך כראוי, ושאין הם זוכים, כפרטים כרשויות מוניציפאליות, לזכויות המוקנות ליהודים. גם מי שסבור, ורבים סבורים כך, שמאחורי המאבק הנוכחי מסתתר אינטרס פוליטי, אינו מרגיש בשל כך מקופח פחות, ובוודאי שלא יתייצב בגלוי נגד דרך ניהולו של המאבק, ש„האדמות הגזולות", הן „הרגל" המוביל.

„שלושה חודשים רצופים מושבת ישוב בישראל, שיש לו בעיות כואבות וקשות – ולאיש לא איכפת, וכולם מתעלמים מאיתנו: מה הפלא שקרה מה שקרה ?) אמר השבוע ל„דבר" סמיר והבה, מנהל מחלקת החינוך של בית ג'אן, נכה צה"ל בדרגת סרן, ומזכיר ארגון החיילים המשוחררים הדרוזים, שיזם את הקמת „ההתנחלות" באל זבוד שבשמורה.

האמנם? האם באמת כולם מתעלמים מבעיות בית ג'אן? העובדות שונות במקצת :

ב־11.5.87 ביקשה ועדת הפנים מראש המועצה של בית ג'אן, שפיק אסעד, להפסיק לחודש את השביתה בכפרו, תוך התחייבות לעשות כל מאמץ לפתור את הבעיות : „אם לא נצליח, אמר יו"ר הוועדה, נבוא כולנו לבית ג'אן, ונתמקם שם אתכם, במחאה על הסחבת המיותרת." אבל לא איש כשפיק יעתר לבקשה כזאת. והוא לא נענה לה.

ב־15.5.87, בפגישה שהתקיימה בהשתתפות שר החקלאות אריק נחמקין, ח"כ זיידאן עטשי, ראש מועצת ג'וליס סאלח טאריף, ומרכז המגזר הדרוזי במפלגת העבודה, איש בית ג'אן, תאופיק סעיד, הועלתה הצעה דומה. שפיק אסעד סרב שנית.

ב־21.5.87 מסייר מנכ"ל משרד השיכון והבינוי, עמוס אונגר בכפרים הדרוזיים בגליל. הוא מתקשר טלפונית אל ראש מועצת בית ג'אן ומבקש ממנו להסיר „לשעות אחדות" את המחסום ואת שלטי המחאה בכניסה לכפר, כדי שיוכל לבוא אל המועצה ולהכריז שם על הקצאת משאבים לבית ספר חדש ושכונה חדשה לחיילים משוחררים. אבל לא איש כשפיק יאות לעשות „ויתור" כה גדול.

ב־7.6.87, בפגישת ראשי מועצות דרוזיות בהשתתפות החכ"ים נאסר אדין ועטשי, וסגן ראש המועצה של בית ג'אן עבדלה חרב והיועצים המשפטיים סעיד נפעה ועמאר סעד מתקבל סיכום המבטיח לתושבי בית ג'אן גישה חופשית לאדמות הפרטיות, הכשרתן ועיבודן, גם בכלים מכניים כבדים, צרוף הגבעה המזרחית (גוש 19553) יתרת גוש 19520. השתתפותה של המועצה בכל הדיונים סביב תכנית המתאר, ופעולה משותפת של משרדי החקלאות והפנים לסיום פרוייקט הביוב. מסוכם שוועדת הפנים של הכנסת תמשיך לפעול להסדרת עניין איזור אל זבוד. סיכום זה מקבל את הגושפנקה הרשמית של ועדת הפנים של הכנסת. אך, כצפוי, גם לכלל אלה מסרב שפיק אסעד. „אפסיק את המאבק שלי", הוא מכריז „רק כאשר שר החקלאות, אריק נחמקין יכריז קבל עם ועדה על התחייבותו לשנות את ההחלטה שכללה את אדמות בית ג'אן בשמורת הטבע הר מירון. לא לפני כן. ולמאבק זה יש לי גבוי מלא מכל המיגזור הדרוזי בישראל. אם לא נקבל את זה, תימשך התסיסה, ותמשך ההדרדרות במערכת היחסים בין הדרוזים והיהודים בישראל, שכבר נכנסה, לעידן חדש, אחרי התקרית.." דברי שפיק אסעד.

שפיק אסעד אינו „פנים חדשות" בציבוריות הישראלית. הוא „ירש" את כסאו במועצה מאביו, עוד בשנות ה־60. ב־1977 הוא נבחר לכנסת, ברשימת ד"ש, ובתמיכתו של „היועץ" שמואל טולדנו. בבחירות האחרונות נבחר, שוב כראש מועצה, הפעם ברשימה עצמאית. הוא הצטרף לליכוד, אך לאחרונה, בכנס שהתקיים באבו־סנאן הוא הודיע על פרישתו מהליכוד: „אין לי יותר שום קשר איתם, אמר, ולא עם אוזלת ידם בפתרון הבעיות של בית ג'אן. הרי הליכוד בשלטון, ושמיר שהוא ראש התנועה הוא גם ראש הממשלה", אמר.

לאחרונה זוכה שפיק לחיבוקים אוהבים בעתונות השמאל הערבית המכנה אותו „גיבור השחרור", מקום שם כונה עד לפני זמן קצר, „בוגד וציוני".

„שפיק אסעד לא העלה, בהיותו חבר כנסת, ולו פעם אחת לדיון, את נושא אדמות בית ג'אן" – אומרים מתנגדיו – „הוא עסק אז בחוק ההפלות ואף הספיק להציל, פעם, בהצבעה גורלית את ממשלת בגין ממפלה."

שפיק הוא אדם אמיד מאד. הוא בעל נכסים רבים ובניית ביתו הנראה כארמון בכניסה לכפר, הולכת ומסתיימת. בסמוך מוצב מחסום ועליו שלט „אנחנו לא פראיירים."

יש אומרים שהאיש נושא את עיניו לכנסת הבחירות הקרובות הן המדרבנות אותו. שהפעם – הם אומרים – הוא מקווה להגיע לכנסת באמצעות אחת משתי הרשימות הערביות הראדיקאליות. נושא האדמות הפרטיות שבתחום השמורה הוא נושא מטריד ומתסכל מאד את תושבי בית ג'אן. כך גם מצוקות אחרות המעיקות עליהם, המחסור בקרקעות לבניה, בעית הביוב, המחסור בבנייני ציבור ובמוסדות חינוך. גם אלה שאינם מסכימים עם דרכי המאבק שמכתיב שפיק אסעד, לא יעזו להתייצב מולו בגלוי בעיקר בשל היות האדמות ערך כה מרכזי, יקר וחשוב לכל מי שהוא חלק מהעדה הדרוזית.

רק טיפול חכם אמיץ ומהיר מצד כל מי שהסמכות נתונה בידיו, יוכל למנוע הקצנה נוספת במאבקם של בני בית ג'אן שגם אם אינו „נקי" מתכסים פוליטיים, הרי הוא מושתת על רגשות קיפוח חזקים מאד. איש לא התייחס כראוי זמן רב מדי.

אברהם שריר שבע רצון. שנה במשרד המשפטים. ראיון / טובה צימוקי

החוק ועונשו

נקש, ש"ס, משרד המשפטים, חריש, מיהו יהודי ומפגשים עם אש"ף על שולחן השר. החוק צודק, הישום לוקה, אך המערכת מתפקדת

האם בדיעבד, לאחר פסיקת בג"צ, אתה לא מצטער על החלטתך הראשונה שלא להסגיר את נקש ?

שריר: אני לא חושב ששגיתי ולו רק מהטעם שהנושא קיבל ומיקד תשומת לב בנקודה האחת והיחידה שעמדה לנגד עיני – שלומו של יהודי והסכנה לחייו על אדמת אירופה שידעה מעשי אלימות לא מעטים כלפי העם היהודי. לא שום מניע אחר. אני חושב שמבחינה זו גם בישראל וגם בחוצה לה קיבל הנושא תשומת לב רבה בתקופה זו. יש בעמדתי משום הבטחה שעם ישראל ידאג בעתיד לשלומו של יהודי ואני חושב שמבחינה זו תהיינה תוצאות.

שילמתי מחיר ציבורי כבד. ידעתי שאותקף, אך לא שיערתי שההתקפות יהיו שלוחות רסן ובלתי מתחשבות. אף־על־פי־כן אם הייתי עובר את המסלול פעם נוספת, לא הייתי נוהג אחרת; אני אומר זאת בלב שלם ובמצפון שלם. קראתי את מאמר המערכת ב„דבר". זכותו של העתון לתקוף אותי, אך למה נימת הזלזול? זה לא לכבודו של העתון ולא לכבודו של מאמר ראשי.

האם נראית לך פעילותו של השר פרץ בעניין זה ?

שריר: אני מבקש לשחרר אותי מתגובה לפעילותו של שר אחר. את עמדתי הבעתי לפני ראש הממשלה.

איך אתה מסביר את הרושם שנוצר בדבר הדמורליזציה במשרד המשפטים ואובדן רוח החיות?

שריר: האירועים המצטברים והרצופים במשך תקופה כה ארוכה יצרו את הרושם הזה. אני יכול לומר בפה מלא מתוך תחושת בטחון שהיום יש אווירה רגועה, יוצרת ושיתוף פעולה מלא בין כל זרועות המשרד. אין זאת אומרת שאני מאושר ממה שקרה. מטרידה אותי בעיית השיהוי בקבלת החלטות, בתיקים העומדים ומחכים להכרעה בין אם הם בפרקליטות ובין אם הם אצל היועץ המשפטי לממשלה. אני מודע לבעיות המחסור בכח־אדם אך איני יכול לקבל זאת כגזירה מן השמים שאי־אפשר להילחם בה. לא אוכל לסבול מצב שנושאים הזוכים גם ל„ביטוי תקשורתי" מתמשכים על פני תקופה ארוכה. זו הוגנתי לחברה ולציבור.

האם היועץ המשפטי לממשלה הנוכחי נראה לך כיורש מתאים ומכובד לקודמיו?

שריר: זו שאלה רגישה. וכל מה שאומר יכול להתפרש בצורה לא נכונה. גם אם ארעיף עליו תשבחות ואומר שהוא ראוי לקודמיו, יהיה זה לא נכון ולא הוגן. שר לא צריך להתייחס לכך. אין להשוות בין אדם לחברו. צריך להשוות את העשיה.

אני רואה בתמורה את הקלות שבה אדם מעביר על חברו ביקורת, שלעיתים קרובות נעדרת בסיס, שטוחה ויש בה אלמנטים של רוע לב, ציניות וחוסר רצינות. בואו ונזהר בכבודו של הזולת. יש לי, כאמור, ביקורת לגבי השיהוי בקבלת ההחלטות. אני לא נכנס למהות ההחלטות ולטיבן, אך אינני מוכן להשלים עם כך שאין הכרעה בפרק זמן סביר יותר.

האם ש"ס אינה נראית לך כמפלגה שהיא מחוץ לתחום החוק והמשפט?

שריר: אסור להכליל ולהחיל זאת על כל המפלגה. גם אם מעטים חטאו מה כי נוציא דיבת כל העדה. הרי אנו מתקוממים נגד ענישה סביבתית וקולקטיבית. מה באמר אם יחרבו כפר שלם שיש בו מחבלים? הנהרוס מפלגה שלמה? אני לא מקבל את מעשיו של מנכ"ל משרד הפנים. אין לעובד ציבור זכות לדחות הנחיות או הוראות ולא למלא את מדיניות השר הממונה. לא יתכן גם מצב שבו לא ימלאו אחר הוראות בית־המשפט. בעיני הדבר מתקשר עם הרעה העיקרית שהיא שיטת הבחירות. השיטה הנהוגה אצלנו מכניסה את הפוליטיקאים שלנו למין אילוצים שמקוממים כל אדם בישוב: קונים ח"כים, קונים מפלגות ונכנעים לתכתיבי מפלגות קטנות. עד שלא נשנה את שיטת הבחירות נהיה ערים לתופעות כאלה.

כליברל, איך אתה מסביר את הכניעה המוחלטת במעט, עד אחרון הליברלים לתכתיבי המפלגות הדתיות בסוגיית „מיהו יהודי"?

שריר: אישית איני תומך בשינוי הזה שכן אני כרוך לקלותיהם של אחינו בגולה. אבל הבעיה הזו חרגה מזמן מן התחום הענייני שלה והפכה לבעיה פוליטית. אני שואל את עצמי איך אדם צריך לנהוג במקרה כזה, כי כל הצבעה אחרת פירושה להעביר את המתנה הדתי ממחנה חילוני אחד לשני. לו יכולנו להגיע להסכמה בין הגושים זה לא היה קורה. כל אחד יודע שכל מפלגה תנצל את חולשתה האידיאולוגית של מפלגה אחרת. לא מדובר בגישה ליברלית. מדובר במעשה פוליטי על מערומיו וכיעורו.

כשר משפטים, איך אתה מתייחס לחוק חנינה מיוחד לאנשים שהורשעו ברצח?

שריר: אני מתנגד לחקיקה אישית. חקיקה כזו הבנויה על קונסטלציה פוליטית היא גרועה, חותרת תחת מערכת בית־המשפט ושמה לאל פסקי־דין. יש מוסד ידוע והוא מוסד החנינות של הנשיא. אני מציע להשאיר את הנושא במסלול שהחברה החליטה עליו.

האם בדיעבד, לאחר המפגשים ברומניה ובהונגריה, אין להצטער על החוק נגד מפגשים עם אש"ף; הרי הוכח כבר שאין עונשים בו?

שריר: האשם אינו בחוק אלא בהתנהגות הזרועות השלטוניות האמורות לאכוף אותו. אני טוען שאחד הדברים הבולטים בחברתנו הוא אי ישום החוקים. החוק נגד מפגשים עם אויב הוא חוק נכון. שום מדינה בעולם לא היתה נוהגת אחרת. אנחנו נמצאים במצב מלחמה עם ארגוני טרור ויהודים משלמים על כך בחייהם מדי יום. רק עכשיו קברנו ילד בן חמש. והוא לא הילד הראשון. הם רוצחים את ילדינו: ילדה בת 3 מנהריה, ילדים בעזה, ילדים באלפי מנשה. האם כבריטניה במלחמת העולם השניה היו עוברים לסדר היום במקרה שאזרח בריטי היה נפגש עם מישהו בגרמניה הנאצית? יש במפגשים האלה חתירה נגד היסודות הדמוקרטיים של מדינת ישראל, שהרי העם בחר את הממשלה בבחירות ונתן בידיה את הרשות להחליט על שלום ועל מלחמה. מכל הבחינות הללו החוק צודק אך הישום לוקה.

מלאה עכשיו שנה להנהגתך כשר המשפטים; איך היית מעריך את פועלך?

שריר: נכנסתי למשרד בתקופה קשה מאד. על שולחני נערמו נושאים שמיקדו את תשומת הלב הציבורית. היה במשרד אי שקט פנימי, אנשים פרשו. ההישג העיקרי שלי הוא בכך שהמערכת פועלת ומתפקדת לדעתי בצורה משביעת רצון. איתרתי וקבעתי לעצמי נקודות תורפה שיש לתת להן סדר קדימויות ולקבל החלטות נכונות.

אני רואה את השנה השניה כשנת מעשה ושיקום שנוכל להצביע בה קיימה את המערכת המשפטית במה שקשור לתפקידי בתי־המשפט וכן לשיפורים ושינויים אחרים, ונוכל להצעיד את המערכת קדימה.

המירוץ ב"עבודה". ניו דיל? ביג דיל / עליזה ולך

סולידריות היא שם של ארגון בפולין

תן לאצבעות ללכת. החלטת ועידת מפלגת העבודה, לפני שנה ושלושה חודשים, שביטלה את מוסד הוועדה המסדרת והנהיגה במקומה בחירות אישיות חשאיות של מועמדי המפלגה לרשימה לכנסת, פתחה עידן חדש: עידן אי־הוודאות. אי־ודאות אם השיטה הדמוקרטית בעליל תשגר לכנסת נבחרת טובה יותר מזו שהיתה מורכבה ועדה מסדרת. אי־ודאות אם היא מבטיחה התמודדות הוגנת הן לפנים חדשות והן לחברי־כנסת המבקשים להגדיל את הוותק שלהם בבית המחוקקים.

דמוקרטיזציה היא מיקסר, היא לא כף־געליים. היא מסוגלת להפיק עיסה משובחת יותר או פחות מכל המרכיבים, אבל אין לה שליטה על הכמויות. היא לא תכניס לכנסת יותר חברים מהקצובה שתוכרע בקלפי. לכן מלווה חוזות הרפורמה באוזרות־הבחירה בחשש שהמושב בכנסת עשוי ליהפך לכסא־מפלט. לפני שבועיים פורסמה ב"ידיעות אחרונות" רשימה של חברי־כנסת שימצאו את עצמם מחוצה לה בקדנציה הבאה. "אגף האיקסים" מכנים את אלה באגף הבחירות שהכין את הרשימה. קשה לתאר את ההתרגשות־ההתרגזות שאחזה בח"כים ששמם נזכר ברשימה. רק תחזאות מעבדה מבשרות רע יכלו להידמות לה.

הרשימה הזאת הגיעה גם לידי, אלא שאין בכוונתי לפרסמה רק מסיבה אחת: הפרסום ישיג בדיוק את ההיפך, הוא יניציח את המועמדים לפנות מקום למועמדים חדשים. לקראת הבחירות לוועדה המרכזת של ההסתדרות, הראשונות במתכונת החדשה שהנהיגה מפלגת העבודה, נאלצו שישה חברים המכהנים לפחות שתי קדנציות, שביקשו להיבחר לקדנציה נוספת, לעבור את מחסום 60 האחוזים. מזכ"ל ההסתדרות, שהיה מעוניין מאוד ברענון הרשימה, לא עשה סוד ממשאלת־לבו שכל השישה לא יעברו את המחסום. גילוי־הלב היה בעוכריו של קיסר: הוא קיבל את כל השישה, שעשו מאמצים עילאיים להיבחר מחדש.

אם נגזור גזירה שווה מתקדים הוועדה המרכזת יובן מדוע אין טעם בסימון המועמדים לרעות מחוץ לכר הדשא הפרלמנטרי. חברי מרכז המפלגה מבין הקוראים מכירים, מידע אישי, את מסע הנדנודים של מועמדים לתפקידים מפלגתיים. רוב המועמדים אינם מתעצלים לחייג אל כל חברי־המרכז בעצמם, לומר את שבחם במו פיהם, לפרוט על נימים אמוציונאליות, להבטיח הבטחות ובלבד שישמעו מעברו השני של הקו, בתשובה לשאלה אם יזכו בתמיכתו של המטולפן, מלה קטנה אחת: כן. יש ביניהם שאינם מסתפקים בשיחות הטלפון שלהם עצמם ומבקשים מידידים ומכרים להתגייס למאמץ השידול, וכך זוכה חבר המרכז לטלפונים נוספים, שלא לדבר על האופנה החדשה של פניות בכתב ובהן תמצית הישגיו ופועלו של המועמד למען הציבור ומפרט של כישוריו.

מולי דור, שעשה חלק מהמסלול המילולי הזה כשביקש להיבחר ללשכת המפלגה, טילפן אל 700 מבין כ־1250 חברי המרכז, שאותם הוא מכיר ושהיה משוכנע ששמו מוכר להם, ואכן השיג את תמיכתם של 665 מהם בקלפי. זו השיטה, ומי שבוחל בה אל יעמיד את מועמדותו לרשימה לכנסת, ממילא יהיה מספר המועמדים מטעם עצמם כפול, אם לא משולש, ממיכסת המקומות הריאליים.

ריאלי־לא־ריאלי. על־פי חוקת הבחירות של מפלגת העבודה, מובטח ברשימת המועמדים לכנסת הבאה מקומם של שישה אישים: יו"ר המפלגה, שמעון פרס, והוא אשר יביא לאישור המרכז את המועמדים השני והשלישי ברשימה – יצחק רבין ויצחק נבון – וכן מזכ"ל המפלגה, עוזי ברעם, מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, ויו"ר הכנסת, שלמה הלל. מלבד השישה הללו משוריינים ל"יחד" מקומות מוגדרים: 5, 25, 41, 56 ו־61.

מועמדי מפלגת העבודה מן השורה ייבחרו בבחירות אישיות חשאיות בשני סיבובי הצבעה: 23 חברים ייבחרו במרכז ו־23 במחוזות. סיכום ביניים פשוט מראה שמדובר ב־55 מועמדים נבחרים ומשוריינים ל־45 מקומות ריאליים. האמת היא שקשה לקבוע מהו גבול המיקצה הריאלי, וסביר להגדירו כמספר המנדטים בהווה, אלא שבמפלגת העבודה גוברת האופטימיות, והזהירה יש לציין, ומדברים על 45 מקומות ריאליים.

אלא שהספירה הנ"ל אינה בעצם הספירה האמיתית ואילוץ השריון מנפח את רשימת הנבחרים. הליך הדמוקרטיזציה מתנגש לכאורה עם עקרון השריון, אלא שמפלגת העבודה חוששת שבאין מסורת ונסיון בהליכי הבחירה החדשים יקופח חלקן של הנשים, הצעירים והמיעוטים במפלגה, אם יוסר באמת השריון.

יצויין, כי בבואו לנסח את תקנון הבחירה של המועמדים, שהובא לאישור הוועידה, הביא דוד ליבאי, יו"ר ועדת החוקה של המפלגה, בחשבון את ההיבט הזה והוועדה המכינה קבעה שבמרכז ייבחרו 26 חברים, לעומת 23 במחוזות. ההגיון מאחורי אי־השוויון בין המחוזות למרכז היה, לדברי ליבאי, שאי־אפשר לחייב מחוז לבחור חברה אם מיכסת מועמדיו היא נציג אחד או שניים (חוץ מאשר בתק"ם, הכולל חברה בין ארבעת נציגיו). לפיכך נופל הנטל הנשי על המרכז, וגם אם מפלגת העבודה אינה בוחרת מקרבה נציגות כמיכסת השריון – 20 אחוז – החטיבה הנשית גודעת מקומות רק במרכז. בוועידה היה זה התק"ם, ונציגו אהרן ידלין, שקבל על קיפוח המחוזות והשיג רוב להצעה המשווה את מיכסת המרכז לזו של המחוזות.

לדעת ליבאי, השוקד על ניסוח תקנון בחירת המועמדים, לא יהיה מנוס מהחזרה ל־26 מועמדים נבחרים במרכז, והמחשבה היא שהרחבת המסגרת תאפשר בחירת 6 – 7 נשים. אלא שבכך לא נגרשה סאת השריונים. בצמרת המפלגה רוחות הנטיה לשריין מקום אחד לצעיר (על־פי החוקה מגיע לצעירים שריון של 15 אחוז) ולנציג או שניים מקרב המיעוטים (אולי באמצעות הקמת מחוז המיעוטים) ואולי אפילו לנציג שכונות.

ועכשיו נתחיל את הספירה מחדש: 6 אישים בלי בחירה + 23 נציגי מחוזות + 26 (לפחות) = 55. ברשימת המקומות שמורים ל"יחד" 3 מקומות משוריינים, שמגדילים את הרשימה ל־58. או, וב־58 מקומות נוסף ל"יחד" מועמד משוריין נוסף, במקום ה־56. לשם הפשטות נדבר להלן על 60 מקומות, ונזכיר שרק 45 הם ריאליים.

איך משבצים 60 מועמדים נבחרים־משוריינים ב־45 מקומות? 45 בפנים ו־15 בחוץ. כמה מנבחרי המחוזות, בבחירות אישיות־חשאיות, ב־1984, מצאו את עצמם ברשימת מועמדי המערך לכנסת בנקודת תצפית על הכנסת, אך אליה לא הגיעו. כזה היה גורלם של יעקב גיל, מיקי בר־זוהר, עמוס ערן, אורי סבג, יצחק אלישיב, יהודה חשאי, מנחם אריאב ואחרים, אחדים מהם חברי־כנסת קדנציה אחת. ועל רענן נעים ונפתלי בלומנטל שמעתם? היו בכנסת והוף, לא נמצא להם מקום ריאלי ברשימה.

גורל כזה צפוי גם הפעם לחלק מחברי־הכנסת ולחלק מנבחרי המחוזות. רוב הח"כים בכנסת ה־11, ביניהם כאלה המכהנים כשרים בממשלת האחדות, יתמודדו על מקומם ברשימה לכנסת ה־12 בבחירות שיהיו במרכז, שכן הם אינם מזוהים עם מחוז. מדובר ב־18 – 20 ח"כים. אם ייבחרו כולם ייוותרו במרכז לכל היותר 6 – 7 מקומות פנויים לפנים חדשות. כיוון שהמרכז הוא שמדרג בסבב השני את מועמדי כל הרשימה במקומותיהם, אם ייכללו כל נבחרי המרכז במקומות ריאליים, יישארו ל־23 נבחרי המחוזות רק 10 מקומות פנויים, שכן את ההפרש בין אלה לאלה יאיישו שישה האישים שמקומם מובטח בלי בחירה ומשורייני "יחד".

עסקת חבילה. את המתמטיקה הזאת קלטו היטב במחוזות, בעיקר במחוזות הגדולים. האמת היא שכבר תרגלו אותה בבחירות ללשכת המפלגה. התארגנו המחוזות הגדולים והמיגזרים הדומיננטיים לבלוק וחילקו ביניהם את המקומות. כדי לא לעורר מורת־רוח גדולה מדי שידך גם למועמדים שלא השתייכו אליהם איזה פרח עודף, והשיטה פעלה. העקרון שעל־פיו עובד הסדר כזה, "הדיל הגדול" בעגה של עסקני המפלגה, הוא: שמור לי ואשמור לך. כלומר, אני אתמוך במועמדים שלך ואתה תתמוך במועמדים שלי.

ה"דיל" הזה עבד למופת, ומרכיביו החליטו לחזור עליו גם לקראת בחירת המועמדים לכנסת. ביזמותו של התק"ם, הגוף המונוליטי והממושמע ביותר במפלגה, עם תגבורת הומוגנית למדי מצד מחנה רבין, אף הוא גוף אמיץ ומלוכד, הוו בלוק הנשען על נתח גדול של חברי־מרכז ולפיכך אטרקטיבי לעסקות. בפורום המתכנן את "הדיל הגדול" במהדורתו השניה מיוצגים מלבד התק"ם ומחנה רבין המחוזות הגדולים – ירושלים, תל־אביב וחיפה – המושבים, חוג "לשילוב" וההסתדרות.

מטבע הייצוג רק עיוור לא יראה בבלוק הזה ברית של אינטרסנטים. ראשי המחוזות הגדולים – אליהו שפייזר (תל־אביב), דב גרפונקל (חיפה) ועמנואל זיסמן (ירושלים) – חושבים קודם כל על עצמם ואח"כ על הייצוג של מחוזם. רוצים דוגמה? במחוז חיפה יתמודדו, בין היתר, דב גרפונקל, ח"כ שבח וייס, ח"כ אמנון לין ויוסי כץ. ההערכה היא שלנציגי המחוז ייבחרו גרפונקל ווייס. כשידובר בדירוג השניים ברשימת המועמדים יתבע, יש להניח, גרפונקל, כמו גם עמיתיו שפייזר וזיסמן, משותפיו לבלוק להיות משובץ ברשימה במקום קדמי יותר משבח וייס, אף שלשבח וייס, קרוב לוודאי, יותר תומכים במרכז המפלגה רק מעצם בכירותו הפוליטית במסגרת חוץ־מפלגתית ומההיכרות עמו.

זה באשר לנציגי המחוזות העירוניים, ומה באשר לתק"ם: התק"ם מתכוון להתחכם. לא די לו במיכסת המועמדים שתקציב לו המפלגה, 3 או 4, והוא מבקש לעצמו עוד. נכון לעכשיו יבחר התק"ם בנציגיו בכנסת הנוכחית לקדנציה נוספת (עם עצימת עין לפרק הזמן שח"כ אברהם כץ־עוז, קצלה, משרת את התנועה בכנסת, העולה על המתחייב מהתקנון) ומלבדם יבחר בשני נציגים נוספים. את שני נציגיו הבכירים, סגן־שר החקלאות כץ־עוז ושר הקליטה יעקב צור, ישגר לחזית הבחירות האישיות־חשאיות במרכז, כאילו היה עירוני מן השורה, ואילו את הח"כים עדנה סולודר ונחמן רז, ואת שני הנציגים הירוקים, יעביר במיכסתו. יש במפלגת העבודה המתקוממים נגד התיאבון הלא־בריא של התק"ם ואין להוציא מכלל אפשרות שיגמלו לתק"ם עליו באי־בחירתם של שני הנציגים הבולטים שלו. לאן יוליך התק"ם את הבושה?

איך ייתכן? ישאל בוודאי מי שישאל, הרי מכחו של ה"דיל" מובטח גם מקומם של הרצים למרחקים ארוכים. ובכן, זה אפשרי. בניגוד לשכנועם העצמי של מעצבי "הניו דיל", יש הסבורים שבסופו של דבר העקרון הזה לא יעבוד. בחירת מועמדים לחברי־כנסת אינה דומה לבחירת מועמדים ללשכת המפלגה. סולידריות היא שם של ארגון בפולין, ובישראל האגו הוא שקובע. ראשי המחוזות מנופפים, כל אחד, בעשרות חברי המרכז המייצגים אותם, אבל להתהדרות הזאת אין כיסוי. למי שכבר שכח נזכיר, שרק כ־50 אחוז מנציגי המחוזות נבחרו במחוזותיהם, ואילו כל השאר שובצו ברשימה המרכזית, והכרת טובה הם שומרים לעוזי ברעם ולא לשפייזר, או לגרפונקל, או לזיסמן.

אם מדברים על עוזי ברעם, מזכ"ל מפלגת העבודה, הרי שהוא, כמו גם יו"ר המפלגה שמעון פרס, אינו רואה בעין יפה את ההתארגנות הכוחנית הזאת. "אי אפשר למנוע לחלוטין התארגנות", אומר ח"כ ברעם, "אבל להערכתי תהיה לה השפעה מוגבלת על הרכב הרשימה. חברי המרכז יתייחסו אל המועמדים עניינית, כי הם יודעים שהם בוחרים נבחרת חיצונית. הדמוקרטיזציה, שהיא תהליך חשוב, נבחנת גם במוצר המוגמר".

מה שלא יעשה השכל יעשה האופי. גם אם יעבוד הבלוק בסבב בחירת המועמדים במרכז, הוא יתרופף בדירוג, כי בבחירות האלה יגבר היצר על האלטרואיזם. אגב, דירוג המועמדים הסופיים, נבחרי המחוזות והמרכז, ייעשה בשלושה מחזורים, קרוב לוודאי. יש המדברים על שני מחזורים של 15 מועמדים בכל אחד מהם, וכל השאר במחזור אחד. דוד ליבאי, שיעגן את הנוהל בתקנון, מדבר על 12 – 14 בשני המחזורים הראשונים, וכל היתר במחזור שלישי. אם יתפקד ה"דיל" כראוי בשלב בחירת המועמדים במרכז, תהיה לבעלי־הברית שהות לבחון בין מחזור בחירות אחד למשנהו באיזו מידה מספקים השותפים את ה"סחורה", ולשבור את הכלים אם הסחורה תהיה פגומה.

למי שמתכנן שקלול כלשהו באופן ספירת הקולות, כדי להכביד על עסקות ושיבוץ מאורגן של המועמדים, מבטיח ליבאי, שהשיטה תהיה רובית פשוטה, וכל אחד ייאלץ לסמן לפחות 70 אחוז מהמועמדים המוצגים לבחירה. ועוד, מדגיש ליבאי, התקנון יתיר להציג מועמדות רק במקום בחירה אחד: במרכז או במחוז. מועמד שייכשל במרכז לא יוכל לנסות את מזלו במרכז, ולהיפך.

באחת מישיבות פורום המחוזות העלה שפייזר את האפשרות שתשוריין למחוזות מיכסה קבועה בכל מחזור בחירות, כדי להבטיח את בחירת נציגי המחוזות ולמנוע את רחיקתם אל מעבר לקו האדום. תביעה כזאת מחייבת תיקון חוקה, מבהיר ליבאי, וכיוון שהיא אינה מפגינה דאגה כנה להשבחת הרשימה אלא דאגה אינטרסנטית מחוזית, השתכנע גם בעל ההצעה שהיא אינה מתקבלת על הדעת. אגב מחוזות, באחרונה העלה שמעון פרס הצעה, שאת נציגי המחוזות לא יבחרו מועצות המחוז כי אם כל חברי המפלגה שהתפקדו במחוז. יעני פריימריס.

פנים חדשות בהמראה. אימוץ תהליך הדמוקרטיזציה מתנגש עם מחסום 60 האחוזים הכפוי על חברי־כנסת שכיהנו שתי קדנציות לפחות ומבקשים להיבחר לקדנציה נוספת. לא ייתכן שחלק מהמועמדים ייאלצו לעבור שתי משוכות ואילו חלק רק משוכה אחת. לפיכך עתידה מפלגת העבודה לבטל את מחסום 60 האחוזים ולהעניק לכל דיכפין סיכוי שווה.

גם איסור כפל התפקידים, המגביל בעיקר ראשי מועצות מקומיות, עתיד להתבטל. ראשי מפלגת העבודה מודעים ליתרונו של הליכוד בהיבט זה. כמה מחברי־הכנסת שלו הם גם ראשי מועצות מקומיות, ומסירותם לענייני השלטון המקומי בכלל ולישוביהם בפרט מעלה את קרנם שלהם ואת מניותיה של מפלגתם ברשויות המקומיות שבראשן הם עומדים. הנטיה לבטל את איסור כפל התפקידים נשענת גם על ההכרה שבמועצות קטנות ובינוניות המנהיגים המוניציפאליים הם דגם להזדהותם של תושבי המקום עם האוריינטציה הפוליטית שלהם, האלה עשויים להוביל אחריהם נחיל של מצביעים חדשים, כמו החלילן מהמלין. מה עוד שבכמה מהמועצות המקומיות צמחו מנהיגים שכל מפלגה, ובוודאי מפלגת העבודה, רוצה להתברך בהם. כמו עמיר פרץ בשדרות.

כשמדובר במועמדים חדשים בנבחרת של מפלגת העבודה לכנסת ה־12 עולה שמו של עמיר פרץ בראש הרשימה, בפי כל. עמיר פרץ כבר אמרנו? מלבדו מדברים גם על אברהם שוחט (בייגה) מערד, אלי דיין מאשקלון, יצחק אלישיב מאזור. מועמדים חדשים נוספים בעלי פוטנציאל הם לובה אליאב (שאותו ראוי למנות בין המועמדים הבטוחים ולא בין בעלי הפוטנציאל) , יוסי ביילין, אפרים זינגר (זיגי), צבי בר־משה (צבילי), חגי מרום, פרופ' שמעון שיטרית, מאשה לובלסקי, יעל דיין.

המזכ"לית הח"כית

מאשה לובלסקי. מצטרפת למירוץ

אין איש במפלגת העבודה שיופתע מהצטרפותה של מזכ"ל נעמת, מאשה לובלסקי, לרשימת מועמדי מפלגת העבודה לכנסת ה־12, וככל זאת החלטתה שלה לרוץ לכנסת נפלה רק לאחרונה. בעיקר מפני שאין כרגע מועמדת טבעית, כפי שהיתה היא, או קודמתה, לרשת אותה בראש הפירמידה בנעמת.

אמרו שמאשה לובלסקי למדה על בשרן של שתי קודמותיה איך נהפכים עוצמה וביצועים לפעילות חיוורת באופוזיציה, ומפני שאין ודאות שמפלגת העבודה תרכיב את הממשלה הבאה, מוטב לה להמשיך בתפקידה ובמעמדה מאשר לחבוש את ספסלי הכנסת באופוזיציה. אמרו שאם ירכיב שמעון פרס את הממשלה הבאה, הוא יזמין את מאשה לובלסקי להצטרף אל ממשלתו בלי שתהיה חברת־כנסת.

באחרונה גמלה בלבה של מאשה לובלסקי ההחלטה להצטרף למירוץ. האפשרות שיבוטל איסור כפל התפקידים או שמעמדה ישווה לזה של מזכ"ל ההסתדרות, דירבנה אותה. השבוע אמרה לי, שהיא מתחייבת שבקדנציה הבאה לא תכהן כשרה או כסגנית־שרה, גם אם יוצע לה, ובמקביל לפעילותה בכנסת ובנעמת תסייע בהכנת יורשתה בארגון.

מאשה לובלסקי משתתפת בפורום ראשי המחוזות המכינים את ה"דיל" בעיקר כדי לשמור על האינטרסים של הייצוג הנשי בכנסת הבאה. אם בה ובחברות המרכז, 216 במספר, יהיה הדבר תלוי, יוסיפו כל הח"כיות שבכנסת הנוכחית לכהן גם בכנסת הבאה, ועליהן יתוספו עוד שתיים או שלוש.

לדברי דוד ליבאי, תוספת המועמדים למרכז נועדה בעצם לבחירת שש חברות (עדנה סולודר תהיה נציגת התק"ם). יתר על כן, אמר, מחשש שהנשים יידחקו בדירוג לסוף הרשימה עשוי התקנון לחייב שריון לחברה אחת, ואולי שתיים, בכל אחד ממחזורי בחירת המועמדים.

ח(ו)ג ומוע(מ)ד

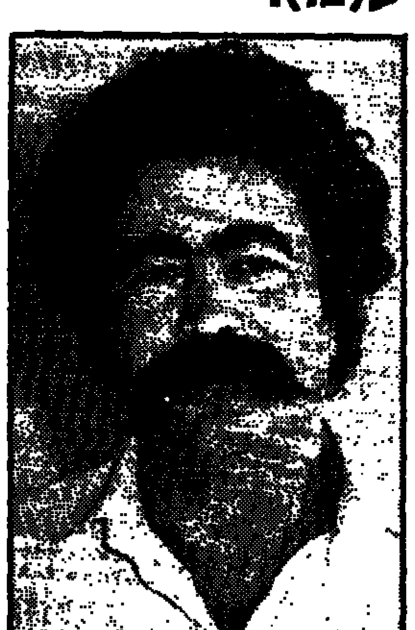
עמיר פרץ. התמיכה מכל השורות

מפלגת העבודה היא, כידוע, מפלגה מרובת חוגים, שהדבק המאחד את חבריהם הוא בדרך כלל אידיאולוגי או גילי. החוגים מסמנים את מועמדיהם לרשימה לכנסת, ומלבד תמיכתם המלאה שלהם הם תלויים בהרבה שיתוף־פעולה מצד חברי המרכז או מצד גופים אחרים.

מועמד המשתייך למסגרות מספר מגדיל את סיכויי בחירתו במרכז ל"פאנל" המועמדים ולמקום מכובד ברשימה. יוצא איפוא שגם אם אין לחוגים מעמד בעשיית "דילים", הם יכולים לחבור ל"דיל" הגדול בתמיכה במועמדים מספר, או לשתף פעולה ביניהם על בסיס של זהות אינטרסים.

ידוע, למשל, שחוג "משוב" היוני יתמוך במועמדותו של יוסי ביילין וחבריו יפעלו למען הצבתו במקום ריאלי. חוג "ערכים", גם הוא יוני, "ידייק" מטעמו את יחיאל לקס. שני החוגים יכולים לשתף פעולה למען בחירת מועמדיהם, כשם שכל חוג יפעיל את השפעתו גם במסגרות אחרות. אם מדובר בחיליק לקס, יש להניח שיזכה לתמיכה גם מצד חברים במחנה רבין ובמחוז ירושלים, שאליו הוא משתייך.

מן ההיבט הזה שפר חלקו של עמיר פרץ. פרץ יהיה מועמדו של חוג "הכפר הירוק", יזכה לגיבוי מצד חוג "ערכים", שגם עמו הוא נמנה, יקבל תמיכה מאסיבית ממחנה רבין, ובעצם מכל שורות המפלגה הודות לפופולריות העצומה שרכש לעצמו, בדין.

חוג שיהיה קשה לשתף אתו פעולה הוא חוג "דור ההמשך". חוג זה, הגדול יחסית מבחינה מספרית, אינו מסוגל להתאחד סביב מועמד אחד, בגלל ניגודי אינטרסים של כמה מחבריו. בחוג "דור ההמשך" יש 7 חברים בוועדה המרכזת, 14 ראשי רשויות מקומיות ו־7 מזכירי מועצות פועלים. אילו היה לו מועמד מוסכם יכלו בני חוגו לגייס למענו תמיכה מאסיבית במיגזרים שהם משתייכים אליהם, אלא שכאמור לא כך הדבר.

נכון לעכשיו ידוע על חמישה מועמדים לרשימה לכנסת מקרב חוג "דור ההמשך" ואם יישארו כל אלה, ואף יצטרפו אליהם נוספים, עד סוף המירוץ, שום גוף לא יבטיח להם שיתוף־פעולה, שכן יהיה בלתי אפשרי לפעול למען חמישה, או יותר, מועמדים ולהבטיח את בחירתם במקום ריאלי.

מבין אלה שידוע כי הם לוטשים עיניים לרשימה לכנסת – משה כהן, מיכה גולדמן, רענן כהן, יוסי כץ ויצחק אלישיב – האחרון הוא בעל הסיכויים הטובים ביותר לחמם מושב בכנסת הבאה.

אלישיב, בן 42, 15 שנים ראש המועצה המקומית אזור. המסגרת הרעיונית שאליה הוא משתייך, לדבריו, היא "הזרם המרכזי", המסגרת הארגונית היא חוג "לשילוב" והמסגרת החברתית היא "דור ההמשך". "ההישג של השלטון המקומי יהיה אם איציק אלישיב יכנס לכנסת", אמר עליו דב תבורי.

ב־1984 התמודד אלישיב במחוזו, דן רום, ונבחר. חבריו, משה כהן ומיכה גולדמן, התמודדו אף הם במחוזותיהם, אך לא נבחרו ליצג אותם, ועל־פי ההחלטה שקיבלו לפני ההתמודדות היה על כולם להתגייס לגיבוי המועמד בעל הסיכויים כדי ללחוץ על הוועדה המסדרת לשבצו. צרות־העין גברה על השכל, וכולם נשארו בחוץ.

גם בסיבוב הנוכחי קשה להעלות על הדעת אלטרואיזם בחוג "דור ההמשך", אלא שקשריו הטובים של אלישיב בחוגים אחרים ובמחוזות מסוימים עשויים לסלול את דרכו אל הכנסת.

עשינו עסק. דרור שרביט

מילוט שכר בכירים

חברות ציבוריות רבות הזדרזו בימים האחרונים לקיים את האסיפות הכלליות השנתיות שלהן, כדי להמלט מגילוי שכר בכיריהן לפני שהחוק המחייב זאת יכנס לתוקף. משפטנים מטילים ספק בחוקיות המילוט.

החוק המחייב חברות ציבוריות לגלות את שכר חמשת העובדים בעלי המשכורות הגבוהות ביותר נחקק ב־9 באפריל השנה, וקבע כי החלתו תכנס לתוקף שלושה חודשים לאחר מכן. מאתמול אם כן, אין צורך בעושי צרות כרואה החשבון שמחה שנקר כדי לגלות את שכר הבכירים בחברות הציבוריות, אך לדעת משפטנים חייבות בגילוי גם כל החברות שקיימו את האספות השנתיות שלהן בשבועיים האחרונים. לדעת משפטנים התאריך הקובע הוא מועד העברת הדו"ח השנתי לרשם החברות, שאם התבצע מאוחר יותר יהיה חייב לכלול גם את שכר חמשת הבכירים.

חוק גילוי שכר הבכירים עבר בכנסת כאילו במחתרת, כתוספת שהודבקה להצעה המקורית לפני הקריאה השלישית, לתדהמתם של ראשי החברות הציבוריות. משפטנים מוסיפים פירוש מקל לפירוש המחמיר באשר לעיתויו של החלת החוק, פירוש שינוצל ככל הנראה להסתרת שכרם האמיתי של הבכירים בחברות הציבוריות.

על פי נוסח החוק, הם אומרים, אין חובה לגלות את שכר חמשת הבכירים המשולם דרך חברת בת. בכמה חברות (השמות אינם שמורים במערכת) כבר החלו בניצול הפרצה כדי להסתיר את המידע. לתשומת ליבם של חיים דן תיכון ושותפו ליוזמת החוק. מחקרו של ירום גבאי, סגן הממונה על הכנסות המדינה, על פערי המשכורות בתעשיה, יכלול בתקופה הקרובה גם את שכרם של הבכירים הנמצאים בחלקו העליון של פער ההשתכרות. יש הסבורים כי גילוי שכר הבכירים, לבד מכך שיספק את יצר האי־ידיעה הציבורי ינפח את שכר הבכירים שכן גם אצלם פועל הכלל של יישור השכר כלפי מעלה ולא כלפי מטה.

הסירה של ה"פועלים" ו"דיסקונט"

במאבק נגד שינוי דפוסי הבעלות וניהול הבנקים – עם העברת המניות הבנקאיות לידי הממשלה – בנק הפועלים ההסתדרותי ובנק דיסקונט הפרטי מוצאים עצמם באותה סירה. בשניהם הרגישות לשינויים בבעלות ובניהול זהים. בבנק לאומי הרגישות לשינוי הבעלות הפכה לאדישות. אין הבדל אם במניות השליטה בבנק יחזיקו הסוכנות, הממשלה או הציבור. מאז ומעולם היה הבנק בנק של הנהלה, וכזה ישאר גם בעידן צדיק בינו ומאיר זית.

העברת כל מניות הויסות הפרויות לידי הממשלה אמורה להיות רק ב־1993. על פי ההסדר המקורי מאוקטובר '83 צריכות חברות הבטוחות של הבנקים לממן את הפדיון בתמורה להלוואות ממשלתיות. ב־1993 הן אמורות להחזיר את ההלוואות או את המניות. מאחר ולדעת כל העוסקים בנושא אין סיכוי שהבנקים ישבתו עד 1993 במידה שתכסה את עלות ההלוואות, הוקדמה ההכרעה בדבר דפוסי הבעלות והשליטה בבנקים בחמש שנים.

במערכת הבנקאית מסכימים להקדים את הקץ ולדון בשינוי תנאי ההסכם המקורי כבר לקראת 1988, אך חוששים כי המעורבות הפוליטית המלווה את תהליך גיבוש הדפוסים החדשים תושפע משיקולי נקמנות ומרצון לפצות את המדינה עבור המחיר הכבד ששילמה בהסדר המניות. גם פעולות הלובי הבנקאי בקרב הצמרת הכלכלית נתקלות בקושי בלתי צפוי: שלושה מהגורמים ה"שפויים" בצמרת נמצאים עם רגל אחת מחוץ למימסד הכלכלי: גליה מאור, עמנואל שרון ואהרון פוגל. המיועדים אברהם שפירא, אליהו שפייזר ודוד ליבאי, יושבי ראש ועדות בכנסת, שמן הסתם יעסקו בנושא בתקופה הקרובה משמשים בינתיים יעד לוביסטי ראשון במעלה.

אלי כהן הוא מנכ"ל חברת אי.די.בי אחזקות חברת האם של עיסקי משפחת ריקאנטי בארץ. לאחר סערת דו"ח בייסקי נאלץ לפרוש מבנק דיסקונט לחברת האם יחד עם רפאל ריקאנטי. כהן, שאינו מתייחס למקרה הפרטי של קבוצת הבנק, מסכים שיש צורך בשינוי המצב האנומאלי שאיפשר לסוכנות, לחברת העובדים ובמידה פחותה יותר גם לריקאנטים את החזקת השליטה בבנקים תמורת חלק זעיר בלבד מההון. המצב הקיצוני האחר: קול אחד לכל מניה הוא, להערכתו, מסוכן הרבה יותר.

הנחתו היא שיש לשמור על יחודיות השליטה הבנקאית בארץ. הוא מתפלא על אלה שמנסים להפקיע את השליטה – כדי להשכיב את המניות שיהיו בידי הממשלה – אך אינם מוכנים לשלם תמורתה לכי שיאבדו את השליטה בבנקים. את הפתרון הוא רואה במסלול הדרגתי של הקניית זכויות שליטה שוות בבנקים תוך מתן אפשרות לבעלים הנוכחיים לרכוש את מניות הבעלות. למשל, אם יקבע שבבנק הפועלים יהיו מניות עדיפות ונחותות ביחס של 1 ל־3, חישוביו מראים שחברת העובדים תצטרך להשקיע 100 מיליון דולר כדי לשמור על שליטתה בבנק. בהדרגה יהיה ניתן לצמצם את היחס וליצור קשר חזק יותר בין האינטרס ההוני לעניין הבעלות. אגב, בבנק הבינלאומי יש למניות זכויות שליטה שונות, ואף אחד אינו מתכוון להפקיע מזק נאסר את שליטתו בבנק.

שבח אשיר. בורסה

אלי הורביץ. רווחיות

דן תיכון. חוק

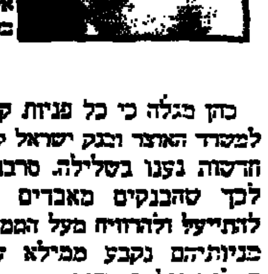
אלי כהן. בנקים

כהן מגלה כי כל פניות קבוצת אי.די.בי למשרד האוצר ובנק ישראל להנפקת מניות חדשות נענו בשלילה. סרבנות זו גורמת לכך שהבנקים מאבדים את התמריץ להתייעל ולהרוויח מעל הממוצע, שכן ערך מניותיהם נקבע ממילא על־ידי החוסם העליון של הערבות הממשלתית. הנפקת מניות חדשות היתה חושפת את הבנקים לערכי השוק האמיתיים שלהם ומתמרצת אותם להתייעל. גם אם לא יונפקו מניות חדשות מציע כהן להפריד את הערבות הממשלתית מהמניות הבנקאיות ולתת למניות להסחר בבורסה. אם לא יפרה הערך הבלא שלהן יישמר פוטנציאל ההחזקה הפיזור הנוכחי של המניות. במניות אי.די.בי למשל, מחזיקים 5,000 תושבי חוץ ולאחר שיקבלו את כספי הפדיון יהיה קשה לשכנעם לרכוש את המניות מחדש.

הסדר הגלה מחזיקי המניות מ־83 יוחלף בהסדר חדש ב־88'. הבעלים הנוכחיים של הבנקים מקווים כי ההסדר יושג לאחר משא ומתן ולא יקבע בדרך של כפיה.

אם סימפטום ה"לביא" הוא המודל להחלטות הממשלה, יתכן כי קיצוץ 10 אחוזים משכר עובדי הבנקים יספיק כדי לשכנע את הממשלה להשאיר את המצב כמו שהוא.

ניצולי "דנות" ובל"ל

אחת החברות הבולטות הסותרות קביעת בנק ישראל כי ב־1986 נפגעה רווחיות הסקטור העסקי היא חברת התרופות "טבע". בשנה האחרונה רשמה החברה רווח נקי של 14.5 מיליון דולר לעומת 8 מיליון דולר בשנה הקודמת.

לא מן הנמנע שמקור חלק מגידול הרווח הוא במאזן הדולרי של החברה. בשנה בה הדולר מפגר אחר המדד יוצר מאזן דולרי לחברה שעיקר מכירותיה בשוק המקומי, והיא איננה סובלת ממאזן הצמדה שקלי שלילי (לדוגמה, מאזן של חברת האם "כור", שנטשה את המאזן הדולרי לטובת מאזן שקלי). אך גם אם חלק מהרווח מקורו בהפרש עונתי בין עליית המדד לדולר, "טבע" מבוססת היטב כראשות החברות המובילות בישראל. לאחר שניצלה מ"דנות" ולאחר שאלי הורביץ "נצלה" בבנק לאומי, פתוחה הדרך בפני החברה להגיע עוד יותר רחוק.

מאז רשמה את מניותיה למסחר בבורסה האמריקאית נהנית "טבע" מרמת ציפיות גבוהה יותר של משקיעיה – מה שמתבטא גם בערכה הבורסאי. בארה"ב נהנות חברות התרופות ממכפילים גבוהים יחסית, כיוון שרואים בהן חברות צמיחה של מכירות ורווחים. שוויה של "טבע", גם לאחר השחיקה הגדולה בבורסה מגיע לכ־180 מיליון דולר.

ערכה הגבוה יחסית של החברה יוצר את האפשרות ש"כור" תשתמש במניות "טבע" המוחזקות על ידה לשם השגת רווחי הון ונזילות בלי לאבד בכורה בשליטה. בירור ב"כור" מעלה כי אמנם ישנה אפשרות להילוך מזומנים מחברת "משקיעי ישראל" בתמורה להעברת מניות "טבע" המוחזקות בידי "כור". תוכנית כזו, אומרים ב"כור", הוצעה על ידי השותפים להנהלת "משקיעי ישראל" המבקשים להמיר נכסי איגרות חוב אמריקאיים של החברה במניות של חברות ישראליות. לצורך בירור אפשרויות מימוש תוכנית זו הזמינה "כור" חוות דעת כלכלית הרצנית על שוויה של "טבע".

דרך נוספת למימוש רווחי הון בחברה עשויה להיות הצעת מכר של חלק ממניות "כור" כאשר "טבע" תגייס הון בבורסה האמריקאית. לדברי שבח אשיר עדיין לא התקבלה החלטה על דרך המימוש.

هكذا من الأصل

صورة عن الأصل

הקוסמת משומרון / חיים גורי

בכפר קטן בשומרון שהיתי השבוע שעתיים במחיצתה של הפתחה. הגעתי לשם לפנות ערב בחברתו של תא"ל אפרים סנה וסגן אלוף ע.ז אחד מאנשיו. לפני־כן הפגיש אותי אפרים ידידי עם נכבד ערבי שחזר זה לא מכבר מרבת־עמון. כתום השיחה, שעל אודותיה אדווח לקוראי בבוא הזמן המתאים, הציע תא"ל סנה כי ניסע את הפתחה. שאלתי מי היא האשה הזאת, וידידי השיב לי כי פתחה בערבית היא קוסמת. קפצתי על הצעתו.

תמיד נמשכתי אל העולם המסתורי הזה, אל הכישוף והקסם, אל האובות והידעונים, אל הוברי השמים ואל מגידות העבר והעתיד, אל הטלפתיה, אל הנסים והנפלאות. בתל־אביב של ימי ילדותי היה נוהג לבקר מדי פעם „המכשף ההודי" ששיגע אותנו בתעלוליו. לימים גיליתי את יסמין הנערה בעלת הידיים הנפלאות מהגליל המערבי, שהדהימה את הארץ בראשית

היא הירפתה ממני ונטלה את העיסה הנזכרת קפה־מלח־פזוטוקס והחלה בוחשת בה באצבעה הקטנה. אחר הגישה לפי ואמרה לי „טעם!" סירבתי

מלהטת העולם השניה. עליה סיפרתי באריכות ב„הספר המשוגע" שלי, זו שהיתה לחידה, שהיתה לאגדה. שנים רבות חלפו מאז.

נסענו בדרך המלך, כנוף המוכר, בארץ התנ"ך. אפרים, נהגו ואני. מקץ חצי שעה ראינו את סא"ל ע.ז ונהגו ממתינים לנו במיפצל הדרך. נהגנו בעקבותיהם בדרך עפר מתעקלת, בנוף הזיתים, עד שנכנסנו לכפר ערבי קטן השוכן במעלה הגבעה.

ספר לי עוד משהו על „הפתחה", ביקשתי את אפרים וזה חייך ואמר: „מיד תראה אותה". היתה שעה דמדומים. עצרנו ליד בית קטן. נכנסנו פנימה. קידמה את פנינו אשה כבת שלושים וחמש, יפהפה, לבושה כדרך הכפריות ולראשה טבים לבן. היו לה עיניים כחולות. היא ברכה בשמחה את שני הקצינים המוכרים לה. עלינו במדרגות אל ה„סלון" השוכן מעל קומת הקרקע. מצאתי עצמי בחדר חמישה על ארבעה ובו כורסות. רצפה עירומה. גם הכתלים היו ריקים למעט הכותל המזרחי שעליו התנוססה תמונת בעל הבית: גבר בריא בשר חסון ומשופם. שתי נשים לאיש והיא הצעירה שבהן. האחרת, אם ילדיו הגדולים שוכנת במקום אחר.

האשה הייכה לקראתנו פעם נוספת ושבה לברך את האורחים. הציגוני בפניה והיא הושיטה לי את ידה שהיתה נשית ומחוספסת באותה, כידי הפלאחיות. כאשר לחצתי את ידה חשתי לרגע בחום ששפע ממנה. לא אמרו לה את שמי.

היא נראתה מוטרדת כלשהו. אפרים שאל מה טורד את מנוחתה, והאשה השיבה כי בנה הצעיר שהיה אמור להיות כאן התעכב והיא חשה כי היה נתון בסכנה, כי קרתה לו תאונת־דרכים. אחר־כך שאלה את אפרים מה שלומו של חברו הטוב והאם הוקל לו במחלתו. אפרים שישב לידי נדהם משאלתה ואמר לי: „מעולם לא הזכרתי בפניה את מחלתו של האיש. מדוע שאלה אותי אם הוקל לו". סא"ל ע' שאל אותה היכן בעלה, והיא השיבה כי יצא לקראת הבן הצעיר לחפש אותו. „אני יודעת שקרה לו משהו". כעבור עשר דקות הגיעו האב והבן הנער. בסביבה נערך תרגיל רב־היקף של צה"ל, ורכב נושא טנקים שלנו פגע במכונית שבה היה הילד.

ע' הסביר לי: „היא לא יכולה לגלות שום דבר בלי הבן הזה". האב חייך בשמחה לקראתנו. דיבר עברית טובה. אשתו התקשתה לבטא ולו מלה בשפתנו. אחר־כך ישבה לידי. שאלתי את אפרים מה נאמר לה על אודותי. והוא השיב לי כי שמי ושם משפחתי ומעשי אינם ידועים לה, רק אמרנו לה שיבוא חבר שלנו. „בן אדם חשוב". הודיתי לו על „חשיבותי". הפתחה ביקשה שאושיט לה את ידי. נתתי כף ידי בכפותיה ושוב חשתי בחומן. היא החזיקה שעה ארוכה את כפי בכפותיה, אחר־כך מישמשה את הדופק ועיניה בידי. משהרימה אותן והביטה בפני גיליתי פנים גלויות קרבות ליופי שקט. היא חייכה וביקשה אותי כי ארד בעקבותיה. ביקשתי את סא"ל ע' שיצטרף כדי להיות עד להתרחשות ולשמש לי כמתורגמן. הוא ביקש את רשותה לבוא עמנו והיא לא התנגדה.

ירדנו במדרגות וישבנו על שרפרפים נמוכים בפתחו של חדרון שנראה כמחסן חשך. היא תלשה דף ממחברת והחלה כותבת עליו אותיות בוהרות בשפה שאינה קיימת. לא עברית, לא ערבית, לא סימנים לאטיניים או אחרים הזוכרים כמייצגי שפה כלשהי. אינני יודעת לכתוב, אמרה הפתחה. אחר כתבה בערבית מלה הידועה לה: „אללה". ארבע פעמים רשמה את מלת האלהים. נתנה בידי את הנייר וביקשה שאכתוב את שמי ושם משפחתי ואת המלה „מזל" מתחת למלות ה„אללה". עשיתי כדבריה. היא נטלה את הנייר מידי ונתנה אותו בידי ע' וביקשה כי יחתום את שמו פעמיים למרגלות ה„אללה" הרביעי.

וכך היה. ובנה לידה, זקוף ומחריש. ע' קצין דרוזי מעולה, חתם את שמו בעברית. פעם ועוד פעם. היא החזיקה בידה את הנייר ונשפה עליו שלוש פעמים ולחשה משהו כדוברות אל עצמה. אחר קמה והביאה בידה קערונת מלח ושפכה אל שקערורית כפי כפית. „טעם", אמרה לי. נגעתי בקצה לשוני וידעתי מאד כי מלח הוא, מלח מלחי המלחים ואין מלוח ממנו ואין בו אלא מלחיותו המלוחה. ציוותה עלי, שקטה ועניינית, מרודה ומכונסת במעשיה, כי אסגור את כפי על המלח. וגם בזקה קצת מלח שהיה בידה על בגדי ולקחה כלי אחר ובו אורז, לסימן ברכה, וזרתה כמה גרגרים על ע' היושב לידי ומחייך. אף הוא ידע כמוני כי אנו מצויים בעיצומו של כשף החייב לגלות משהו, לעשות משהו, לחשוף ולהאיר את האפל והנסתר או לשנות את מהותם של הדברים. ואני קיוויתי כי הדבר יעלה בידה בשל מוניטין הקוסמת. אך גם כמו ניחכתי ביני לביני שהנה נקלעתי להתרחשות מביכה כלשהו. אם יתחוללו הפלא והנס כי אז אצטרך להודות באפשריותם הממשית של אלה, מעשה ידי אדם. אך אם לאו – חס וחלילה – עלול כל הסיפור הזה להסתיים ב„פיאסקו" נלעג למדי עשוי תרוצים והסברים והתנצלויות וכל „הלא־נעים" הזה כהיפוכה של הצלחה.

והמלח הנ"ל עודו בידי. אז קיפלה הקוסמת את דף הנייר, ארבעה קיפולים, והניחה אותו בידי וסגרה עליו את אצבעותי והחזיקה את ידי המאוגרפת בשתי כפות ידיה החמות, המורימות אלי איזה מסר סמוי. ושוב ראיתי מקרוב את פניה, התגלמות החום והאמונה, משהו קדמון ועינרוד. הירפתה ממני ואמרה לי, „בוא אתי". הלכתי איתה אל הבאר השוכנת בפתח הבית. היא הסיטה מעל פי הבאר מכסה ברזל חלוד. הצצתי פנימה וראיתי, לאור היום הגווע, את פני המים במעמקים. וידי חופנת את הדף המקופל ואת המלח. אמור שלוש פעמים „ביסם אללה", כלומר „בשם אלהים". ואני אמרתי. „השלך את הנייר לבאר", פקדה עלי חרש, וידי נפתחה והטילה את הדף המקופל ואת המלח, לובן האובד באפלה. היא נטלה אבן סמוכה ולחשה משהו והשליכה אותה אל הבאר. נשמעה פגישת האבן והמים ונראו המעגלים. „בוא", אמרה לי.

חייכתי אל ע' וזה חייך אלי, כעד העוקב מקרוב אחר המעשים. חזרנו למקומנו. היא הניחה לפני כלי ובו מים וכמה זיתים. תלשה דף נוסף ממש מהמחברת והניחה אותו כמכסה על הכלי ואת ידי נתנה על הנייר למשמרת לבל יתפלה דבר, לבל יימלט. „חשוב על משהו שאתה רוצה בו", אמרה לי. ואני, מראשית התהליך ביקשתי שני דברים הקשורים ביקרות ללבי. ובנה לידה, זקוף ומחריש. הבטתי בפנים האלה שהיו כהמשכה של אמו. הוא ציית כל העת לדבריה, דמום ועינייני, כשותף מלא לדברים שלא היו נעשים בלעדיו. הקוסמת הביטה בי וביקשה שאסיר את הדף מעל כלי המים והזיתים. הסרתי. היו שם רק מים וזיתים. שלוש פעמים חזר ונשנה המעשה, אולי ארבע. „לא נעים", אמרתי לקצין הדרוזי, „אם זה לא יצליח מה יהיה?". „מה הוא אמר לך?" שאלה האשה את ע'. הוא הסביר לה בערבית כי החבר חושש שהפלא לא ייעשה. „מדוע הוא חושש?" שאלה האשה. „אינני יודע", השיב ע', „הוא שואל מה יהיה אם זה לא יהיה". על פניה נרשם חיוך מסוים. אז פשטה את ידה והחזיקה אותה, כמידת אמתיים, מעל ידי וכמו באה בי שמש רחוקה. ביקשה שאומר שוב שלוש פעמים „ביסם אללה". אמרתי. היא הביטה בבנה. בפעם הראשונה גיליתי בפניה הבעת חרדה כלשהי. „לך, לך מכאן", אמרה לו וזה עלה חיש במדרגות אל החדר שבו ישבו ארבעת הגברים: בעל הבית ותא"ל אפרים סנה ונהגו האישי ונהגו של סא"ל ע.ז.

ולפני „הפתחה" וידה מעל ידי ודממה בינינו. „הסר את הנייר", אמרה לי. עשיתי כדבריה. „פתאום, כמו נתערפלו עיני לרגע, ואז, בהתבהרות גמורה, ללא שום ספק, ובמציאות השלמה, ובהקיץ השפוי, ובנוכחותו הסמוכה של ע' היושב לידי, ראיתי בכלי המים דף נייר רטוב מקופל, יישרתי אותו, וכמו חשתי צינה בציפורני־הנפש: היה זה הדף שעליו רשמה הקוסמת את כתב חידותיה ואני את שמי ושם

אז קיפלה את דף הנייר, ארבעה קיפולים, והניחה אותו בידי וסגרה עליו את אצבעותי ואת ידי המאוגרפת בשתי כפות ידיה החמות

משפחתי ואת המלה „מזל" וסא"ל ע.ז את חתימת שמו, פעמיים. אך נוספו בינתיים עוד סימנים רבים בדיו כחולה ובכתב אחר, דומים לסימני ה„פתחה" אך קצת שונים מהם. וביניהם כמה אותיות המצטרפות ל„אללה". אותה שעה היה הנער בחדר שלמעלה, בין הגברים. הוא כתב מלה על דף נייר, כתב את שמי חיים ואמר להם האיש הזה הוא „סחפי", כלומר „עתונאי".

זה נודע לי אחר־כך בעלותנו לשם. לא ידעתי את נפשי. זה קרה: זה היה ולא בחלום הלילה ולא בדמדומים היפנוטיים. הכל התרחש בסמוך. לא רב־מגיות שקרית של „חדיות ידים". הבאר היתה לידינו, כשני מטרים. צפינו בה. דף הנייר שהושלך למעמקיה, כ־6 מטרים, שב אל כלי המים שעליו סוככתי בידי, ללא הדף, ונוספו הסימנים ההם, אותיות המסתורין, שנכתבו מאידך גיסא. בידידי הווה עובדה: לא „שמעתי מפי..." לא אגדה רחוקה.

עלינו למעלה. „נו???!!!" שאל אפרים סנה. „זהו זהו" עניתי. הוא פרץ בצחוק שזיהיתי בו התפעלות ואבק חשד. הן הוא הביאני הלום, הוא ראה לפני כיצד הופכים זיתים לצרעות ופרחים לסוכריות. הוא ידע את סיפור האשה המופלאה הזאת. עכשיו גם אני יודע ועד כי אמת הדבר.

היא הגישה לפנינו תפוחים וענבים וספלולי קפה־שחור. טעמתי מהפרי ולגמתי כלשהו מהקפה. פתאום נטלה את הפינג'אן הזעיר מידי ונתנה לי אחר תחתיו. „נשוף לתוכו שלוש פעמים", אמרה לי. נשפתי כדבריה. אז יצקה מן הספלול המלא אל הריק כדי כמה מילימטרים מעל קרקעיתו והביאה כלי ובו מלח, אותו המלח ההוא, ובחשה נמרצות בידה ונתנה את הכלי לפני וביקשה שאעשה כמוה. עשיתי. וגם שבתי ואמרתי כמצוותה, שלוש פעמים, „ביסם אללה". ביקשה שאטעם ואדע כי מלח הוא. וגם אפרים עשה כמוני וע' אחריו. כולנו הסכמנו פה אחד: מלח! אז שפכה מן המלח אל הספלול שבו השחיר הקפה ובחשה בידה. להלן נטלה מיכל „פזוטוקס", אותו נוזל הקוטל יתושים היורדים לחיינו, ולחצה והתיזה מתוכו על תערובת הקפה והמלח, משהו צהבהב. ובאוויר עמד ריחו החריף של הנוזל. היא בחשה כדי מחצית הספלון. אחר הושיטה לנו דף נייר וביקשה אותי ואת אפרים ואת ע.ז כי נחתום את שמותינו. חתמנו. היא הניחה את הנייר החתום על גבי שרפרף ונטלה מלח שום וקילפה אותו לעינינו ונתנה את השום בנייר החתום וקיפלה ארבע פעמים ושמה אותו בספלול, באותה עיסה העשויה קפה מלח ו„פזוטוקס" והוסיפה מלח ויצקה מן הנוזל, קוטל היתושים, והוסיפה עוד מלח עד אשר נגדשה הסאה. אז הביא הנער הדרישי קערת מים. היא בוחשה את המים באצבעה ולחשה משהו והפכה את העיסה ההיא לתוך המים. מעט ממנה נמס. השאר הקשיח את היותו בפינג'אן. וכולנו צופים בה, ללא הגה.

„הב לי את ידך השמאלית," אמרה לי. היא אחזה בידי בחוזקה. אחר פשטה את ידי ויישרה את אצבעותי, תומכת בה מלמטה, ובידה האחרת החלה עושה מעליה תנועה סיבובית במרחק כמה סנטימטרים. „כאשר תחוש בחום, תאמר לי". נפלה דומיה והכל צפו במחזה ובעלה המגודל בינינו וחיוך על פניו. הנער בסמוך, מחריש. אז חשתי חום מתפשט בכף ידי כאילו „מנורה־כחולה" מעליה.

„חם לי", אמרתי לה. היא הירפתה ממני ונטלה את העיסה הנזכרת קפה־מלח־פזוטוקס והחלה בוחשת בה באצבעה הקטנה. אחר הגישה לפי ואמרה לי: „טעם!" סירבתי. כלום משוגע אני לגעת בסם הזה? היא נטלה מידי את הספלון ונתנה אצבעה בו והגישה לפיה וטעמה ופניה קורנות כמברכת את ברכת הנהנים. אז העזתי גם אני המפקפק, קטן האמונה, לטעום מן הצהוב־הצהוב ההוא, חשתי את טעמו הנפלא של הדבש. „דבש!", צעקתי „זה דבש!" והעברתי לאפרים סנה שקרא אחרי: „דבש!" וזה נתנו בידי סא"ל ע.ז שהודה אף הוא בהתפעלות איךקך: „דבש!".

הספלון חזר לידי הקוסמת. זו חפרה בעיסה ושלפה מתוכה את הנייר הזכור לטוב, המכסה בקפליו על פלח השום. שוב חזר הרגע ההוא, דקת המבחן האיומה. היא יישרה את ההדורים ולעינינו נתגלתה גלולה צהורה ומוארכת, שיצאה זה עתה מפס היצור של התרופות. שן השום היתה לדבר אחר. היא הגישה את התרופה לאפרים ואמרה לו: „תן את זה לחולה ההוא, הוא יחלים מכל צרותיו".

דממת אין מלים.

„בוא," אמרה האשה לאפרים והוא ירד אחריה למטה. טרם שתרד נתנה בידי נייר ובו מלח ושני זיתים וציוותה עלי להחזיק זאת בכף ידי המאוגרפת עד שתשוב אלי.

שאלתי את בעלה שישב לידי: „שו האדה? מה כל זה?" אז נודע לי מפי האיש כי נשא אותה כאשתו השניה כהיותה בת עשרים ושתיים. מיד ידע כי מצויים בה כוחות כאלה, הדבר הפחיד אותו. פעם הפליא את מכותיה והיא ברחה מפניו, נסה על נפשה, אל בית הקברות. היה שם קבר כרוי והיא במר ליבה ביקשה להיסתר בו. אז נגלתה לה בת דמותה, כרוח, ואמרה לה: „אל תיראי כי רע לא יאונה לך". הוא גירש אותה, והיא שבה לבית אמה. חמש שנים עשתה שם. כאשר הלכה אותה הרתה את הילד הזה אשר שמו עמר. היא עבדה לפרנסתה בחממות וורדים, אצל היהודים, ליד נתניה. יום אחד נתגלתה לפניה רוחה שלה ואמרה לה כי תקטוף מלוא הטנא וורדים שעדיין לא נפקחו. בא כה לחש, והפרחים היו לסוכריות. העובדים והעובדות לידה הוכו בהלם.

אני מבין לרוחם. גם אני, הכותב את הסיפור הזה, שייך להלם ולתדהמה: הבן שנולד, עמר, הוא בן שלוש עשרה היום. בלעדיו אין היא יכולה להפליא את ניסיה. קשר נשמות בינה לבינו. אז, לפני שלוש עשרה שנים, והיא מוכה ומפחדת, נתנה בו מרותה. בעלה יודע לספר סיפורים שכל אחד בהם מפליא ממשנהו. למשל: אני שואל אותו והוא אומר לי, כי יום אחד שב הביתה מהשדה והוא רעב מאד וזעם נראות על כי ארוחתו לא המתינה לו. „אל תכעס", אמרה לו הפתחה שיראה מתגרת ידו. תוך עשר דקות היה שולחנו ערוך ועליו כל המטעמים שאהב כולל אלה שזמן בישולם והכנתם נמשך שעות. פעם, ממשיך הגבר המשופם והאדיר, חיממה קומקום מים על הגאז ללא שלהבת. „מיום שהכרתיה ידעתי שיש בה כוחות כאלה...".

ואני הקשבתי לדבריו וכמו ביקשתי לבל יכה את האשה הזאת שעיניה הכחולות כמו תהודות אליך וידיה חמות ויש בה משהו שאין לו הסבר. כן, קראתי על כך רבות. אמר לי איש מודיעין

„הסר את הנייר", אמרה לי. עשיתי כדבריה. פתאום, כמו נתערפלו עיני לרגע, ואז בהתבהרות גמורה, ללא שום ספק, ובנוכחותו הסמוכה של ע' היושב לידי, ראיתי בכלי המים דף נייר

ישראלי כי „הרוסים משקיעים הון עתק במחקרי טלפתיה" וכי אספו ממרחבי בריה"מ גברים ונשים שנחנו בתכונות על־טבעיות. כי מה לך מתקני־ריגול משוכללים, ככל שיהיו, מול נערה כפרית אחת הקוראת, למשל, את מחשבות „הבית הלבן"...

בעודי שומע מפי הבעל את נפלאות אשתו, מצוקותיה וסודה, מחזיק בימיני בחוזקה את המלח והזיתים, שמעתי את קולו של אפרים סנה מלמטה. ירדנו. „אנחנו מוכרחים לחזור", אמר לי. באותו ערב אמור היה לבקר ביקור תנחומים בביתה של שולמית כצנלסון, שהיא גם ידידה אישית שלי, אחותו של שמואל תמיר שהלך לעולמו.

עמדנו פתח הבית ונפרדנו לשלום מהקוסמת ומהבעל ומהנער המחריש. הזכרתי לה כי בידי הימנית עודני חופן בחוזקה את הנייר שבו חבויים המלח והזיתים. היא ביקשה שאגש אתה אל פתח הבאר. בנוכחות הקהל הנחתי ידי וקראתי כבקשתה שלוש פעמים „ביסם אללה". „מה יהיה עכשיו" שאלתיה. „בעוד חמש דקות תפתח את ידך ותמצא בה סוכר ושתי סוכריות. תן אותן לשתיים משלוש בנותיך למזל ולברכה". שתיים משלוש. בתי הבכירה עושה בלונדון כעת, משלימה את לימודיה לתואר מ.א בספרות אנגלית חדשה.

נסענו דרומה. כעבור חמש דקות עצר הרכב. הנהג העלה אור. פתחתי אט אט את הנייר. המלח היה לסוכר מתוק והזיתים לשני גבישי סוכריות, ל„צוקר־קנדל" כאלה. תא"ל אפרים סנה היה לידי, עד לכל. גם נהגו.

„מה אתה מתכוון לעשות בתרופה שבידך, בשום שנהפך לגלולה?" שאלתי אותו. והוא, רופא במקצועו, קצין בכיר בצה"ל, אמר לי כי ללא ספק יתן את הכדור ההוא לחולה.

שבתי ירושלימה וסיפרתי לאשתי את כל הקורות אותי בבית הקוסמת וגם הראיתי לה את דפי הנייר ואת המלח והזיתים שהיו לסוכר וסוכריות. ואשתי האמינה לי. הכרת פני ענתה בי כי אמת היה סיפורי, אמת לאמיתה.

בדרך שאלתי את אפרים סנה כיצד הוא מסביר זאת והוא ענה לי: „אינני יודע". גם אני הכותב אינני יודע. אך יאמין לי הקורא כי כל שסיפרתי הפעם הוא אמת, כל האמת ורק אמת.

סיפור הקוסמת, סיפור אום־עמר בכפר קטן, אבוד בשומרון.

סיפור עם מוסר השכל / יוני להב

משל המלפפון

ואז גילו שיש להם מאה וחמישים אלף טון של מלפפונים מקולפים אבל את המכונה עדיין אין להם, אז הם בנו מפעל בידע אמריקאי בשביל לבנות את המכונה, שהיתה בעיקרון רוגטקה...

פעם אחת, בארץ רחוקה מאד מאד מהארץ שלנו, חי בחור בשם יוסקה. אבא שלו היה מנכ"ל התעשיה האווירית, אחיו הבכור היה סגן ראש המוסד וגיסו היה מפקד חיל האוויר. יוסקה עצמו הסתובב קצת פה, הסתובב קצת שמה, אולם בסתר ליבו תמיד ידע שהוא אמן.

תמיד היו שואלים אותו „נו, יוסקה, מה יהיה אתך הסוף? מתי תתקדם קצת בחיים?" ואמא שלו היתה אומרת לו „אתה עוד מעט בן חמישים ועדיין גר עם ההורים, מה יהיה?" עד שבסוף נמאס ליוסקה והוא הלך והמציא את המלפפוניקוב.

ה"מלפפוניקוב" זאת מכונה שיורה מלפפונים מקולפים על האויב ובכך מביסה אותו. המכונה דומה דמיון מפתיע ל"קלצ'ניקוב" כאשר הדמיון מתבטא בסיומת של שני החפצים – "ניקוב".

סיפר יוסקה לבני משפחתו על המצאתו החדשה והמשפחה מאד התלהבה. מיד אבא דיבר עם החבר'ה בתעשיה האווירית והכין תשתית אירגונית, סגן ראש המוסד דיבר עם ראש המוסד ועם הנהג של ראש המוסד, מפקד חיל האוויר דיבר עם הרמטכ"ל ועם אשתו של הרמטכ"ל, ועכשיו נשאר ראש הממשלה. ניגשו החבר'ה והסבירו הכל לראש הממשלה מבחינת חשיבות המלפפוניקוב לבטחון המדינה, להגדלת היצוא לשם יצוא והעמקת רזרבות מטבע החוץ, וראש הממשלה הקשיב רוב קשב, ותוך כך שירבט עם עפרונו סימנים גיאומטריים על המפית, ולבסוף אמר "אבל זה הדבר האידיוטי ביותר ששמעתי בחיים שלי". הידהדו כל החבר'ה מעט בדבריו של ראש הממשלה, ואירגנו איתו פגישה לילית בהשתתפות מפכ"ל המשטרה (אחיו של הגיס) ועורך דין ידוע (אחותו של האח) אבל ראש הממשלה נשאר איתן בדעתו ועל כן נאלצו החבר'ה להחליף אותו בבדרדור של מנכ"ל „כור מתכת" (הסבא של האבא מצד השטייניצים) והבדרדר אישר אוטומטית את הפרוייקט. את העתונות שלחו לסוף שבוע בפלמה עם אשתו, אבל שר הבטחון לא אהב את אבא של יוסקה בגלל שאבא של יוסקה אמר עליו פעם שהוא פרוטקציונר, ואת שר הבטחון אי אפשר היה להחליף בשום אופן בגלל שהוא היה נשוי לאחותו של צבי. הידהדו כל החבר'ה סביב המדורה על הוף פלבחים, שאותה ערכו לכבוד הפלמ"חניק המהולל ג'יחנג'י או דיבלי או בשהו הבדה־מבי כזה. תוך כדי שתיית וויסקי ותקיעת נודות פלמ"חניקית, הגיעו למסקנה שרק האמריקאים יצליחו לשכנע את שר הבטחון בצידקת דרכנו. "מי, מי באמריקה יכול לעשות את העבודה הזאת?" שברו כולם את הראש, ואז אורו פניו של איצ'ן ("חיפה כימיקלים"), היה ראש המחלקה של גוגו בקרב על ביר־צ'פצ'פה) „ישו" „מיז" התעניינו כולם. „נשיא ארה"ב: הוא אח שלי" ואז הוא הרים פלאפון לרוני והעניין סודר ולמחרת היה שר הבטחון בבית הלבן וקיבל שטיפה על הראש בחדר הסגול וכך החלו לבנות את המפעל לייצור המלפפוניקוב.

המפעל העסיק עשרים אלף פועלים:

עשרת אלפים בשביל לגדל את המלפפונים ועשרת אלפים בשביל לקלף אותם. בהתחלה עבדו שם עוד עשרת אלפים פועלים בשביל להמליח את המלפפונים אבל בשלב מסויים הגיעו למסקנה שהמלפפונים לא חייבים להיות מלוחים או פיסור אותם. אבל אז גילו שיש להם מאה וחמישים אלף טון של מלפפונים מקולפים אבל את המכונה עדיין אין להם, אז הם בנו מפעל בידע אמריקאי בשביל לבנות את המכונה, שהיתה בעיקרון רוגטקה, ולמעשה היא באמת רוגטקה, רק שהיא עשויה מזהב טהור בשביל להגדיל את האטרקטיביות שלה בשוקי חו"ל, ואז העסיקו במפעל הזה עשרת אלפים פועלים בשביל לבנות את המכונה ועוד עשרת אלפים בשביל להרוס אותה. ואז, כשרצו לבחון את האב־טיפוס הראשון של המכונה גילו שבינתיים המלפפונים המקולפים נרקבו והסריחו נורא, והיו צריכים לגדל ולקלף אותם שוב ובינתיים גם פתחו עוד מפעל בשביל לתקן את המלפפוניקובים שהמפעל הראשון הרס, ובסוף, בשעה טובה, הכל היה מוכן: המכונה, המלפפונים, וראש הממשלה שבא לחנוך את הכלי החדש. הוא ירה מלפפון אחר אחרי שהוא מתח את הגומי טוב־טוב, והמלפפון עף למרחק של חמישה מטר לפחות לקול תשואות הקהל הנפעם. דווקא עכשיו, כשהכל נראה כל כך טוב, התפוצצה פרשת הריגול ההיא באמריקה (הבדרדור של הגיס של מפקד חיל האוויר נתפס על חם כשהוא מנסה למכור את מדינת אלאבאמה לאיראנים בעבור פיסטוקים). ואחר כך התגלה שאחיו של הגיס של „ים המלח תעשיות" (שהיה באותה תקופה גם הבת־דודה של איצ'ן המציץ את וושינגטון מהאוויר במסגרת עיסקת בארטר עם קדאפי, והאווירה הכללית בוושינגטון לא אהדה את ישראל והם איימו לקצץ בתקציב לפיתוח המלפפוניקוב. המדינה נכנסה למיתון עמוק בגלל ההוצאות של תקציב הבטחון, וההסתדרות הוציאה את חמש מאות אלף הפועלים של פרוייקט ה"מלפפוניקוב" לרחובות, והתפרסם דו"ח ביקורתי של מבקר המדינה על כל הפרוייקט, ועתיד המלפפוניקוב לא היה ברור בכלל.

אז יוסקה צרח על החבר'ה: "יפה מאד! המצאתי בשבילכם את ההמצאה של המאה ועכשיו אתם נוטשים אותי, בהמות, חלאות, שוסטקס!" אז החבר'ה ניוותו את העניינים ככה, שהתקבלה לבסוף הצעת פשרה על פיה הפרוייקט יבוא בחלקו ממימון עצמי – חמישה דולאר וחצי – והשאר יבוא ממס הכנסה, והצעת הפשרה הזו התקבלה ואז פרצה מלחמה עם שכנותיה של המדינה, המדינה ירתה על האויבים במלפפוניקובים שלה אבל זה לא השפיע על אויביה והמדינה נכבשה ונשיה נאנסו באכזריות וכמעט לא נהנו מזה, וילדיה נמכרו למיסיון.

מוסר השכל:
לא חייבים לעשות מכל מלפפון סלט.

משפט בארבי. „כמו שצריך" / גדעון קוץ, פריז

בארבי, צרפת, החובה והמצפון

משפט בארבי הסתיים לשביעות רצונו של הרוב בצרפת. עניין שיתוף הפעולה עם הנאצים לא עלה, הנער למד פרק בהיסטוריה ויחסי צרפת־גרמניה לא נפגעו. התחשבנות אלגנטית עם ההיסטוריה

„משפט מוצלח", אומרים בצרפת על משפט בארבי. גזר־הדין שהטיל השבת חבר מושבעים על „הקצב מליון" התקבל בחוגים רחבים בהקלה, מעין אנחת רווחה.

משפט מוצלח מבחינה משפטית. צרפת עשתה לראשונה שימוש בחוק על פשעים נגד האנושות. הסדר־הכל היה מכובד ורחוק מהצגה מבויימת. לעיתים אפשר היה דווקא להתגעגע לבימוי, לנוכח החלק הבלתי־מוצלח במשפט – הופעתם „המבולגנת" של חלק גדול מארבעים פרקליטי התביעות הפרטיות. החוק הצרפתי השיב על הבמה, לכל אורך הדיון, נציג של כל פרט וארגון שהצטרף לתביעה. הפרקליטים האלה לא נבחרו כולם מן השורה הראשונה, כפי שצריך להיות במשפט כזה, ולא היה כל תיאום ביניהם. מולם, קל היה לפעמים לפרקליטו של בארבי – ז'אק ורז'ס – להופיע כנציג החוק והסדר הטוב. בוודאי שאין מקום לכל טענה מצד הנאשם (שבילה את מרבית זמן המשפט בתאו) או מצד ההגנה – ורז'ס יכול היה לחקור את העדים כאוות נפשו – על קיפוח או „אווירה עויינת".

היה זה משפט מוצלח גם מבחינה תקשורתית. ה„כיסוי" של אמצעי־התקשורת הצרפתיים היה, בדרך כלל, „על הגובה". לאחר כמה היסוסים ראשונים הבינה העיתונות – ובעיקר התקשורת האלקטרונית – שאין לפניה עוד פרשה מפולפלת של רציחות ופיצוחן, כמו שיודעים לאהוב כאן. אין ספק שדווקא היעדרו של הנאשם מתא הזכוכית המשוריינת הוא שעזר לעיתונות לעמוד על משמעותו החינוכית וההיסטורית של האירוע. במשך שמונה שבועות עסקה התקשורת הצרפתית, בצורה מכובדת וללא לאות, בדבר לא מוכר לה. מדי יום היה למשפט כיסוי נרחב ביותר – ההיסטוריה נכתבה לעיני מיליוני קוראים וצופים. בשנים האחרונות הוזכרו השמות אושוויץ וטרבלינקה בעיקר בפיהם ובכתביהם של "רביזיוניסטים" (מכחישי השואה), שגררו בכל פעם הכחשות ותגובות־נגד. הפעם עמד דור שלם, אולי לראשונה, על משמעותם האמיתית והלא־מעוותת.

בארבי. „הקצב מליון". „לכל האנשים שהרג לא ניתנה אפשרות לקחת סניגור"

משפט מוצלח גם מבחינה חינוכית. דווקא הצעירים, שמתגובתם חששו אלה שגירתעו מעריכת המשפט, היו (על־פי הסקרים והתגובות) המעוניינים ביותר ללמוד על התקופה והם גררו אחריהם, לעיתים קרובות, את ההורים. הם היוו שבעים אחוז מכלל מאתיים ושלושים אלף המבקרים באוהל־היזכרון, שהקימה הקהילה היהודית בליון. הם היו רוב מניינם ובניינם של הצופים בסרט „שואה" בטלוויזיה, למרות שעת ההקרנה המאוחרת. מיד לאחר שניתן גזר־הדין – ובטרם יצא עורך־הדין ז'אק ורז'ס אל ההמון העויין, כאילו כדי להוכיח על בשרו את „אווירת הלינץ'" שפרח לבנות – שאלתי כמה תלמידות־תיכון, שנלחצו אל מעקה הברזל עם מאות סקרנים, לדעתן על גזר־הדין. „סלחני מדי. זה היה צריך להיות עונש־מוות". „אפשרו לו לקחת סניגור. לכל האנשים שהרג לא ניתנה אפשרות כזאת". „הגיע לו", אמרו רובן. רק אחת, שמוצאה מעברו השני של הים התיכון, אמרה: „למה לא לזכות אותו? זה משפטם של אירופים שנשלחו למתנות־דיכוי. הוא לא האשם היחידי, אלא המלחמה כולה. יש פשעים שנעשים היום. היה צריך להעניש אותו קודם". היא קלטה היטב את המסר של ז'אק ורז'ס.

האם היה זה משפט מוצלח גם לפרקליטו של בארבי? אומרים, שז'אק ורז'ס הודיע עוד לפני שנתיים על כוונתו להעמיד על ספסל ההגנה „עורך־דין שחור, עורך־דין ערבי ועורך־דין סיני (הוא עצמו) – כדי שיתקפו את הנוצנות". הוא הצליח בכך רק בשלבים האחרונים של המשפט – ובתור נציגי הגזע השחור והערבי הביא שני ליצנים עלובים. הראשון היה פרקליט קונגולזי, שעורר גיחוך כללי כאשר התגאה בכך שבארבי לחץ את ידו בעוד שהיטלר סרב ללחוץ את ידו של האצן ג'סי אוונס. והשני – ספק פרקליט, ספק עיתונאי אלג'ירי אנטישמי. הוא הצליח, כמו ורז'ס, להבליט את המחלוקת הכאובה שבין הפרקליטים היהודים לפרקליטי המחתרת על השאלה „מי סבל יותר".

העמדתם בצוותא, זה לצד זה, של שני סוגי הפשעים – הפשעים ההמוניים נגד יהודים, והפשעים האינדיווידואליים נגד אנשי המחתרת – פגעה בהופעת „הצד האחוד" (הפרקליטים המצטרפים לתביעה) שהיה, כאמור, ממילא רחוק מאחידות. ופרקליט מקומי אחד, משומן שיער, המגן בדרך כלל על אנשי העולם התחתון, ייסר את עמיתיו בנוסח: „אינני פרקליטה של מדינת ישראל" או „עליכם ללמוד שעובדת היותכם יהודים אינה מעניקה לכם כל יתרון".

ז'אק ורז'ס הצליח איפוא להוציא מעט יצרים אפלים מעל לפני השטח. במסגרת הטאקטיקה שלו, ניסה לפגוע בגסות באמינות העדים שסיפרו על עינוייהם. כישלונו החרוץ ביותר היה בתחום האסטרטגיה המרוחבת – לפחות לגבי הציבור העיקרי שאליו כוון המשפט.

קשה היה למאזיניו לקבל את הסניגוריה שלימי־על־אדולף היטלר – לדבריו, בראשית שלטונו לא היה היטלר אנטישמי מובהק; הוא הדרדר להשמדת היהודים, וזו נבעה מצרכי ההשתלטות על העמים הסלאביים. קשה היה להסכים לגישת „העולם השלישי" שלו, המסבירה הכל באמצעות תביעותיהם של העמים שהשתחררו משלטון קולוניאלי. לפי תיאוריה זו, מדינת ישראל מונעת את המהפכה הערבית־פלשתינאית, והיהודים המתעקשים לזכור את השואה מפריעים לעולם להקדיש תשומת־לב למעשי טבח אחרים המתרחשים כיום.

מתחת לתיאוריות אלה יש אנטישמיות אלמנטרית. ובכל זאת, מפחיד להיווכח שככל הנראה זוהי ריעה הנראית טבעית לאנשים רבים בעולם השלישי. ספק אם אלה התעניינו במשפט בארבי וספק אם היה משנה את דעתם.

ורז'ס עצמו הגיע עד כדי נאום לאומני היסטרי – קריאה לצרפת לחדול לייסר את עצמה ולחטט בעברה. למרות איומים בלתי־פוסקים, הוא נמנע מלתקוף את המחתרת או את משתפי־הפעולה הצרפתיים. היהודים הספיקו למטרותיו והוא ניסה לאחד נגדם את הכל.

לכן היה זה משפט מוצלח גם לכל אלה – רבים מאוד – שחששו מהעלאת נושא שיתוף הפעולה עם הנאצים ובעיקר מדיון בפרשיות הבגידה במחתרת הצרפתית. זה היה בסיסה של אגדת הרזיסטנס הכללית, כי התקשורת התעניינה – בעיקר בהתחלת המשפט – בגילויים האפשריים על „מי הסגיר את מפקד המחתרת ז'אן מולן". התשובה לשאלה זו שמורה למשפט הבא – שיוקדש לנושא מולן וחבריו – שייערך, אם הכל ילך כשורה, בעוד שנה.

האם היה זה משפט מוצלח לנאשם? בארבי נשאר נאצי מוצהר גם היום (אם כי נאצי קטן – 'איש שטח' שהגדולים בגדו בו, כדבריו). ספק אם „מצא את עצמו" בטיעוני ורז'ס ועמיתיו, אם כי יכול היה לומר בליבו ש„לעזאזל התיאוריה – העיקר היעילות בהגשמתה".

העיר ליון, שעברה בהצלחה את מבחן המשפט הראשון, כבר מתכוננת למשפט הבא. הרשויות המקומיות אפילו הורו שלא להרוס את היציעים המיוחדים, שנבנו כדי לקלוט את המוני העיתונאים והקהל. בארכיון הלאומי נותרו גם סרטי הווידיאו הרבים (שמונים וארבע שעות) שהוקלטו בעת המשפט. חוקרים יוכלו לעיין בהם, בעוד עשרים שנה. הציבור הרחב – בעוד חמישים. כבר עכשיו נשמעו קולות התובעים לשנות את התקנה, כדי שהעדות הקשה – אך החיונית – לא תהיה נחלתם של הדורות הבאים בלבד.

ואשר להיבט המדיני – בפאריס מציינים בסיפוק, שהמשפט לא פגע ביחסי צרפת־גרמניה. התביעה הכללית הדגישה שוב ושוב שאין מדובר במשפטה של גרמניה היום. גם אמצעי־התקשורת הצרפתיים מיהרו לצטט את עמיתיהם הגרמנים, שהיו דווקא שבעי־רצון.

רפובליקאים, דמוקרטים, יהודים והשאלה הישראלית / שלמה שפיר

צרות ארה"ב חצי נחמה

„מהפכת הנגד" הרייגניסטית שזכתה בתחילה להישגים מנסה ללא הצלחה להתגבר על המכשולים הנערמים על דרכה. גם החלופה שמציבים הליברלים או הניאו־ליברלים אינה גורפת את הציבור האמריקאי

ארה"ב שרויה בימים אלה בדכדוך ובמבוכה. מי שחוזר לארץ, כמוני, לאחר שהות של חודשיים בארה"ב – ממינסוטה עד קנטאקי – ונקלע מחדש למציאות הפוליטית של מבוי סתום יכול למצוא בכך אולי מעט עידוד.

„מהפיכת הנגד" הרייגניסטית, שזכתה אמנם בתחילת דרכה להישגים – חיזוק מעמדה של ארה"ב בזירה הבינלאומית, בלימת האינפלציה וצמצום־מה של האבטלה בעקבות דרבון הצמיחה הכלכלית – נקלעה בהמשך למשבר בשל „אירנגייט", הסיוע הבלתי־חוקי ל„קונטראס" והניגוד בין יוזמת ההגנה האיסטרטגית היקרה לבין היעד של איזון התקציב. החלופה הליברלית או הניאו־ליברלית גם היא אינה ברורה ואינה גורפת את הציבור ואין כרגע כל בטחון שהבחירות לנשיאות בשנה הבאה יחוללו שינוי לטובה.

חלוקת הסמכויות היא יסוד מוסד במערכת השלטון האמריקאית. אך דווקא השנה, כאשר המדינה הגדולה חוגגת מאתיים שנה לאישור חוקתה, שוב נתגלו נקודות־תורפה בהפרדת סמכויות זו, שאינה הולמת תמיד את נסיבות סוף המאה ה־20. מדי שבוע בשבוע נחשפים בחקירות „אירנגייט" שקרים, מעשי תרמית, חיפוי ופרשיות גיוס הכספים ללוחמים האנטי־סנדיניסטים לפני שזכו להקצבה מהקונגרס. אחד מכותבי המאמרים ב„ניו רפאבליק" קרא לכך „תרבות הדמיה" והדגיש כי השקר הפטריוטי הוא השקר המגעיל ביותר. כל אלה מעיבים על שנת היובל הנוכחית יותר משהעיבו ספיחי ווטרגייט על חגיגת מאתיים השנה להכרזת העצמאות האמריקאית בתקופת נשיאותו הקצרה של ג'ראלד פורד.

אף כי אמצעי־התקשורת מוסיפים להקדיש מקום רב לחקירה מתמשכת, קשה לומר שהיא מעניינת במיוחד. יש הבוחלים בכל החבורה המעורבת בפרשה, אך פה ושם יש גם מי שמגן על הממשל שנזקק לדרכים בלתי־כשרות כדי להבטיח מקורות עזרה לשליחיו במלחמה המלוכלכת. גם אם רוב הציבור משוכנע שהנשיא רייגן עצמו היה מעורב בפרשה יותר מכפי שהוכח עד כה, קשה להעלות על הדעת איום בהדחה כדוגמת האיום הסמוי שהביא להתפטרותו של ריצ'ארד ניקסון בקיץ 1974. הדחה שניה תוך פרק־זמן קצר יחסית היתה עלולה לזעזע את תשתית השלטון האמריקאי. מלבד זאת רייגן עודנו אהוד על אזרחים וגם על פוליטיקאים רבים, בניגוד לתעוב ההדה כלפי ניקסון, ואם מצב בריאותו יאפשר זאת, איש לא יפריע לו לסיים את שמונה שנות כהונתו.

חסידי המפלגה הדמוקרטית, המצפים בכליון־עיניים לקץ הרייגניזם, מצביעים על כשלון מאמצי ההתאוששות של הממשל, חרף הריאורגניזציה שנעשתה בתחילת השנה בתפקידי־מפתח בבית הלבן עם מינויים של הסנטור לשעבר הוארד בייקר לראש המטה בבית הנשיא ושל פרנק קארלוצ'י כממונה על מועצת הבטחון הלאומית. התיאום בנושאים תקציביים וכלכליים בין הממשלה לסנאט בעל הרוב הדמוקרטי הוא משימה קשה. גם אישור השופט השמרן רוברט בורק, העלול להטות את הכף בבית־הדין העליון לעבר קו שמרני יותר, תלוי עדיין בהסכמת הסנאט ובכושרם של הנשיא ויועציו לשכנע את רוב הסנאטורים, שרוח הזמן מחייב כיום בית־דין עליון שמרני יותר מבעבר. למרות קרבת ההשקפות בין נגיד הבנק הממלכתי הפורש פאול וולקר לבין יורשו אלן גרינספאן (היהודי) יש המתנבאים לעלייה מסויימת של האינפלציה (ולא במושגים של ישראל, כמובן). סקרים חדשים אף מצביעים על כך, כי התפתחות הכלכלה האמריקאית בענף השירותים – והרי זהו המיגזר המתרחב ההולך בסוף המאה – נפגעה דווקא על־ידי מכשולים שגרם המיחשוב. תהליך זה פגע בפריון וביעילות השירותים לעומת השיפור שחל באיכות המוצרים של התעשיה והחקלאות, שהם בעצם מגזרים מצטמצמים.

אידיאולוגים אנטי־קומוניסטים וניאו־שמרנים כאירווינג קריסטול מזהירים מתחזיות מוקדמות מדי בדבר נסיגת הגל השמרני. התקווה העיקרית לסיום חיובי יותר של תקופת כהונתו של רייגן ואולי גם להמשך השלטון הרפובליקאי בבית הלבן תלוייה כיום באורח פרדוקסלי דווקא בהסכם בין־מעצמתי להגבלת מרוץ החימוש, דהיינו, לחיסול הטילים של ארה"ב וברה"מ ביבשת אירופה ובקיום פיסגה אמריקאית־סובייטית מחודשת עוד לפני תחילת שנת הבחירות הבאה בארה"ב. אך גם במקרה הטוב – אם פיסגה כזאת אכן תתקיים ויוסכם בה על הורדת הטילים המוצבים באירופה – לא ייעלמו צרותיה של ארה"ב במרכז אמריקה, במזרח הרחוק, במפרץ הפרסי ובמוקדים ביבשת אפריקה ולא תיפסק היריבות האמריקאית־סובייטית. בנסיבות אלה הממשל בוושינגטון אינו להוט כרגע אחרי יוזמה משמעותית חדשה בסכסוך הישראלי־ערבי, הרף גישתו החיובית העקרונית לחידוש מאמצי השלום.

יש המזכירים את ההופעה החלושה של הנשיא הישיש בוועידה האחרונה של שבע המדינות התעשייתיות המערביות בוונציה, ואת לפני גילוי שני הפוליפים „השפירים". לו הקדים את פרישתו מכסאו בריאות היה המינוי לבחירות הבאות לנשיאות מובטח באורח אוטומטי לג'ורג' בוש. בלעדי זאת יצטרך כנראה בוש להיאבק קשה עם מנהיג המיעוט הרפובליקאי בסנאט רוברט דול, שהדביק כמעט את היתרון ההתחלתי של בוש. המועמדים הרפובליקאים האחרים: כגון קמפ, לאקסאלט ואחרים, חסרים סיכויים ממשיים.

התמונה אצל הדמוקרטים אינה ברורה יותר. חרף פרשיות „אירנגייט" ו„הקונטראס" שפועלות לטובתם, לא נבחר בעשרים השנים האחרונות אלא נשיא דמוקרטי אחד, ג'ימי קארטר, שנכשל במירוץ השני לנשיאות. קרוב לוודאי שהרפובליקאים בהנהגת בוש או דול יצביעו כמה מדגלי „הימין החדש" החילוני והדתי, שבלטו במסעיו של רייגן. הבעיה של הדמוקרטים היא למצוא מועמד „צנטריסטי", קצת משמאל לרפובליקאים, אך לא ליברל מובהק, שידחוף את המצביעים השמרנים חזרה לשורות הרפובליקאים. מספר העניים ומעוטי־היכולת גדל בשנות כהונתו של רייגן – מדיניות המיסוי והתקציב פעלה לטובת בעלי ההכנסות הגבוהות – הם לא יכריעו את גורל הבחירות הקרובות. בשיחה אחת או שתיים שמעתי על רשימה „אידיאלית" בראשותו של מושל ניו־יורק מריו קואומו והסנאטור סם נאן מג'ורג'יה כסגנו. מישהו אחר מעדיף את הסנאטור בדלי מניו־ג'רסי. אך לפי שעה לא הציגו אלה את מועמדותם.

בבחירות 1984 לנשיאות הצביעו יותר משני שלישים של יהודי ארה"ב בעד וולטר מונדייל. בבחירות לקונגרס ב־1986 היה אחוז היהודים בעד הדמוקרטים גבוה עוד יותר. המסורת הדמוקרטית הליברלית חזקה עדיין אצל הבוחרים היהודים על אף השינוי שחל במעמדם הכלכלי והסוציאלי מאז ימי ה„ניודיל" של פרנקלין דלאנו רוזוולט; וקרוב לוודאי שתופעה זו תחזור גם בבחירות בשנה הבאה. עם זאת יש בקרב הקהילה היהודית המאורגנת וכמובן גם אצל „עמך" הערכה רבה למדיניות הפרו־ישראלית של ממשל רייגן, שבה הצטיין יותר מכל ממשל אחר. אין תימה שלממסד היהודי וליהודים רבים אחרים לא קל לקבל את ביקורת „העבודה" וכל המחנה השמאלי בארץ על רייגן שלא נחלץ לחידוש תהליך השלום ואינו מפעיל לחץ על שני הצדדים כדוגמת קארטר, שאינו אהוד על מרבית היהודים.

תוצאות משאל רופר מפברואר שנה זו הורו כי לא נגרם במעט נזק לישראל וליהודים בעקבות „אירנגייט", מעשה הריגול של פולארד ושערוריית וול סטריט של איוואן בוסקי ואחרים. תוצאות המשאל הצביעו גם על כך שהרפובליקאים מגלים כיום יחס חיובי יותר כלפי ישראל ויהודי ארה"ב מהדמוקרטים. הדבר נובע, כנראה, בעליית משקלם של השחורים, הפורטוריקאים ומיעוטים מקופחים אחרים בקרב המפלגה הדמוקרטית. לטווח ארוך יותר מודאגים ראשי הארגונים היהודיים מן השינויים במפה הדמוגרפית של ארה"ב הצפויים בעשור הבא או בעוד כמה עשורים בעקבות השינוי שבזרמי ההגירה, והעליה הצפויה במרכיבים האסיאתיים וההיספאניים.

מאז התפוצצה פרשת פולארד גברה הנכונות היהודית למתוח ביקורת על מדיניות ישראל ועל צעדים שנוקטת ממשלתה. גם אלה שאינם מזוהים עצמם עם המחנה היוני רגישים היום יותר מבעבר לתופעות הכרוכות בכיבוש הישראלי הממושך

קרוב לוודאי כי במשאל בקרב הציבור היהודי־אמריקאי היה שמעון פרס גובר על יצחק שמיר ללא קושי רב. המדובר לא רק במחנה היוני המובהק, אלא גם ביהודים אמריקאים רבים הפוסחים על שתי הסעיפים לגבי ממדי הוויתורים הטריטוריאליים שיידרשו מישראל. גם כאלה שאינם מזוהים עצמם עם המחנה היוני רגישים כיום יותר מבעבר לתופעות השליליות הכרוכות בכיבוש הישראלי המתמשך. הדיווחים באמצעי־התקשורת האמריקאים תרמו, בלי ספק, את תרומתם להלך רוח זה. מאז פרשת פולארד אף גברה הנכונות אצל יהודים למתוח ביקורת על מדיניות ישראל ועל צעדים שנוקטת ממשלתה. (במאמר מוסגר ייאמר כי העובדה שאותה פרשה אומללה לא גרמה נזק למעמדה של ישראל בדעת־הקהל הרחבה בארה"ב ואף לא הגבירה תגובות אנטישמיות מעוררת פליאה והתפעלות. צריך לציין כי מדובר בתגובת הציבור; לא הפנטגון או זרועות המודיעין). גם בעניין יהודי ברית־המועצות אין נכונות לקבל את התכתיב הישראלי־ציוני בדבר טיסות ישירות לישראל וביטול מעמד הפליטים ליהודי ברה"מ. קהילות שונות מתכוננות לקראת קליטה מוגברת של מהגרים יהודים מרוסיה כאשר יגברו ממדי היציאה משם.

על אף התמיכה המובהקת בשמעון פרס לא זכה עד כה רעיון ועידת השלום הבין־לאומית להצלחה רבה אצל יהודי ארה"ב. הוועד היהודי־אמריקאי, ששמעון פרס נכח בוועידתו השנתית בניו־יורק, קרא להתנות את הוועידה בערובות מספיקות כדי למנוע נסיון להכתיב פתרון לישראל. תמיכה בקיום הוועידה בתנאים דומים הביע עוד לפני כן ארטר ברונפמן, נשיא הקונגרס היהודי העולמי. הארגונים האחרים נמנעו מקבלת החלטות או מפרסום הצהרות בעניין זה. מסמך רקע של הקונגרס היהודי־אמריקאי, שהוא בעל צביון יוני־ליברלי, מצביע על החיוב וגם על השלילה שברעיון הוועידה ומדגיש שאפשר לחייב מדיניות שלום יונית גם בלי לקבל את יוזמת הוועידה דווקא. רעיונות של ח"כים מסויימים, שסברו כי אפשר לקדם את תהליך השלום בעזרת השדולה הפרו־ערבית בארה"ב, אינם נחשבים לריאליים.

תמיכה מפורשת במאמצים של שמעון פרס לקדם את תהליך השלום בעזרת ועידה בין־לאומית מביע כתב־העת היהודי „תיקון", „האנטי־קומנטרי", של הליברלים השמאליים והרדיקלים. אלא שלדעת „תיקון" מוטב לקבל את תביעת הפלשתינאים להגדרה עצמית ולמדינה משלהם תוך פירוז וניטראליזציה של המדינה הפלשתינאית בגדה, דוגמת הסכם ארבע המעצמות לגבי אוסטריה ב־1955. „תיקון" הפך באחרונה לדו־ירחון והצליח למשוך ולהוסיף לרשימת מועצת המערכת והמשתתפים אנשים שונים מקרב המחנה הליברלי הרחב, שהצטרפו ליוזמיו הרדיקליים, בוגרי „השמאל החדש". את ישראל מייצגים במערכת „תיקון" עדי אופיר, הרב דוד הרטמן, ד"ר אביעזר רביצקי, פרופ' גרשון שקד, אורי סימון, א.ב. יהושע ועדית זרטל.

דעות כגון אלה המובעות ב„תיקון" הן דעות של מיעוט בקרב יהודי אמריקה, ובעיקר בקרב היהדות המאורגנת. גם „קומנטרי" הניאו־שמרני מצידו מייצג מיעוט בלבד. אך כנגד מגוון הדעות הרחב לגבי הפתרונות הפוליטיים אפשר למצוא בממסד היהודי וגם בכתבי העת (הלא־יהודיים, כמובן) תמימות דעים לגבי הנזק שעלול להיגרם ליחסי־הגומלין בין התפוצה הגדולה הזו לישראל על־ידי כפיית שינוי בחוק ההמרה בלחץ המפלגות הדתיות בארץ. רבים חוששים מעיסקה כזאת בין הליכוד לבין הדתיים אחרי הבחירות לכנסת הבאה, אך יש גם המפקפקים במהימנות „העבודה" בהקשר לשאלה זו. מכל מקום, מדיניות כלל־יהודית וציונית לקראת סוף המאה צריכה להביא את „העבודה" מכל כניעה לתביעות הסיעות הדתיות כמחיר לקואליציה ממשלתית עתידה.

هكذا من الأصل

נשים בישראל (ו')/אבירמה גולן

מיכל חפר: ביני ובין אלוהים – אדם

(המשך משבוע שעבר)

איך אפשר להסביר את כפל החיים ואת הסיחרור התמידי במעגלים שמיכל חפר חיה בתוכו כל הזמן. איתמר יעודקסט קורא לזה דו־שורש, מין הוויה כפולה שנוסעת אותך באדמה ובארץ מבלי לעקור את החוטים – החוטים הכי חזקים בעולם – הקושרים אותך אל האש הבוערת על האדמה ואל המתים. אנשים כמו מיכל חיים תמיד בקרבה אינטימית למוות, לא מפני שבחרו בכך, אלא מפני שפעמים רבות מדי כמעט כבר נגע בהם באצבעו הארוכה, ומשום מה חדל. וכמו כל כפילות אחרת בחייה המהירים, החזקים, החריפים עד סחרחורת של מיכל, גם המוות, הבוגר וקרוב כל־כך, חייב לסבול את העובדה שהוא חי בקרבה בכפיפה אחת עם אנרגיה אדירה ואהבת חיים הנובעת מתוכה ללא הרף, אפילו בימים האפורים ביותר, כמעיין שאין לו סוף.

מישהו צעק
את מותו
בקול....
....מישהו צעק,
מכה את הקר,
מפזר דעתי
ואולי זו אני
באזני עצמי
בהיותי כרחוק
צעקתי
את מותי
הכובה.

(דבר והיפוכו. תמיד. גם האמנות שלה. עם הפיסול, למשל, התחילה במלחמת יום הכיפורים.)

הבן שלי היה מגויס, ולא הייתי מסוגלת לישון בלילות, אז התחלתי לעשות את התכשיטים האלה משאריות פלסטיק, מגביעי לבן וכפיות פלסטיק וכל מיני דברים כאלה. את רואה, זה נראה ממש כמו קרמיקה, והצבעים שלהם משתנים בחום ומקבלים גוון עמוק יותר.

פתאום איבדתי את הבטחון שאלוהים הזה שאני מתפללת אליו הוא האלוהים הנכון: אולי זאת טעות שהיהודים שלי כל הזמן התפללו לאלוהי היהודים, מפני שבסופו של דבר השמידו אותם

אז עשיתי לי את כל המחרוזות האלה, בנוסף לתכשיטים מכל החמרים האחרים שהייתי עושה אז. ובבוקר הייתי יוצאת לצרכניה, למשל, כולי עדויה מחרוזות חדשות, ואנשים אמרו תראו את מיכל איך היא מתקשטת לה במלחמה. בטח חשבו שהשתגעתי, לא ידעו שאני פשוט לא יכולה לישון. הלא אמרתי לך, כל דבר מן הסוג הזה מחזיר אותי לשם, גם אני לא אני, לא חיה ממש, רק מסתובבת סהרורית. וקודחת חסרת־מנוחה.

אבל את ודאי רוצה שאספר הכל לפי הסדר. לא? לא איכפת לך? איך מכל הבלבול הזה תוכלי להבין משהו? אבל את יודעת, בסופו של דבר יש איזה סדר פנימי שמכתיב לי את המעגלים של הסיפור. השמות, למשל.

מרגע שעזבתי את הגטו כבר לא קראו לי הינדל'ה אלא קריסטינה. קרישה. והייתי בת האח של שומר הקונסרבטוריון, שבאה מהכפר. כשהיינו נוסעים אל הכפר, הייתי נעשית פתאום בת האח מן העיר. יומיים אחרי שברחתי מהגטו פרץ המרד. אני זוכרת איך נסעו שם וצפרו המון אמבולנסים עם גרמנים פצועים, ואני הסתובבתי ושמעתי פולנים אומרים שבכלל זאת עשו קצת יותר מדי ליהודונים. הגזימו, מספיק היה לפנות אותם לאיזה אי. כמו עכבר מורעל התרוצצתי שם. כל השמים היו רחוצים בדם, ואני, קריסטינה קובוס, עומדת בחוץ ומביטה. ואחר־כך לא היה יותר גטו ולא נשאר שום דבר חוץ מאיזה ברזל בניין כזה אחד שבלט בחורבות. נשארתי אצל שומר הקונסרבטוריון קרוב לשנה, וכל הזמן שאלתי את עצמי מדוע הם לקחו אותי, מלבד עניין הכסף, שאבא שילם להם, והם הלוא היו עניים כל־כך. כשהגטו בער, הוצאתי את חמש־מאות הזהובים שתפרתי עלי ונתתי להם, אבל זה לא עזר הרבה. ואני חשבתי קודם שאולי הם רצו אותי בגלל הבן שלהם, שנלקח, אבל הכסף נגמר והם פחדו ורצו להיפטר ממני, אז זכרתי כתובות של אנשים, שהיו קונים בחנות שלנו, והאיש הלך אליהם לקחת כסף שהיו חייבים לנו והם צחקו ואמרו שהם בכלל לא מכירים יהודי כזה. ואז זכרתי קונה אחת שלנו, והאיש הלך אליה, והיא לקחה אותי. עדיין הייתי כזאת ילדה בלונדינית עם מבטא פולני. הייתי קריסטינה קובוס. וכשפרץ המרד הפולני ברחנו לבית מנזר. אני צריכה להסביר לך משהו בעניין השם: זה לא רק השם שהתחלף, משהו בי התחיל לחיות חיים כפולים, ואחר־כך התבלבל. בתוכי עדיין הייתי הינדל'ה, ורק כלפי חוץ התפללתי לאלוהים אחרים, עם מחרוזות התפילה הקמיע. הלוא אבא שלי רשם לי את „מודה אני", ויותר משידעתי שאני יהודייה ידעתי כל הזמן שאני מוכרחה להגיע לארץ־ישראל, ושלא נשארו יותר יהודים ולכן יש לי תפקיד, אבל אחר־כך, כשהגרמנים פינו את בית המנזר והובילו אותנו ליד הציטדלה ונסע אחרינו טנק, וכל הנזירות והכומר, שהאמנתי שהם בלתי פגיעים, עמדו גם הם להיעלם, פתאום איבדתי את הביטחון שאלוהים הזה שאני מתפללת אליו הוא האלוהים הנכון: אולי זאת טעות שההורים שלי כל הזמן התפללו לאלוהי היהודים, מפני שבסופו של דבר השמידו אותנו. והנה עכשיו הם עומדים להשמיד אותי. אז אמרתי לעצמי מין לחש כזה, שאם אנחנו ניצל עכשיו, סימן שזה ישו שהציל אותנו. את מבינה, נתתי לו הזדמנות להציל אותי, וכך לזכות באמונה שלי. אני נשארתי עם הנזירות כי האשה ההיא, דודה סטפאנה, אמרה לי שבכך הגרמנים לא יפגעו, והגרמנים לקחו אותנו לגן שהיה רמוס כולו.

היה שם מרחק
ערוגה בינינו
בגן בלי פרחים לו.
אנשים עם עיניים זרות,
נזירות בשביסים לבנים
של מעמד אחר...

הייתי נורא רעבה, וראיתי משהו שנראה כמו ערוגה, וחפרתי שם באצבעות ומצאתי גזר, קטן וחיוור, ולאט־לאט אכלתי, והקשבתי שהנה הם הביאו גם לנזירות, אז ביקשתי בקיקות מהנזירה וחפנתי בידיים, וכל הזמן הבטתי לידיים ולא ראיתי מיד מה שקרה, אבל כשהגעתי אליהן פתאום ראיתי שהן שוכבות. היו להן גלימות שחורות, והכובעים הלבנים האלה, כמו כנפיים ענקיות, ואני חשבתי שהן נראות כמו ציפורים גדולות שנפלו מהשמיים, כמו איזה עורבים, ציפורים גדולות ושחורות, ואני עמדתי לי שם, הינדל'ה קריסטינה מריה, ולא ידעתי איך צריך להתפלל, מפני שפתאום אלה שיש לי איתן כאילו חוזה מאלוהים שישמרו עלי, גם הן מתו. עמדתי שם והייתי מוכרחה להתפלל ולא ידעתי איך. אחר־כך, כשברדורדי כבר לקח אותי, היה לי איתי מדליון של מריה הקדושה, וספר קטן של תפילות, והייתי מצטלבת, וחוזרת מאד כעסה, אבל היום בתוך מין בלבול כזה ולא ידעתי לאיזה אלוהים אני פונה, רק דבר אחד נשאר לי ברור מכל זה: צריך להגיע לארץ־ישראל.

ואני התעקשתי על ארץ ישראל, ולכן העליה שלי היא באמת עליה מתוך בחירה, מפני שרודי נסע לדרום אפריקה והיה שם רב, ויכולתי לנסוע איתו, למשל, והיה די הגיוני שהגברת של הרב מיכלסון תיסע למקום שבו היא תוכל לחיות כמו קודם, ולארדוויקא לבדה, ולארץ־ישראל. אבל התעקשתי, ושלחו אותי לבית יתומים, ומשם נסענו לחוזה בצרפת שהיו בה שליחים מא"י, ולמדנו עברית וחשבון וחיכינו לעליה במעט שנה.

בשנים האחרונות נסדק הבטחון שלי. תמיד ראיתי את התמונה המלאה, הגדולה, את החלום. אני רוצה ארץ ישראל ענקית, ואני חולמת ומקווה לעליה גדולה, אפילו טוטאלית. אבל עם כל התקווה אני יודעת שהשאלה היום היא שאלה של שלום ואם הישיבה שלנו בשטחים עלולה למנוע את השלום, אני מוכנה לוותר עליהם

מיכל חפר. ואני רק חשבתי הוא חי, הוא חי, ואמא שלי היתה איתי, והוא חי

את הסידור ביני לבין אלוהים עזבתי אז. כמו סקרלט אוהרה, חשבתי לעצמי – אני אחליט מחר, ולא בדיוק לעצמי שום דבר בנוגע אליו, אבל היתה לי השגחה עליונה עם כל־בר על האוכל, ועל הנרות ביום שישי, אבל הייתי מאוד קצרת־רוח. רציתי להגיע לא"י, ומהר. התחננתי בפני ברדורדי שיעשה משהו כדי שאוכל לעלות כבר, עוד לפני הקבוצה שלי, והוא לקח אותי למרסיי, נתן לי ניירות מזוייפים, וצרף אותי לאיזה משפחה, ושוב קיבלתי שם חדש. חזרתי להיות הינדה, אבל בשם משפחה אחר, גורביץ, והייתי נערה בת שלוש־עשרה שיש מאחוריה חיים שלמים. עלינו על אוניה יוונית, בתור תיירים, בחודש נובמבר, והיתה סערה נוראה. כל הנוסעים לא חדלו להקיא, ורק אני נהניתי מכל רגע. כאילו עטפו אותי ופינקו אותי בתוך ערסל, והאוניה התנדנדה לה ככה על הגלים, עד שהגענו לנמל חיפה. ואז, בנמל, עלו אנשי „ההגנה" על האוניה ושאלו מי אנחנו, ואם יש לנו קרובים בא"י. ואני פחדתי להגיד. הייתי בטוחה שזה תכסיס של הבריטים. לי יש כל הזמן מחושים כאלה, שעוזרים לי להישרד. פחדתי, והתעקשתי, והיו שם כל מיני אנשים שניסו לשכנע אותי, ואמרו – תגלי, תגלי איך קוראים לך, ובפחד גדול עליתי על הסיפון ואמרתי את שמי האמיתי, ושיש לי ברדורד בפתח־תקוה ואני רוצה לנסוע אליו. ואז ירדתי מהאוניה.

ארץ־ישראל היתה בשבילי החלום הכי יפה והכי צבעוני. היא היתה צרורה כולה בתוך שקיק החול שאבא הביא איתו מהנסיעה ההיא, ובריח התפוז, ובצלילי החליל, אבל אני ידעתי לרצוף והכל היה כל־כך אפור, ושום דבר לא התאים לאוטופיה שלי. הכל היה זר ומוזר וחדש, ולא חדלתי להביט סביב בפליאה, וכל האור החזק הזה. לקחו אותי לבית מלון בחיפה, ופתאום, לפנות בוקר, התעוררתי בבהלה. היה מין קול כזה חורק, עבה, נורא הזכיר לי את יציאת פגזי התותחים שמן העבר השני של הווירסלה, שקראנו להם „הארגן" כי זה נשמע כמו הזות ארגן גדול וכבד. ואני נבהלתי כל־כך, וכולם אמרו לי אל תדאגי, זה שום דבר, רק חמור, חמור! ונתנו לי כסף ונשאר לי עודף ולא ידעתי כמה זה בכלל, והלכתי לאנשים ושאלתי – כמה זה, כמה זה, פתאום הכל היה אפר והיה זר ומביך ובלהיב ומגיני, מפני שכל הזמן הבריטים נסעו שם על אופנועים, וכולם אמרו לי שהם עוזבים את ארץ־ישראל, אז הייתי פשוט משוכנעת שהם עוזבים עכשיו בדיוק לכבודי. חגיגי והיסטורי, מפני שסוף־סוף עשיתי את הדבר היחיד והחשוב שלשמו חייתי עד היום. הגעתי לארץ־ישראל. אבל לאן ללכת מכאן, לא היה לי ברור. נסעתי לפתח־תקוה, לברדורדי, ולא כתבתי לו ולא הודעתי שאני באה, כל־כך הייתי זהירה, אבל הוא באמת היה שם, והוא ומשפחתו קיבלו אותי יפה והציעו לי להישאר איתם, אבל אני לא רציתי לחיות בתוך משפחה. לא הרגשתי נוח לחיות בתוך משפחה של מישהו אחר, והעדפתי ללכת למוסד, להיות עם ילדים. גם ילדים כמוני, שאין להם משפחה. שהם היחידים שנשארו ממשפחה גדולה. ומכאן מתחיל פרק חדש לגמרי בחיים שלי, אבל יש קשר בין כל הפרקים, והקשר, כבר אמרתי לך, הוא האדמה. משקיק החול שאבא הביא דרך לימודי החקלאות ועד לאדמה של כפר ויתקין. עוף החול, כבר אמרתי לך, שבתוך בביצה, ואני רציתי לחיות מחדש ולגדל מאוד, ורציתי הרבה ילדים, אבל זה היה קשה מאוד, אבל נחזור אחר־כך לעניין הילדים – אף שגם לילדים יש קשר ישיר לעניין האדמה והמסות והמעגלים הנסגרים – מפני שאת ודאי רוצה שאלך לפי הסדר ואמרת לי שאת סקרנית מאוד לדעת איך היה במוסד.

אני אומרת: שזה פרק אחר בחיי וזה באמת פרק בפני עצמו, לפחות מנקודת התחלה, מפני שבתקופה ההיא היתה מחיקה טוטאלית של העבר: על השואה לא דיברו אף מלה. ידעו שיש אנשים שבאו מ„שם" אבל לא שאלו אותם שאלות ולא רצו לדעת. היה נתק מוחלט, ושפכו את התינוק עם המים, כאילו העולם, כל העולם העצום הזה שהיה קודם, לא היה ולא נברא, וקיימת רק ארץ־ישראל עם החברה החדשה, כביכול תרשה להלוסין, שנבנית בה. חשבתי שהאנשים פשוט מגוכחים ולא מבינים, והרגשתי צורך להיות בין ילדים כמוני, לכן שמחתי מאד כשהוחלט לקבל אותי לעליית הנוער, ורשמו אותי למשק הפועלות בפתח־תקוה – מה שנקרא אחר־כך ביה"ס לשתלנות ולגננות. הכל זכור לי בגעגועים – היה כל־כך יפה, מעובר, ירוק, קריר ומוצל. תל־אביב נראתה לי אז כמו כלה – לבנה כולה – אבל היתה מוצפת אור בהיר וחזק, מסנוור, ובפתח־תקוה היה ירוק. הכי אהבתי את הפרדס, את כתמי הכתום בתוך הירוק, ואת הניחוח. שם היה לי נעים וטוב, סוף־סוף יכולתי ללכת שם בנחת כמו ילדה. הייתי בת ארבע־עשרה וכבר שנים חייתי לבד. ושם התחיל אצלי הצורך החזק, הרתוף הזה, להספיק. עד אז לא למדתי בצורה מסודרת, ועכשיו התעורר בי כל הצמא, והייתי מוכרחה ללמוד ממש במחתרת, להספיק את כל מה שהפסדתי, כי במוסד הערך העליון היה עבודה, לא לימודים, ותפסו אותי לומדת בפרדס, תארי לך, וקיבלתי עונש, ובכלל הייתי סרבנית, והיו לי מאבקים, בעיקר עם המנהלת. פעם מפני שלא הייתי מוכנה לרדת לשוחות כשהיו הפצצות, ופעם מפני שתפסה אותי לומדת – מפני שהחלטתי לעלות כיתה ולהתקדם וקבעתי עם המורים שאבוא להיבחן, ופעם בגלל חברה שלי, שגם היא באה מפולניה אבל היתה לה אמא. למה לא ירדתי לשוחות? מפני שהמלחמה הזאת לא נראתה לי רצינית, כי אני לא הייתי במציאות, אני חייתי בארץ־ישראל שאליה נסעתי, שהיא ממילא ולעולם תהיה שלי, אז כל מלחמה עליה מוכרחה להיות זמנית וטיפשית. המלה מלחמה לגבי היתה השמדה, משהו טוטאלי, ולכן, כשהיתה אזעקה, לקחתי דלי והתחלתי לנקות את החדר, ובעונשתי אמרו לי לנקות את חדר המנהלת. אחר־כך היה העניין עם החברה שלי שכאבה לה הבטן, ואמא שלה היתה שם נלקחה מים חמים מן המיחם כדי למלא לה בקבוק חם, וכעסו עליה, אז אני לא הייתי מסוגלת להבליג וצעקתי על המנהלת – את כועסת עליה כי לך אין ילדים, ואת לא מבינה, היא אמא, ולילדה שלה כואבת הבטן. היום זה נראה לי איום, הדיבורים האלה, אבל אז זה היה לי מאוד חשוב, ובשבילי אמא – זה היה משהו כל־כך נעלה. אבל למרות כל ההתנגשויות האלה היה לי שם טוב מאוד, וספגתי המון, בעיקר את העבודה כערך עיקרי, והיו לנו חיי חברה מאוד מגובשים – הוצאנו עיתון, ולמדנו יחד, וגרנו יחד, והיינו קרובים זה אל זה, ואני שם לא הייתי מנותקת, לא הייתי בודדה, זאת היתה המשפחה שלי, ואז, אחרי שנתיים, היינו צריכים להגדיר לעצמנו איזו הגדרה עצמית, מי הולך לקיבוץ ומי למושב שיתופי, ורק אני, העקשנית, אמרתי שאני רוצה להמשיך ללמוד. היה מין זרם כזה עלי – זאת שלא מגשימה. מחר, היום אני כמעט יחידה מכל החברים של אז שנשארה בהתיישבות. ואז הלכתי ל„בעורים", ליד כפר ויתקין, ושוב מקום חדש, מחר כל־כך, אחרי הירוק הרענן של פתח־תקוה כאן הכל היה שחור כל־כך, ואפור, וצריפי המגורים נראו כמו ביתנים במחנה צבאי, והמים היו כל־כך לא טעימים, ושאלו אותי אם אני רוצה ללמוד חקלאות או, למשל, תפירה, ואמרתי, לא, לא, לא, אני חקלאית, ונשארתי שם עוד אחרי שעליית הנוער הודיעה שאין כסף להחזיק אותי, כי הייתי בת שבע־עשרה, כי טיפלתי בקטנים וכך מימנתי את הלימודים. גם שם היה לי טוב, אם כי את משק הפועלות ראיתי כבית של ממש, וכאן היתה רק מסגרת, עם קבלות השבת והמוזיקה והמקהלה. אולי כבר הייתי מבוגרת קצת, והפריעה לי מאוד העובדה שאין לי בית משלי. מחר איך אני יכולה לקרוא למוסד בית, אבל בשבילנו זה באמת היה בית. אני רואה במוסדות האלה קרקע אמיתית ופוריה שיצרה משפחות, איך אפשר להגדיר, אולי משפחות תורמות, משפחות עם מעורבות. המוסדות שלי נתנו לי הרבה מאוד. (כאן משה נכנס לשיחה ומספר איך היה מסתובב שם ב„בעורים", על אופנוע, עם החבר'ה שחזרו מהמלחמה. אמרו שיש שם בנות. משה היה עדיין מצולק ומסומן בפצעי הקרבות בנגב, והיתה מי שאמרה למיכל – עכשיו כבר לא תהיה שוב לא הינדה ולא מריה קריסטינה אלא מיכל – שהיא ראויה לחתן יותר יפה. מיכל ראתה את העיניים של משה ויותר איתו הגיעה סוף־סוף אל האדמה שלה. בשירים שלה התחילה לכתוב רק אחרי משפט אייכמן, היא רואה את עצמה כמו אמא אדמה, כמו חווה, כמו חלק ממיתוס, כי באדמה היא רואה את חזות הכל – הרחם הענקית, הצמיחה והפריחה, והמגע התם עם המציאות, השורשים, וגם מקום לשכון בו עם בוא המוות. וכשילדה את בניה, בייסורים רבים, אמרה שהיא קנתה איש את אדוני.)

ביני ובין האלוהים
אדם
וכוסר התפוח.
האדם
פורש על מיתרים
לקשור ידי
ומניפת קוצים
לי שוי.
ביני ובין האלוהים
אדם
עם ברשם התפוח
בתנות עור
ואלף ואחד כתרים
של נרקיסים
וקין קניתי –
קניתי איש את יהוה,
תופש כינור ועוגב,
חורש־ברזל, נחשת.

תראי להבל לא היה קיום ממש. הוא היה הבל פה, הוא נרצח, והוא איננו, אלוהים לא נתן לו להישרד. אבל קין נשאר. קין הוא הבנים שלי: גם תופש עוגב וגם רוצח. שם, כשלא נלחמו, הם היו כמו הבל. התפללנו, אבל זה לא עזר. קין הוא הקניין, והוא היוצר את הנצח, מפני שאלוהים נתן לו אות, לא אות קלון, אלא אות שישמור עליו מכל רע.

אני תכננתי תמיד משפחה ענקית, עם המון ילדים, אבל זה לא יצא. בהריון הראשון גילו אצלי מום בלב ואמרו שאסור לי ללדת. אבל לא הסכמתי. לא היתה כאן שום שאלה. היה לי ברור שאני צריכה ללדת. ונולד דוד שלי, עם עיניים של דוד המלך, העיניים של משה. ובהריון השני היו לי בעיות עם הלב, והרדימו אותי וכשהתעוררתי אמרו שהילד חולה מאוד. הוא מת. אחר־כך שוב הייתי בהריון, למרות האזהרות, וזה היה במלחמת קדש: אחיו של משה נהרג ולי לא הרשו ללכת לבית הקברות, אבל אני הרגשתי מחוייבות והלכתי, ובדרך הביתה התחיל שקירדים עצום, ואני סרבתי לזה. אני אמרתי שאני לא יכולה לחיות עם ילד אחד בלבד, כי עם כל רשרוש עגלה בכביש פחדתי שאם יקרה לו משהו, לא יהיו לי יותר ילדים, ואיך אני אמשיך את השושלת. אז נכנסתי למיטה ואמרתי – אני לא אזוז מכאן. רצו לקחת אותי לבית החולים, והתעקשתי: אם אני אפיל, אני אפיל במיטה הזאת. בבית. וככה שכבתי עשרה ימים וכולם חשבו שיצאתי מדעתי, ולאט־לאט הדימום נרגע ונרגע וההריון המשיך. והגיע ערב ראש השנה והתחילו לי צירי לידה, ואני לא הוצאתי אנחה מהפה, כל־כך הייתי מרוכזת בילד הזה שהוא לא ימות לי, ואפיתי עוגה ואמרתי שנה טובה, והבן הגדול הלך לבית הכנסת, והשכנה אמרה לי – לא אומרים שנה טובה לפני שחוזרים מבית הכנסת, ואני חושבת שכבר במעט ילדתי, כי כשהביאו אותי לבית החולים כבר לא הייתי מסוגלת לעלות למיטה, אבל האחות לא הבינה כי לא נאנחתי ולא בכיתי, ופתאום תפסתי בידיים מיטת ברזל, בכל הכוח, ככה, והתחלתי ללדת אותו, והרגשתי שהוא נעצר בכתפיים, ונבהלתי, וזכרתי שמשה אמר לי פעם שכשעגל נתפס בצלעות הוא יכול להחנק, ואני לחצתי ולחצתי בכל הכוח, והוא יצא כזה גדול, בבואת השתחררות – כל־כך גדול! והיה לו שיער שחור ארוך, כמו פלא, ואני רק חשבתי הוא חי, הוא חי, ואמא שלי היתה איתי, והוא חי.

(עכשיו רק נשאלת השאלה איך מיכל מסוגלת בכלל לחיות בין מלחמה למלחמה, כשבניה מתגייסים ונלחמים וחייהם תלויים להם מנגד. התשובה היחידה של מיכל היא הכורח, האין בריחה, הדרך המיתית של הקרבן לעולה.)

לך לך
עם דשקית האפור
בבוהנים
דרך הבאו והלכמו
אל אחד הלבונו
הלוהבן הזבוי
כאן דרך ארץ –
המוריה.
האור מנמיך
בפניהם,
העייפות חפה –
בקמרים גבבל
השמונים
עם מקנת האפור
שם לעולה
על בהיום דמשק־בירות
מוריה.

ובשנים האחרונות נסדק הבטחון שלי. תראי, אני תמיד ראיתי את התמונה המלאה, הגדולה, את החלום. אני רוצה ארץ־ישראל ענקית, ואני חולמת ומקווה לעליה גדולה, אפילו טוטאלית. מוכרחים, אחרת איך נצליח להיות חזקים. וכמובן, אילו באמת יכולנו להביא המון עולים, את כל היהודים, הייתי רוצה גם את הגדה, את הכל, מפני שאז הערבים שם באמת היו מיעוט, ומפני שאפשר להיות חלוצים בארץ־ישראל כולה, אבל לא על חשבון עם אחר. בשום אופן לא ע"י שיעבוד של עם אחר. לא. לא. את מודיכת, מפני שאת מרבות כאילו את משלימה עם העובדה שאנחנו כאן שלושה או ארבעה מיליונים. אני לא. אבל גם עם כל התקווה, אני יודעת שהשאלה היום היא שאלה של השלום. אנחנו יושבים היום בשטחים מכורח המציאות, אבל אם הישיבה שלנו שם עלולה למנוע את השלום, אני מוכנה לוותר עליהם. אולי מיד אחרי מלחמת ששת הימים היה צורך לעשות מעשים דרסטיים, אבל הדבר לא נעשה, ואז התחלנו לנהוג כמו והיא שקצצה את הזנב של הכלב, כל פעם קצת, ועכשיו יש מציאות קשה, אבל אם צריך להחזיר, אז נחזיר, למרות כל הכאב, אם שנצליח לנער את היהדות. אני לא יודעת איך. הבירוקרטיה בכל המשרדים שמטפלים בעליה תוגנת, החיים כאן באמת לא קלים, והעולים נקלטים בקושי רב, תראי את המלחמה בין חילוניים לדתיים – המון אנשים נרתעים ממנה יותר מכל דבר אחר.

ועכשיו מדאיג אותי מאוד המצב. אני רואה סדקים ומרגישה את הסדקים האלה אפילו בי, בעיקר בגלל המצב הכלכלי, שפגע כל־כך בחקלאות. יש היום פשיטת־רגל של ההתיישבות העובדת והיוצרת. בכל הערך הזה, של עבודת האדמה, נוצרים סדקים של חוסר וודאות, ואני־שהוא אני פתוחה שכבקום עלייה ויצירה ובטחון תהיה שוב מלחמה. מתגנב בי פחד, מפני שהמחוייבות הזאת מכבדת לי. את מבינה שאני הצוייה בצורה איומה אני לא יכולה לעשות לי חיים קלים ולומר שהבנים שלי לא יילחמו, מפני שברגע שתהיה המצוה של השלום, ותפרוץ מלחמה, אני אראה בה כורח, אבל הבנים שלי יילחמו ואני איקרע לגזרים. צריך לעשות כל מה שאפשר למען השלום. וזה תהליך איטי, לא רבולוציה. גם כשעשינו שלום עם מצרים היו אנשים שאמרו שהוא לא יחזיק מעמד, והנה, עובדה, ואני לא מתרגשת מזה שאנחנו עוד לא ביחסים חמים. צריך לתת זמן. (ויש לה עוד הרבה מאוד דברים לומר לי, דברים שהיא בטוחה שהם לא חשובים לא משום שהיא מחשיבה את עצמה אלא משום שיש לה תפקיד, ואני רוצה עוד לשמוע ולשמוע, אבל כבר מאוחר, ומיכל לעולם לא תספיק כל מה שהיא רוצה לברוא ולחולל ביחידות הזמן המוגבלת תמיד שהיא מצליחה, בכל־זאת, למתוח אותה עד סופה. לא רציתי לראות בה סמל אבל היא נושאת יותר מדי סימנים של סמל בתוך ההיסטוריה שלה והקיום שלה והלמותיה והכוח, ועכשיו היא נותנת ונותנת ומבקשת כל־כך מעט: לחיות על האדמה הזאת. וכמו שהיא אומרת בעצמה, הכל נעשה היום לפרדוקס של כסף וכיעור, הורס את החלום והתקוה, הרעת, ההדים, הנוסע. האם זה כל־כך הרבה. ולפי כל הסימנים, אם יכבה החלום הזה, אבל האנשים האלה, תהיה על כולנו חשיכה גדולה.)

דוד לוי והשטחים, מעקב / אוריאל בן־עמי

שיעור בחשבון

לא עצוב להיווכח שההסכם הקואליציוני של ממשלת האחרות אינו מתממש במלואו. למשל, ההתיישבות המוסכמת בשטחים לא בוצעה, מה שלא מפריע לנאומיו של דוד לוי

עובד יפה, דוד לוי. בעיקר על הזכרון הקצר. תפאורתו העמידה, בצלמת היכב וללא ליאות, גם בחנוכה שברותות. פעם בסופרמרקט באפרת שבגוש־עציון, פעם בעיר החדשה הנבנית בית"ר, פעם בחנוכת כפרה על־שם אבו סיכי לוי ז"ל בעבטאל ועוד ועוד ועוד.

סמוך לוועידת תנועת החרות האחרונה הוגברה הבנייה ביהודה ושומרון באופן ניכר. במשך חודש ימים קודם לכן הספיק לוי לחנוך שתי ערים (בית"ר וכוכבים), שכונות־קבע חדשות בנחליאל (באיזור בניכיון), באלון־מורה ובשקד (בצפון השומרון) וכן בישוב ארם, מצפון לירושלים לאחר מירפוד הופעתו של מתי דרובלס כאורח הכבוד האמיתי.

בעצם, זו לא חכמה גדולה לרדת על דוד לוי. זה אפילו בנאלי ושחוק. אבל בכל־זאת: ראוי לוי לבאון שבין הצהרותיו המאיימות לבין מעשיו שבשטח. לפי שעה, מובילה דוד לוי הדורש את לוי המקיים בפער ניכר.

במועצת יש"ע אומרים שלא לייחוס – „כשאין מישהו אחר; אנחנו מוכנים לבלוע אפילו את הצפרדע הזאת". „לפחות", מוסיפים סניגוריו במחתרת, „הוא דואג להזכיר לציבור שהישובים החדשים, עדיין לא הוקמו. הבכירים האחרים בליכוד, אינם מסוגלים אפילו לזה".

כמובן שווהי מהמאה מפוקפקת לאיש שעל־פי סמכותו צריך לבנות ולא לשלוח הכרזות. אך כמו שאומרים במועצת יש"ע, „זה מה שיש". העתיד יעיד שלוי השתדל מאוד (בעיקר לפני ועידת חרות) לבקר בכל חנוכת שכונה ביהודה ושומרון. וגם כי לכל ביקור כזה הוסיף שר השיכון הצהרה ש„חייבים להקים את הישובים החדשים".

בקווי־היסוד של ממשלת האחדות, שאושרו ב־13.9.84 נאמר: "חמישה־ששה ישובים יוקמו תוך שנה. קביעת שמותיהם תעשה הדדית, תוך שבוע מעת הקמת הממשלה".

מאז עברו יותר משנתיים וחצי. מששת הישובים שהקמתם הוסכמה (אבני־חפץ, עשהאל, בית"ר, פלס, גאות־אדומים ומגדלים) הוקם, למעשה, רק האחרון, „ישוב" המונה עשר משפחות החיות בקארוונים. לוי המשיך לעסוק בהצהרות. הוא האשים את ראש־הממשלה שמיר בהסטנות וזכה מתצרו של שמיר לרענון הזכרון, כי הוא לוי ומשרדו הם האשמים בסחבת.

בחודש דצמבר, בשנה שעברה, הודיע דוד לוי בפני פורום נרחב של מועצת יש"ע כי אם לא יוקמו לאלתר כל הישובים שעליהם הוחלט בהסכם הקואליציוני, לא ימשיך לכהן בממשלה. "ממשלה שלא מבצעת את הקמת הישובים, אין לי מקום בה", הכריז השר באלון־מורה וקצר תשואות.

ב־12.1.87 הגיש לוי מסמך לראש־הממשלה שמיר, הנפתח במלים: „אדוני, אני מתכבד להגיש לך בזה את הצעתי להקמת ששה ישובים חדשים ביהודה, שומרון וחבל־עזה בשנת התקציב '87־'88. זאת, בהתאם לסיכום שנערך בלשכתך בהשתתפות שר האוצר. על הקמת ישובים אלה קיימת החלטות של הממשלה הקודמת. למותר לציין, כי המשך ההתיישבות מעוגן בהסכם הקואליציוני. משרדי ערוך לביצוע התכנית, מיד עם אישורה".

בתוכניתו זאת, שזכתה לכותרות העיתונים, הציע לוי לשמיר את הקמת הישובים פאת־שדה בגוש קטיף, את סוסיא ב' ונטע בהר־חברון, את עבר בשומרון, את עידית בצפון השומרון ואת צורף בגוש־עציון. על־פי תכניתו, כפי שהוא מציין, מוערכת עלות ממוצעת להקמת ישוב בבנייה־קבע הכוללת תשתית לראש השטח, הקמת כ־25 יחידות דיור ומבני ציבור בתוספת מערכת מיגון ופיתוח, בסך כשלושה מיליון שקלים חדשים. עלותם של ששת הישובים המוצעים, מוערכת על־ידיו בכ־18 מיליון שקלים חדשים.

חצרו של שמיר הגיבה בצנינים. מקור בכיר, המקורב לראש־הממשלה אף אמר ל„דבר" כי עקב המצב הכלכלי לא יוקמו השנה ישובים חדשים ביהודה ושומרון. לוי השיב בהתקפה וב־9 בפברואר השנה הוא חנך בטקס־שית את תחילת הבנייה בחצר־היהודים בחברון.

בקול בוטח ובגשם שוטף, הבטיח לוי במעמד זה: "אם תהיה סחבת, אני אורה לאלתר על התחלת הקמת הישובים החדשים שלגביהם יש החלטת ממשלה, ואעשה זאת עוד לפני אישור תקציב המדינה. אין עוד צורך בהצהרות. התשובה עכשיו היא בעשייה". הקהל מחא כפיים גם הפעם. פקידים בכירים במשרד השיכון הביעו את חששם כי הישובים החדשים יוקמו על חשבון תוכניות שכבר אושרו במשרד, אבל היה זה חשש־שווא. לוי אמנם זכה בכותרות שמנות בעיתונים אך הישובים טרם הוקמו.

אחד הסודות הגמוסים של משרד השיכון הוא תוכנית־העבודה השנתית שלו. פקידים בכירים במשרד אומרים שמדי שנה משתנה התוכנית מן התוכנית המקורית בכ־30 עד 40 אחוזים. הסיבות אינן בהכרח פוליטיות, אלא נגזרות מסיבות מקצועיות, מציינים הפקידים הבכירים.

כמובן שקשה להוכיח זאת. באחרונה, בישיבת מזכירות גוש־אמונים שדנה באפשרות הדחתה של דניאלה וייס כמזכ"ל הגוש יצא יעקב (כצל'ה) כ"ץ, חבר המזכירות, להגנתה. הוא הפליג בשבחיה של הגברת וייס שנסעה אחרי דוד לוי לכפר הערבי בוסמת־טבעון ושם הוציאה ממנו שלושה מיליון דולאר לבניית הרובע היהודי בחברון. האם הדולרים נלקחו מגני־ילדים, בית־ספר או מרפאה שתוכננו לישובי השומרון? קשה לדעת. אבל מותר להניח שהם נכללים ב־30–40 אחוזי השינוי מן התוכנית השנתית המקורית.

השבוע, כזכור, הכריז אריק שרון שיש לבצע התחלות בנייה ביהודה ושומרון, כדי לקבוע עובדות בשטח למרגלי־הרגל היהודיים. הוא אמר שאין צורך להקים ישובים מן המסד ועד הטפחות, אלא שיש להתחיל בבנייתם ולהמשיך בקצב איטי. אריק שרון, מתברר, לא המציא את הרעיון הזה. דוד לוי מצטלם איתו כבר זמן רב, מניחים יחד אבנים בכל מיני פינות. בימים אלה הבטיח לוי שוב את בנייתם של אבני־חפץ ועשהאל. פקידיו הבכירים, שאינם פוליטיקאים, טוענים שאין סיכוי להקמת ישובים חדשים ללא תוספת תקציב.

דוד לוי תרם ליהודה ושומרון יותר מכל שר אחר בליכוד, טוען עתניאל שנלר, מזכיר מועצת יש"ע. שנלר גם מבין, מדוע קשה ללוי להקים את הישובים החדשים: תקציב משרד השיכון קוצץ בשנה האחרונה בכ־30 מיליון שקלים.

אז אולי בכל־זאת הישובים עולים כסף והצהרות לא־כל־כך?

פרצות בגנזך המדינה / יוסי מלמן

גנוז ולא אור

הנסיון להשוות בין הארכיונים הלאומיים בוושינגטון ובלונדון לגנזך המדינה בירושלים הוא נסיון כושל. תעודות היסטוריות חשובות נעלמות, כללי החסיון מופרים ומסמכים חסויים מוצאים דרכם לכספות פרטיות. המדינה מזלזלת בתעודה

לא רחוק מפליט סטריט, רחוב העיתונות בלונדון במקום הנקרא „צ'אנסרי לייך" בבניין בסגנון ניאו־גותי שנבנה במאה ה־19 שוכן ה„פאבליק רקורד אופיס". במסמכים השמורים בין כותלי הארכיון: מתעודת ההיסטוריה של הממלכה „דומסדיי בוק", ספר רישום המקרקעין מן המאה ה־11, מכתביהם של מלכי אנגליה ושל לואי ה־14: מרי אנטואנט, ביסמרק, תעודות ומסמכים של שייקספיר, אדמירל נלסון, ג'יין אוסטן עד לשיחות צ'רצ'יל־רוזוולט במלחמת העולם השניה. סניף נוסף גדול יותר של הארכיון שוכן במבנה מודרני בגני קיו, על גדות תמזה. הקהל הרחב יכול לצפות שם בתעודות המסמכים של משרדי הממשלה ושאר מוסדות הממלכה. גם הארכיון הלאומי בוושינגטון נוהג מנהג דומה. כך עושות אומות הגאות במורשת הכתובה. הן גונזות, שומרות, ממיינות ומציגות לראווה בבוא הזמן את כל המסמכים, התעודות והרישומים של תולדותיהן.

לעומת זאת, צבר העגום של „גנזך המדינה" בולט דווקא כן, במדינה המבקשת בלי הרף להנציח בכל ציון שהיא את הלגיטימיות של קיומה. דווקא מדינה המחפשת בלי הרף את שורשיה אפשר היה לצפות שתתייחס אחרת למסמכים המתעדים את עברה.

הנסיון להשוות בין לונדון, וושינגטון ופאריס לירושלים הוא נסיון כושל. גנזך המדינה שוכן באולם קטן בקומת הקרקע של משרד ראש הממשלה בירושלים. את מספר שולחנות העבודה באולם הקריאה אפשר לספור על אצבעות שתי הידיים. בניגוד לכל אולם קריאה או ספריה ציבורית נכנס הקהל לגנזך בלי להפקיד את תיקו בכניסה. וכך מתרחבת הפרצה הקוראת לגנב. הקלות שבה אפשר לגנוב או להעלים מסמכים היא פשוט מדהימה. הארכיבר מביא לך את תיק המסמכים המבוקש, וכל מה שנותר לך הוא להכניס אותו לכיסך או לתיקך. איש אחר לא יבדוק אותך גם ביציאה. ואין זו אפשרות תיאורטית בלבד. מסמכים ותעודות יקרות־ערך או נדירות נעלמים גם נעלמים מן הגנזך.

כך לדוגמה, אין איש בגנזך היודע היכן מצויה אחת התעודות החשובות ביותר של מדיניות החוץ הישראלית, תעודה שהעתקה אמור להיות אחת האטרקציות בספר תעודות מדיניות החוץ הישראלית, שהוציא השנה לאור גנזך המדינה. כל מדינה המכבדת את עברה ומורשתה היתה מכניסה תעודה זו לארון זכוכית ומציגה אותה בגאווה בפני הקהל הרחב.

ב־24 בפברואר 1950 יצאו בחשאי מירושלים סגן־אלוף משה דיין והיועץ המיוחד ראובן שילוח, עברו את הגבול, חצו את נהר הירדן ונכנסו בשעה בשערי ארמון החורף של המלך עבדאללה. תוצאת הפגישה הלילית הניבה את אחד השיאים של הדיפלומטיה החשאית שנמשכה מאז 1947 בין הממלכה ההאשמית של עבר הירדן לתנועה הציונית ומדינת ישראל. בלחצו של המלך הסכימו נציגיו למשא־ומתן על „טיוטת הסכם בין ישראל לירדן".

מסמך זה מכיל שמונה סעיפים הקובעים את עקרונות ההסכם: אי־תוקפנות למשך חמש שנים; ביטול שטחי ההפקר; הקמת ועדות משותפות; נקיטת אמצעים של שני הצדדים לכיבוד המקומות הקדושים ולהבטחת חופש התפילה והגישה אליהם: נקיטת צעדים למתן איזור חופשי לירדן בנמל חיפה; הסדר ענייני רכוש ערבי בתחום ישראל; תשלום פיצויים לבעלי רכוש בעיר ירושלים. על המסמך חתמו בראשי תיבות ה.ש. (ראובן שילוח), מ.ד. (משה דיין) מצד ישראל ופ.מ. (פאוזי אל־מולקי, שר ההגנה) ס.ר. (סמיר אל־רפאעי, שר החצר) מצד ירדן. ממשלת ישראל אישרה באורח עקרוני את טיוטת ההסכם, אך המלך עבדאללה ושריו חזרו בהם מהסכמתם, בפגישה נוספת כעבור ארבעה ימים. זו היתה אכזבה מרה. עד להסכמי קמפ־דייוויד, כעבור 28 שנים, לא היתה ישראל כה קרובה לחתום על הסדר מדיני כה חשוב עם מדינה ערבית. ישראל אינה יכולה להציג מסמך זה מסיבה פרוזאית – ההסכם המקורי נעלם.

יהושע פרויליך, מעובדי הגנזך ועורך ספרי התעודות, מסביר: „חיפשנו בכל המקומות האפשריים, בארכיון צה"ל, בארכיון המוסד ובכל מקום אפשרי אחר ולא מצאנו". לדבריו, הוחזק המסמך המקורי עד סוף שנות השישים בכספת של משרד החוץ. על אחד הפקידים, פנחס אליאב, כיום שגריר ליד מוסדות האו"ם בז'נבה, הוטל אז להעתיק את התעודות והמסמכים המקוריים. המסמכים נעלמו סמוך להעתקתם ובידי הגנזך נותרו העתקים. עובדי הגנזך אינם ששים להרחיב את הדיבור על אפשרויות, ולו תיאורטיות, למקום הימצאו של המסמך האבוד. הם רק רומזים על כיוון אפשרי. משפחות של אישים בכירים בשירות המדינה אוצרות אצלן עזבונות פרטיים ומסרבות לפתוח אותם בפני עובדי הגנזך. מי שמחזיק בתעודה יכול ביום מן הימים אפילו למכור אותה. ובהתחשב במחירים מרקיעי השחקים של המכירות הפומביות של ספרים, מסמכים ותעודות בחברות כמו „סותבי" או „כריסטי", מדוע שלא יעשה נסיון כזה? אין כאן כוונה לרמוז או להטיל דופי במשפחה כלשהי או בעובד זה או אחר שפרש משירות המדינה, אלא רק לקבוע עובדה פשוטה, עד כמה מוגבל כוחם של עובדי הגנזך לכפות את סמכותם מכוח החוק.

„הבה נעזוב מלים מפוצצות כמו חרפה", אומר לי ד"ר אלסברג, מנהל גנזך המדינה, „אינני מסוגל לומר לך היכן התעודה. אבל מקרים כאלה קורים מפעם לפעם. תאר לך, שמסמך חשוב מתקבל במשרד מסוים ונשמר בכספת, ואחר־כך לא זוכרים שהוא שם. במהלך עבודתי כבר התחקיתי אחר דרכים משונות שעשו תיקים חשובים ביותר. לא צריך להוציא מכלל אפשרות את הסברה שגם טיוטת ההסכם עם ירדן חבויה באיזושהי כספת במשרד כלשהו". ובכל־זאת, מודה ד"ר אלסברג, כי אפשר לשפר את תנאי האיחסון ומסירת התעודות לציבור הרחב. מדוע, אם כן, לא נוקטים אמצעי בטחון אלמנטריים, כמו הפקדת תיקים בכניסה לאולם הקריאה? ד"ר אלסברג מודה ש„זה לא בסדר", אך מסביר כי בגלל קשיים שמערים קצין הבטחון במשרד ראש הממשלה, לא קל להנהיג סדרי בטחון חדשים".

בתגובה לטענות אנשי הגנזך אמר דובר משרד ראש הממשלה, יוסי אחימאיר, כי מעולם לא פנו אל קצין הבטחון בבקשה לאסור הכנסת תיקים לאולם הקריאה בגנזך. אם תבוא פניה כזו, אמר, ישקלו אותה בכובד ראש.

חוק הארכיונים קבע שמסמכים של משרדי ממשלה ייפתחו לעיונו של כל אדם (לא רק אזרחי מדינת ישראל) לאחר תקופת חסיון של שלושים שנים, פרט למסמכי משרד הבטחון, צה"ל, שירות הבטחון הכללי, המוסד וכל גוף אחר שוועדת שרים מיוחדת הטילה חסיון על תעודותיו. שאר המסמכים, כאמור, נפתחים בתום שלושים שנים בפני חוקרים, סטודנטים וכל אדם החפץ בהם. זו הלכה הפסוקה. בפועל יודעים עובדי גנזך המדינה לספר על כל מיני „פרוטקציוניסטים", מקורבי שלטון או מי שחושבים עצמם ל„אנשים חשובים ביותר" המגיעים לגנזך מצוידים בפתקה או המלצה מטעם שר זה או ראש ממשלה אחר. הללו חורשים בתוקף לחזות בתיקים חסויים או להציץ במסמכים סודיים. בגנזך יודעים לספר על פרופסור ידועה מאוניברסיטת תל־אביב, שבאה יום אחד בדרישות תקיפות לאפשר לה לעיין בסטנוגרמות של ישיבות ממשלה. בקשתה אמנם נדחתה, אך יש אחרים המצליחים לעקוף את החוק. הסטנוגרמות של ישיבות הממשלה אינן מתפרסמות גם לאחר 30 שנה, אך איסור זה עומד באור מגוחך במיוחד בעידן שבו הידיעות משולחן הדיונים מודלפות לעיתונות במהירות הקול. מה כבר היה אפשר לומר בדיון לפני שלושים שנה על תקציב משרד התחבורה? ובכל זאת חוק זה חוק. אבל כיצד אפשר לשמור אותו כאשר כל סטנוגרמה של ישיבת ממשלה מופצת בחמישה עותקים, שרק אחד מהם נשמר בגנזך, והאחרים במזכירות הממשלה, בלשכת ראש הממשלה ובשני ארכיונים נוספים. אירע כבר שעיתונאי שביקש לכתוב על פרשיית עבר והגנזך דחה את בקשתו לעיין בסטנוגרמות של ישיבות הממשלה, הגיע בסופו של דבר אל אחד העותקים. ברור שהיה מי שהפצה ביקרו ואיפשרו לו לעקוף את הגנזך. הפקרות מסוג אחר שוררת בתחום העזבונות.

על שר, פקיד או כל עובד ציבור אחר חל איסור לקחת עמם מסמכים כשהם פורשים מהשירות. אך ההקפדה בנושא זה אינה רבה ומסמכים חסויים, תעודות ממשלתיות ויומנים פרטיים שנכתבו בהסתמך על מידע שנרכש בשירות הציבורי מגיעים לידיים פרטיות: משפחה, יועצים או עוזרים. על־פי החוק דינו של יומן כזה כדין כל מסמך אחר. כלומר, מוטל עליו חסיון מלא, ואם רוצים בכל־זאת להשתמש בו חובה לקבל אישור של ועדת שרים מיוחדת. והיו כבר דברים מעולם. לפני זמן לא רב הפקידה משפחתו של פקיד בכיר בממשלה שהלך לעולמו את יומנו הפרטי בידי מוסד אקדמי. המוסד עמד בפני שאלת כללי החסיון של חוק הארכיונים, אך נכנע לבקשת המשפחה והסכים שחוקר מטעמו ישתמש ביומן החסוי לשם חיבור ספר על פועלו של הפקיד. ספק גדול הוא אם גנזך המדינה ינקוט צעדים נגד המוסד מפר החוק.

עובדי הגנזך מודעים לחולשותיהם ואינם מתיימרים כלל לטעון אחרת. הם סובלים ממחסור חמור בכוח־אדם ובכסף. אין להם פטרון בממשלה, ושריה או גם חברי הכנסת אינם מתעניינים בסדרים הלקויים השוררים בגנזך. כל נסיון לעניין אותם בנושא נתקל בתגובה צוננת. בקרוב יעזוב הארכיון את קומת הקרקע של משרד ראש הממשלה ויעבור לבניין חדש במרכז ירושלים. המקום החדש אינו מתיימר לדמות לארכיונים הלאומיים בלונדון, בוושינגטון ובשאר המדינות המתוקנות במערב. ובכל־זאת, בשביל ד"ר אלסברג זוהי שמחה גדולה, גם אם שמחת עניים. „שם נוכל לתפקד טוב יותר", הוא מבטיח.

אלא שהמבנה החדש אינו מסייע להתמודד עם הבעיות האמיתיות. מן־הסתם לא רחוק היום שבו יגלו הפוליטיקאים את העוצמה הכרוכה בשימוש, אפילו המניפולטיבי, שאפשר לעשות במסמכים, תעודות ופרוטוקולים. יש בהם לא אחת אינפורמציה עסיסית ומביכה, היכולה להאיר את הצד הטריוויאלי־מטופש־מושחת בחייהם של מנהיגים. עדיין טריים בזכרוני מסמכי משרד החוץ הבריטי, שידעו לספר ביובש ובאנדרסטייטמנט טיפוסי על משוגותיה של אשת שר אחר שביקשה להסדיר למענה ולמען כלבה כל מיני בקשות מוזרות ומשונות.

ברוב מדינות המערב יש למנהל הארכיון הלאומי מעמד חשוב ותואר של סגן שר. לא אצלנו. ד"ר אלסברג הוא נציגו של דור הולך ונעלם של „סיביל סרבנט" – עובד מדינה חסר פניות, ישר, הגון, המקפיד על קיום קלה כחמורה ועומד על משמר החוק. אך מה יקרה כאשר ייאלץ לפרוש לגימלאות ובמקומו יתמנה פוליטרוק מטעם השלטון?

תוכנית שושני. פרופסור חיים אדלר יוצא חוצץ / יעל פישביין

המיתוס של כשלון האינטגרציה

המתנגדים לאינטגרציה מופיעים בתחפושת. הם מדברים בעד אבל פועלים נגד ומתבססים על שקרים מוסכמים בתירוץ למציאת דרכי מילוט מן ה„אסון"

אינטגרציה בחינוך היא כמו דמוקרטיה בפוליטיקה: באופן הצהרתי כולם בעד, אבל באופן מעשי ישנם יושבים ופועלים נגד. הם נמצאים באוניברסיטות, בכנסת, בתקשורת, בוועדי ההורים ואף במשרד החינוך. מקובל שלהיות נגד האינטגרציה זה להיות מנודה, ולכן המתנגדים מופיעים מחופשים: הם מדברים בעד אבל פועלים נגד ומתבססים על שקרים מוסכמים בתירוץ למציאת דרכי מילוט מ„אסון" האינטגרציה.

קובעים ש„האינטגרציה נכשלה" או „שבגלל האינטגרציה ירדה הרמה" ומקימים בתי־ספר „טובים בלבד" או יוצרים שיטות מיון מתוחכמות המפנות את ה„טובים" לבתי־ספר טובים ואת ה„חלשים" לבתי־ספר פחות טובים. דרך אחרת להתחמק מ„אסון" היא לעשות „אינטגרציה על הנייר": מרכזים את כולם בבית־ספר אחד, אבל גם ממיינים אותם לכיתות „טובות" ולכיתות „גרועות". מיון וסלקציה של תלמידים הם מהלכים אנטי־אינטגרטיביים ואנטי־דמוקרטיים. בעולם המערבי הם בוטלו מזמן ובישראל הם נדחו מכיתה ח' לכיתה ט', עם ביטול מבחני הסקר בשנת 72'. באחרונה ניסה מנכ"ל משרד החינוך ד"ר שמשון שושני במסמכו הציע לערוך לתלמידים מבחני מיון בסוף כיתה ו'. לפי ההצעה, חטיבות הביניים יורשו להתחרות ביניהן על התלמידים הטובים. הסייג היחידי הוא שכל חטיבה תקבל אחוז תלמידים חלשים. בהשראת ד"ר שושני הוחלט לבצע ניסיונית ביישוב אחד בארץ את מה שמוצג במסמך כ„שיפור וקידום מערכת החינוך בישראל". פרופסור חיים אדלר, מנסחי מדיניות הרפורמה במערכת החינוך הישראלית יוצא נגד המסמך ומפריך את השקרים המוסכמים על האינטגרציה.

שקר ראשון: האינטגרציה נכשלה. „הגורם המניע לביצוע הרפורמה בחינוך בשנות 68' היה למזג יוצאי עדות שונות. על אף העתונות העויינת, התנגדות חלק מציבור האקדמאים, המפקחים והורים, התעקש משרד החינוך לבצע את השיפור שכיום היא עובדה קיימת. אין היום ילד בגיל שאינו לומד בכתה שיש בה ילדים יוצאי עדות המזרח. בניגוד למקומות אחרים בעולם בהם כפו אינטגרציה באמצעות בתי־משפט או ה"צבא" גם בהתערבות המשטרה, יושמה האינטגרציה בארץ בלי שפיכות דמים וללא אלימות. המחאות שנשמעו נגד האינטגרציה בישראל אפשר למנות על אצבעות כף יד אחת. הציבור הבין את חשיבותה ורובו הסכים לביצועה. כתוצאה מהאינטגרציה עלה שיעור מסיימי בית־הספר התיכון מ־50 אחוז בכל שנתון לכ־80 אחוז. העליה בשיעור הלומדים בבתי־ספר תיכוניים יצרה לחץ לביצוע רפורמה בבחינות הבגרות בשנת 72'. בכל מחזור מסיימי י"ב יש היום 30 אחוז בעלי תעודות בגרות, כ־20 אלף ילדים. זהו אחד השיעורים הגבוהים בעולם. זוהי טיפה בים לעומת מספר בעלי תעודות בגרות בארצות ערב.

מספר הלומדים בחינוך העל־תיכוני עלה בשיעורים גבוהים. מערכת החינוך הצליחה להרחיב את אפשרויות הקידום של קבוצים גדולים מהאוכלוסיה, נעשתה דמוקרטית יותר ושוויונית יותר.

„מוזר שמשרד החינוך, דווקא בהנהגת שר שהוא איש תנועת העבודה, יזמה בזמן שרון החמרה בבחינות הבגרות שתגרום להערכתי לירידה של כ־5000 מקבלי תעודות בגרות. רובם יהיו יוצאי השכבות החלשות. זוהי מגמה המנוגדת לרפורמה בחינוך שנערכה בהשראת עמיתי מהאוניברסיטאות שפתיחות החינוך לכל אינה מוצאת חן בעיניהם. לשמחתי נסוג שר החינוך מחלק מסעיפי הרפורמה בבחינות הבגרות וייתכן שייסוג גם מסעיפים נוספים. מגמות אנטי־אינטגרטיביות קיימות כל הזמן במערכת החינוך ומתחזקות לא מכבר. על־כן התפקיד של משרד החינוך לעמוד נגד מגמות אלה ולהצליח לשנות את פני החברה. אינני רואה מדוע עליו לסגת דווקא עכשיו".

שקר שני: הרמה ירדה. „בעבר למדו בבית־הספר התיכון העיוני רק עשרה אחוזים מן התלמידים, בעלי היכולת הגבוהה שרובם היו ממשפחות אשכנזיות. עשרת האחוזים האלה קיבלו תעודות בגרות והם היו היחידים שקיבלו אותן. הפרופסורים של היום, העתונאים, המפקחים ובעלי המשרות הגבוהות בשירות הציבורי משתייכים לעשרת האחוזים האלה וכשהם רואים את 30 האחוזים המקבלים היום תעודות בגרות הם נחרדים מירידת הרמה. למעשה הם נופלים בפח של טעות אופטית. אם במקום עשרה אחוזים מכל שנתון מקבלים היום 30 אחוז את תעודות הבגרות, אין מנוס מירידת ממוצע הציונים. אחוז בעלי הכישרון הוא נתון בלתי משתנה בכל חברה, אך אין זאת אומרת שהרמה ירדה. גם היום בעלי היכולת הגבוהה הם עשרה אחוזים ורמתם גבוהה יותר מזו שהיתה לפני 20 שנה מפני שתוכניות הלימוד השתפרו ורמת המורים עלתה. העניין הוא בכך שכיום יש יותר בעלי תעודות בגרות וממילא ישנן רמות שונות של תעודות בגרות. אפשר לשפר באופן משמעותי מאוד את רמת בעלי תעודות הבגרות הבינוניות. מדובר בתלמידים בעלי יכולת אבל את זה עושים על־ידי הגדלת השקעות החינוכיות, אין כאן שום קונצים.

במקום מורה אחד צריכים להיות שני מורים לכתה, במקום לקצר את יום הלימודים – להאריך אותו, לנצל את חופשות הקיץ ללימודים בתנאי פנימיה למוכשרים, לבעלי ההישגים הנמוכים והבינוניים. רק כך יהיו לנו 30 אחוז של מקבלי תעודות בגרות ברמה גבוהה. בלי השקעות נוספות, בלי להילחם על תקציבי חינוך מוגדלים מוכרחים להסתפק בעשרה אחוזים של טובים מאוד שבשבילם בית־הספר הוא כמעט מיותר. עמיתי באוניברסיטאות שואפים להחמיר בסלקציה של המתקבלים ללימודים גבוהים. במקום למיין תלמידים, אני מציע להם להשקיע יותר. באוניברסיטאות מלמדים רק 8־7 חודשים בשנה, הייתי מציע לעמיתי לנצל את הזמן הנותר כדי לקדם את החלשים.

במקום להשקיע בלביא צריך להשקיע בחינוך. כדאי להבין שעשרת האחוזים הטובים שהספיקו לחברה לפני 20 שנה אינם מספקים את צרכי החברה בימים אלה.

שקר שלישי: האינטגרציה לא שיפרה את ההישגים. „כל המחקרים בישראל שהשוו תלמידים מבתי־ספר אינטגרטיביים לעומת בתי־ספר שלא ביצעו את האינטגרציה מצאו אחד מהשניים: או שאין הבדלי רמה בין שני סוגי בתי־הספר, או שמצאו כי קבוצת התלמידים הבינונית־חלשה משפרת את הישגיה בבתי־ספר אינטגרטיביים. קבוצת התלמידים הבינונית־חזקה מפסידה אמנם מעט מהישגיה בבתי־ספר אינטגרטיביים אבל הרווח של המרוויחים גבוה מההפסד של המפסידים. הטובים מאוד והחלשים מאוד אינם מושפעים מהאינטגרציה".

שקר רביעי: בגלל האינטגרציה התגברה האלימות בבתי־הספר. „האלימות הקשה ביותר קיימת דווקא בשכונות הומוגניות בהן אין אינטגרציה. נכון שאם עושים אינטגרציה על־ידי צירוף גופים יחד בלי השקעה חינוכית, נוצר תיסכול אצל החלשים. רמת השאיפות שלהם עולה מתוך רצון להידמות למצליחים יוצאי השכבות המבוססות בלי יכולת לממש את שאיפותיהם. התיסכול הוא בסיס טבעי לאלימות, אך אפשר לטפל בכך בדרכים חינוכיות. צריך להביא בחשבון שהחברה הישראלית בכלל נעשתה אלימה יותר בלי שום קשר לחינוך או לאינטגרציה. אי־אפשר לבודד את מרכיב האינטגרציה כדי לבדוק כמה תרמה לאלימות. הווי חברתי אלים משפיע יותר על אלימות בבית־הספר מאשר הרכב התלמידים.

שקר חמישי: עבר זמנה של האינטגרציה ועכשיו צריך אתגרים חדשים. „להפך האינטגרציה הבין־עדתית הושגה ונותרה עדיין המשימה של אינטגרציה בין מעמדות ואינטגרציה בין בעלי הישגים גבוהים לבעלי הישגים נמוכים. הפער השכלתי־מעמדי התרחב. יש היום שכונות הומוגניות מבחינת המעמד החברתי והכלכלי, ויש אזורי מצוקה עם אוכלוסיה נמוכה ממוצא מזרחי. אם אנחנו לא רוצים חברה מקוטבת מבחינה מעמדית השכלתית, חייבים להתחיל לבניית אינטגרציה עם השכבות החלשות. כדי לראות מה קורה אם לא פועלים בדרך זו, צריך רק להתבונן במה שקרה בחינוך הממלכתי־דתי. המיעוט המבוסס לחץ לבריחה מהאינטגרציה. נוצרו בתי־ספר סלקטיביים, „נועם", הישיבות התיכוניות והאולפנות, שקלטו רק את המוכשרים יותר, חלקם יוצאי עדות המזרח בעלי יכולת לימודית. נוצרה אליטה בעלת הישגים לימודיים גבוהים עם תודעה נבחרת שממנה יצא גוש אמונים. חלק מחברינו מתגעגעים למודל סלקטיווי כזה: ליצירת קבוצות נבחרות עם תודעה נבחרת של מי שעומדים בראש המחנה. עם כל הכבוד לקבוצות נבחרות האלה יש להן מחוייבות לאומית ולאומנית אך אין להן כל מחוייבות חברתית. חינוך של אליטות צריך להיעשות לא במחיר של סלקטיביות אלא תוך מחוייבות חברתית ושוויון חברתי. כל זה כמובן בתנאי ששוויון חברתי חשוב בעיניך.

שקר שישי: אי אפשר ללמד בכיתות אינטגרטיביות. „היה כאן כישלון מערכתי של משרד החינוך, הסמינרים ובתי־הספר לחינוך באוניברסיטאות. לא נעשתה חשיבה שיטתית לפיתוח תוכניות לימודים לכיתות אינטגרטיביות ולא פותחו שיטות מתאימות להכשרת מורים. טווח היכולת של התלמידים בכתה אינטגרטיבית גדל ואם לא נותנים למורה כלים להתמודד עם זה, הקושי הוא עצום ונוצרת בריחה מאינטגרציה אמיתית. מפנים את החלשים לכיתות ולמסלולים ייחודיים או שהמורה מלמד רק חלק מהכיתה ואת היתר לא".

שקר שביעי: שום דבר לא יעזור, החלשים יישארו חלשים. „כל־כך הרבה ושום דבר לא עזר. „היה גרוע יותר אלמלא נתנו. נעשו אמנם השקעות בחינוך השכבות החלשות, אבל הן היו מעטות מדי. השכבות החלשות הן תת־מטופלות. צריך לזכור שבפרוייקט שיקום שכונות 70 אחוז מהתקציב הופנה לשיפוץ בתים ולסלילת כבישים ואילו בחינוך כמעט לא הושקע דבר. המיתוס של כשלון האינטגרציה, פינה את הדרך ל„תוכנית שושני" שפורסמה בשבוע שעבר.

שר החינוך הכחיש בימים האחרונים בכל פורום אפשרי שמדובר בתוכנית לביטול האינטגרציה. בישיבת ממשלה כינה נבון את העתונים שטענו כך – „הארץ" ו„דבר" – כ„סלפנים" ומוציאי דיבה. חיים אדלר היה בין המעטים שקראו את המסמך טרם פירסומו והתנגד לו בפורומים סגורים של משרד החינוך. לדבריו, הנקודה החמורה ביותר של „מסמך שושני" היא הנהגת סלקציה במעבר מכיתה ו' לחטיבת הביניים. זה אומר שהחל מכיתה ה' יתחילו ללמוד לקראת מבחנים ובית־הספר היסודי יהפוך לבית־רושת לציונים. גם אנגליה השמרנית הנהיגה בתום מלחמת העולם השניה בחינות מיון בגיל 11, אך נאלצה לבטלן בלחץ הציבור. סתירה בין דמוקרטיזציה של החינוך לבין בחינות מיון, ביחוד בגיל כה צעיר. חלק גדול מהתלמידים מגיעים למלוא יכולתם רק בגיל מאוחר. הדבר קורה ביחוד אצל יוצאי השכבות החלשות הזקוקים זמן רב יותר כדי לזנק קדימה. אם ממיינים אותם בגיל צעיר ומדביקים עליהם תווית של חלשים סוגרים בפניהם את האפשרות להתקדם – הם נחלשים עוד לפני שהחלו לפרוח.

הסלקציה המוקדמת כפי שמציע מסמך שושני תגרום לדברי אדלר גם להחרפת הפערים בישראל. בישראל יש עדיין מתאם בין מוצא עדתי למעמד חברתי כלכלי. הנהגת סלקציה מוקדמת פירושה שיוצאי השכבות החלשות, החלשים מבחינה כלכלית־מעמדית, שבמקרה הם גם יוצאי עדות המזרח, יישארו בתחתית בלי שום סיכוי להתקדם. אם ימיינו את בעלי היכולת הגבוהה לבתי־ספר טובים, כפי שמציע שושני, המחיר שנשלם הוא שקבוצה אחרת של בתי־ספר יהיו חלשים מפני שאלה יצטרכו להסתפק בתלמידים החלשים. התלמידים החלשים מקבלים מורים פחות טובים. רק חולמי חלומות מאמינים שאפשר להפנות את המורים הטובים לתלמידים גרועים דבר כזה אינו קורה במציאות.

שושני מציע שעל כל חטיבת ביניים תחול חובה לקלוט 30 אחוז תלמידים חלשים. חיים אדלר דוחה את ההצעה כלא מעשית. תקנה כזו תחייב הקמת מנגנון פיקוח ולחץ בלתי פוסק על בתי־הספר לקבל אליהם את החלשים. מנגנונים כאלה שצריכים ללחוץ נגד הזרם מתעייפים מהר. „בית־הספר לאומנויות בעיריית תל־אביב שהוקם על־ידי שושני, התחייב לקבל 30 אחוז משכונות הדרום. מבקר עיריית תל־אביב ערך בדיקה אם ההתחייבות קויימה ומצא שרק כ־14 דרומיים נכנסו בשערי בית־הספר היוקרתי". יתר מזאת, בחלק מהשכונות יש היום נדידת אוכלוסין ונותרו בהן רק 10 אחוזים חלשים. כדי לחסות את החלשים יצטרכו לערוך מיפוי חדש של בתי־הספר וזה מזמין מרד של ההורים. אלה לא יסכימו לשלוח את ילדיהם לחטיבות ביניים מרוחקות רק מפני שסווגו כחלשים. הלוז של תוכנית שושני: חידוש הסלקציה והנהגתה בגיל צעיר הוא מהלך בלתי שוויוני, מהלך מקטב מבחינה מעמדית וחברתית ובולם את אפשרויות הקידום של בני השכבות החלשות.

חיים אדלר מודאג משתיקת מפלגת העבודה נוכח המסמך. איש לא יצא נגדו בגלוי. כולם הסתפקו בהכחשתו של השר נבון כי מדובר במסמך בעל מגמות אנטי־אינטגרטיביות במקום לעיין במסמך עצמו. אדלר וחבריו שקראו את המסמך מנסים בימים אלה לארגן גילוי דעת של אנשי חינוך נגד המסמך כדי שהמגמות האנטי־אינטגרטיביות, שקיבלו חיזוק בהנהגת נבון, לא יתממשו. הפוליטיקאים שותקים בינתיים.

הנהגת סלקציה בכתה ו' עלולה לעשות את בית־הספר היסודי לבית־רושת לציונים

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

מעשה
לספרות, אמנות ועיון

זמן גדיא

מאת אברהם הגורני

דויד גרוסמן, „הזמן הצהוב", ספרי סימן קריאה – הקיבוץ המאוחד; 1987; 172 עמ'.

ושוב דויד גרוסמן בהרשות. לא זה השודרן משידורי הבוקר של „קול ישראל". הסופר. סופר אמרתי? לא, הכתב. כלומר, העיתונאי. סליחה, הסתבכתי. לפנים, משודר בישראל לא חש עצמו יוצא ידי חובת אחריותו הלאומית מבלי שישלח יד גם בסיפורת. היום, המספר הוא גם כתב. והכתב הוא גם „סופר". פה ושם בארץ־ישראל. בתוך הקו. ומחוץ לקו. הירוק. הארום. ואין ספק כי גם העיתונות וגם הספרות יוצאות נשכרות. סימן של בגרות הוא, ששוב אין הציבור מסתפק בקש ובגבבא ומוכן להטות אוזן להתרשמויות־של־לב ולנסיון להציג לא רק את הבולט על־פני הקרקע אלא גם את השורשי בתהומיה. לרבות רוחשים ורעים סמויים.

ואף שלא ראשון הוא דויד גרוסמן לסופרים הבוקקים לראצר זה של כתיבה הרי מיוחדת, בכל זאת, היא הזחרה מן הכתיבה הבדיונית אל הריאליה. מ„חיוך הגדי" (1983), במקרה זה, אל „הזמן הצהוב". „לפני שבע שנים" – מספר גרוסמן – „הרגשתי שאני מוכרח לכתוב דבר־מה על הכיבוש. לא הבנתי איך עם שלם (...) מסוגל לאלף את עצמו לחיות ככובש (...) כתבתי את ,חיוך הגדי' (...) והבנתי כי הכיבוש הוא כבוחן (...) ספינקס (...) דורש (...) התייחסות" (170). „חיוך הגדי" היה נסיון להתמודד עם המציאות בכליה של הספרות הישנה. בהתבוללות. ברמיזה. ואף בעידסול התחבולה. הספר חי את חייו האמנותיים. הסופר כאדם, לפי עדותו, אינו יכול להתנתק מן הספינקס. מן החידות. מן השאלות. לאחר נסיונות שווא לניתוק פיזי בא הביקור ב„לב הסיבוך הקשה בין היהודים לערבים". באה הכתיבה המתעדת. ועתה בידינו שני מסמכים: הפובליציסטי והבלטריסטי. ההזדקקות הכפולה הזאת מעמידה שאלות לגבי אמנותו של הסופר בכוחה של ספרות. לגבי תפיסתו את הזמן. לגבי סוג התגובות שהוא מצפה מן הקהל.

בדברי, שהכינותי בשעתו לרגל הענקת פרס ברנשטיין ל„חיוך הגדי" (ואשר כונסו באחרונה לספרי „בין בגרות לספרות", הוצ' „אדעם"), בירכתי על נסיונו של גרוסמן להתמודד בדרך ספרותית עם המציאות, הויה באמצעי התקשורת את חייה המידיים הישירים, משום שהנסיון הספרותי מקפל בתוכו גם הצגת מימד נוסף, שאיננו בא לידי ביטוי בתקשורת: הוודוי האנושי. בירכתי או את הסופר הצעיר על האיים של ודוי אנושי שהצליח לחלץ מתוך הגלים העכורים של ההתרחשויות הזיכנויות. „וידוי אנושי: אם מפי ערבי ואם מפי יהודי, אך תמיד כאדם באשר הוא אדם". והנה, דווקא, בסידרת הראיונות שב„הזמן הצהוב" רגעי הוודוי הבלתי־אמצעיים, האותנטיים, מתרדדים והולכים. רק ב„נוף הרים שוויצרי", שכותרת המשנה שלו היא „אולי סיפור" – אין המחבר יכול להתאפק עוד ומגביר סיפור, שספק־היה־ספק־יכול־היה־להיות. גידי, השב"כאי, המכונה „אבו דני" כפי ה„מקומיים" הופך מודיעין בפועל לאב מאושר וגאה. הוא מבקש לבשר לבבי חסותו את הבשורה ולשתפם בשמחתו לאחר היעדרות ממושכת־תשפטה לצורך הלידה. ומה־גורל תקיף למשפחתו, שאין הוא מוצא אדם שלכאי הוא שיתופו הרבים בשונה. מה רבותא בשלטון, בשררה, כהכבעה וכהתרפסות ובגילויי תנופה בשעה שאינך יכול למצוא בין כל אלה המקיפים אותך מי שאתה יכול לשתפו ביקר לך ביותר. צ'כוב ב„מועקה" כבר כתב על כך. שם נפטר הבן האהוב. כאן, להבדיל, הוא נולד במזל טוב.

ב„חיוך הגדי" היו אלה אורי וחילמי, שמשתפים איש את חברו בכסופים שבסודותיו ובמאווייו. אורי נציג הכובשים. חילמי השליח־ללא־שולח של הנכבשים. סביב המערה שבה מכונסים הם מתרחשת פעולה צבאית רבתי. מבצע של ממש. כל זה אינו נוגע להם. הם יכולים להשמיע, איש־איש, את המנגינה הפנימית שלו. את סיפור חייו שאינם רק חייו. הזמן האמיתי אינו נעצר בשעונים. בזמן האמיתי יכול שתיש יהיה גדי רך לא לָיש, וגדי ייהפך לגבר בתיישים. איך אומר סיפ אדיוון א־שעב' לנער־הקצין הפוקד על כל הגברים באוטובוס לרדת לצורך הזדהות: „...אצלנו, כבוד הקצין, לא נשארו עוד גברים ורק קליפותיהם נותרו..." („חיוך הגדי", 208). חילמי, שוטה הכפר מראיית־עין, אחד מן הגברים בשרידים הוא ששרדו מן הימים ההם. כל השאר קליפות. ב„הזמן הצהוב" מצהיר גרוסמן: „כשיצאתי למסע הזה החלטתי שאינני משוחח עם פוליטיקאים ובעלי תפקידים רשמיים יהודים או ערבים. אלה דעתם ידועה ומנוסחת לעייפה. רציתי לפגוש את האנשים שהם עצמם השחקנים האמיתיים בדרמה..." (172).

השאלה היא אם כעיתונאי ישראלי, המזוהה מלכתחילה עם הכובשים, יכול היה לשמוע גם מפשוטי העם, ועל אחת כמה וכמה ממשכילים, יותר מאשר קליפות־של־כלים. אם יכול היה לשמוע מפי המתגוללים, שבעיניהם, מלכתחילה, הוא „שמאלני" ותמנא ליצלן – יותר מאשר קליפות. הרי גרוסמן מכנה מפיו של חילמי גם את חברי האירגונים האש"פיים בכינוי „המקלמים". אלה אשר בנו האדיוס יוזי נשבה ונשבע להם. יוצא איפוא, שכדי להגיע לרגע של אמת ולזמן של אמת צריך העיתונאי לבראי, לסופר. ל„מעין סיפור" בתוך הרפורטז'ה. לאי־של־אמת בתוך ים המלל.

יוצא איפוא שהשליחות, מלכתחילה, מוטרכת היא. לא מפני שגרוסמן לא הציג תמונה „מאוזנת" כפי שהאשימו אותו. לא מפני שהוא לא תיאר את העלייה ברמת החיים של תושבי השטחים וכו' וכו'. אלא מפני שרק סופר מסוגל לתאר את הזמן האמיתי ואת האדם האמיתי. והעיתונאי חייב להביא את הרגעי, החולף, השוטף.

משום כך הדרמה האמיתית והשחקן האמיתי הם הנאבק בלב הסופר עצמו בין הסופר שבו לבין העיתונאי שבו. בין הגדי לבין הזמן. בין הזמן לבין הגדי. חד גדיא. זמן גדיא. התוצאה אחת היא ב"ש גראו העובדה שגרוסמן בוחר בבראבים שב„נושאים" כדי לערוך את הניתוח הנפשי הפנימי הכואב הוא עניין לעצמו. השואה. האפוי של מדינת היהודים. מסה חוסר בקרבו ואיננו נותן לו מנוחה. ספרי ילדים. מחזה. לא די בכך. מחוץ הזמן דוחקו. מה יהא הרומאן הבא ההולך ונכתב, כעדותו, ואת לא נדע בטרם־עת. לפי שעה אין לנו אלא מה שעינינו רואות ואין זה מעט.

כי הסופר הוא הגיבור או השחקן העיקרי בדרמה – זאת לא יקשה, כמדומה, להוכיח. הפרק הראשון קרוי אמנם „האדם הוא כמו שיבולת" אבל למן המשפט הראשון מתחיל לכבב בעלילה האני: „ביום גשם עכור, בסוף חודש מארס" (לא, אין זו הפתיחה של „החטא ועונשו" לדוסטוייבסקי) „אני יורד מן הכביש הראשי המוליך מביתי בירושלים לחברון..." (הפיזור – שלי, א' ה'). אותו אני נכנס למחנה הפליטים דהיישה ומתחיל לדלג על פני השלוליות. „ואחר־כך כבר לא מדלג כי יש משהו מגוחך – כמעט לא הוגן – בהישמרות איסטניסית כאן מפני כמה טיפות של זוהמה" (7). גרוסמן קרא בוודאי את „שלולית גנוחה" של הזז בימים שוה האחרון טרם היה ל„בית הסופר בירושלים" אלא סופר דגול, שיצירותיו נלמדות בבת"ס ומבקרים צעירים מחשיבים אותו מאוד. עדיין. על מנת לדלג אח"כ אל עגנון וליעבן בו עד לעת מצוא. והבון, אליה קטליק של הזז והראהא שהראה לגיבורנו היאך קופצין לתוך שלולית שבטימסא כדי שלא לבייש בעל חוב כר' קמצל. כדי להוכיח אנושיות. לא מזייפת כזו שמטבין בכת־צחוק של תנופה, בחיוך צהוב, הרוקה המשכיל התלוש ציפקין. יש משהו לא הגון יאמר, אולי, מאן דהוא, אם לא מגוחך, בתפקיד שנוטל עליו האני המספר הגרוסמני להיות האליה קוטליק של כולנו ולקפוץ לתוך השלולית הבאושה של הזמן הצהוב כדי להראות לנו את דיוקננו הכובש.

המחבר לא היה מתעכב, בוודאי, אצל פרט שולי כזה, נוכח הסבל האנושי של מאות האלפים, אלמלא ביקש להעלותו לרמת סמל. הסופר אי־אפשר לו שלא לראות באפיזודות סמלים. אברהם שלונסקי, למשל, ראה את שנת הולדתו אלף תשע מאות כמין רמז איום: להיות למשורר המיוסר של המאה העשרים שנולדה עמו. דויד גרוסמן היה בן 13 כשהתרחשה מלחמת ששת הימים. מי שמגיע למצוות בדיוק בעת התרגשותו של מאורע כזה אינו יכול לפטור את עצמו מן האחריות האנושית. רבים, שנולדו מאוחר יותר, קיבלו את המציאות הזאת כחלק טבעי מהמצב הישראלי. חלק מישראל הגדולה. בגיל 13 זוכרים עדיין מה היה לפני. ולכן קשה להתעלם.

אבל גרוסמן, כאמור, לא התעלם. קצנן, הקצין, ביצול השואה אומר לאורי כבר ב„חיוך הגדי": „שם קשה ומוזרבן, אורי. אתה הרי יודע. צריך להתנהג שם ברוע ובחוסר־הגיון, ולפוצץ לפעמים בתים של חפים מפשע, ולאסור ילדים, ובקיצור – לשלוט על אנשים־שלא רוצים אותך" (225). הוא אמר וכתב ופירסם וזכה בפרס. ומה הלאה. נושאים אחרים. עניינים אחרים. אך הוא שב. ושב כתב. לא. לא כפוליטיקאי. כדי לחזור ולהציג את אותה בעיה עצמה. בראי שיחות. לקט של עובדות, דעות, הערכות. לקסות מפה ומשם. אבל מי ישנה את המצב.

יש תבניות. הזקנה האירונית ממחנה הפליטים מזכירה לאני את הסבתא שלו. „אני, כיהודי, יכול להבין זאת היטב". את הכפילות. לחיות בהווה ולחלום על העתיד ולזכור את העבר. אחד העם לימד אותנו שזה מה שעושה את האני הלאומי. לאו דווקא את האני הפרטי. „תשאל את הסבתא שלך שתגיד לך", אומרת הזקנה מדהיישה. איזו סבתא. מן העיירה ריגנב שבגליציה או הסבתא הירושלמית. לסבתות שלנו יש מה לספר. היכן הן. רבים מאיתנו לא זכו להכיר אותן. אנו רואים, לפתע, בטלוויזיה, זקנה את פולניה, שומרת קבר יהודי קדוש, שלמדה בילדותה יידיש מילדי היהודים. אנו רואים מה נשאר בקרקס מכל יהדות. אנו מתבוננים באיכר הרכוב על עגלת תציר בשורות גליציה. פולין. פה לנו. לנצח. המיליונים.

ואם היה אדם בשנת 67 בן 35 ולא בן 13. והיה נניח, מורה שלימד ספרות בבית־הספר. ותכף ובא הצו. התגייס והצטייד והרתה. הרכוב על הזל הצה את הגבול. והיה במרכזי והיה חשוב כמת והזר. ושוב ושוב גייס. וגם ביו"ש עשה חלק משירות המילואים שלו. בשכם ובחברון. עיצב בטמוסים. הדיק את שפתיו. וראה את הנכבשים. ושמע את הקולות. וראה עוצר בכפרים. וריכוז הגברים. וחקירות. והתגוללויות בלתי־יהודיות. ומצב הכן. וקרא ספרים. גם על המלחמות. ואלכוסים. והיה בבתי־הקברות. ובאזכרות. ובימי הכיזון לחולים. והמשיך לתפקד, כמו שאומרים. ולקרוא ולכתוב. ולהפיח את הרעת. ולקוות להתבגרות העם. ליצור בזה או־אחר בכוזרה, ליכולה להלל שינוי פוליטי. וחזות זאת באה הקצבה: ככרת הולכת. הולכת וגוברת. ומורה המציעה לתלמידיה היום לקרוא ספר מן הספרים ומיד נמצא מי בכיתה: מדוע לא יבוא גם ספר לא שמאלני.

להיות עם כובש בארצנו. היה יפה, אולי, בשירים. להבין אותו את העם, קשה. באמת קשה לחנך לדמוקרטיה במצב הישראלי. להידברות. למפגשים. גרוסמן מתנה מצוקה אחרת. של הסופר. מצוקת המציאות. כיצד ניתן להאיר אותה על כל נפתוליה. ולא צריך זאב א' מעופרה שאומר למחבר, כי בידו הכות, כי הוא, למרות כשלונו בחיכות, יכתוב, בסופו של דבר, כפי שירצה. „הזמן הצהוב" לא נכתב מתוך הרגשה של כוח. הוא נכתב מתוך מבוכה. אין הוא הספר בהא הידיעה של המצב הישראלי בהקשר היהודי הערבי של הכיבוש. אין בו „שיח כובשים" או „שיח נכבשים". יש הרגשת אזלת־יד. שכך יימשך הדבר. גם בעתיד. מי יודע עד מתי. ומכיוון שזה איננו טוב אי־אפשר לעבור לסדר היום וצריך להזדקק ל„רשות הצעקה".

אבל זו איננה הצעקה. העם היהודי הקים לו מדינה. והמדינה איננה יכולה שלא להיות מדינה. אבל זה לא בדיוק מה שחלמנו. לא חלמנו, שילדינו על ערבים דווקא יחלמו במדינת היהודים. כך עפ"י המחקרים העכשוויים שמצטט גרוסמן. לא רק עפ"י חלומה של חנה גונן של עמוס עוז. אגב, טוב היה שדויד ישתחרר מהר, ככל האפשר, מתסביך עמוס שלו. הייתי מעדיף שעוז ילמד מגרוסמן ולא שהאחרון יגיע ל„קופסה שחורה". יותר כיצד התנ"ך משמש פקודת מבצע לסהרורי קנאי. ובהופעותיו הציבוריות ישחק את נביא הזעם. מתוך הקופסה או מחוץ לקופסה. וילגלג על אלה הנכנסים „לטראנס אפוקליפטי ניחוד, מרקדים כתיישים על ראשי הגבעות, צווחים דברי נבואה אקסטטיים ומגוחכים, וכך, בעיוורון נחוש, בהתאפסות האני על־מנת להגיה ל„יחד" למלא את הנשמה, הם נישאים אל־על, אל היעד הבא..." (41).

יש לומר לדויד גרוסמן, שבחברה שלנו נפל דבר. בפאר הניסיונים והחברתיים המשיחיים של החברה החלוצית נפלה בערה. בני הקיבוצים נוטשים את אבותיהם הזקנים ותועים בדרכים. במושבים שוממים דרכי שדות וגדלים ופורחים החובות והריבית. המדענים שלנו עושים חיל באוניברסיטאות חו"ל. הראש הקטן חוגג. והנה, בארח פלא, אמנם לא לפי טעמי, בדלק ניצוץ בפינה מן הפינות. ואנשים ונשים צמאי חזון – אולי חזון שווא – נוטשים את הירוק ופורצים ועולים ומתנחלים. ומה קרה במחנה האחר? היכן מסירות הנפש, היכן החזון החינוכי האחר? וכיצד מטפחים את התרבות הנוצרת והולכת בקרב הרוב? האם קרא גרוסמן, דרך משל, את תגובת דובר עיריית חברון על רצון הסופרים לקיים בית סופר ברובע היהודי, אם להזדקק לדוגמא אקטואלית בשעה ששורות אלה נכתבות. („כל העיר" 26.6.87 „מפלת בית הסופר"). קטונתי מלהבין זאת.

ואל יתפרשו דברי שלא כהלכה. אינני חסיד של הרב לוינגר. אבל אינני רואה את הרב האחר. הייתי רוצה יותר לעודד צמיחתו שלו כדי שיאיר את שני שנות ה־90 מאשר להפחיד את הקהל במהתרת שניה ושלישית. לעסוק ב„גוש אמונים" במנותק מהחברה הישראלית פירושו התרחקות מהוודוי האנושי שלשמו יצא גרוסמן למסעו. פאתוס איננו תחליף לניתוח הגיוני ושקול של המצב. אין צורך להרחיק לאחת מן האוניברסיטאות בגדה כדי לדעת שמחוץ להבערת צמיגים עוסקים שם גם בלימודים. אבל ספק אם תמונת המצב הגרוסמנית הניתנת, למשל, בפרק „מדעי החיים" איננה יותר מפלאקאט. לא שהתמונה בכללותה איננה גורמת התמרמרות וכעס על שאולצנו להגיע למצב זה, המשרת, כנראה אינטרסים גלובאליים ציניים. נוח היה לנו יותר בהתוות אנושיות, כהחזרת פליטים אל כפריהם, בהוצאת חיילינו מן הערים המאוכלסות עויינות, בסיוע לבניין ולא בפיצוץ בתים, בהעסקת צעירינו במשימות חינוכיות ולא באימות ביורוקרטיות, שתפגע, בסופו של דבר, בריקמת חיינו. אבל הספר הזה, בחלקו הגדול, איננו מסייע לעצירת התהליך ולהצגת המצב בהפיך. הכריע העיתונאי את הסופר. מי יתן וייעצר, לפחות, הסחרור הגרוסמני הנוכחי. כשחזר סוכתו – אני מייחל לכך.

כמו אורכידיאה

מאת חנה הרציג

הדרה לזר, „בראה לאחרונה", זמורה ביתן; 1987; 179 עמ'.

בסידרת „עמודים לספרות עברית", (בעריכת חיים פסח) שמטרותיה, כך נראה בינתיים, לתת ביטוי לאפיקים הלא־דווקא מרכזיים בספרות הנכתבת כיום, יצא ספרה השלישי של הדרה לזר – פרוזה ייחודית, איזוטרית, שאינה הולכת בדרכים הסלולות. לפנינו ספר שכל תו מתויו ספוג במינוריות מודעת ומסוגננת, באיפוק המתוכנן עד לפרט האחרון, כבגד שקוויו המינימליים מבליטים את הייחודה.

אך הייחודיות, המינימליות המסוגננת, האנינות המודגשת – סיכוניהם בצידם. פואטיקה כמו זו, המשמיטה במכוון כל בסיס מוצק של חוק חווייתי מסוג זה או אחר, המכוונת בבירור למתרות בלתי נתפסים ומתפוגגים־בנקל, מסתבכת באסתטיזציה ובחוסר חיים ממשיים. ובפח זה נופלת היצירה במידת־מה, אם כי תחושה זו שהתעוררה בי במהלך הקריאה, התעלפה לא אחת בפליאה נוכח דקות ההתבוננות וההבעה, המאפיינת את היצירה בחלקיה „הממשיים" יותר, לטעמי.

„ממשות" זו נעדרת – העוד מכוון – מתחומי העלילה, הדמויות, הפסיכולוגיה והרצף הסיפורי בכללותו. העלילה, למשל, בנויה לכאורה במתכונת של מלודרמה בנוסח המזכיר את סרטי שנות הארבעים (המוזכרים, אגב, בגוף הסיפור): במסגרת מסע לפאריס שמטרתו להציל את בעלה של אהובתו מביצועה של עסקת־נשק מסובכת למדינה, מעלה המספר, עמירם, את היחסים, בעבר ובהווה, בין משתתפיו של המשולש הרומנטי. עם זאת – המלודרמה איננה ממומשת, המסע מסתיים בלא כלום, וגם שברי העבר ההולך ומשתחזר במהלך הטקסט אינם מצטרפים לתבנית מלודרמטית קונוונציונלית. וכשם שאין כאן עלילה, כך גם אין זה סיפורן של דמויות. דמותו של המספר, גבר ישראלי שמאחוריו שנים רבות של עשייה מפוארת בתחומי הביטחון והחקלאות, מצטיירת אמנם בחיזות־מה; אך לא מירה, היפה, השברירית, המסתורית, ולא פול דנין בעלה – הזר המושך, האפל, אינם קורמים עור וגידים: אולי משום ששניים אלה אינם אלא השתקפויות סובייקטיביות, בלתי־מפוענחות, שהמספר אינו מצליח לחדור להוויתם האמיתית. מבנה הטקסט גם הוא מקשה על מימוש של מציאות רצופה, „מלאה", מסוג חיצוני או פנימי. מבנה זה מוכתב על־ידי אופי הסיפר, הבנוי כסידרת מתעלות מפי רמזיות שונות בעבר ובהווה, המשובצות אלה לתוך אלה על־פי מהלכה האסוציאטיבי של תודעת הגיבור־המספר. ומהלכו המקוטע והדיגרסיבי המובהק של הרצף מנע במכוון מעקב אחר השתלשלות כרונולוגית, וכמו מסיט את הרגש מההתרחשות ל„מקום אחר".

הניסיון לשרטט את „מהותם הרגישות" המיוחדים ליצירה הזו יוביל תחילה למשמעויות המרכזיות, המצטיירות מבעד למתווה המציאות המפורק: אם כי, אקדים ואומר, לא כאן, באמירה ה„גסה" יחסית, טעם קיומה העיקרי של היצירה.

הנושא המרכזי ביצירה הוא, לדעתי, היחס בין תדמיות למציאות: בין תדמיתו של הישראלי בהא הידיעה, זה שכל חייו עשה את הדבר הנכון בזמן הנכון, לבין ממשותו, המתגלה כ„איש לא מזוהה", הנאחז כמבוזה האוברציה, במסורות שאבד עליהן הכלח; ובין תדמיתו השווה במיתוסים ובסמלים של הגולה הזר הזעזה, לבין ממשותו הפגיעה, כשהיא מעורטלת מגיסטיפיקציות. בין שתי התדמיות – המספר ופול דנין – מצטיירת איפוא אנלוגיה של ניגוד ודמיון כאחת.

המספר, עמירם, מי שמילא בכבוד את היעודים האישיים, החברתיים והלאומיים שלהם נועד באופן טבעי, מצוייד בכל הציוד הראוי – אהבת אלוהים, אידיאולוגיה של הפרחת השממה, העבר הנכון (תנועת נוער, חיפה הפועלית, מלחמת השחרור וכו'). ועם זאת הוא מעיד על עצמו שיש לו „שני קולות" (93). לצד קול ה„בסדר" תבויה ללא ביטוי המשיכה לפרוץ, לפריצת הגבולות – איכויות שהמספר מייחס לפול, „האחר". פול, שבצעדיו כה בלם בביניהו הורים, בסגנונו, מי שמתהלך עם אנגלים וערבים, הוא כמוצגר „האני האחר" של המספר: „אחד שיש עליו גידור בלי מלים, שגר כמונו בשכונה הסגורה אבל נבמא מחוץ לחוקים שלה, כל החוקים ההם שהיו לא רבים ולא כתובים, לא פרי דת או מסורת, ובכל זאת כמו חוקים של שכונה חרדית (...) והוא היה זה שיוצא מן השכונה וחוזר אליה משם. הוא היה מישהו משם שאפשר להתייחס אליו למרות האיסורים (...) ממש לפני העיניים הוא הפגין שלא חייב להיות ניגוד בין מה שהווי לבין מה שעומד במבחן המציאות" (54).

המספר בעיני הזולת, פול בעיני המספר – שתי התדמיות, מתגלות כמיתוסים. המספר מגלה ש„גם אם העניין כולו כבר איננו, הוא כאמן לחוקים חוקיו. אין מה לדבר". (94). ואס־אם מסתבר לו גם, כי אשר לפול „הלכתי שבי אחר הסגנון, הסגנון הזה של שולה דנין ושל בנה פול, שכמוה נאבק בסתר עם הכאוס שבחיים, אבל הפגין קיום חסר דאגה, ולזה כן שפתי לב, להפגנה הזאת. וגם אם לא הייתי מעוניין בכרידות המלאה שהיתה מנת חלקו, או בעלבון המתמיד, היה חשוב לי לדעת שיש הפגנה כזאת בעולם, היא לא של כולם ולא למען איזה נכון שיהיה, אלא דווקא של אחד, של פרט, דוגמא אישית מסוג אחר" (83).

ודווקא להפגנה חסרת סיכוי זו מצדיע הסיפור – ל„פאר" שבמעשה המיותר. כאן מציב הסיפור, למשל, את

הדרה לזר

דמותה של רחל, ה„אשה המוחזקת" המתעלה על השפלה שבבסיס קיומה: את דמותה השברירית, המסתגפת, של מירה; את המחוות האביריות של פול, בעצם ימיו הקשים ביותר; ואת סמל האורכידיאה, פרח מפואר „שחי בנפרד, בלי קשר להמון הגוסמה, כא כן של עולם אחר" (133). פרח המסוגל לפרוח בגובה צמרת בתוככי הג'ונגל. מולם, בניגוד סימטרי, מוצבת אותה הוויה מתמירה, אנטי־אסתטית והבלתי־אישית, תנגדה כביכול, נערכות הפגנות־היחיד הללו: הוויתו של דור ההורים, דווי האידיאולוגיות הנוקשות והחזון ברוח „הכלל", המשתקפת מתוך תיאור משפחתו של עמירם המספר. „ואילו אצלנו, אירשנה, הספק הכל לשבת איזה יעד, הכל נראה ליום מן הימים, ולאנשים, לבני ולאמי למשל (...) לא היה כמעט דבר שהתחייב מהם עצמם. כאילו באו אל העולם לא לפעם אחת, וכאילו לא יחולקו ממנו אחד־אחד, כאילו ניתנה להם המציאות־על ההוויה־על, מעבר לפרטי ולחולף, מעבר לחד־פעמי, הכל לפי קריאות הכיוון הגדולות". (95). והתוצאה: דור הבנים נותר רק עם „מקסים שהיו מועטים היו של כולם, ומנוערים מכל הכנה של אמת, ולא מפורסים ולא מסויימים, הכל לטובת אותו מצב לא מרכב, זה שנהגו לקרוא לו מעמד, ולא ידוע מה באמת היה בו מלבד הגיגיות מגויסות וסתמיות כאחד" (96).

בתמונה סימטרית לעיל, מצטיירים איפוא סטריאוטיפים (הניגוד בין המספר לפול, ושם הערש־לאיחיסל מירה), בצד הארות נפלאות של (כל הקשה לעבר בחושה, ובעיקר – ובמתה במשמעותו של הסופר בילדותו). מרכז הכובד היצירה, כל מקום, אינו במשמעויות הגלובאליות, אלא בפרט הזה, ובאופיו המיוחד של המרקם הטקסטואלי: אופי הזוהר, כמרוכה, באופן תמציתי ביותר בעצמו. על מרבות, ועל פניה חייך „שבא קהביד לו, במקריהבלתי, שאסור לקחת את הדיבור הזה ברצינות גמורה אלי רק לשים לב לדבר אחר, להתעקשות הזה להגיד לא את מה שהיה, לא לתאר את המערכה באמת לא את הנועת הסיבוב המסביעה שזה, אלא לה איזה ורות על הצורה של המערבולת ועל המקום ש נוגע קצה החורש שלה במים שקטים, מים שק הדיקים" (43).

„ההתעקשות" לתת ביטוי דווקא ל„שולי ההוויה" מאפיין הפואטי המרכזי של הסיפור, מביין הע שלעצמו, להציב תוצאות מפוארות, כשר הנג הרפרפנית בשולים מבטאת הוויה שקברנית בטקסט הזה, הנבעצום המוקפד והמסובגן ג בשמתם של הדברים, והפך, למעשה, שהזה שהיצירה כביכול נשמרת ממנה. דוגמא מקוש „הוא נשמעת, רחל, במקומות או במצבים רישים, מטמיעה בעצמה את מה שנחוץ כדי שלא־יהיה עוד, כדי שיהיו כמו השטחים ההם שהוא לפליק בהנג־קונג, הטריטוריות החדשות, שאינן רשות ה מציאות שם מרחב, רק אפשרות לפרות ה, לא מזה ולא פחות" (42). חלקים מרכזיים של הספר מוקדשים לתיאורים של מראות, מחוות, תנועות, הב שמרופפת עליהם, כביכול, הילת־משמעות מלחי המ שהקורא אמור לפצח את סודה. הסגנון מפיר ב בולט על סילוק כל צרימה – בין המסתבכות לשונ ובין דפוסים שגורים – ומשלב כוונה לריוח מקסי לניקיון מכל טפל ומיותר. שימוש נרחב בעיה ב מפורסים, והכתוביר מפותל הדי־רסיבי, היוד משפ ארוכים ומורכבים. אך המאמץ הצורני בולט התוצאה מחודדת, אך לפעמים תמקפקה ואכזבה.

וכאן מצטיירת כעין נקודת־דיבור בין הפואטי שעיקרה ליטוש וניקיון, לבין מה שנראה בעיני כשמ תימטית מרכזית ביצירה. הוא כי האסתטיקה זהוא ש כעין הפגנת־יחיד מפוארת, התרסה־אלגנטית־בוגה האורכידיאה. ואם כך הוא הדבר־הרי אולי לכם מקוו היצירה עצמה על כוונותיה ומגבלותיה גם יחד. ב התכופפותה של מירה להגיע אל הכר ל„בגרעה המסוגננת, ואת של העומדים לברך מן הגבה אל הבריכה. היתה בה ההתחלה של נועה כזאת, התוח התנופה שתביא את הגוף לאוויר שהוא קורא, ב התקמרות עד לקצה, כולו בהתמונה שנראת כתנע ערגה לקראת משהו שם באוויר" (...).

קאנט והארוס המיטאפיסי

מאת יעקב גולומב

ירמיהו יובל, „קאנט וחידוש המיטאפיסיקה", מהדורה שניה, „מוסד ביאליק", תשמ"ז.

ללא שום ספק עלינו לברך על הוצאה מחודשת בכריכה רכה במחיר השווה לכל נפש, של אחד משובחי הספרים בעברית על אחד מחשובי הפילוסופים של כל הזמנים – עמנואל קאנט.

בצדק רב מעיר ירמיהו יובל בהקדמתו למהדורה השניה, כי עיקרי הגותו של קאנט יחד עם "שפינוזה לפניו וניטשה אחריו" משמשים "כאחד הפיתויים הפילוסופיים רבי העוצמה ביותר לאדם בן הזמן הזה."

להכיר את קאנט ולהבינו פירושו להכיר את עצמנו ולהבין את תרבותנו. זאת מאחר שקאנט, בחוללו את "המהפיכה הקופרניקנית" הידועה שלו – שהפרק העוסק בה הוא אחד המעולים שבספר שלפנינו – עיצב את דמי המחשבה של הגותה. מארקסיזם, אקסיסטנציאליזם למונן, פרויידיזם, פנומנולוגיה ועוד לא היו בכלל אפשריים בלא תנופת רעיונותיו המהפכניים הרעננים של ההוגה הפראגמטי, היבש והצנוע מקניגסברג.

האייל הגבגת קאנט היא היום חלק הכרחי של הבנתנו את עצמנו, חשוב מאוד להבינו. אך האם יכול בן תמותה רגיל בימינו, האמון על הסדרות הטלוויזיוניות והמתרחק מכל חומר תיאורטי לסוגיו, להבין את כתיבתו המסורבלת, הסבכית עד לזרא, הגרמנית־קפדנית של הוגה גדול זה? ניטשה התבטא יפה בשעתו באמרו, כי גדולי הפילוסופים קשים מאוד לקריאה מאחר שאין הם רק כותבים את ה„מה" שלהם (את תכני הגותם), אלא גם בזמן מגבים הם לתאר את ה„איך" שלהם (כיצד הגיעו הם אל תכנים אלה והיאך הם מתקפים ומבססים אותם). אמירה זו הולמת ביותר את עמנואל קאנט ואת כל הספרות הפרשנית הענפה שנכתבה אודותיו. היא הולמת גם את ספרו של יובל, אשר מבקש להגיש לנו מפתח מאיר עיניים להגותו המבכה של קאנט אם כי אין זה, ואיננו יכול להיות, מפתח המסבר כל אוזן.

ספרו של יובל לא יהיה, על כן, רב מכר דוגמת ספרי בישול למיניהם. כל זאת לא מחמת פגמיו הצורניים של הספר אלא מחמת אי־סובלנותו של הקהל שאליו הוא מכוון, ורתיעתו מהתמודדות עם יצירות הגותיות אותנטיות שאינן מגישות מתכונים פשוטים ואשר ה„מה" שלהם מוצג שלוב וכרוך עם ה„איך" שכתם.

עד להופעת ספרו של יובל בלטה בפרשנות העברית של קאנט הגישה התורתית־הכרתית. תרומותיהם החלוציות של ש"ה. ברגמן ונ. רוטנשטרייך הדגישו בעיקר את מאמציו של קאנט למצוא ביסוס פילוסופי ביקורתי ותקף למדעי הטבע ולהכרה הנסיונית. רוטנשטרייך ואחרים התעכבו גם על בכורת המעשה המוסרי בקאנט ועל נסיונו למצוא גבולות למדע על מנת לאפשר את הפעילות המוסרית לשמה. יובל, בעקבות וונדט (Wundt M. Kant als Metaphysiker, Stuttgart, 1924) ואחרים, טוען בספרו, בין השאר, כי ביסוס ההכרה הוא עבור קאנט רק אמצעי למטרה כוללת, שהיא חידושה של המיטאפיסיקה, שכמובנו כרעה תחת הביקורת האמפריציסטית נוסח יום ואחרים. המחבר מבקש להבין את קאנט מנקודת מבט שמגמה, לדעת קאנט עצמו, יש להתייחס לכל שיטה פילוסופית. דהיינו מתוך גישה "ארכיטקטונית" התופסת את כל חלקי השיטה כמלוכדים על ידי "אחדות המטרה". עיקר חידושו של יובל, על כן, הוא להראות כי "אחדות המטרה המלכדת את שיטתו (של קאנט) הוא הנסיון להביא את המיטאפיסיקה לידי לידה חדשה". גוש הלקות ממכתבו של קאנט אל משה מנדלסון: "רחוק אני מלראות את המיטאפיסיקה עצמה... בעניין פחות או ניתן לויתור; אדרבא, מזה זמן־מה אני משוכנע כי בה תלויה טובתו האמיתית והתקיימא של המין האנושי".

קאנט

לידתה המחודשת של המיטאפיסיקה אפשרית בעיני קאנט, מכיוון שנטייתה הורעיה מצויים באדם לעולמים. הדחף אל האינטרס המיטאפיסי הוא חלק בלתי־נפרד מן התבונה עצמה, שאינו ניתן לכליון, אלא במות האדם עצמו והרס סופי של תרבותו. הארוס המיטאפיסי ברוחה ללוגוס הביקורתי, אינו ניתן להכחדה מוחלטת והוא תמיד יתעופף מחדש כאופה, כאתו עוף החול שבאגדות.

אולם קאנט אינו מעוניין להחיות את המיטאפיסיקה הדוגמאטית והספקולאטיבית ששלטה בזמנו ושעם התעוררותה של הרוח הביקורתית־ספקנית כרעה תחתיה. מבקש הוא, על כן, לכונן "מיטאפיסיקה כמדע". ומכאן השאלה העקרונית, שלדעת יובל, מציב קאנט לעצמו בהתפלספותו היא: כיצד ניתן לספק את הדחף המיטאפיסי של האדם ואת השיבתו התבונתית־ביקורתית גם יחד. כיצד יוכל האדם לשכון לבטח בתוך גבולותיו של הלוגוס, את המיטאפיסיקה והשיבה הביקורתית.

פתרונו של קאנט נערך, לדעת יובל, בשבה שלבים. ראשית, קאנט מייסד "מיטאפיסיקה כמדע" המוגבלת לתחום ההכרה בלבד. שנית, הוא מבטל את יומרותיה ההכרתיות של המיטאפיסיקה הטראנסצנדנטית היוצאות מחוץ לנסיון שבאפשר. ושלישית הוא מפנה את סיפוק הדחף המיטאפיסי אל האפיק המובהק והלגיטימי של פעולה מוסרית היסטורית. חיבורו החוכחי של יובל מתרכז רובו ככולו בשלב הראשון של ההתפלספות הקאנטית, בעוד שבשלב השלישי הוא מטפל בספרו החדש, העומד לראות אור בקרוב בהוצאת מאגנס של האוניברסיטה העברית, "קאנט ושאלות ההיסטוריה".

ברור שעל פרשנותו זו של יובל שורה רוחו הבולטת המיטר ההיסטורי של הגל. יובל מביט על שיטת קאנט דרך הפרספקטיבה אשר צמחה ונבנתה מתוך עמדתו של קאנט ואשר ביקשה לספק את הארוס המיטאפיסי תוך ביטול מוחלט של ההגבלות שהטילה עליו ביקורת התבונה הקאנטית. ריקונסטרוקציה כזו של עמדה פילוסופית מתוך נקודת מבט היסטורית מאוחרת יותר לגיטימית כמובן, כשלעצמה, האייל והיא תורפת ומבליטה את אותם המרכיבים של השיטה המקורית שהיו נשארים עלומים מעיני הקורא ללא המיקוד המעוצם דרך פריזמה מאוחרת יותר. אחת הבעיות שבגישה זו, שעלולה היא לעמוד בפני הסכנה של סלקטיביות חמורה ושל אנאכרוניזם המתייחסים רק לאותם ההיבטים של השיטה הנסקרת, הרלוונטיים בשיטה שבאה בעקבותיה או שנולדה מתוכה. אולם ספרו של יובל, המדש בתרחבה בפני הקורא את מיסב מכמני־תשורה ועמק המשנה הקאנטית, לא רק שאינו סובל כבייתנות־ אלא אף מבצלה באופן רידאקטי לבנה מקיפה משכנע ומבהירה של המשנה הקאנטית.

לבסוף, חשוב להדגיש כי ספרו של יובל אינו ולתנוצי להיגל ולהיסטוריציזם ההיגלי, אלא יש לו השלכה חשובה ומאירת עיניים צבה של הפילוסופיה עצמה בזמננו. שכן בעוד אשר כפו מכיר בלגיטימיות האינטרס המיטאפיסי ורק מתיק את לתחום הפראקטי ההיסטורי המוסרי שם יכול ה, לדעתו, למצא סיפוק תקף, הרי בצדק מעיד ירמיהו יובל שהמשפחה הלינגוויסטית בפילוסופיה בינו מבית מדרשו של ויטגנשטיין איננה מכירה כלל בלגיטימיות כב ומבקשת להדחיק ולחלוטין את הדחף המטאפיסי. בתצורת עמוד השובה (עמ' 35–36), חבל כי לא הרחוב הוכנסה לגוף הדברים, טוען יובל כי תלמידי ויטגנשטיין מוטים באמונתם שעל־ידי ביקור הלשון ניתן להתגבר על הארוס המיטאפיסי על־ידי הקידת העמדה השאלה מודעות האדם לסופיות ומוגבלותו, צרכי האקסיסטנציאליים המתחייבים הנובע משמעות, מתבססים כבורות בהעלאת תמיד השאלות, שאילו יאבדו את משמעותם המילולית (ודבר זה תלוי כמוב בקצי־הסידה השגים למשמעות־לוליות) – עדין יוסף להחזיקים כ„ארוס" חסר סיכוי שאין לעקרו או לבטל בניתוחים לינגוויסטיים לאחר. הרחקה, כידוע המשנה הפסיכואנאליטית, זה פתרון העומד במבחן הזמן. הצרכים הדחופים המודקים יתפרצו בבוא במשנה תוקף, אחרי שהתנק לגודש דינאמי שאין יכול יותר להישאר בתרדמה הכפויה. קאנט, ברוח לניטשה, הבין זאת, כבר ועל כן ביקש להתיר התפרצות זו למסלול הגון נכון ולגיטימי. אולי ויטגנשטיין בגישתו הידוע „ברגע שאי אפשר לדבר שם חייבים אנו לשתוק", ביקש להדחיק לגמרי הצורך בדיבור דווקא היכן שבור כזה, ויהא אי־רצו בכל שיהא, הוא בעל משמעות אקסיסטנציאלי ותיראפויטית ממעלה עליי.

מכאן חשיבותו של זה שלפנינו – שמנסה להביא בפנינו את פתרון־המקיף והמורכב של קאנט שביקש לאפשר לארוס התבטא בגבולות הלוגוס והפראקסיס. אך מתוך לפרשנתיו זו, שבין הסיפוק הקאנטי של הארוס המיטאפיסי להדחקתו הלינגוויסטית בידי ויטגנשטיין, יש לנו תולדות הפילוסופיה המודרנית ברמותו של זה פתרון נוסף: לא היתק הדחקה, אלא עידון יפי של העוצמה המיטאפיסית באדם, של עוצמתו היתיירת. אך פתרון זה שי כבר לאופרה פילוסופית, שנסקרה על ידי בספ „הפתוי לעוצמה: בין ניטשה לפרויד" (הוצאת מאגנס האוניברסיטה העברית, ירושלים).

מלחמות ושלום

מאת אברהם שלוין

נתן שפיגל, „מלחמה ושלום בספרות היוונית העתיקה", פרסומי הר הצופים, הוצאת הספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית; תשמ"ז, 340 עמ'.

מסופר, שכאשר כינס הקיסר פרנץ יוסף את מועצת־המלחמה שלו בעקבות הרצח בסרייבו, ערב מלחמת־העולם הראשונה, ניסו השרים ומפקדי־הצבא לשכנעו כי יכריז מלחמה לאלתר על סרביה. במהלך הדיון הסוער לא התאפק המונארך הזקן והטיח לעבר הסובבים אותו: „האם השתתפתם אי־פעם במלחמה? אני השתתפתי בכמה!"

אפיזודה זו, השייכת לצרור האגדות האופפות את דמותו של הקיסר האבסבורגי, מובאת בספרו של הסופר היהודי־פולני יוסף ויטלין, בספרו „מלח הארץ", ודומה שאינה אלא גירסה פרוזאית למדי של המוטו ההרואי־לירי המתנוסס בשער הספר שלפנינו: „מתוקה המלחמה למי שלא התנסה בה", הלקוח משירו של פינדארוס איש תבאי (520־442 לפנה"ס) ללמדך: כל עוד מודע האדם לאימי המלחמה ולזוועותיה מתוך עדות קרובה או רחוקה – תהא זו באמצעות ספר מרתק, סרט־תעודה או מחזה מסבתי – אין היא משמשת עבורו כלי נאמן להתייחסותו האמיתית כלפי תופעה ארורה כגון זו. ואף לדידם של הגורסים כי המלחמה איננה אלא מציאות הכרחית שעיקריה הונחו כבר בשחר הבריאה („איבה אישית"), וכל־כולה לא באה אלא לפתור בעיות דימוגרפיות (כדברי פריטוס) – מודים כי אין לראות בה תכלית, אלא אמצעי מבוקר. וכבר אמר גורגיאס, כי השלום הוא כמו בריאות, והמלחמה – כמו מחלה: את המלחמה מותר לנהל רק נגד הבארבארים (הפרסים), ובכלל עדיף השלום על כל מלחמה.

יוצאי־דופן בראייתם החברתית־מוסרית היו הסופיסטים הצעירים שהטיפו לאלימות ולמלחמה בדרכים בדוקות להשגת עוצמה ושררה. הדברים אמורים הן לגבי הפרט המשכיל לגבור על סביבתו ולהשתלט עליה, והן כלפי המדינה: דינו של הצדק הטבעי – אליבא דקאליקלס – הוא שתמשול מדינה חזקה יותר על זו שנופלת הימנה (אפלטון, „גורגיאס"). דומה שלשיא הציניות בסוגיה זו מגיע קריטיאס, נציג אותה אסכולה, השם ללעג ולקלס את החוקים. הללו – כך טען – נחקקו „כדי שהצדק יגבר על העוול ומפחד העונש נמנעו בני־האדם מלעשות את העוול בפומבי, אלא עשוהו בסתר. או קם אדם אחד שמוראי היה חכם ונבון מכל ומבין את טבע האדם, ובדה מלבו את המיתוס, שלפיו קיים, כביכול, אישהו דמון נצחי, הבוחן סתרי־לב ואת מחשבות בני־האדם ויודע את מעשיהם הגלויים והנסתרים, ושמשכנו בשמים, ומשם הוא משלח חזיזי קול ומוריד גשמי־ברכה על הארמה, ושהוא שופט קבא ואת העוון לא ישא. באורח זו נוצרה הדת, והפחד מפני האלים המדומים מנע, אף יותר מהחוק, את ההצנן לפשוע" (עמ' 158).

אין ספק איפוא שדעתו יוצאת־הדופן של קריטיאס, ששפיגל אינו מהסס לכנותו „עריץ הדמים", הוליכה נבדית ארוכה בקרב שוחרי הדימוקרטיה באתונה. הללו חששו, ראשית לכול, לחינוכם של בני־הנוער שהיו עלולים ללכת שבי אחר הוגים בלתי־אחראיים המטיפים לטירניה, לשאפתנות ולאלימות. לא יהיה זה קשה כל־עיקר לערוך השוואה עם מגמות המתרחבצות כיום בתוכנו שאינן נותנות מנוח, ובצדק, למורי הרוח ולדבריו.

לא פחות משמעותית היא חלוקת המלחמות לסוגיהן, שהקורא מתוודע אליה במהלך הדיון בספר. כך, למשל, אפיקורוס, שהטיף להתרחקות מן החיים המדיניים, גרס שעל האזרחים למלא את חובותיהם כלפי מולדתם ולהגן על עצמאותה וריבונותה, קרי: לשלול תכלית השלילה מלחמות לשם כיבושים (253). לעומתו, כריסיפוס הסטואיקן, כפי שראינו לעיל, ראה במלחמה כלי בידי האלוהות למניעת עודף האוכלוסין. אך דומה שהכוונה במלחמות היא, אליבא דכולי עלמא, מלחמת האחים. שאף אריסטו השמרן, הרואה במלחמה לשם רכישת עבדים מלחמה צודקת על־פי חוקי הטבע, מסתייג ממנה מכול וכול ומביע איפוא את עמדת הפוליטיאה, (ה„שטר הבריני" הטוב ביותר מבין האפשריים) כתרופת־הפלא הבדוקה ביותר לתחלואי המדינה ידועת־התועים. אין ספק שבכבר אריסטו חוזר ומגנה את מלחמות האחים, כפי שעשה זאת אפלטון, הלה, שהתייחס למלחמות שבין מדינות יוון לבין עצמן, תיעב במפגיע את התופעה המבישה כששני הצדדים מחריבים הדדית את שדותיהם ושורפים את בתיהם. מנקודת־ראות פאן־הלנית זו אל להם ליוונים להילחם בינם לבין עצמם כי שבט יוון הוא משפחה אחת ומוצא אחד. על היוונים לפנות איפוא נגד הבארבארים (הפרסים), שהם נכרים וזרים ליוונים. האם גישה זו איננה מזכירה לנו את דברי חז"ל: „מפני מה חרבה ירושלים? בראשונה מפני עבודה זרה, ובאחרונה מפני שנאת חינם". ואילו ביקשנו לפרש זאת בלשון פרוזאית יותר היינו אומרים זאת כך: מדינה המוסרת מפריבות בלתי־פוסקות ומאלימות־פנים מתמשכת, שוב איננה זקוקה למלחמת־חוץ שתהרוס אותה, שכן היא כלה ותתפורר מאליה.

לא פחות בזויים מהמלחמה עצמה הם שכירי־החרב, אשר אליבא דאריסטופאנס חיים מן המלחמה ומרוויחים ממנה. ללא קשר לצד מי הם נלחמים. תוקידידס מיטיב לתאר את חלקם של אלו במסגרת ריב המפלגות שהתרחש בקרקירה בשנים 439/38 – 436/35 לפנה"ס. המסקנה המתבקשת – הצטרפותם של שכירי־החרב לצד האוליגרכים שקידשו מלחמה על מפלגת־העם, אך הגבירה את התמרמרותה בעיר, ומעשי האכזריות הגיעו למימדים שלא מעלמא הדין (148).

שפיגל מרגיש בעיה חמורה זו של הסתבכות על שכירי־החרב בפרק שלם שהוא מקדיש לניתוח „מסע הרבבה" (אנאבסיס) של כסנופון. לצד השבחים שהמחבר מייחס ליצירה עצמה המושכת, ובצדק, „לאחת הפנינים בספרות היוונית והספרות העולמית בכלל" ובכך שהיא מכילה „חומר אתנוגראפי חשוב, מגוון ועשיר" (143), הוא אינו חוסך את שבט ביקורתו מעצם התופעה שכבה שימוש בשכירי־חרב. וכך הוא כותב: „בפעם הראשונה רובו צבא־שכירים יווני בה גדול (כ־13 אלף חיילים) מארצות שונות של יוון. אנשים אלה, רובם חיילים מנוסים ולמודי מלחמה, הפליגו מיוון לא למען האינטרסים של ארצותיהם, אלא למען האינטרסים האישיים שלהם. הם נעשו שכירי־חרב לא מתוך מחסור באמצעי מחיה, אלא על־מנת לאסוף רכוש ולחזור... מתוך תקוה להתעשר" (144, ההדגשה שלי – א' ש', ולהלן: „המשמעת בצבא־השכירים היתה לקויה" (146) ועל השאלה מדוע העדיף כסנופון לקשר על שכירי־חרב הוא עונה: „כסנופון היה בעל השקפות פילו־ספרטניות. מוכן היו לו קשרים הדוקים עם ספארטה" (147). גם פוליביוס, ההיסטוריון המצביא (200־118 לפנה"ס) סובר כי המלחמה היא לעז הכרחית, התריע על הסכנה שבשימוש בשכירים, יען מוכנים הם כדרך לעבור לצד האויב המתרים בעד שכר יותר גבוה. ה להרחב במעבירי־ההיסטוריה", ספר ראשון, פרק 65–68).

יפה עשה שפיגל את ספרו – הי"ג במספר שיצא לאור עם ה לגבורות – באחרית־דבר האומו בקרבה את דעתו של סופרים, הגיירודת וכתיבה באחרים יותר קופת הרנסאנס עד סוף מלחמת העולם השנייה, אראסמוס מרוטרדם, שפינוזה, ד דוסט, עמנואל קאנט, טולסטוי ואחרים. יש לציין בבינו את חלקו של הוגו גרוטיוס, שעיצב את דיני המלחמ המבוססים בעיקר על עקרונות הצדק הטבעי והמשפ הבינלאומי. הנקוט בימינו שלפיו יש לייש סכסוכים בינלאומיים בדרכי שלום אינו אלא גיז מודרנית לדבר ב„דיני מלחמה ושלום" (פרק 3 „בראה לי מן לנכם – במידה שהמעשה מפי זאת – את הכבות הנבצריות להיערה, שבה יירש „הילקרה־עצמי אותים שאינם נוגעים בדבר, ה יישקלו הדרה הוראות להכריח את הצדדים לקבל השלום לפי היושר הבריך."

תרומתו של הדיבור שלפנינו גוטצה לא בכינוס הדרי שהותשמע במשך דורות אודות נכבודה זה, וגם בהבעת דעתו האישית של מה הספר שאמסתפק בהגבה גרידא של הדברים, הראוי איופתתום רשימה זו בביטוט מרגריו, ש כבחינת אל בעל משמעות אפליקטיבית: „שום מדו אינה במתאפי התקפה של כובש תוקפן, חוק ומש בהולמתבונת ההיסטוריה צריכה ללמרנו להיש כאשר־והו אפוטיסימית בלתי־מבוססת שלא תח עוד מלחמה שדרך המדינה באבת חיים לחיות בשלום ואין היא שואפת לצא למלחמה, חייבת בעת ובעונה אחת לדאוג ל שיהיה לה צבא חזק, שירתיע כל תוקפן אפשרי, ה – במקרה – יאפשר לה לנהל מלחמת־מגן אדי־רגבר התוקפן ולנצחו במלחמה. אי־הכבו להלחם השבו אלא זה למלחמה: הם מנוגרים לדרוש האות ולשכל זה, כדי לשמור על שלום אמיתי, הוא הממוישה מלחמת־מגן על־פי הצו הקיום, אם להתרגשובכ להדרבר" (עמ' 287, ההדגשות שלי – א' ש').

שמואל שתל

זרם נהר הגאנגס

צר לי עליך חברי הטוב
שלא ראית מימיך את קו השאנגנס
ולא ציירת את קו השאנגנס במו ידיך
כאשר ציירתי אני בין שאר ההתקפציות
המסתתרות מאחרי ספרות ואותיות
ולא גלשנו יחד ברפסודה צרה של עץ, בזרם הרחב של התודעה –
שתי נקודות ערות על אותו קו מרקיק,
המגיע מן המרחק שאין לו סוף, קו ישר כמעט, היורד יורד
ובהתאזנות גוברת פוגע בדיוק בראש המערכת שלנו
באותה נקודה שאליה מתכנסים כל הצירים מכל כיוון שהוא
ומתאפסים בה עד כי ראוי לקרוא לה: המוקד המאפס – –
ומשם, מאותה נקודה של אפס, ממשיך הקו יורד יורד והוא בלעדינו
אל מתחת לאופק, הלאה הלאה בעקמומיות נחלשת והולכת והוא כמעט
ישר, ישר בשדה השלילה שהיא המספרה של לילה השחור,
ומגיע כמעט מגיע עד לשלילה שאין לה סוף – – –
וטוב שאין אנו נעים על קו השאנגנס ובהכרח גולשים אל אותו יעד שלילי
שאין לו סוף,
אף
כי ברגע שנגיע כביכול אליו נגיע – –.
הרי מכח אותה שלילה מחלטת, במלא עצמתה האינסופית
נמצא פתאם את עצמנו מבלי דעת מה קרה לנו
באותו שבריר של שניה בלתי נתפשת
למעלה למעלה באינסוף החיובי, בכל עצמת יסוד מלכות החסד
שממנה אין אלא

דרך הירידה המתמדת הירידה התלולה הגולשת
עד שהיא משתפלת פוחתת מתאזנת כדי לפגע בדיוק
במוקד המאפס – – –

צר לי עליך חברי הטוב
שלא הכרת מעודך את קו השאנגנס,
ולא חוית אותו, את קו השאנגנס,
חי בלי כל הגיון נראה לעין בעולם
המתהפך
שממנו אין אלא ירידה מתמדת
דרדור בלי טעם גלישה ודאית לאי־נתפשת
במו בני־אדם הנותנים מדיפרנציאל ישר כזרם
בתעלת מים מתכוננת ללא פתול ורפסודה,
שלא טעמו מפרי התימה המתמטי של קו השאנגנס
ולא הבינו את סוד ואת תכלית

כל הנשמה נשאת בזרם התודעה הודאית של
נהר הגאנגס, מרכסי הרי ההימלאיה
ועד לשפלה, זרם דוהר בשרטונים,
ועד לים של קדשת המות

שהוא נצח החיים.

(מתוך הספר „מארכימדס עד ליבוביץ – מבחר 1986–1960",
הופיע אור בהוצאת „עקד")

רומן רפואי

מאת שרה הלפרין

עלי דייוויס, „רופא אליל", הוצאת ראובן מס, 1986, 336 עמ' (אנגלית).

תרופת־הפלא לתחלואי בני־אדם – שמאז ומעולם שימשה מקור השראה לחזיונות ולסיפורי־אגדה – היא הנושא המרכזי ברומן „רופא אליל", ספרו הבדיוני הפרי של פרופ' עלי דייוויס, מוותיקי הרופאים הבכירים בבית־החולים האוניברסיטאי „הדסה" שבירושלים ומראשוני מנהליו. אולם בניגוד לאגדות המסתיימות לרוב במציאת תרופת־הפלא הגואלת ופותרת את העלילות ומכתירה את הסיפורים בסוף טוב, אין למצוא ברומן הריאליסטי של עלי דייוויס נסים ונפלאות. התפיסה המפוכחת, שבה הוא תופס את עובדות החיים ומציירן כמבוגלה, מציגה את האדם־המחפש באלשותיה ומציאת תרופת־הפלא, הכרוכה ביגיעה רבה ובמאמץ קשה, נשארת תלויה ועומדת.

במונחים מודרניים ספציפיים מתייחסת כאן תרופת־הפלא כמיוחד לסוג אחד של מחלות הסוכרת. מכיוון שהאינסולין, המשמש להורדת רמת הסוכר בדם, מלווה גם בתופעות שליליות (נזק לכלי הדם והפרעת פעולתם התקינה), מנסה גיבור הרומן, יואל רם, למצוא תחליף טבעי לתרופה המזיקה, שלא יהיה כרוך בתופעות־לוואי.

תחליף זה מסתמן בשיקוי צמחוני המתוקן מזיתים (תמציות זיתים ותה חלוט מעלי־זית), שלפי הרפואה העממית מכילים סגולות רפואיות רבות, כגון: הורדת לחץ דם, שיכוך כאבים, הולשת סבל אלרגי ועוד. אולם כדי להוכיח בהוכחה חותכת את יעילותו הרפואית של שיקוי כזה וכדי למצוא את מינון הזיתים המדוייק המתאים לכל מקרה רפואי, דרושה מערכת בדוקה של ניסויים חוזרים־ונשנים, קודם בבעלי־חיים ואחר־כך בבני־אדם, לפי הנוהלים המקובלים במעבדות הפארמאקולוגיות בכל השלבים הקודמים לייצור התרופות. לשם כך נדרשים תקציבים גדולים וצוותות של חוקרים מתמידים המתמסרים בלב ונפש לפרוייקט המחקר ואינם נרתעים מקשיים. על קשיים אלה מצביע מדריכו של יואל רם בתורת התרופות בדברים:

„המחקר בביולוגיה הוא קשה ומקיים יותר (בשל הפחות תקוות סווא) מן המחקר בפיסיקה. והמחקר בטיפול הרפואי הוא המתסכל מכל המחקרים. כאן קורה שרעיונות המבוססים על הגיון זהיר מתבדים בטיפול המעשי. לדוגמה, אם הצלחת בכשרונך להשיג תוצאות טובות בשימוש בתרופה אצל בעלי חיים, יש סיכויים שהיא תתאים גם לבני־אדם. אבל גם אם היא מתאימה לבני־אדם, מתברר במשך הזמן שהיא בעצם הרת־סכנות. כשבודקים את יעילות התרופה בשיטת הבקרה־העיוורת־הכפולה,* מתברר שה„פלאסיבו" (תחליף חסר־סמי־רפואה המתחזה לתרופה הניתן לחולה כדי להרגיעו) משפיע לעתים קרובות לא פחות מן התרופה עצמה. וזוהי הסיבה לכך שרופא־אליל חסר־מצפון הבטוח בעצמו משיג תוצאות טובות. הטבע עוזר במקרים רבים לחולה להחלים, אך רופא־האליל הוא זה שמקבל את ההוקרה המגיעה גם יחד". (עמ' 42)

יואל רם, סטודנט מבריק לרפואה המאמין בכוחותיו, מחליט להתמחות בתורת הריפוי (תראפויטיקה), וכחוקרים הראשונים באיכויות רפואיות שבעץ־הזית מבטיחים הישגים יפים. אולם בשל נסיבות החיים (עול חובות המשפחה שרבץ עליו לאחר התרוששות בשל מחלת האב ומותו) ובגלל אופיו הרך (חוסר התמדה וכוח־עמידה, התפקות בלימוד שטחי ונטייה לקיצורי־דרך במחקר) מסתכסך יואל רם עם הפרופסור הקפדן, גדעון קרני, שתלה בו תקוות רבות וקיבלו לקבוצת המחקר שבמעבדתו. יואל רם נאלץ לפרוש מן הקבוצה ולרדת מן האולימפוס. הוא מנסה להמשיך את סידרת הנסיונות של מחקרו לבדו, אולם הכוחות והמשאבים אינם עומדים לו בנסיונו זה, הוא מגיע רק למחצית הדרך.

מצד שני התרופפו הניסויים גם במחלקה האוניברסיטאית לתראפויטיקה שבראשותו של פרופסור קרני, לאחר עזיבתו של יואל רם. משנסתלקה משם הרוח החיה שבצוות, גברו הסכסוכים בין החברים, והטרדות האישיות ביישור ההדורים במחלקה יחד עם החובות האדמיניסטראטיביות והדאגה לתקציבים גזלו את מיטב זמנו של פרופסור קרני, וכך לא הגיע גם הוא ועתה לתוצאות של ממש.

מבחינה עלילתית ציפיתי שבסוף הרומן – לאחר הקאתרסיס שעוברות שם הדמויות הראשיות האלה בקורות חייהן המשתלבות זו בזו – יזמין פרופסור קרני את יואל רם לשוב למחלקה התראפויטית שלו כדי להמשיך יחד בניסויים המבטיחים תוצאות טובות. סוף כזה היה יכול להיות יפה מבחינה ספרותית (קשירת קצוות החוט הראשי המקיף את עלילת הרומן) ומרומם מבחינה אידיאית (באופטימיות שבו). אולם הריאליזם הספרותי של המחבר, הקורע מעל עולם הרפואה את הילת צעיפיו הכאריזמאטיים, אינו מרשה לו לשגות בהזיות אוטופיות של העולם הרצוי, והוא מסיים את ספרו בגילום עובדתי של המצב המצוי, של החיים המציאותיים המביאים את הגיבורים להשלמה אקסיסטנציאלית עם המגבלות האנושיות שלהם לאחר הויתור על ההישגיות בחיים.

בזה שונה הספר „רופא אליל" משני ספריו הבדיוניים הקודמים של עלי דייוויס „הרופא לכל תחלואיבי" (1975) ו„עלילות המצבורי" (1981). בשני הרומנים האלה מעוצבים בצד רופאים צרי־עין ותככנים גם רופאים ישרים רחבי־לב, אידיאליסטים בעלי שאר־רוח, המעוררים הערצה בגדלותם, באנושיותם ובמסירותם הנאמנה לחולים ולחברים. לעומת זאת ברומן שלפנינו, מתגמדת דמותו ההידראית של הרופא, והאנשים העוסקים ברפואה מצטיירים כאנשים בינוניים הלוקים, כרוב בני־אדם, בחסרונות ובפגמים המעוררים ביקורת ומודת־דות.

יואל רם הוא דמות אנושית מעניינת על מעלותיה וחסרונותיה. מבריק, מקורי ומוכשר, אך גם שטוף וחסר התמדה וכוח־עמידה הן בפני זעזועי החיים והן בפני פיתויים של אפשרויות קלות. בדרך כלל הוא אדם עליו שמשרה אווירה נעימה סביבו. הוא ניחן ברגש טוב לאנשים, ובשעת חירום הוא מתגלה במיטבו. אינו חוסך עמל בדאגתו לחיילים הפצועים במלחמת ששת הימים, והסצינה המתארת את התושיה האכזרית שלו בהשגת שמיכות בשדה הקרב כדי לחמם את החיילים הפצועים היא מן הגלבבות ביותר. אולם כעבור שעת החירום, מתרופפת אישיותו של יואל רם. רומה שחל בו ניוון מסויים, בדומה לזה הפושה בצעיר הישראלי הממוצע בחברה הישראלית. יואל רם אינו מוכן עוד להתאמץ כדי להשיג הישגים ביושר ובעבודה קשה. תוך זאת הוא מוכן קצת לשקר כדי להשיג את מבוקשו בדרך הקלה ואפילו להתחזות למה שאינו (למשל על ידי קניית מדי קצין ולבישתם כדי לעשות רושם בנסיבות מסויימות).

לעומת יואל רם, המייצג ברומן „רופא אליל" את הישראלי הטיפוסי המצוי בחברה הישראלית, מייצג פרופסור גדעון קרני טיפוס המצוי בחברה האקדמאית. גדעון קרני הוא איש־מדע מובהק, ומבחינה זו הוא איש עקרונות קשוח. הוא תובע התמדה בעבודה הניסויית ומקפיד על יושר וכנות בדיווחים. אולם קשיחותו המדעית, הפולשת גם לחייו האישיים, פוגעת בהרמוניה של חיי המשפחה שלו. הוא מגלה קרירות כלפי אשתו, אך אינו מוותר על שירותיה. הוא זוכר בהנאה חושית את ריקודיה ואת ארוחות הבוקר הטובות שהכינה לו כשהיתה בריאה, ועם זאת הוא מגלה חוסר רגישות כלפיה בימי מחלתה. בדרך זו הוא דוחף אותה למרפאתו הפרטית של יואל רם, המתיר לה להשתמש בתרופה מסוכנת המקילה אמנם על סבלה, אך מוליכה אותה אלי מותה.

דמויות המעוררות אהדה ברומן זה הן דווקא נשים שניחנו בשכל ישר, רגש עמוק ושיפוט נכון. מביניהן נזכיר את מוניקה, אסתר ודעיה.

מוניקה היא אשתו של יואל רם, הפועלת כבצווור העליון של ה„אני" הנמוך והנכזה יותר שלו (ה„איד" וה„אגו" בלשונו של פרויד). היא מבקרת אותו על בחירת הדרך הקלה במעשיו ומוכיחה אותו על ההיתרים שהוא מתיר לעצמו לסטות מן הקו הישר. עם זאת היא נאמנה לו ודואגת לו, ומשלמת את מחיר החיכוך בנפשה בין שתי התייחסויות אלה לבעלה בהתקפות אסטמה העוצרות את נשימתה בכל פעם שהיא מתוודעת למעשה, שאינו מתיישב עם העקרונות, שעשה בעלה יואל. מוניקה מעוררת כבוד בדרישות שהיא דורשת מעצמה: בעבודה – כדיאטנית משלמת הדואגת במסירות למזונם של החולים בבית־החולים; ובבית – במאמציה להיות אשה טובה ובמאבקה הנואש עם מחלתה בזמן הריונה כדי לשמור על ולדה.

אסתר היא אלמנה צעירה מיוחסת מפרס, שעלתה ארצה לאחר מות בעלה משבץ בשעה ששכניו הערבים ערכו פוגרום בחנות השטיחים היוקרתית שלו מרוב קנאה בהצלחתו. יחד עם החן הנשי והאצילות המזרחית המאפיינים את הליכותיה, מגלמת אסתר אומץ־לב נדיר, עקביות והתמדה בלתי־נרתעת. היא סובלת ממחלת הסוכרת, אך מתגברת עליה באמצעות שיקויי הזיתים, שהיא מכינה לה לפי המסורת העתיקה שבמשפחתה, ובעזרת האמונה בעזרת האל להבראתה. אמונה המתממשת בנשיאת קמיע עתיק על לוח לבה. באופן זה מייצגת אסתר את כוחה של הרפואה העממית המשלבת תרופות־טבע עם אמונה, ושילוב זה חוזר אחר־כך כוואריאציות בחלקים שונים של הרומן.

המחבר משתמש בדמותה של אסתר כדי לגלם ברומן זה את בעיית הפארא־רפואה (רפואה של אמונה) ואת תוקפה. אסתר אמנם חולה במחלה ממשית, אך אמונתה בברכה שבקמיע מוסיפה לה כוח. לאמונה כזו חשיבות פארא־רפואית בייחוד במחלות פסיכוסומאטיות מסויימות. מחלות פסיכוסומאטיות – שאפשר להגדירן כ„מחלות־כאילו", משום שהן משוללות פאתולוגיה אובייקטיבית על אף הדמיון בסימניהן החיצוניים למחלות ממשיות – נוצרות לרוב ממצבי־לחץ, מתח וסבל נפשי. מצבים כאלה גורמים לגירוי־יתר של המוח העובר דרך העצב לאברים שבגוף ומבלבל את פעולותיהם. לדוגמה, גירוי־יתר של מחשבות הקשורות בפחד יכול להוליך לדפיקות לב מהירות או איטיות מדי, לכאבי בטן ושלשולים או לכאבי ראש מיגרניים. טיפול תרופתי במצבים כאלה הוא כמו חשיפה מיותרת של הגוף לתופעות הלוואי הלא־רצויות שבכל תרופה. לפיכך מומלצת כאן הדרך אחרת להרגעת גירוי־יתר את הדחפים, לכך היא האמונה בקמיע אצל המאמין בו. יתרונה של אמונה כזו הוא בכך שהיא מרגיעה ללא תופעות הלוואי המזיקות של התרופות. היא פועלת כפעולת ה„פלאסיבו" בטיפול הרפואי ומחזקת את גופו של הסובל ואת בטחונו בהבראתו.

דעיה היא בתה היפהפיה והתמה של אסתר, המשמשת כאחות רחמניה בבית־החולים. בטיפולה במפגעי המלחמה היא נתקלת בבקשה מוזרה. פצוע קשה, שאיבד עין, יד ורגל בפעולת גבורה, שהצילה חיי אנשים רבים, מבקש ממנה לשחרר אותה ממצוקה ולהתמסר לו. דעיה נאבקת עם עצמה בשאלה האם היא, השומרת על צניעותה כבתולה, צריכה להתמסר למי שמסר את נפשו למען עמו, והיא מחליטה להיענות לו.

אלה הן מקצת הבעיות המוצגות באופן סיפורי לאורך הרומן. אליהן מצטרפות בעיית הסמים והשפעתה ההרסנית על חיי האדם; בעיית השימוש המופרז באנטיביוטיקה הפוגעת בחיסון הטבעי של האדם; ובעיית הנזקים הסכביים („פאשלות") שגורמים מטפלים לא־זהירים בשעת החדרת צינוריות שונות לגוף האדם הכואב.

בעיות אלה מגולמות בספר בצורה ספרותית, בדבריהן ובמעשיהן של הדמויות המעוצבות ובמהלך העלילה הנבנית מהן. זוהי עלילה אנושית מעניינת המתרחשת בעולם הרפואה. כמעט כל דמויותיה עוסקות ברפואה כחולים או כרופאים, כעובדים ציבוריים בבית־החולים וכמרפאים פרטיים. עם זאת אין שם כמעט אדם המנו מן החולי, וכולם חשופים לסבל ולסכנה.

כל היסודות האלה מציבים לפנינו רומן רפואי, לא ספרותי מיוחד, שאותו יכול ליצור רק מי שמכיר היטב את שני העולמות: עולם הרפואה (פרופ' דייוויס הוא מומחה בקנה־מידה בינלאומי לכלי הדם הקטנים בתיאוריה ובפראקטיקה) ועולם הספרות היפה, שאליו הגיע הרופא בחדירתו לנפש האדם ולשגיונותיו ובנסיונו לעצבם ביצירה בדיונית, שתחתיה מסתתרת תאוה הגדולה של חייו.

* שיטת „הבקרה־העיוורת־הכפולה" בודקת את יעילותה של תרופה חדשה ע"י חלוקת מספר חולים לשתי קבוצות שהאחת מהן מקבלת במשך תקופה מסוימת את התרופה הנבדקת, ואילו הקבוצה השניה מקבלת במשך אותה תקופה רק „פלאסיבו" (תחליף מתחזה לתרופה, שלמעשה אין בו שום סמי מרפא). בתום תקופה זו מתגלה השיפור הרפואי בין הקבוצות, העוברות כל הזמן במשך התקופה בדיקות מדוקדקות, כשאיש מן הבודקים ומן הנבדקים אינו יודע במשך כל זמן הניסוי מי קיבל התרופה ומי קיבל „פלאסיבו". לפיכך מכונה שיטה זו בכינוי „עיוורת".

השתקפות הכאב בכאב

מאת ספי שפר

עמלה עינת, „אני שהוא אותה דוקטור והיא מזכירה לי את המוות", ספרית פועלים, תשמ"ז 1986; 95 עמ'.

עמלה עינת

שמונה סיפורים יש בספרה של עמלה עינת. ברובם תבנית יסוד דומה, מעין מבנה־בסיס, שהוא במובן מסויים עלילתי, הוא גם קומפוזיציוני, ובמידה רבה הוא גם מהות הסיפור, חלק חשוב מהמשמעות שלו.

סיפור שבנוי על פי תבנית זו מתחיל מהווה שמתרחש בו איזה שבר בחיי הדמות הראשית, או שהיא מטילה את עצמה למאבק פנימי בדרך כלל. גם מאבק כזה הוא אופן של שבירת הרצף, קריעת החוט הישר המפשט לכאורה שמזווה את חייה קודם לכן, בעבר, שהוא במידה רבה מעין לסיפור הדברים.

בסיפורים כמו "בבירה", "אני שהוא אותה דוקטור" ו"דין תנועה" מצויים שני סוגי השבר הללו, כאשר באחד הגיבור הוא פאסיבי, המכה "ניחתת" עליה, בסוג השני הגיבור אקטיבי, מנסה להילחם, לשנות מצב קיים או מהלך דברים נתון. שני סוגי שבר אלה נעשים לשני הפנים העיקריים והמשיקים של פעולות הגיבור ומחשבתו.

הקורא נזרק אל ההתרחשות בעיצומה. הוא נפגש עם דמות שקשה לו להבינה, משום שהיא נמסרת לו מקוטעת, מגמגמת, עם מעט מאוד הסברים והקשרים. והוא נאלץ להרכיב אותה – או לכל הפחות להרכיב את השלד שלה שאחריו יוכל להמשיך לעקוב – מכמה פיסות מידע מפוזרות, כמעט מקריות, כביכול מקריות. אולם בהמשך, בטובים שבסיפורים ("דין תנועה", "אני שהוא אותה דוקטור", למשל), מצטיירת הדמות הזו בצבעים נוספים, מתגבשת בתוך הסביבה המיידית, והלוואגטית לסיפור. ובעיקר היא מתגבשת מתוך עברה.

וזהו קו נוסף באותה תבנית יסוד שהזכרתי קודם לכן. הגיבור או הגיבורה, ויותר מכך – מהות השבר ועומקו, מתקשרים לאירוע מכאיב בעבר. אירוע זה הוא במקרים הקשים טראומטי ובמקרים אחרים – "זיק" מכאיב. אולם מרבית עוצמתו של הכאב הזה היא תוצאה של השתקפות אינסופית של עצמו בעצמו, כמו מראה מול מראה.

בכל הסיפורים, חוץ מ"מזון (או – עולה מן המתורת)", המספר אינו גיבור הסיפור וגם אינו דמות אחרת בתוכו. עם זאת זווית הראייה שלו מוגבלת לראיית הדמות הראשית. באופן זה אין המספר יכול להסביר יותר ואינו יכול לדעת יותר ממנה. סדר הדברים כפי שהוא מובן לגיבור וסדר הדברים כפי שהוא עולה בתודעתו, בקישורי האסוציאציות שלה, הוא סדר הדברים המסופר. זווית הראייה המצומצמת הזו אינה רק מגבלה יחסית מעצם הגדרתה, אלא היא מעוצות כאן. התודעה המובילה את הסיפור אינה מגיעה את אפשרות קיומה של זווית ראייה רחבה יותר או את קיומן של נקודות מבט אחרות. עיוות זה הוא שמאפשר, בין השאר, את אותה השתקפות כאב, שהזכרתי קודם, אותה הכפלה אינסופית.

בניית הדמות בסיפורים הללו אינה נסמכת על הקשרים רחבים. הקונטקסט שהיא נבנית מתוכו הוא צר מאוד: השבר העכשווי וזיקתו לאותו אירוע בעבר. אם בסיפור כמו „בבירה" מתגלה קונטקסט ביוגראפי רחב יותר, הרי הוא אינו בבחינת עובדות ביוגראפיות בפשוטן, אלא הוא מתברר במידה רבה כפרשנות, כמשמעות שהגיבור נותן לדברים.

השבר ההווי משליך את הגיבור או גיבורת הסיפור אל אותה התרחשות מכאיבה בעבר, והמסקה והוא הוא בבחינת סיבה לשבר הנוכחי, או שהוא מאיר אותו במבט שזרוע לתפיסה מיתית: לא בדיוק גורל, לא מטאפיזי שמתקשר לנבואות אלוהית כלשהי, אלא סגירת האדם בתוך המעגל המוגבל של עצמו, בתוך התנאי הצר והכולא של קיומו. נכון יהיה להשתמש כאן במשפט מהסיפור "דין תנועה": "אלא שזכר כל אותו נוכח, ובעיקר של אירוע נעורים אחד שקשור בו, לא היה כצ'יף אותה כבה לאחר כל השנים האלו, לולא החזקית הלעבות השלטת במקריות הייבר" (עמ' 7). במידה רבה יותר ממה שגרמה להם, במידה רבה יותר ממה שהם מוכנים לדעת לעצמם, הולכים גיבוריה של עמלה עינת בעיגולים, כל אחד בעיגולו, ומסיימים ראשם שוב ושוב בדיוק במקום הכאב, בדיוק היכן שמסומנת החבורה מהמכה הקודמת.

רוב סיפורי הספר אינם מפריאים הרבה מעבר לאיזו נגיעה – לא חזקה מדי – בנקודות כאב אנושיות, המוכרות מן הסתם למרבית האנשים. הסיפורים הללו כתובים היטב ברמה הלשונית שלהם ויש מקומות יפים מאוד מבחינה זו. אולם הם נשארים, בדרך כלל, מינוריים, סגורים, מקומיים. החלקים הרעים שבהם („המזוהך" או קטעים מ„פרקים במסעו של לייזר מבידוסקי", למשל) מצויים על גבול הבנאלי.

האירועים, העלילה, בדרך כלל רגילים, אינם חד־פעמיים ואינם יוצאי־דופן; הדמויות מגוגנות על תו יחיד, שהוא המכנה בין נקודה אחת בהווה לנקודה אחת בעבר, ועליו נסובים הדברים; הדמויות אינן מרתקות כדמויות, כאנשים בעלי ייחוד. מה יכול, אם כן, לרומם סיפור כזה? אולי איכות פילוסופית – אם מפורשת ואם בין השיטין, אם במהלך הדברים ואם במסקנה שלהם, לאחר שהסיפור "הסתיים". אין מזה בסיפורים אלה של עמלה עינת, וכך עלי לחזור אל נגיעה בכאב האנושי, נגיעה לא חריפה, מינורית.

עם זאת, אני רוצה להזכיר כיוצא דופן את הסיפור הראשון בספר, "דין תנועה", שהוא היפה והשלם מבין השמונה. כל אותם איפיונים שנתתי ל"מתכונת" שעל פיה בנויים מרבית הסיפורים נכונים גם לו, הם מוקצנים בו עד כדי כך שהוא יכול לשמש דוגמה מובהקת לדברי. הקצנה זו גם נותנת בו איכות של ייחוד הכאב שאין בסיפורים האחרים. לקראת סוף הסיפור נאמר, "לא יכולה היתה בשום דרך או תמריץ, לוותר על מאבק המחיר המתיש. קיצי החרדה המתנקים, להחזיק מעמד ויוזמתה, חייבת היתה לכסות עצמה לאותו קיצין, כמסתור, וכל מה שקרה, כבצפי מראש קרה. רק הסוף לא בדיוק כמשוער אם כי, לאחר זמן, ארגה גם אותו לרצף האירועים בדרך בה גלומה" (עמ' 16).

מה מן המסופר קרה באמת? מה מן המסופר הוא חלום פנייה או מאוויה של מלבה, הגיבורה? לא ברור. יתכן מזו – זה לא חשוב. יתכן מזו – או הבהירות הזו היא אחד מעיקרי הסיפור.

מכון כץ מבקש

הכרך השני של המהדורה המדעית של שירי ביאליק, שהוכן במכון כץ לחקר הספרות העברית באוניברסיטת ת"א בעריכת פרופ' דן מירון, עומד לראות אור בקרוב בהוצאת „דביר". הכרך השלישי הולך ונשלם וייסמר לדפוס בקרוב. בכרך זה ייכללו, בין השאר, שירי ההקדשה של ביאליק. חוקרי פרוייקט ביאליק במכון כץ פונים בבקשה לכל אלה שיש ברשותם הקדשות של ביאליק, להתקשר לכתובת: מכון כץ, אוניברסיטת תל־אביב, קרית האוניברסיטה, רמת־אביב.

רישום כחרב מפלחת

מאת טליה רפפורט

ג'יאורג גרוס, „תקופת ברלין", מוזיאון ת"א, ביתן הלנה רובינשטיין, ת"א.

ג'יאורג גרוס היה סופר, משורר, מעצב תפאורות ותלבושות, אך הוא מוכר יותר כרשם וכקריקאטוריסט וראה עצמו כעתונאי שמתייחס לסביבתו באמצעות ציור ובעיקר רישום, שהוא הצד החזק ביותר שלו.

הרישום הוא אמצעי מהיר ומיידי ולכן גם היעיל ביותר לתגובה ישירה על המתרחש. אצל גרוס הוא בסגנון מתחילת דרכו באירוניה צינית, שהפכה בהדרגה לגרוטסקה ארסית ולאקספרסיוניזם חריף. הרישום שלו פועל כסאטירה המסירה את המסווה מעל פני החברה הגרמנית וחושפת את הניוון והניוול האנושי, את הצביעות, הניצול, האלימות, הכיעור, העליבות, הבדידות, הטירוף והסבל. הוא מצייר עולם ברוטאלי, בלעג ומתאר של מרבאים וקורבנות ומפקד אותו כאצבע מאשימה.

גרוס הירבה לרשום קטעי הווי וטיפוסים בבתי־קפה, קאבארטים ופונדקים ותיאר בצורה מעוותת ומוגזמת עד גועל שיכורים, קטטות, משחקי קלפים, מין וולגארי, שפיכות דמים וכן קאריקטורות צבאיים, בתי־משפט, בתי־סוהר ואפילו הוצאה להורג.

אפשר לפגוש ברישומיו שוב ושוב טיפוס קבוע של גבר שמן, מבוער, קרח, שפניו כפני חזיר או כלב בולדוג, ולעתים הוא גם חושף שיניים בהעוויה אכזרית. במקביל, גם האשה זוכה אצלו לטיפול מאוד לא מחמיא ומתוארת בעירום מגושם ורופס או בשמלות שקופות, כך שאברי המין שלה מודגשים באופן זול ומופגן. בין אם הדבר מייצג את התחושה שהאשה עצמה מקרינה, או את צורת ההסתכלות הגסה והמפשיטה של הגבר, רישומיו של גרוס משקפים באופן ישיר ומחודד עד קיצוניות את האווירה הקארנבלית של עולם כאוטי מתמוסס.

בקו דוקרני, חורץ ומנתח הוא מפלח את פרצוף החברה הגרמנית, חושף את מצבה המוסרי ומציגה במערומיה המכוערים. אף כי רישומיו של גרוס משקפים מקום וזמן מסויימים ויש בהם ביקורת מרה ונוקבת על המסגרות הפוליטיות, החברתיות והכלכליות בברלין בין השנים 1912–1932 (עד שגרוס היגר לארה"ב), כולל המיליטאריזם, השחיתות והרשויות השונות, האינפלאציה הדוהרת ועוד, כוחם בעינו עומד.

גרוס השתייך ל„דאדא" – תנועת מחאה פרובוקאטיבית במתכונת שצצה לאחר מלחמת העולם הראשונה במוקדים שונים באירופה (עם סניף בארה"ב) ובאה לירוק לבורגנות בפניה ולהחרידה מהתנגדותה המיסטממת והולכת. הציניות והניהיליזם של גרוס מתקשרים עם הרוח הפרועה של ה„דאדא", אך גרוס מרחיק לכת יותר מרוב אמני ה„דאדא" והוא לא רק „אנטי־אמנות" ואנטי מוסכמות תרבותיות, חברתיות ופוליטיות, אלא גם פסימיסט כרוני שהוא „אנטי־אדם" ו„אנטי־חיים". האמנות אינה נתפסת על ידו כעניין אסתטי אלא כשליחות מוסרית־חברתית. הוא טען במפורש, שעל הרישום להיות למסרה חברתית וכי אמנותו צריכה לשמש כרובה וחרב. רישומיו מזעזעים, אפילו דוחים לעיתים, ואמנם כדי לפעול כמסירת „לחץ" שנועדה לעורר מרעות לסלאנג האנושי. הם משדרים מסר כלל־אנושי ועל־זמני, לכן גרוס נשאר תמיד אקטואלי ורלוונטי („לשתת עד אחרית הימים...") ולכן גם יש לעבודותיו ערך אמנותי שמעבר למסר תקופתי ומקומי של איזור עתונאי.

וזוהי תערוכה חזקה ומרשימה שמאפשרת היכרות מקיפה עם אחד האמנים הגרמנים החשובים והמשפיעים ביותר במאה ה־20. גם הקטלוג – ספר עב הכרס שנלווה לה והוא נכס תרבותי בדרקימא, שיישאר עימנו גם אחרי התערוכה.

מסקרן

איתן קסר, „קיר" בגלריה גבעון, רחוב גורדון 37, ת"א.

גלריה גבעון נוהגת להציג מדי פעם „קיר", המוקדש לאמן מסוים, מנהג נבון ומוצלח שמאפשר מיפגשי ביניים קטנים עם אמנים בין תערוכה לתערוכה.

הקיר הנוכחי הוא, בעצם, היכרות ראשונה שלפני תערוכה כלשהי והוא נושא עבודה אחת בלבד של איתן קסר, ששלח ידו בתחומים רבים כמו קולנוע, תיאטרון בובות ועוד, אך טרם הציג תערוכת ציור.

העבודה הגדולה שלו היא קולאז' לא רק בעצם העבודה שמודבקים בה ניירות, אלא גם בתפיסה הקומפוזיציונית שלה, הנוצרת קטעים שונים למערכת המסכית שאינה אחדותית והמוגנית, אלא משתנה ללא הרף. יש בה אזורים צפופים עמוסים התרחשויות ציוריות אינטנסיביות או תזוזות סביבה רחושה ואזורים דליליים ואווריריים יותר, שבהם מסתרכים רישומי עפרון רגישים. העבודה מופשטת ברובה, אך פה ושם היא מעלה אסוציאציות פיגורטיביות חלקיות ותזכורות לרישומים של אביבה אורי, או לעבודות של גרשוני, אף כי באופן פחות מרוכז ודרמאטי משלו.

יש בעבודה הזו קטעים יפים וגם כמיכלול שלם היא מעניינת לכרי. זוהי היכרות ראשונה המעוררת סקרנות.

שמאי גילר (גלריה „ארטיפקט")

ציור מהלב

שמאי גילר, גלריה „ארטיפקט", רחוב נחמני 43, ת"א.

שמאי גילר הצליח לחדור לתודעת התקשורת תודות לסיפור שמאחורי הציור, יותר מאשר בזכות האכזבות שלו נסו. הסיפור הפיקאנטי שלו מתחיל בכך שהוא רופא כירורג שהתמחה בניתוחי לייזר, מעולם לא למד ציור והחל לצייר כתחביב. ב־1986 צייר סדרת תמונות גדולות בשחור־לבן, שבה מופיעות על רקע שחור דמויות מיוסרות בעמידה מתוחה (אחת אפילו נראית כצלובה) בעלות פנים מטושטשות ועיניים מוגדלות ובוהות. יש בהן רגש חזק על חלל בית תמונה שמצטייר כסקופ, כך שתוכו נחשף ומשולבים בו גם קטעי צילומי רנטגן ואפילו צילומי ציונתור לב. כאן נכנס לסיפור הסבכן הביסכי, או „ראיית הנסתר", כפי שגילר מכנה זאת. בתוך ציור הסידרה הזו הוא עבר התקף לב ונותח לב פתוח ולאור אירוע בלתי־צפוי זה הפכו לפתע ציוריו לבעין איתות נבואי, או שחזור לחץ תת־הכרתי של הנפש שחשה מראש את שהולך לקרות לגוף.

כל זה אמנם מרוחק כסיפור חיים, אך אינו רלוואנטי כמובן, כשמדובר בהתייחסות אובייקטיבית לציור עצמו. מן ההיבט האמנותי הטהור התמונות הללו ו לטעמי, אקספרסיוניזם מלודרמאטי בוטה מדי.

רק עבודה אחת חריגה בתערוכה עשויה בנבע זה המאוחרת ביותר. במבט ראשון היא עשויה להזכ סידרת עבודות של מיכל גאמן מלפני שנתיים־שלו שעסקה בלב ובגוף בשני דימויי מפתח. הרמיזה לעבוד הנ"ל ניכרת במיחבר המורכב ממספר פאנלים, בשיב מלים והדות הכתובות באותיות דפוס שבלוניות, ובפי ציור גדול של מגנון הלב, שחוזר כאן שלוש פעמ ולצידו גם תחבי לב בסרוק ממוחשב והמסגנות מיקרוס מגוגלות ומסגנציות של תאים. על אף הרמיזה החיצ בנקודות שהזכרתי אין שום דימיון בין הגישה והאמנות של גילר לזו של מיכל גאמן. אצלה משרת הדימוי ה מערכת רעיונית מתוחכמת ואילו אצל גילר הלב משי כסמל אישי המייצג את הטראומה שעברה עליו, ובאמצ לביטוי כאב־לב – פיזיים ורגשיים גם יחד.

בין התמונות המוקדמות, שכישרו בעוצמתה הבעת מוסרות את העתיד לקרות לבין העבודה המסכמת הנ' שהפכה את אירועי חייו של גילר בשנה החולפת למ תיעוד ציורי מסגנן, הוא צייר כמה תמונות נוספות ש בהן יש דמויות בשחור־לבן, אך הן מצויירות באופן שה דווקא שלב ביניים זה שבאמצע תשעת החודש הקריטיים שהתערוכה מכסה, הוא המוצלח ביותר לדעתי, מנקודה מבט אמנותית.

בארבע תמונות שבכל אחת מהן מופיעה דמות גדולה מודרת ומשפסת המלאות את רוב השטח מתקבל צ מבקר, מרוכז ומעניין יותר, ציור שמבטא לחץ, מתח בייחוד הזרה, לא באמצעות סכל מוחצן, אלא בצור המציתיות ובמשטחים ציוריים מוטפסים, מקטס ורוטטים.

במקרה של גילר נראה לי, שהבעה מאופקת ומופנ יצרה ציור חזק יותר מאשר ההתפרצות הראשונ הישירה והפשטנית מדי.

ציור במיטבו

אורי שטטנר, אקוורלים, גלריה „מימד קטן" בה״ז „פרוזה", לב דיזנגוף, ת״א.

וזוהי תערוכה צנועה ומינורית המוצגת בגלל מיניאטורית, אך כולה הנאה אמנותית צרופה. בציור אורי שטטנר אין דראמות גדולות, אבל יש שפע ניואנסים: צורות, קוים, גוונים, שקיפויות, התרגשות ופשוט ציור עשיר ונפלא.

דפדוף ראשון
ספרים חדשים

מאת אבי סגא

עיון

סודים, מסכתות ורעיונות

יהדות – עדותה של המשנה/ מאת יעקב ניוזנר/תרגם מאנגלית ש. עמית/ ספרית פועלים/432 עמ'.

אמר המחבר – פרופסור באוניברסיטת בראון בארצו של הדוד סם, מחבר ועורך של יותר מ־200 ספרים ומי שעורר מחלוקות רבות בחוגי המקצוע. „ספר זה מתאר את התפתחותו של זרם חשוב אחד של מקורות ששימש בעיצוב אותו סוג של יהדות אשר לבש צורה במאות הראשונות לספה"נ ושלט לאחר מכן. ...המשנה היא המסמך הראשון שנערך בצורה הדומה כאחד לצורה בה הגיע לידינו. ...את המבואות המגעשים כאן, המתבססים על עשר שנים ויותר של עבודה אנליטית, יהיה צורך להשוות ולעמת עם מחקרים מקבילים על תעודות אחרות ... בספר זה אני מדבר על מה שיש למשנה לומר, ועל המקורות למחשבה שכה במע"ד וההגיון כבר אחר ובעבודות התבונתיות של הגיה מצד שני. הגרעין הוא עדות המשנה לעיצוב היהדות". בין פרקי הספר, שלושה המציגים ומנתחים „סדרים, מסכתות ורעיונות עיקריים" לפני החורבן, בין החורבן למרד בר־כוכבא ולאחר המרד. במסגרת הנספחים נידונה, בין השאר, הבעיה של סיפור ומסורת ביהדות. בשולי הדפים הערות רבות משל המתרגם והמהדירים.

שירה

ואין סוגר

כל שירי אמיר גלבע / הקיבוץ המאוחד / 2 כרכים + 394 + 276 עמ'.

ב־1917 נולד כרל פלדמן וב־1984 נפטר כאמיר גלבע, משורר שכמו הלך לפניו וגם פרס ישראל באמתחתו. עכשיו הנה אתנו במהדורה מקובצת ונאה כל שיריו – מ„טבע רשויות" שהחל להיכתב ב־1941 ועד „הכל הולך" שהופיע לאחר מותו. כבר דובר ועוד ידובר ולעולם תישאר בעינה ההודעה „אני לא אומר לך אשר בלבי שוכה/אני לא אומר לך אשר בלבי פולח/אני לא אומר לך אשר בלבי פותח/ואין סוגר".

רוח שרבית מחולון

כלת בד הפיד/מאת יוסף יחזקאל/ הקיבוץ המאוחד – סימן קריאה / 47 ע'.

ספר שני לכותב (לאחר „בהר" שהופיע באותה הוצאה ב־1981), שכו נגזר מסם השיר השני בתוכו, הכלומר, כמדומה, משום על התכנים קסימשחה: „במגרש שארית הזמרי בגין, נשל בין לנבנות: / עוד פורח כאן לב של פרחק / אפשר לשתות מיץ של בין־פסח־ליום־השואה. / תפוחים מושלכים בקיץ / בקופה כביעית כבייים. / עוד ניגשים אל העץ, להסתיר, לנשוש תגור. / לקראת ידי המלטפת נושרים פרחי הדר. / בואי כלת בד הפיד. / והבניין החדש לבן: לבן מכבע צילו בתל. / ככל שמדלדלת עלוות העץ, מוריקה קליפתו. / בואי כלת הבוסתן. / רוח שרבית מחולון זרעה כאן כבכות אל־קטתיות. / בואי כלה."

ביקורת

קו ההתפתחות

שירה ואידיאולוגיה/מאת עוזי שביט/הקיבוץ המאוחד/191 ע'.

עיון בשירה העברית של ראשית המאה הנוכחית, „ובראש וראשונה – בשירת ביאליק, מסיה ופיסגתה של שירה זו", מוליך את המחבר „לעקוב, ולו חלקית, אחר קו־התפתחות המוביל מראשיתה של השירה העברית החדשה במאה ה־18, דרך התמורות העיקריות שעברה שירה זו במחצית השנייה של המאה ה־19". אשר על כן הוא מבקש להטעים את אקלימה האידיאי של השירה הזו, את התנאים ההיסטוריים להולדתה ולהתפתחותה, ואת הקשרים שבין התפתחויותיה הצורניות והאידיאיות מיכה"ל ויל"ג ועד ביאליק וטשרניחובסקי. כל זאת במעט מסות, העומדות גם כל אחת לעצמה, ובלווית הערות ומראי מקום.

חסידות

המשתקף בתמונות

בין המשמר/מאת גיואל קמחי ויואל רפל/בכין 117 ע'.

הראשון צילם ויזם, השני כתב ועיבד. והמעשה שהיה כך היה. תוך כדי טיול בגליל ראה קבוצת חסידים נקבצים ליד קברו של רבי יהודה בן אילעי, צילם והתחיל להתעניין. בהמשך לכך באו, כדברי יואל רפל, תמונות המשקפות „חיי חצרות החסידים בירושלים ובצפת, חצרות לקהילות ... שיש בהן דתיים קיצוניים ... והמתונים יותר. אך בכולן יחד רוממות רוח ואהבת ארץ ישראל. לתמונות נוסף מבוא על תולדות ההיאחזות החסידית בארץ ועמו סיפורים במקורות שונים כ„נועדו לבטא את רוח החסידות ולספר, בלי להגדיר במפורש, את המשתקף בתמונות".

זכרונות

שש שנים נוראות

את יהודיה / מאת אינגה דויטשקרון / תרגם מגרמנית: אלחנן קרמר / ספרית מעריב / יד ושם / 183 ע'.

ב־1933 נתגלה לנערה צעירה בברלין כי היא יהודיה. העובדה הזאת העמידה אותה, כמובן, בסכנה חמורה ביותר, מה גם שברגע האחרון, בפרוץ המלחמה, התברר כי הדרך לאנגליה, שאליה נמלט האב, חסומה. כך החלו „שש שנים נוראות" של חיים במסתור, בנדודים ממחבוא למחבוא, בעזרתם של כמה ברלינאים שהושיטו עזר וסייעו לנרדפים. אחרי המלחמה, ואחרי כמה וכמה גלגולים „מצאתי מה שלא ציפיתי למצוא, גם נאצים ותיקים או אנשים שנשאו באחריות לעלייתו של היטלר לשלטון, תפסו עמדות חשובות, אם כי הגיעו אליהן בהליך דמוקרטי. ...החלטתי, בשנת 1972, לעלות לישראל, היתה בעצם מסקנה הגיונית של ההתרחשויות הללו". המחברת משמשת זה שנים כסופרת „מעריב". הספר הופיע לאחרונה גם בתרגום לגרמנית.

תרגום

פיסות החלום

דבר קטן וטוב / מאת ריימונד קרבר / תרגם מאנגלית: כה רון/כתר 167 ע'.

ספרו השלישי של ריימונד קרבר הראשון בתרגום עברי, כולל סיפורים קצרים שרובם ככולם בעצם מחקרים מדוקדקים בפינ קטנות של החיים בשולי החי האמריקאי. בני־אדם רגילים נפ להעך מרקם של המציאות המוכר שבעצם ציפו להם זה מכבר ונתק בתוך מידה גדושה של אלכוה אסימות, ניתוק וראשם. כמו, למ הסיפור ששמו נקרא על הספר כ תם בעשה באן וייס שהמתינה ע ליום הולדתו של בנה, בילד ע שנפגע ביום ההוא בתאונת־דרכ במותו הלא צפוי („אותם סמי מקרה של אחד למיליון", באו המצלצל בלילות („אניך עובר ו יום ולילה, ומטרידל לנגמור החודש") להזכיר קהעוגה ש נלקחה ובקביעה הסופית ש„ה הזה (של הלחם) יותר טוב מבית פרחים". ואם תרצו, הנה כבכה א כמעט בסוף הספר: „הייתי ב שלי, את זה ידעתי. אבל הרגש כאילו שאני לא נמצא בתוך ו דבר".

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

למפעלנו באיזור נתניה
דרושים:

1. מנהל/ת תפ"י
כישורים:
- מהנדס/הנדסאי ייצור.
- ידע ונסיון של תהליך ממוחשב בתפ"י, של 5 שנים לפחות במפעל תעשייתי.
- ניסיון בהפעלת צוות עובדים.

2. מנהל/ת מחלקת סריגה
כישורים:
- ידע ונסיון בעבודות ייצור והחזקה של מכונות סריגה.
- ניסיון של 5 שנים בתפקיד זה במפעל טקסטיל.
- יכולת לנהל צוות עובדים בהיקף של מחלקה.

3. מתכנת/ת בכיר/ה
כישורים:
- נסיון במחשב IBM 38 וידיעת שפת R.P.G.
- ידע ונסיון בהפעלת מחשב IBM P.C.
- נסיון מוכח כמתכנת של מערכות כספים, ייצור ומלאים במפעל של לפחות 3 שנים.

נא לפנות בכתב יד בציון כתובת וטלפון לרחוב שדרות 46/1 תל־אביב. מיקוד 62190. עבור – משרה.

היפרכל ראשל"צ
אזור התעשיה החדש ראשל"צ
דרוש
עובד מחלקת ירקות
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל ההיפרכל, שד' לישנסקי 83 ראשל"צ (ליד נעלי גלי) אוטובוסים: 19, 73.
מודעה זו מתייחסת לנשים וגברים כאחד.

לחברה לשילוח בינלאומית בת"א
מנהל חשבונות
בעל נסיון קודם מוכח
ליום עבודה מלא
ידיעת אנגלית הכרחית
רצוי גרמנית
נא לשלוח בצרוף קורות חיים לת.ד. 696 ת"א מיקוד 61006

למגזין בינלאומי
דרוש/ה
מנהל/ת מסחרי/ת
– למשרה מלאה –
– תנאים מעולים ורכב –
– חוזה עבודה אישי –
★ בעל נסיון בענף
★ כשר ניהול מו"מ עם לקוחות גדולים
★ נסיון בניהול והפעלת צוות עובדים
★ אקדמאי
– סודיות מובטחת –
לטלפון: 03־330045 – לאסתי

סטודנט לעיצוב
דרוש סטודנט בוגר שנה ג' במגמה לעיצוב המוצר (בצלאל)
לעבודה בתפשת הקיץ בעיצוב צעצועים ומשחקים
להתקשר: 03־450336 לדוד

לחברת מזון
דרושים
סוכנים
עם רכב
להפצת מוצרים חדשים
לטלפן 03־9644187/3

למבטיחה – אבן גבירול 14 ת"א
דרוש
איש מכירות למטבחים
בעל נסיון מוכח
בעל התפקיד יעמוד בקשר עם חוברת בניה וקבלנים. רכב הכרחי
נא לפנות לטל' 03־264247/8 – לגילה

למפעל ידוע
דרוש **קבלן**
המעסיק כ־20 עובדים לבצוע עבודות הרכבת אביזרי חשמל בכמויות גדולות. מיד.
02־914851

לעוז־און בחולון
דרוש
הנדסאי חשמל
לתכנון ובדיקת לוחות חשמל
נסיון של 3 שנים הכרחי
תנאים טובים, 5 ימי עבודה במפעל בחולון.
נא לתאם טלפונית לגב' המר
03־800118

למשרד מהנדסים בת"א
דרוש
מהנדס בנין
– בעל נסיון –
5 ימים בשבוע
טל' 03־219254

לישוב קהילתי בשרון
דרוש
גנן־חצרן
עם ידע ויכולת עצמאית לתחזק ולפתח את הנוי הציבורי בישוב למשרה מלאה
בפרטים נא לשלוח קורות חיים לת.ד. 198 חופית מיקוד 40295 (גנן)

למוסד ארצי בתחום המזון
דרושים:
מנהל/ת חשבונות
סוג 2, עם נסיון של 3 שנים לפחות.
פקידה כתבנית
עברית אנגלית, עם נסיון בעבודה על מעבד תמלילים
מגורים באזור ת"א וגוש דן
מועמדים מתאימים העונים לדרישות מתבקשים לפנות בכתב יד בצירוף פירוט וקורות חיים
לת.ד. 26137 ת"א מיקוד 61261
ולציין עבור מנהל/ת חשבונות – פקידה
סודיות מובטחת

מילר ושות'
חברה להנדסה בע"מ
יבואנים ומפיצים בלעדיים של משאיות סקניה.
דרושים
1. איש מכירות
★ צעיר ונמרץ למכירת משאיות.
★ העבודה נעשית מחוץ למשרד.
★ בעל רקע טכני בתחום המשאיות
★ ידע באנגלית.

2. איש מכירות
★ צעיר – לעבודה בחיפה.
★ בעל ידע טכני.
★ רשיון נהיגה למשאיות, רצוי גם לאוטובוס.
★ ידע באנגלית – יתרון.

לפנות בכתב יד לרחוב יגאל אלון 125 תל־אביב מיקוד – 67443

למפעל בפתח תקוה
דרוש/ה
הנדסאי/ת ייצור
לטיפול בקטע המשרדי של תפ"י ממוחשב
לקביעת ראיון טל: 03־9223151 א־ד'
בשעות 13.00־16.00 לעליזה

לחברת מחשבים גדולה העוסקת בשיווק מיקרו וסופר מיקרו מחשבים ומיני מחשבים
דרוש
מנהל מכירות
- רצוי בעל תואר אקדמאי בשיווק ומנהל עסקים
- נסיון ורקע מוכחים במחשבים ובתוכנות מסחריות.
- נסיון בניהול מכירות וצוות עובדים.

נא לפנות בכתב יד בפרוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 11029 ת"א מיקוד 61110 עבור מס' 1.

למלל תעשיות תוכנה ומחשבים בע"מ
דרושות
קלדניות דיסקטים IBM
בעלות נסיון
לפנות 03־217221 למינה

שטיינר
יצרני אופנת נשים – דרושים
★ **מעצבת אופנה**
במשרה מלאה
★ **סוכנים / מפיצים**
לכל אזורי הארץ
טל 03־295939 דורית

ברמלה דרושים
נערים תיכוניסטים
סטודנטים או פנסיונרים
לחלוקת עתוני בוקר לבתים
אחראים ובעלי אופנים
להתקשר לכורש טל' 08־240771
בערב ובשבת

לחברת יבוא ויצוא לגופי תאורה
דרוש
מהנדס/הנדסאי חשמל
לתפקיד ניהולי 052־449891

למלל תוכנה מחשבים בע"מ
דרושה
בחורה אחרי צבא
לעבודת מזכירות,
נסיון במעבד תמלילים.
לפנות טל: 03־7515511 לאריאלה.

קבוצת מפעלי גלי
למפעל האופנה בראשל"צ
דרוש/ה
מנהל/ת חדר דיגום
הכישורים הנדרשים:
1. נסיון בתפקיד דומה בענף האופנה.
2. רקע בעיצוב/תדמית והבנה בתפירה.
3. יכולת ניהול צוות עובדים.
4. נכונות לעבודה מלאת אתגרים.

עדיפות לבוגרי/ות בי"ס שנקר
★ 5 ימי עבודה בשבוע
★ הסעות
תנאים טובים למתאימים/ה
לקביעת ראיון נא להתקשר לטל: 03־9631081 ליהודה.

דרוש
מנהל עבודה
לפרוייקט גדול בת"א
03־761399

דרוש
מחסנאי
לעבודה מרתקת
(אפשרות קידום לעבודה במכירות)
להתקשר: 03־457728 לבריך

למשרד מהנדסים בת"א
דרושים בעלי נסיון
- **מהנדס מים וביוב** בכיר לתכנון
- **מהנדס אזרחי** לפיקוח
- **שרטטת צנרת**

03־452931, 03־5462482

לחברת "מלאל"
דרוש
טכנאי התקנות ושירות
למערכות אזעקה, גילוי אש וטלויזיות במעגל סגור
נדרש נסיון
טל. 03־7519336

קרית חבי קבלנית לבניה בע"מ
דרוש
מנהל עבודה לבניין
לעבודות באזור המרכז
נסיון רב בעבודות שלד וגמר
טלפון 03־747044 747054

כימוביל
דרושים
נהגי סמיטריילר
מגורים:
חיפה, מפרץ, עכו
★ יוצאי צבא
★ ותק בנהיגת סמיטריילר.
לפנות טלפונית 04־722237 לשאול

לא.מ.ן מחשבים
דרוש
מפעיל I.B.M — 36
שעות העבודה 15.00־22.00
דרך השלום 7 ת"א
03־256358

למשרד עו"ד בחדרה
דרוש/ה
עורך/ת דין
טלפון 06־332862
בערב 06־361962
סודיות מובטחת

למפעל תעשייתי גדול באזור חיפה
דרוש/ה
מנהל – מהנדס בטיחות
הכישורים הדרושים:
- מהנדס כימיה/חשמל/מכונות
- הכרות טובה עם חומרים וציוד בתעשיה הכימית
- יכולת ארגון, שליטה ופקוח על צוות
- רצוי נסיון והכשרה בבטיחות

– העבודה מחייבת מגורים באזור חיפה וקשר מתמיד עם המפעל.
על המועמדים לפנות בכתב יד בפרוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 4353 חיפה עבור מספר 2255 (מיקוד 31040)

לחברת שדביב – חיפה
דרושים/ות
מהנדס ביצוע
לעבודות מיזוג אויר
- בעל נסיון של 3־5 שנים לפחות

מהנדס לביצוע עבודות
ניקוז מים וביוב (תשתיות)
- עם נסיון של 3 שנים לפחות.

נא לפנות בכתב בציון קורות חיים ונסיון לת.ד. 1658 חיפה.

חרות בע"מ
דרושים
טכנאי מיזוג אויר והפעלה
להתקנה של מערכות מיזוג מרכזיות
טלפון
03־801541
03־808144

פרוקס שדויין ישראל בע"מ
דרושים
זודדים מקצועיים לעיבוד פח
תנאים טובים למתאימים
טלפונים: 03־9234253
03־9231753

רשת עמל
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
בית מרכז הרשת, תל אביב רח' קהילת קיוב 15, ת.ד. 303 מיקוד 61002, טלפון 497444
לשנת הלימודים תשמ"ח
דרושים
מורים ומדריכים במקצועות: במשרה מלאה וחלקית:

מכללת טכנולוגית "עמל" א' ע"ש לידי דיויס בי"ס תיכון מקצועי, לטכנאים והנדסאים
קרית־אלון ת.ד. 383 טל. 03־911732
לחינוך גופני. למתמטיקה. לאלקטרוניקה ומחשבים.

בי"ס תיכון מקצועי עירוני "עמל" חדרה שכון עמל,
רח' האלון 45 חדרה טלפון 063־22881
לעבוד שבבי. לחשמל רכב. למזכירות מהנדס אלקטרוניקה – תפקידי רכזו והוראה טכנאים והנדסאים
מהנדס חשמל – לתפקידי רכזו והוראה.

בי"ס תיכון מקצועי עירוני ומכללה לטכנאים "עמל" ב'
רח' אוסקי, שכון סלע פתח־תקוה 49453 טל. 9232548, 9223875
לפיסיקה. ללשון. לאלקטרוניקה. לכימיה במגמת לבורנטים לתעשיה

בי"ס לחניכים "עמל" עפולה
רח' דבוטינסקי גבעת המורה עפולה – 18600 טל. 065־23305
ספרות. למסגרות
מדריך לחוגי דרמה ומוסיקה.

בי"ס לחניכים "עמל" מכס פיין
ת.ד. 7311 תל־אביב 61072 טל. 217233
לעברית ותנ"ך. לאנגלית. לחשמל. למכונאות רכב מועמדים בעלי הכשרה ונסיון יפנו להנהלת ביה"ס

בי"ס עירוני מקיף "עמל" ע"ש לידי דיויס ת"א.
רח' בני אפרים 226 ת"א. מגמת הדפוס
למוסד לתיכון יום
נא לפנות למר בני שדה מנהל מגמת הדפוס טל. 03־477237 למנה"צ, טל. 03־267774 בערב

מרכז – פיתוח כח אדם. "עמל" ירושלים
רכז/ת קורסים במרכז הדאום ומידע – עיר גנים. "תואר ב.א. במדעי החברה ו/או החינוך. עבודת מעקב ולווי בקטמון ח"ט" "תואר ב.א. במדעי החברה ו/או החינוך
המועמדים יפנו למוסד להכשרה מבוגרים בבי"ס עמל חניכים אשדוד, ת"ד 776 אשדוד. טל' 055־34679 בשעות היום טל' 055־25662 בשעות הערב

מכללת "עמל" קרית חיים, מכללה ומרכז להכשרה טכנולוגית והשכלה לנוער ולמבוגרים.
רח' י. בן צבי 10, טל. 04־740068, 04־721003
דרוש מנהל למכללה
הכישורים הדרושים:
תואר אקדמי־טכנולוגי. רשיון הוראה קבוע. נסיון בהכשרת מבוגרים. הרשמ הסביבה
הבשת מועמדות בצרוף תולדות חיים, עד ה־28.7.87, למחי ב"א, רשת עמל, רח' קהלת כייב 15 ת"א טל. 03־497444

"עמל" רשת מכללות לטכנאים והנדסאים. בתי־ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים בתי־ספר לחניכים ובתי־ספר מעשיים נתיבים טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים.

לבית הלוחם תל־אביב
מרכז ספורט שיקום וחברה לנכי צה"ל
דרושה
מזכירת אגף תרבות
היקף משרה: 25 שעות שבועיות (⅔ משרה)
אם את אחרי צבא, בעלת נסיון מסויים בארגון אירועים וניהול משרד, יוצרת קשר טוב עם אנשים, מדפיסה ברמה סבירה, בעלת כשרון גרפי וגם מוכנה לעבוד בשעות גמישות (בעיקר אחה"צ) פני בכתב לבית הלוחם, רח' שרשרת 49 אפקה תל־אביב מיקוד 61392

לחברה מתקדמת לאלקטרוניקה
דרושים:
1. פקידת רכש/לוגיסטיקה
אנגלית עברית
(ידע בהפעלת מסוף IBM
בשעות 8.00־16.30
2. מפעילת טלקס מעולה
באנגלית 6 שעות עבודה ביום
5 ימי עבודה בשבוע
טלסיס בע"מ, נאות אפקה
טל. 03־494891, 03־494881

דיל ישראל
תעשיות אלקטרוניקה בע"מ
DALE ISRAEL Electronics Industries Ltd.
DALE.
מקבוצת "ווישיי"
למפעלנו בדימונה דרוש
מנהל מפעל
למפעל הרכיבים של החברה בדימונה.
הכישורים: בעל נסיון בניהול מפעל תעשייתי; ידיעה טובה בשפה האנגלית ובשפה העברית. התפקיד מחייב מגורים באיזור דימונה.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב לפי הכתובת "ווישיי־ישראל בע"מ" רח' האופן 2, ת.ד. 2502, מיקוד 58125, חולון. סודיות מובטחת
הרעיון קם ויהי בדימונה.

לתעשיה הצבאית באיזור המרכז
למפעל העוסק בתחום המתכת הכבדה
דרושים
★ משרה 100/39
כרסמים קונבנציונאליים
להפעלת כרסומות כבדות
דרישות המשרה: נסיון של 5 שנים ונכונות לעבודה במשמרות.
★ משרה 101/40
רתכים.
דרישות המשרה: בוגרי בית ספר מקצועי ו/או קורסים מוכרים.
בעלי ידע בקריאת שרטוט טכני ונסיון של 3 שנים לפחות.
עדיפות לרתכי שריון.
★ 5 ימי עבודה בשבוע, הסעות מסודרות.
מועמדים מתאימים מתבקשים לטלפן בימים א'־ה' בין השעות 7.30־16.00 לטל': 03־5425562. או לכתוב לשירות התעסוקה, ת"ד 1044, רמת השרון, מיקוד 47010 בציון מספר משרה מבוקשת.
התעשיה הצבאית

רשות שדות התעופה בישראל
נמל התעופה בן־גוריון
ד ר ו ש י ם
בחורים/בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין בנמל התעופה בן־גוריון
העבודה מוצעת למשרה מלאה במשמרות מגוונות לחוזה מינימלי של שנה. אפשרות העסקה גם במשרה חלקית. (לסטודנטים).

תנאי קבלה
* לאחר שירות צבאי.
* 12 שנות לימוד לפחות.
* דוברי אנגלית ברמה טובה. (הראיון יערך בשפה האנגלית).
* מצב בריאותי תקין.
* מגורים באיזור גוש־דן – חובה לתקופת החוזה.

* במסגרת העבודה תתאפשר יציאה לחו"ל מעת לעת על פי הצורך.
* למועמדים המתאימים יוצעו תנאי שכר נאותים והטבות נוספות.

למעוניינים בעלי הכישורים המתאימים, תתקיים ועדת קבלה במינהלת נמל התעופה בן־גוריון, בבנין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), בתאריך 13.7.87 יום ב'.
הרשמת מועמדים תתקיים משעה 06.00 עד השעה 08.00. מספר המועמדים הינו מוגבל ומותנה בהחלטת הועדה.
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל ושתי תמונות.

לאחזקת מטוסים
לעבודה במרכז הארץ
דרושים
* **מסגר/רתך**
בעל ותק של 5 שנים באחזקה כללית.
* **מכונאי ציוד קרקע**
בעל נסיון באחזקת ציוד למטוסים. עדיפות ליוצאי חיל האויר.
* **מכונאי מטוסים**
יוצאי חיל האויר. העבודה במשמרות.
* **עובדים בלתי מקצועיים**
לנקיון מטוסים ושינוע. העבודה במשמרות.
לקביעת ראיון לפנות ביום א' 12.7.87 לטלפון 03־425556

אסטרונאוטיקס
ביתוח וייצור מערכות אוויוניקה ואלקטרוניקה
דרושים
מהנדס אלקטרוניקה
לפיתוח תאימות אלקטרומגנטיות.
* ידע ונסיון בתחום R.F.I/E.M.I – חובה
* ידע בספקי כח ומעגלים אנלוגים – יתרון.
עורך מעגלים מודפסים
כישורים:
* נסיון מוכח בעריכת מעגלים אנלוגים ודיגיטלים.
* נסיון בעריכה ממוחשבת.
הנדסאי ייצור
לתכנון ופיקוח במערך הייצור.
כישורים:
* נסיון בהכנת תוכניות עבודה וארגון תיקי מוצר.
* רקע באלקטרוניקה
* נסיון במפעל המייצר ע"פ תקנים צבאיים.
5 ימי עבודה בשבוע.
תנאים נאותים למועמדים המתאימים.
המשרות המוצעות מתאימות לנשים וגברים כאחד.
סודיות מובטחת
לפנות לאסטרונאוטיקס, אגף הארגון, רח' הירקון 23 בני־ברק, ת.ד. 882 מיקוד 51261 או טלפונית 03־784212

יותר טוב מנפאואר
למחלקה המבנית ת"א
בן־יהודה 12,
א'־ה', 08.00־14.00
טל: 284128, 03־298877

כרסמים קונבנציונאליים
לעבודה במפעל מסודר כולל הסעות וארוחות,
העבודה בשתי משמרות.
דרוש נסיון של 5 שנים לפחות, שרות צבאי – הכרחי, פרופיל רפואי למעלה מ־72.
שכר גבוה – 2,300 ש"ח!
תנאים סוציאליים – כחוק.
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה
באר־שבע • רחובות

מדריכים יוצאי צבא
לבתי ספר שדה'
* גולן, קשת יהונתן, אכזיב, אלון תבור, מעלה אפרים, הר גילה, עין גדי.
אוהבי הארץ והטבע, הרואים בחינוך עניין ואתגר, בעלי גישה לילדים ונוער, בעלי כושר גופני טוב ברף; יכולת מנהיגות ויכולת הסתגלות לעבודה בצוות.
המתקבלים יעברו קורס הכשרה ויתחייבו לעבודה של שנתיים. לפנות למר' כה אדם טל. 03־375063 שלוחה 240 (ריבי) בימים א'־ד' 8:00־10:00
החברה להגנת הטבע

דרוש:
תמרן + בננות
בעל נסיון
ביום טל' 02־941472
בערב טל' 02־941107

הלוח הכללי

הלוח הכללי
ידיעות אחרונות
הלוח הנפוץ ביותר
דבר ראשון בבוקר

---

hp

COMMERCIAL SERVICES MANAGER

תאור התפקיד
- מנהל המחלקה, אחראי לתפקודה של המערכת המנהלית העוסקת בהצעות מחיר והזמנות לקוחות.
- במסגרת עיסוקו עומד המנהל בקשר עם גורמים שונים בחברת האם לתאום ההזמנות.
- למנהל המחלקה אחריות להפעלת צוות עובדים.

דרישות התפקיד
- ידע מסחרי מעמיק ונסיון בנושאי עמילות מכס ורשיונות יבוא.
- הכרה של מערכות הזמנות ורכש ממוחשבות.
- תואר אקדמאי - רצוי.
- נסיון בחברה אמריקאית - רצוי.
- יחסי אנוש מעולים, נכונות לעבודה מאומצת בעלת אתגרים.

מהנדס מכירות מחשבים טכניים
- בעל נסיון מוכח של 3 שנים לפחות במכירות של מערכות מחשבים.
- הכרת המגזר הבטחוני.
- כושר ניהול משא ומתן עם דרגים טכניים בכירים.
- בוגר הנדסת אלקטרוניקה ו/או מחשבים.
- יחסי אנוש מעולים, נכונות לעבודה מאומצת בעלת אתגרים.
- שליטה בשפה אנגלית.

כל התפקידים הם במשרה מלאה - 5 ימי עבודה בשבוע. התפקידים הינם עבור נשים וגברים כאחד.
המעוניינים יפנו בכתב יד עם פרוט רקע ונסיון מקצועי לחברת מערכות מחשוב ומדידה בע"מ, מחלקת כח אדם.

HP מחשבים. הבחירה האינטליגנטית.
HEWLETT PACKARD
מערכות מחשוב ומדידה (CMS) בע"מ
רח' הסדנאות ... תל־אביב 67060
ת.ד. 26069 תל־אביב 61260
מכינים בתחרים

עירית ראשון־לציון

לעיריית ראשל"צ דרושים מועמדים לתפקידים הבאים:

1. עוזר לתפקיד משפטן
באגף לאיכות הסביבה – מכרז פנימי חיצוני 16/87 מתח דרגות ד–13 בדירוג המשפטי היקף משרה 50%.

2. אדריכל
לתפקיד מנהל מחלקת תכנון באגף תכנון הנדסה – מכרז פנימי/חיצוני 19/87 מתח דרגות 11–8 בדירוג המהנדסים.

3. מהנדס/הנדסאי בניין
לתפקיד מתאם עבודות אחזקה באגף ההנדסה מכרז חיצוני 11/87 מתח דרגות 10–7 בדירוג המהנדסים והטכנאים.

4. סטטיסטיקאי/כלכלן
לתפקיד עוזר מחקר במרכז למידע ומחקר מתח דרגות 9–7.

טפסי המכרזים ניתן לקבל במחלקת כוח אדם בעירייה רח' הרצל 68 טל' 993903/7 בשעות העבודה הרגילות.
הצעות יש להגיש בכתב יד בצירוף תולדות חיים ותצלומי מסמכים במעטפה נושאת ציון מספר המכרז עד יום א' 19.7.87 כ"ב בתמוז תשמ"ז. עבור מח' כח אדם רח' הרצל 68 ראשל"צ.

מאיר ניצן ראש העירייה

חברת מילוא קירור בע"מ
דרושים לסניף חיפה
טכנאי קירור בכירים
נסיון בקירור מסחרי
טלפון 03-260106

למחלקה משפטית של מוסד פיננסי גדול בת"א
דרוש/ה
משפטן/ית
בעל/ת רשיון עו"ד

נא לפנות בכתב עם פרוט תולדות חיים, נסיון מקצועי ושטחי התמחות וכן לצרף לפנייה גליון ציונים מהפקולטה למשפטים לגבי כל שנת הלימוד לת.ד. 7095 ת"א עבור מס' 4 מיקוד 61070

למועמדים בעלי כישורים מתאימים יינתנו תנאים טובים.

REGIS דגים
דרוש
מנהל מכירות
לציוד טכני
יתרון למועמד בעל תואר בהנדסת מכונות ובעל נסיון במכירות.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם ל־רגים בע"מ ת.ד. 13200, תל־אביב, 61131
סודיות מובטחת
רגים בע"מ
ת.ד. 13200 ת"א, מיקוד 61131

לחברה קבלנית לבנין בקניה
דרושים:
מהנדסים ומנהלי עבודה
ברמה גבוהה 052-20537

... פלוסף מכירה־כתבנית:
"אני עובדת בחבר ומרגישה בבית"

חבר חברה לשרותי כח אדם

לחברה בתל־אביב
מזכירת מנכ"ל
ליום עבודה מלא, הדפסה אנגלית עברית. שפת אם אנגלית. נסיון – יתרון.
לפנות בכתב ת.ד. 280 ...

לארוע דרושים:
- חרט פרסם
- רתך
- חשמלאי אחזקה
- עוזר צבעי מתכת
- עובדי ייצור

טל: 03-9614666 ראשל"צ
ת.ד. 8600 ת"א 61084

למפעל בטחוני העוסק בתחומי אלקטרוניקה מתוחכמת
דרושים
להעסקה במעמד אזרח עובד צבא לתפקידים ולמקצועות כמפורט:

★ **מהנדס תעשייה וניהול**
העברת מוצרים מתכנון לייצור.

★ **מהנדסי/הנדסאי/ טכנאי אלקטרוניקה**
לתחזוקת מערכות אלקטרוניות מתקדמות בתחומים:
– מערכות תקשורת ממוחשבות.
– מערכות תקשורת מיקרוגל בתחום הדיגיטלי.
– מערכות תקשורת V.H.F ובקרה ספרתית.
– מערכות בדיקה מבוקרות מחשב ותיב"מ.
– מערכות ציוד מדידה.

★ **מהנדס אלקטרוניקה**
תכנון מתקנים ומערכות קשר.

★ **בוגר מדעי המחשב**
– תכנון מערכות בדיקה אוטומטיים.
– תכנות ועצוב מערכות מידע לנהול.

★ **על המועמדים לעמוד בתנאים הבאים:**
– עד גיל 35.
– לאחר שרות צבאי בצה"ל.
– בוגרי מוסד להכשרה טכנולוגית בארץ ובעלי הסמכה מוכרת.
– בעלי נסיון המוכח בתחומים הדרושים.
– לגבי מהנדסים יועדפו קציני צה"ל עם רקע מקצועי בתחום האלקטרוניקה ומדעי המחשב.

לקביעת ראיון נא לפנות לטלפון: 03-983251 03-983784
– סודיות מובטחת –

למשרד קונסטרוקציות בראשל"צ
מהנדס/הנדסאי שרטטים/ות
03-999632

מושב עידן בערבה מחפש:
1. **מרכז לשטח בצל** – עם נסיון
2. **גנן**
להתקשר למספר 057-81138 למוצ"ש בשעות הערב.

דרושים
למפעלנו בראש פינה דרושים:

מנהל מכירות
- אקדמאי בעל השכלה בתחום ההנדסה או שווק ומכירות
- בעל נסיון 3–5 בשווק ומכירות

מהנדס מכונות
- לנהול המשרד הטכני
- בעל נסיון של 4–5 שנים בתעשיה בתחומי פתוח ואחזקה

מבקרי איכות/הנדסאי מכונות
- לתפקיד מבקרי איכות בתחום המתכת
- בעלי נסיון 2–3 שנים במפעלים העוסקים בתחום המתכת

מנהלי משמרת
- בעלי רקע בתחום המתכת
- עדיפות לבעלי נסיון בתחום עבוד שבבי ונהול צוות עובדים

חשמלאי
- בעלי רשיון חשמלאי מוסמך לפחות
- נסיון של 2–3 שנים בתעשיה

למתאימים:
תנאים הוגנים, כולל עזרה בדיור לעוברים לצפון
נא לפנות למנהל כח אדם ת.ד. 164 חצור הגלילית 10351
טל' 06-935877

החברה הישראלית לטרקטורים וציוד בע"מ
THE ISRAEL TRACTORS & EQUIPMENT CO. LTD.
מפיצי CATERPILLAR בישראל

למחלקת מכירות ציוד מכני הנדסי
דרושים
1) **מהנדס מכירות מתחיל**
2) **הנדסאי מכירות מתחיל**
- ידיעה טובה של השפה האנגלית – הכרחית
3) **הנדסאי מכירות מתחיל**
- ידיעה טובה של השפות ערבית ואנגלית – הכרחי

עדיפות תינתן למועמדים בעלי נסיון ורקע קודם בציוד מכני הנדסי ובמכירות
מגורים באזור המרכז
סודיות מובטחת
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים למחלקת כח אדם ת.ד. 214 חולון 58101

לסוכנות יבוא
דרושה
מזכירה אחראית
נסיון.
אנגלית טובה – רצוי שפת אם
03-444874
03-457917

לחברה תעשייתית מתפתחת באיזור רחובות
דרושה
פקיד/ת משלוחי יצוא
להכנת מסמכי יצוא, אשראים דוקומנטריים, קשר עם עמילי מכס ועוד.
דרוש נסיון בתחומים אלו ובעבודה עם מחשב, שליטה טובה באנגלית (שפה נוספת יתרון), הדפסה בעברית ואנגלית.
לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 309 חולון.

האוניברסיטה הפתוחה
למחלקה ליצור ולגרפיקה
דרושים/ות
גרפיקאים/ות
בדבר פרטים נא להתקשר לטל: 03-425663

דרוש/ה כלכלן/ית
עם ידע בנקאי
לפנות בכתב לת.ד. 2621 ת"א

פרנסה בטוחה וטובה
בשיווק והפצת סוללות
ת.ד. 8173, רמת־גן

RAD data communications ltd.

דרושים:

1) קנין/ית אלקטרוניקה
- נסיון ברכש רכיבי אלקטרוניקה בארץ ובחו"ל • הכרת מערכות רכש ממוחשבות • ידיעת השפה האנגלית • השכלה תיכונית מלאה לפחות.

2) שרטט/ת
- נסיון קודם בשרטוט חלקי מכונות והרכבות לייזור אלקטרוני
- רצוי מאוד נסיון בשרטוט אלקטרוני • נסיון בגרפיקה של פנלים ושלטי אלקטרוניקה — יתרון • נסיון כתיבה עם לרוי־יתרון
- יכולת לעבודה בתנאי לחץ.

5 ימי עבודה בשבוע 07:30 — 17:00
ארוחות צהרים, אפשרות להסעה מסודרת מגוש דן.
נא לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים, השכלה ונסיון קודם למח' כח אדם, רד תקשורת מחשבים בע"מ, רחוב הנחושת 8, תל־אביב 69710.
כל הפונים ייענו ••• סודיות מובטחת.

רד תקשורת מחשבים בע"מ... חברה צעירה ודינמית...
אנו מפתחים, מייצרים ומייצאים מוצרים ומערכות בתחום תקשורת מחשבים

למפעל תעשייתי בגוש דן
דרושים:
1. מכונאי אחזקה
- בוגר בי"ס מקצועי.
2. חשמלאי מעשי/מוסמך
- תעודת חשמלאי מעשי/מוסמך חובה.
- נסיון בתעשיה 3 שנים.

העבודה ב־3 משמרות, מגורים באזור גושדן חובה.
המתאימים יפנו למח' כח־אדם טל': 03-7652356.

לחברה לשרותי כח אדם בת"א
דרושים:
- פקידת כח אדם
- סוכן מכירות
~ רצוי בעל נסיון
03/611823

---

arkia ארקיע
מנהלות חשבונות
סוג 2־3.
4 שנות נסיון.
ידע בשפות זרות יתרון.
לקביעת ראיון נא להתקשר ביום א' 12/7/87 לטלפון 03-425956

דרושים
לחב' פי.סי.אס. (מערכות תשלום) בע"מ
העוסקת בפתוח וייצור מערכות תשלום ממוחשבות
דרושים
- **מתכנתים** – לכתיבה הכנת זמן אמת ועבוד נתונים ב־P.C.
- **טכנאים** – לבצוע בדיקות סופיות ועבודות אחזקה של ציוד ומערכות אלקטרוניות מועדפים בעלי נסיון
- **מחסנאי** – לנהול מחסן רכיבים ומוצרים ממוחשב ולבצוע דרישות מדוסמות
- **עובדי ייצור** – לבצוע עבודות הרכבה והלחמה

מועמדים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף תולדות חיים ונסיון קודם לת.ד. 4136, קרית אריה, פתח תקוה 49130 בציון סוג המשרה המבוקשת נא לציין מס. טלפון כדי לאפשר תאום פגישות חיכרות

עירית תל־אביב־יפו
דרושים
למחלקת המאור דרוש
מנהל עבודה / משגר רתך
בוגר בי"ס מקצועי בנושא מסגרות ורתכות, בעל נסיון של 5 שנים לפחות. כושר ניהול ופקוח על צוות עובדים.
לקביעת ראיון לפנות לטל. 03-218513

ממונה בטיחות
תאור התפקיד: אחראי להכוונה ויעוץ מקצועי של האמצעים ופעולות הבטיחות וההגנה ביחידה. מתן הכוונה בנושא בטיחות כולל פיקוח על ... סיורים, אחריות כוללת לריכוז וטיפול נושאי הבטיחות ביחידה.
דרישות המשרה: השכלה תיכונית. רצויה תעודת בגרות. בוגר קורס ובעל תעודה לממוני בטיחות מטעם המוסד לבטיחות וגהות.
התמצאות בתכניות שרטוטים וסקיצות טכניות.
ידיעת השפה העברית על בוריה. רצוי ידע בשפה האנגלית.
לקביעת ראיון לפנות לטל. 03-437082

למפעל תמרוקים באזור השרון
דרושים
נציגי/ות מכירות
- יכולת טובה בניהול משא ומתן מסחרי ויצירת קשר טוב עם לקוחות
- השכלה תיכונית
- בעלי נסיון מוכח בענף, או בענף דומה
- גיל עד 32

נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון קודם, לת.ד. 23044 ת"א.

עירית תל־אביב־יפו
האגף לשרותי קהילה ונוער
המחלקה לצופים ותנ' נוער
להנהגת צופי ת"א־יפו
דרושים
מרכזי שבטים רכז הדרכה מדריכים
בוגרי תנועת הצופים, אחרי שרות צבאי מלא, בעלי נסיון בהדרכה יתקשרו לקבלת פרטים:
טל' 438258 / 436767

ORBIT ADVANCED TECHNOLOGIES LTD
דרושים
★ **מהנדס/ת מכונות או אוירונאוטיקה**
לתכנון מבנים מדויק־ים (תעסוקה בנתניה או יוקנעם)
★ **מהנדס בקרה**
בוגר הנדסת אלקטרוניקה, בעל יכולת ניתוח וישום חוגי בקרה
★ **מנהל/ת חשבונות**
- סוג 3 בהנה"ש. ניסיון 5 שנים.
- ניסיון רב בהתאמות. (בנקים, ספקים וכו').
- ידע בהכנת משכורות.
- ידע וניסיון בעבודה עם מחשב

נא לפנות בכתב לת.ד. 248 נתניה 42102

חוק הזדמנות שוה בתעסוקה התשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים לבחור כל בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

RS שרותי כח אדם השרות המשולב 1987

לאו.אר.אס. ירושלים
לעבודה בתחום המתכת
דרושים:
- **מרכיבים**
- **מפעילי מכונות אוטומטיות**
- **עבודות יד**
- **חרטים/כרסמים קונבנציונאלים**
- **מסגרים מכניים**

שכר גבוה במיוחד
וכל התנאים הסוציאלים,
הסעות + ארוחות

על כל המועמדים להצטייד בפנקס מילואים, תעודת שבוי ותעודת זהות
או.אר.אס
רח' הבן־ישראל 5 ירושלים
02-212182-9

לרשת בתי מלון
ד ר ו ש / ה
מנהל/ת חשבונות ראשי/ת - חשב/ת

הכשורים הנדרשים:
1) מדופלם/ת בהנהח"ש או בוגרת/ת חוג לחשבונאות
2) נסיון של לפחות 5 שנים כמנהל חשבונות ראשי.
3) ידע טוב של השפה האנגלית יהווה יתרון.

- החברה הינה צעירה ומתפתחת, המועמד/ת המתאים/ת יהווה חלק מצוות הניהול של החברה.
- המשכורת שתוצע תהיה בהתאם לכישורי המועמד/ת
- מקום העבודה – ירושלים.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב לת.ד. 2314 ירושלים

GENERAL ELECTRIC
ד ר ו ש ה
מזכירה
הכשורים הדרושים:
ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין כולל הדפסה.
נסיון קודם בניהול משרד וקשר עם לקוחות
5 ימי עבודה
שעות העבודה 7:30 — 14:30
מקום העבודה בהרצליה.
לקביעת ראיון נא להתקשר לרחל ג'נרל מהנדסים בע"מ 052-552233
– סודיות מובטחת –

חוק הזדמנות שוה בתעסוקה התשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים לבחור כל בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

דחפון 24 שעות שרות מודעות טלפוני של **דחף** לבעלי כרטיסי אשראי ויזה, ישראכרט, דיינרס **03-611001**

הלוח הכללי הד כפול ומכופל

هكذا من الأصل

صورة عن الأصل

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | ראשון בבוקר ב"דבר"

באילת
לחברת תורים
דרושים
סקיפרים
בעלי רשיון משיט
נוספים בשכר
תנאים טובים
למתאימים.
טלפון
059-72111/2/3

רותם דשנים בע"מ
למפעלנו במישור רותם
דרושים לאגף האחזקה וההנדסה

מהנדס אחזקה ראשי
אחראי על הפעלת מערך אחזקה צמודה למתקני הייצור.
* מהנדס מכונות בעל נסיון של כ-10 שנים, רצוי בתעשיה הכימית הכבדה.
* נסיון ניהולי של צוותי אחזקה.

מנהל זימון ומעקב
אחראי על מח' הזימון והמעקב של אגף האחזקה וההנדסה.
* מהנדס תעשיה וניהול עם נסיון של כ-3 שנים בתעשיה.

מנהל אחזקת מתקנים
* מהנדס/הנדסאי מכונות.
* ניסיון של כ-4 שנים בתחום ניהול אחזקה בתעשיה הכימית.

מנהל אחזקות מיוחדות
* מהנדס מכונות עם נסיון של כ-5 שנים בתחום פיקוח הקמה.
* נסיון ניהולי של צוותי ביצוע.

תנאי השכר ייקבעו בהתאם לנסיון ולכישורים.
למועמדים מחוץ לאיזור תינתן עזרה בדיור.
נא לפנות בצירוף קורות חיים ל"רותם דשנים" מישור רותם ד.נ. ערבה 86800, לידי "מהנדס". בקבוצת כימיקלים לישראל

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

דרושים/ות
מתלמדים/ות
אחרי צבא למנסגר
טלפון 03-263445
267584

גרפיקאי/ת ביצועסט/ית
בעלת ניסיון, למשרד פרסום. לפנות בימים א' לקורות
654404, 663998, 661303 טל.

דרושה **גננת** לגן מעורב בקיבוץ
בעלת ניסיון רצוי בגננת אורחים, בתנאים מיוחדים, מספטמבר עד דצמבר בגן אחד ולהלבנת בגנת בתעשת לידה, מדצמבר עד סוף השנה בגן השני.
נא להתקשר בשעות הבוקר 06-375111
בשעות אחה"צ 06-375438, 06-375355

קיבוץ בית-גוברין
מחפש
מורה לתשבי"ת
להתקשר לדליה הדרון
051-674238 051-674211

אלאופ
תעשיות אלקטרו-אופטיקה בע"מ

מהנדס מכונות (מישרה 5420/1)
לניהול צוות מכני בפרויקט המשלב מערכות אופטיו-מכניות ואלקטרוניות.
כישורים דרושים: נסיון מוכח של 5 שנים, לפחות, בתכנון מכניקה עדינה; כשר ריכוז צוות טכני.
* * *
מהנדס מכונות (מישרה 5420/2)
לתכנון מערכות המשלבות אופטו-מכניקה, מכניקה עדינה וזיווד אלקטרוני.
כישורים דרושים: נסיון מוכח של 3 שנים, לפחות, בתכנון מכניקה עדינה.
* * *
מהנדס מכונות (מישרה 5420/3)
לתכנון מערכות המשלבות הנעה ואופטו-מכניקה
כישורים דרושים: נסיון מוכח של 3 שנים, לפחות, במערכות הנעה מדויקות.
* * *
מהנדס רכיבים (מישרה 5024/3)
להגדרה ואפיון רכיבית, יעוץ למהנדסי-פיתוח, סיוע לעבודות לוגיסטיקה ואמינות.
כישורים דרושים: מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה בעל נסיון של 5 שנים, לפחות, בהנדסת רכיבים עבור מוצרים צבאיים.
* * *
מהנדס מכונות (מישרה 2300)
לתכנון אלמנטית ותת-מערכות אלקטרו-אופטיות מדויקות ומתוחכמות.
מועמדים בעל נסיון בתחום הכייל או בוגרי מחזורים 86-87 ברמת השנים גבוהה מתבקשים לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים ל"יאל-אופי" או טלפונית לקליפט יון טלפון 08-486319.
* * *
מועמדים מתאימים המעונינים להשתלב בחברה מתבקשים לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים ל: אל אופ מחלקת משאבי אנוש ת.ד. 1165 רחובות, מיקוד 76110 (בציון מספר המשרה).
סודיות מובטחת

פולגת
תעשיות בע"מ
הצטרף לחברה הגדולה בארץ בתחום הטקסטיל — "פולגת משלבת טכנולוגיה מתקדמת ומתוחכמת, כח אדם מקצועי וניהול צעיר ודינאמי
– מנהל מחלקת הנדסת תעשיה חטיבתית
– אחראי לכל נושא תעשיה בחטיבה
– אחראי על צוות מהנדסים/הנדסאים ופקידות ייצור
– מהנדס תעשיה וניהול
בעל נסיון של 3–2 שנים בתעשיה
– מנהל ייצור מפעלי
– אחריות ניהולית ישירה על ניהול הייצור ותפ"י במפעל המעסיק 360 עובדים.
– מהנדס תעשיה וניהול
בעל נסיון של 3 שנים ומעלה בתעשיה, בנושאים דומים.
לכל התפקידים יתנו תנאי שכר טובים ועזרה בדיור.
בדבר פרטים נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים למנהל אגף כח-אדם ת.ד. 15 קרית גת מיקוד 82000
— סודיות מובטחת —
מפעל הטקסטיל בקרית גת

שמחה נגרין מתבנית:
"אני עובדת בחבר ומרגישה בבית"
חבר
חברה לשרותי כח אדם

ל"יעדי" דרושים:
1. בריסמי C.M.C וקונבנציונלים
2. רתכים (סריה, צנרת, ארגון)
3. מלחימות / מחוטות עם שנתיים נסיון לפחות.
4. מרכיבי מעגלים מודפסים עם נסיון שנה.
★ העבודה באזור גוש דן והשרון
רמת-גן הרא"ה 6, 03-724359
03-751744
הרצליה, סוקולוב 34,
052-541959 052-547777

הקיף דוד מתכסאי סכני:
"אני עובד בחבר ומרגיש בבית"
חבר
חברה לשרותי כח אדם

מילא
מרכז ייעוץ למשאבי אנוש
עבור אחד מלקוחותינו
מפעל תעשייתי גדול מאד
בדרום - מרכז הארץ
אנו מחפשים:
ראש אגף כוח אדם ומינהל
כישורים נדרשים:
- בעל תואר אקדמאי במדעי התנהגות וניהול.
- בעל נסיון של לפחות 8 שנים בניהול כוח אדם במפעל תעשייתי גדול בהיקף של מאות עובדים.
- גיל 35 עד 45.
- יוצא צבא.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בלבד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 22511 תל-אביב עבור משרה 555
סודיות תשמר בקפידה.
מודעה זו מיועדת לגברים ולנשים כאחד.
גיוס עובדים • מבדקים • ייעוץ והכוון תעסוקתי • ייעוץ ופתוח ארגוני

משאבי אנוש
גיוס והערכת מנהלים בע"מ
למחלקה משפטית של תשלובת עיסקית גדולה
דרוש:
עורך דין
—לייעוץ משפטי כולל לחברות.
—על המועמד להיות בעל 8-5 שנות נסיון בתחום המשפט האזרחי, ובעל שליטה בשפות עברית ואנגלית (ידיעת ספרדית — יתרון).
—גיל: עד 40.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת-גן 52101.
סודיות מובטחת

עיריית תל-אביב-יפו
מכרז פומבי
דרושים
א. מנהל אגף עבודות ציבוריות:
1) מהנדס אזרחי / חשמל / אדריכל רשום בפנקס המהנדסים והאדריכלים.
2) בעל נסיון של 10 שנים לפחות בעבודות תכנון וביצוע.
3) כושר ונסיון רב בניהול צוותי עובדים מקצועיים וניהול מו"מ עם מוסדות ויחידים.
לקביעת ראיון לפנות לטל. 437082.
ב. מנהל מח' הביוב והתעול:
1) מהנדס אזרחי רשום בפנקס המהנדסים והאדריכלים.
2) ידע ונסיון של 10 שנים לפחות בניהול ובתכנון רשת ביוב ומתקני ביוב.
3) יכולת ארגון וניהול כולל מו"מ עם מוסדות וקבלנים.
לקביעת ראיון לפנות לטל. 437082.
ג. גננים אגרונומים וטכנאי נוף:
למחלקת גנים ונוף דרושים:
1) בוגר הפקולטה לחקלאות - אגרונומים.
2) טכנאי נוף.
3) גננים מוסמכים.
לקביעת ראיון לפנות לטל. 437267.
ד. סגן מנהל אגף התנועה:
1) מהנדס אזרחי רשום בפנקס המהנדסים והאדריכלים.
2) בעל ידע ונסיון של 7 שנים לפחות בתכנון מערכות ומזורים תנועה ותחבורה.
לקביעת ראיון לפנות לטל. 437270.
אלי עשת
מנכ"ל העירייה

הלוח הכללי
הטלפון לא מפסיק לצלצל

למפעל לכימיה
גדול במפרץ
דרוש/ה
טכנאי/ת כימיה
כישורים נדרשים:
* בוגר/ת ביה"ס טכנאי/הנדסאי כימיה
* יכולת קריאה והבנת ספרות מקצועית באנגלית
* נסיון קודם באבטחת איכות, למוצרי תעשיה כימית – יתרון.
נא לפנות בכתב בציון קורות חיים אל ת.ד. 4496 חיפה 31044 עבור ה/ד/2770
(נא לציין על גב המעטפה את שם המשרה)

רב-בריח
מקום גדול לעבוד בו
לחברת רב-בריח הנמצאת בשעור צמיחה ממוצעת של 50% לשנה דרושים:
מנהלי מחלקות ייצור
למפעל צלינדרים המייצר סוגים רבים של צלינדרים וחלקי צלינדרים מתוחכמים ומדוייקים.
דרישות התפקיד:
• הנדסאי טכנאי מכונות
• נסיון של שנתיים לפחות בניהול צוות עובדים מקצועי במפעל מתכת לעבוד שבבי.
מנהל מחלקת – תפ"י
לאחד ממפעלינו ביבנה
דרישות התפקיד:
• הנדסאי תעשיה וניהול
• נסיון של 3 שנים לפחות בנושא תפ"י במפעל מתכת.
מועמדים בעלי יכולת אישית ותקשורתית גבוהה, ובעלי נכונות לעבוד מעבר לשעות העבודה המקובלות יפנו בכתב על ידי ללא שורות עם פירוט קורות חיים לת.ד. 465 יבנה, מיקוד 70653.
רב-בריח

חוגלה
חוגלה כימברלי
דרושות
מקדמות מכירה
לסידרת מוצרי האיכות
פיסגה
לרשתות השיווק הגדולות
לאזורים: תל-אביב, הרצליה, רמת-השרון רעננה, ראשון-לציון, רחובות וירושלים
העבודה מתאימה גם לסטודנטיות ובוגרות י"ב בחופשה.
למתאימות מובטחת עבודה במישרה מלאה, בתנאי העסקה הולמים
תחילת העבודה מיידית
מועמדות מהאזורים הנ"ל מתבקשות לפנות ביום א', החל מהשעה 14.00 טל': 03-9234424 שלוחה 207 – לאמנון

שופר-סל
לסניף בן-יהודה 79 תל-אביב
דרושים/ות
– סדרני סחורות
– קופאים/ות
המעונינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף במקום

אינטרכון
לרגל הרחבת מחלקת השיווק
* במחלקות הפקסימיליות
התפנה מקום
ל-10 נציגי/ות מכירות צעירים/ות ונמרצים/ות
המעוניינים להשתלב בחברה דינמית המשווקת פקסימיליות חדשניות לעבודה בכל רחבי הארץ (בעלי רכב).
* סוכני מכירה עצמאיים
המעוניינים בשיווק מוצר חדש
* נציג שיווק בכיר אחד בלבד
ליצוג מוצרי תדיראן במכירת מערכות תקשורת קוויות, ממוחשבות ואלחוטיות. בעל יכולת מו"מ בכתב ובע"פ בפני מקבלי החלטות (בעל רכב).
* תחילת העבודה החל מ-15.7.87
לתאום ראיון טל: 03-7518182 4 קווים
אינטרכון
משווקי אמרלד ומערכות תקשורת מתקדמות.

מאגרי אנוש
שרותי כח אדם
לסניף ת"א דרושים:
* **מנהל משמרת**
למפעל מזון – משמרות
5 שנות נסיון בניהול
* **מנהלי חשבונות**
סוג 3, עצמאיים, נסיון במערכות ממוחשבות, לעבודה בתל אביב, רמת גן ורמת השרון
* **מזכירות בכירות**
עברית אנגלית כולל תרגום, ניסוח וטלקס
* **עובדת טלקס לועזי**
למפעל אלקטרוני בתל אביב 5 ימים, אפשרות לחצי משרה
עבודות קבועות וזמניות!
תנאים מצויינים למתאימים
דרך השלום 20 תל אביב טל. 03-333420
03-336079 03-337578

למפעל ייצור בענף המתכת
דרוש **מנהל ייצור**
התפקיד כולל ניהול צוות עובדים גדול, אחריות על ביצוע תוכניות הייצור, טיב המוצר ותנועת חומרי גלם.
המועמד: בעל נסיון קודם בתפקידי ניהול בתחום הייצור, בעל רקע וכישורים בתחום הסכמי עדיפות לבעל השכלה הנדסאית.
מקום העבודה גוש דן
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לרוטשילד 98 ראשל"צ – בבר מרדכי

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לעבוד בחבר - להרגיש בבית
המחלקה הטכנית
■ **מהנדסי מכונות/הנדסאי מכונות** - רקע בשינוע וצנרת — לעבודת תכנון באיזור באר שבע — ימים גמישים
■ **מלגזן מוסמך** - לעבודה מיידית לאזור חולון, רמת-גן ופתח-תקוה.
■ **הנדסאי יצור** - נסיון בסטטיסטיקה והכנת גרפים — עבודה מיידית באזור לוד.
■ **מלחימות/מחווטות** - לעבודה מיידית באזור פ"ת, ר"ג, והרצליה
■ **מכונאי אחזקה** - למפעל תעשייתי — העבודה בשלוש משמרות — לתושבי לוד ורמלה
■ **חשמלאי תעשייה** - מוסמך לעבודה באזור כפר-סבא, פ"ת, לוד — העבודה גם במשמרות.
■ **מבקר איכות**
מיכני/חשמל - לעבודה באזור נתניה, הרצליה, רמת השרון.
■ **מכונאי רכב דיזל/בנזין** - מנוסה לעבודה מיידית באזור לוד
חבר
חברה לשרותי כח אדם
ת"א בן יהודה 100,
טל. 03-221214, 241780
ירושלים, טל: 02-234265
חיפה, טל: 04-663966
שעות קבלה: 08.00-18.30

לעבוד בחבר - להרגיש בבית
המחלקה המשרדית
■ **כתבניות עברית מנוסות + הדפסת טבלאות** - לעבודה מיידית.
■ **מזכירות עברית אנגלית מנוסות** - ידע בהדפסה (רצוי מעבד תמלילים) לעבודות מעניינות — מיידיות, למתאימות תנאים מעולים.
■ **כתבניות למעבד תמלילים** IBM: WORDMILL, WORDSTAR, א"ב", — נסיון קודם — עבודה מיידית.
■ **כתבניות שפת-אם אנגלית מנוסות** - לעבודה מיידית + ידע במעבד תמלילים וטלקס.
■ **קלדניות מסוף מנוסות** - לעבודה מיידית — אפשרות לשעות גמישות — תנאים מצויינים.
■ **כתבניות לניר מנוסות** - ידע בהדפסת מאזנים לעבודה מיידית.
חבר
חברה לשרותי כח אדם
ת"א, בן יהודה 100,
טל: 03-227109
03-221214, 241780
ירושלים, טל: 02-234265
חיפה, טל: 04-663966
שעות קבלה: 08.00-18.30

לפרסם מודעה!
דחף — פתחו תקבל יותר ובמחירי העיתון
ת"א דחף מרכז | ת"א דחף דיזנגוף — רח' דיזנגוף 112, 239952 | ת"א דחף בן יהודה — רח' בן יהודה 9, 656120 | ת"א דחף אלנבי — רח' אלנבי 123, 634633 | חיפה דחף — רח' הרצל 5, 645333/4 | ירושלים דחף — רח' יפו 43, 226335 | דחפון — שרות מודעות טלפוני, טלפון 03-611001 | ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ
לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

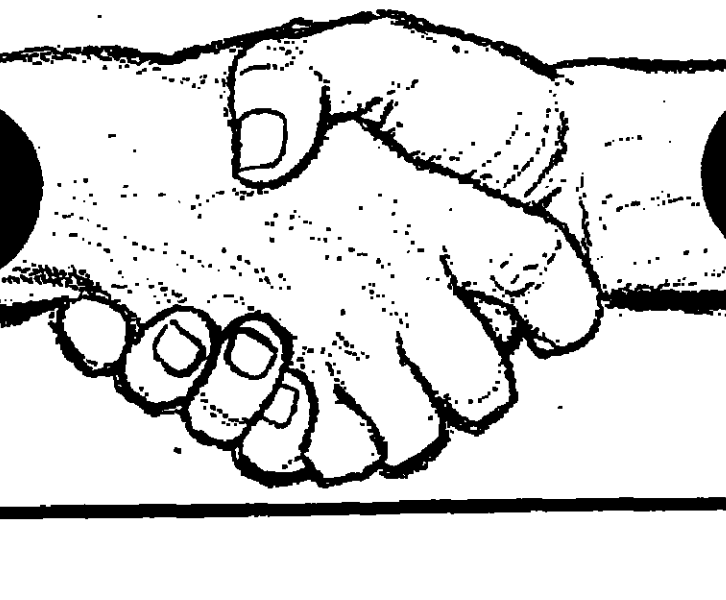

הלוח הכללי
הד כפול ומכופל

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

כיוון שרותי כח אדם

למשרד כיוון
דרושה
מזכירה לניהול המשרד
הכישורים הנדרשים:
תבונה, אינטליגנציה, יחסי ציבור טובים, יוזמה, דינמיות, נכונות לשיפוט לשיתוף בעבודה.
– עדיפות לניסיון קודם במשרד להשמת כוח אדם
– תנאים טובים ואפשרות קידום גבוהה למועמדת המתאימה
לקביעת ראיון אפשר לפנות בטלפונים:
טל. 03-728561, 727284

לחברה ציבורית בירושלים
דרושים/ות
1. מתכנת/ת
שנה נסיון לפחות (רצוי ב־MUMPS)
2. קלדנית
לתקופה קצרה
3. עוזר/ת בכיר/ה לסמנכ"ל לכספים
התפקיד: גזברות כספים ממשרדי ממשלה.
חשובי כדאיות בפרוייקטים השקעות וכספים.
הכישורים השכלה אקדמאית בכלכלה ו/או מנהל עסקים (רצויה התמחות במימון)
נסיון 5 שנים בתחומים הנ"ל
לפנות לטלפון 02-383333
למשרות 1 ו־2 לבקש את שלמה,
למשרה 3 לבקש את אתי.

לתפקיד בטחוני בחו"ל
דרושים קצינים
בדרגות סגן, סרן
הנתונים הדרושים:
★ גילאי 21-28
★ יוצאי יח' קרביות
★ פרופיל רפואי 82 ומעלה
★ יכולת בסיסית לנהל שיחה באנגלית, או בשפה מערב אירופאית אחרת.
המתאימים יעברו הכשרה ובסיומה ייצאו לחו"ל לתקופה שבין שנה וחצי לשלוש שנים. (בעלי משפחות ייצאו עם משפחותיהם).
המעוניינים בתפקיד, שעונים לדרישות דלעיל מתבקשים להתקשר לטלפון מספר 03-419865 בימים א' – ד' – 12 – 15 ליולי 87 בין השעות 0900 – 1600.
– מועמדים מתאימים יוזמנו לפגישת הכרות –

המוכשרים להצליח
אם אתה בוטח בעצמך ויכול להוכיח שאתה מסוגל להצליח ולעבוד את המשן הקפדני,
יש לך הזדמנות להצטרף לקורס המקצועי של מגדל
ללמוד ביטוח חיים וגם ביטוח כללי
לעמוד במבחני רישוי מתמחה של משרד האוצר, להתמחות כסוכן ביטוח במגדל
ליהנות מהכנסה חודשית הולמת מסיום הקורס.
והעיקר – להצליח ולהגיע לעצמאות.
טלפן ללבנה: 03-622245/9
דבר אחד בטוח. מגדל חברה לביטוח בע"מ

למחלקה הטכנית
★ הנדסאי מכונות לצוות
★ הנדסאי תעשיה וניהול רצוי נסיון בתפ"י למפעל אלקטרוניקה
★ משגר + קריאת שרטוט + ריתוך חשמלי
★ טכנאי חשמל
★ חשמלאי מוסמך
★ שרטט אלקטרוניקה – נסיון על מחשב.
★ מחסנאי לניהול מחסן ממוחשב לעבודה קבועה באזור רשל"צ.
★ מחסנאי אפשרי מפ"ס + רשיון נהיגה לעבודה קבועה ברשל"צ
★ מבנאי מפוסים
★ עוזר צבעי תעשייתי
למחלקה המשרדית
★ מנהל חשבונות מדופלם
★ מנהל חשבונות התמחות ביבוא
★ מזכירה בכירה עברית/אנגלית + הדפסה
★ מזכירה לכוח אדם אחרי שרות צבאי
★ קלדנית
★ מזכירה אנגלית ידע באנגלית מיסחרית + טלקס רצוי הכרת נושא היבוא לעבודה קבועה ברשל"צ.
למתאימים שכר הולם ותנאים סוציאליים כחוק הכוללים ביגוד, חופשות, ימי מחלה, ימי חג של חגים ועוד...
בדבר פרטים נוספים נא לפנות לסניפנו ברחובות רח' הרצל 187 בטל' 08-453904
באשדוד רח' רוגוזין 6 טל' 055-32221 055-33644
דנאל
החברה לשירותי כח אדם
תל אביב • ירושלים • באר-שבע • רחובות • אשדוד

דבר
הוא דבר חדש של היום

מכון ווג'ס־ערד
מכון להכשרה ולקליטת אקדמאים מחו"ל
לעבודה עם אקדמאים צעירים מחו"ל השוקלים השתקעות בארץ,
אנו מחפשים בדחיפות
אקדמאית רווקה
ציונית ודינמית, בעלת כושר ארגון מעולה, חברת אנגלית על בוריה והמוכנה לגור במכון ווג'ס בערד המחפשת אתגר מלהיב
התקשר אל מיכל, מזכירת המכון 057-967446
עד לשעה 14:30, או בשעות הערב 057-991514

משאבי אנוש מוס והערכת מנהלים בע"מ
למוסד רפואי פרטי
דרוש:
מנהל רכש
—לטיפול בנושאי רכש התרופות והציוד המתכלה
—דרוש נסיון קודם בתחום הנ"ל.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת-גן 52101.
סודיות מובטחת

יותר טוב מנפאואר
לסניף תל־אביב
המחלקה המשרדית
בן־יהודה 12, א'-ה' 08:00-14:00
טל: 284128, 03-298877
★ **מנהלי חשבונות**
מנוסים, סוג 2-3, עצמאיים בעבודה. לתקופה ממושכת, ליום עבודה מלא.
★ **חשבי שכר**
נסיון בעבודה עם מחשב, ליום עבודה מלא עם אפשרות לעבוד שעות נוספות.
★ **מפעיל מחשב**
מנוסה על I.B.M 38, לעבודה בשעות אחה"צ, בתל־אביב
★ **מרכזניות תדקס**
מנוסות בלבד.
לעבודות זמניות, לתקופות קצרות וארוכות.
★ **נקבניות דיסקטים**
בעלות נסיון,
לעבודה בשעות הבוקר, ל־6 שעות לפחות.
למתאימים שכר גבוה
וכל התנאים הסוציאליים - כחוק!
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה
באר־שבע • רחובות

מועצה אזורית ערבה
הערבה
עין, חצבה, עין־יהב, מורכדספיר, צופר, פארן
לבית־ספר "שיטים", על־יסודי, במרכז ספיר
דרושים
מורים
למקצועות:
★ **פיסיקה – מתמטיקה**
★ **לשון – תנ"ך**
המועמדים המתאימים יהנו מתנאי דיור הולמים ותנאי שכר מועדפים
על המעוניינים לטלפן, בשעות הבוקר:
057-81226/6, 057-81144
או בערב: 81345, 057-81191

מדריכים יוצאי צבא
לבתי ספר שדה*
* גולן, קשת יהונתן, אכזיב, אלון תבור, מעלה אפרים, הר גילה, עין גדי.
אוהבי הארץ והטבע, הראים בהיכרך עניין ואתגר, בעלי גישה לילדים ונוער. בעלי כושר ביטוי טוב בע"פ, יכולת מנהיגות ויכולת הסתגלות לעבודה בצוות.
המתקבלים יעברו קורס הכשרה ויתחייבו לעבודה של שנתיים. לפנות למח' כח אדם טל. 03-375063 שלוחה 240 (ריבה) בימים א'-ד' 8:00-10:00
החברה להגנת הטבע

לחברה מתקדמת לאלקטרוניקה
דרושים:
1. פקידת־רכש/לוגיסטיקה
אנגלית עברית
(ידע בהפעלת מסוף IBM)
בשעות 8.00-16.30
2. מפעילת טלקס מעולה
באנגלית 6 שעות עבודה ביום
5 ימי עבודה בשבוע
טלסיס בע"מ, נאות אפקה
טל. 03-494881, 03-494891

• **מנהל/ת חשבונות בכיר/ה**
– עד 2,000 ברוטו
3 שנות נסיון בניהול חשבונות ממוחשבת, התמצאות מקיפה בכל סוגי הנה"ח עד למאזן. משרה מלאה (משרה מס' 1071)
ללקוחותינו בגוש דן:
• **א. מנהל/ת חשבונות ראשי/ת**
– עד 2500 ברוטו
ב. עוזר/ת מנהל חשבונות ראשי
– עד 2300 ברוטו
4 שנות נסיון (רצוי בתעשיה) כולל נסיון ניהולי. משרות מלאות. (משרות 1072, 1073)
למפעלי תעשיה גדולים בחולון וגוש דן:
• **כלכלן/ית** – עד 3000 ש"ח ברוטו
• **תמחירן/ית** – עד 2500 ברוטו
בעלי כשנתיים נסיון בתעשיה, אפשרות לקידום (משרות 1074, 1075)
לאגף הבקרה של מפעל תעשייתי ולחברת ביטוח באיזור השרון/ת"א
• **רואה/ת חשבון**
נמרצים, רצוי בוגרי אוניברסיטה בחשבונות (משרה מס' 1076)
להתקשר מיום א' לתאום פגישה בציון מספר המשרה בבקשה 204711 - 03/203423
רוברט הלף ROBERT HALF
החברה המובילה בעולם המתמחה בהשמת כח אדם במחשבים ובחשבונאות
סודיות מובטחת

שופר־סל
דרושים
נהגים
בעלי רשיון מעל 15 טון
תושבי חולון והסביבה
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות לחברה "קטיף" בשוק הסיטונאי, רח' החשמונאים, תל־אביב, ביום ראשון (12.7.87), בין השעות 10.00-12.00

לחברת בניה דרוש
1. מנהל עבודה מקצועי
ומנוסה לניהול פרוייקט בירושלים
עדיף תושב המקום.
2. קבוצת שלד
להקמת מבנה של 1.500 ממ"ר בירושלים.
להתקשר 051-32155 051-32595

לבית הלוחם תל־אביב
מרכז ספורט שיקום ותרבות לנכי צה"ל
דרושה
מזכירת אגף תרבות
היקף משרה: 25 שעות שבועיות
(⅔ משרה)
אם את אחרי צבא, בעלת נסיון מסויים בארגון אירועים וניהול משרד, יוצרת קשר טוב עם אנשים, מדפיסה ברמה סבירה, בעלת כשרון גרפי וגם מוכנה לעבוד בשעות גמישות (בעיקר אחה"צ) פני בכתב לבית הלוחם, רח' שרשרת 49 אפקה תל־אביב מיקוד 61392

דרוש
חשמלאי רכב
בעל ניסיון
להתקשר מיום א' לעובדיה חרזון
טל: 03-347382

בעל חנות בבאר־שבע מעוניין
בסוכנות
עדיפות לחברות תיירות פנים
057-37224

מפיצים
בכל הארץ
למוצר לוהט
בעלי רכב וטלפון
"גד" 03-201346
מיום א' בבוקר

למשרד נסיעות ותיק
דרוש:
מנהל כללי – לסניף חדש
נסיון של 5 שנים לפחות בניהול משרד נסיעות, רשיון מפעיל מומחה בענף הנסיעות חובה
תנאים מיוחדים למתאים.
מנהל חשבונות
ידע ונסיון בנה"ח של משרדי נסיעות חובה
בין השעות 8.00-16.00 03-5465662

דרוש
תמרן + בננות
בעל נסיון
ביום טל' 02-941472
בערב טל' 02-941107

למשרד הובלה באיזור המרכז
דרושים
1. נהגים מנוסים להיגבר
2. נהגים מנוסים לסמי טריילר
אלכסנדר אורן בע"מ
רח' ירושלים 10, ראשון לציון.

מנת דם חיים לאדם
זכור! תרומת דם אחת מקנה ביטוח דם שנתי לעצמך ולכל משפחתך.
לתרומת דם פנה לסניף מגן דוד אדום הקרוב.

נהג!
עשה את המינימום למען אלה העושים את המקסימום.
תן טרמפ לחייל!

לאחזקת מטוסים
לעבודה במרכז הארץ
דרושים
★ **מסגר/רתך**
בעל ותק של 5 שנים באחזקה כללית.
★ **מכונאי ציוד קרקע**
בעל נסיון באחזקת ציוד למטוסים.
עדיפות ליוצאי חיל האויר.
★ **מכונאי מטוסים**
יוצאי חיל האויר. העבודה במשמרות.
★ **עובדים בלתי מקצועיים**
לנקיון מטוסים ושינוע. העבודה במשמרות.
לקביעת ראיון לפנות ביום א' 12.7.87
לטלפון 03-425556

לחברת שיווק בענף הקוסמטיקה
דרוש/ה
סוכן עצמאי
עם רכב ונסיון
לקבלת איזור שיווק
נא לפנות בכתב
בצירוף קורות חיים
לת.ד. 6558 אשדוד
אל רינה.

חבר
מאל חבר - תצא עם עבודה ומתנה החודש - תיק טיולים מהודר, לכל עובד חדש.
ראה הצעותינו במדור "הדרושים"
חברה לשרותי כח אדם

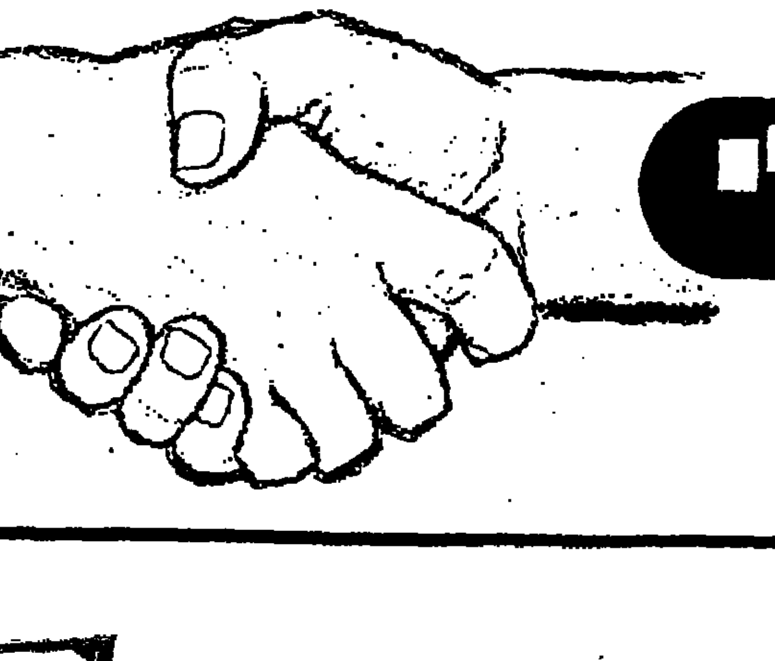

הלוח הכללי הד כפול ומכופל

هكذا من الأصل

RS שרותי כח אדם 1987

למחלקה לבכירים ומחשבים דרושים:
* כלכלן בכיר:
– לחברה פיננסית, רקע בבנקאות, התמחות בניתוח חברות, מאזנים וקווי אשראי שונים בעסק.
– מעקב אחר חברות והתפתחותן הפיננסית.
– מקום העבודה: ת"א.
* רוקחים:
– שנתיים נסיון רצוי בבית מרקחת פרטי. מקום העבודה: חיפה והצפון.
* מהנדס יצור:
– +2 תפ"י מגוחשב בקרה המעלות, אירגון ושיטות.
– מקום העבודה: ת"א.
* מהנדס יצור:
– +2, ידע בתוכנה, נסיון באחזקת מערכות מכונות וחשמליות.
– מקום העבודה: הגליל התחתון.
* מהנדס אלקטרוניקה/מחשבים:
– איש מערכת.
– ידע בתוכנה וחומרה, ידע במיקרו.
– ידע במערכות מוטוטות, ובאיפיון מערכות.
– סיווג בטחוני.
* מהנדס אלקטרוניקה:
– (רצוי + העודות הנדסאי) 2-3 שנות נסיון, ידע תוכנה וחומרה, נסיון עם מיקרו – פרוססורים, ובמערכות משובצות מחשב.
– סיווג בטחוני "רחוני".
מחשבים:
רקע לבעלי סיווג בטחוני:
* הנדסאי:
– +3 נסיון בפיתוח חומרה על – 8086.
– מקום העבודה: ת"א.
– סיווג בטחוני.
* תוכניתן:
– בוגר מדעי המחשב.
– נסיון בפסקל ושפות עילית נוספות, על דגטל, ב־V.M.S, נסיון בתקשורת.
– סיווג בטחוני רצוי.
– מקום העבודה: ת"א.

להתקשר לו אסתר – 03-202460, נא להביא תולדות חיים בשני העתקים. או.אר.אס. כיכר אתרים 134, ת"א.

פולגת
תעשיות בע"מ

הצטרף לחברה הגדולה בארץ בתחום הטקסטיל "פולגת משלבת טכנולוגיה מתקדמת ומתוחכמת, כח אדם מקצועי וניהול צעיר ודינאמי"

אנשי תפ"י
טכנאי/הנדסאי תעשיה וניהול
בעל נסיון של 2 שנים
רצוי נסיון בתחום הטקסטיל

מהנדסי תעשיה וניהול
– לעבודה מגוונת בכל שטחי הנדסת התעשיה
– אפשרויות רבות לקידום והתפתחות לבוגרי תעשיה וניהול ללא נסיון בכל מגמות הלימוד
לכל התפקידים יינתנו תנאי שכר טובים ועזרה בדיור.

בדבר פרטים נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים למנהל אגף כח־אדם ת.ד. 15 קרית גת מיקוד 82000
– סודיות מובטחת –
מפעל הטקסטיל בקרית גת

RAD
RND REQUIRED

International Marketing Manager

* Proved Experience in international sales and marketing of high-tech equipment.
* A Degree in Engineering/Marketing Business Administration.
* Work experience in the U.S.A an advantage
* Fluent English.

5 Days work week - full time.
Please address all inquiries in writing to our personnel dept., 8 Hanechoshet st., Tel-Aviv 69710

All applications will be promptly replied to Confidentialy Assured.

RAD network Devices Ltd.

ש.ח.פ. ישראלי בע"מ
דרושים
מחסנאים טכניים
באיזור אשדוד
טל. 08-234038

לישוב קהילתי רימונים
דרוש
קבלן פיתוח וגינון
פרטים בטל. 02-941662

למחסני ערובה ארץ־ישראליים בע"מ
דרושה
קלדנית
למסוף מכס לשעות אחה"צ
נסיון הכרחי
לפנות טל. 03-614441 לגב' לאתי

למשרד עו"ד בת"א
דרושה עורכת דין בשטח
אזרחי־מסחרי

לפרסום דחף
דרושה
כתבנית מעולה
בעברית

האוניברסיטה הפתוחה
דרושים **מנחים**
בקורסים הבאים

דפוסי חברה בישראל
בבאר־שבע
הכשורים הדרושים: תואר שני בסוציולוגיה (או סטודנט לתואר שני – שנה שניה לפחות), התמחות בסוציולוגיה של החברה הישראלית.
נא לפנות לציפי טל: 03-422679

מקרו כלכלה
בירושלים, בתל־אביב ובחיפה
הכשורים הדרושים: סטונט לקראת תואר שני בכלכלה, רצוי התמחות במקרו כלכלה.
נא לפנות לציפי טל: 03-422679

ניהול השיווק
בירושלים
הכשורים הדרושים: תואר שני במינהל עסקים (או לקראת סיומו) עם התמחות בשיווק. המפגשים יתקיימו אחת לשבוע.
נא לפנות לציפי טל: 03-422679

תולדות עם ישראל בימי בית ראשון
בתל־אביב ובמכללת אחוה
הכשורים הדרושים: תואר שני בהיסטוריה של עם ישראל בתקופת המקרא (או לקראת סיומו). המפגשים במכללת אחוה יתקיימו אחת לשבוע.
נא לפנות לאלה טל: 03-433677

תאור תפקידו: ניהול כ־6 פגישות עם סטודנטים, בדיקת עבודות והנחיה אישית.

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב דחף
ב דחף תקבל יותר

לפרטים נוספים:
תל־אביב: 03-622233-4 עדי סאמט
ירושלים: 02-226335-6 יאיר צוברי
חיפה: 04-645333-4 אריה טל

יותר טוב מנפאואר
אחת ממשרות אלו ודאי חיפשת...

* **מזכירות עברית־אנגלית**
בעלות נסיון (כולל הדפסה) למשרות מלאות, תקופה ממושכת, באזור חולון.
* **מזכירות עברית־אנגלית**
שליטה טובה בשפה האנגלית (כולל הדפסה) למשרות מלאות וחלקיות, תקופות ממושכות בת"א ובר"ג. רצוי רקע בעיבוד תמלילים. שכר גבוה למתאימות.
* **מעבדת תמלילים**
מנוסה בלאניר SSH (מערכת רבת משתמשים) שכר גבוה למתאימה.
* **מעבדות תמלילים מנוסות**
א"ב, WM, נלס, לאניר, CPT, WANG, לתקופות ממושכות וקצרות, בשעות גמישות, אפשרות למשרות חלקיות ומלאות.
* **כתבניות מנוסות**
עבודות בשעות גמישות, משרות מלאות וחלקיות.

תנאי שכר גבוהים וכל התנאים הסוציאליים – כחוק
בן־יהודה 12, א'–ה' 08:00-14:00
טל: 03-298877, 284128

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה
באר־שבע • רחובות

להיכון בבתים
דרוש/ה
מורה
לחשבונאות
טל: 03-586247

לחברה ציבורית
דרוש
נהג שליח
יוצא צבא, עד גיל 25
שעות עבודה: 8.00–15.00
לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת"ד 40021 ת"א 61400

לאיגוד מקבלי גמלאות מגרמניה בע"מ
דרוש/ה
עורך/ת דין
ידיעה טובה בגרמנית
טלפון 03-662046
652364
לפנות למר שטרנשוס

קוד קוד
שרותי כח אדם
רח' דיזנגוף 34 ת"א 03-286111

למחלקה המשרדית
עבור לקוחותינו באזור גוש דן
* **לחברת אלקטרוניקה בחולון**
מזכירה לנהול משרד עו"ד
– נסיון בנהול משרד
– הדפסה עברית – אנגלית (מעבד תמלילים)
* **מזכירה מנוסה לחברת סחר תעופתי בת"א**
– בעלת כושר ארגון, דינאמית.
– הדפסה עברית־אנגלית.
* **מזכירה בכירה לחברת אלקטרוניקה בר"ג.**
– נסיון בארגון משרד.
– הדפסה עברית־אנגלית (מעבד תמלילים)
* **מזכירה בכירה לחברה גדולה בראשל"צ.**
– נסיון בנהול משרד
– הדפסה עברית – אנגלית
* **פקידת יצוא לתפקיד מעניין בראשל"צ**
– אנגלית טובה
– נסיון בתהליכי יצוא

* משרות קבועות
* 5 ימי עבודה בשבוע
* תנאים טובים למתאימים

עובדה על עבודה עם קוד קוד
שרותי כח אדם למגוון רחב של מקצועות

קל־על
קל־על תעשיות בע"מ
דרוש
איש מכירות
בעל רקע טכני
הכישורים הדרושים:
* נסיון מוכח במכירות
* רקע טכני (עדיפות בענף אלומיניום)
* ידע בנוסחים ובעיצוב
* כושר התבטאות בכתב ובע"פ
* יחסי אנוש טובים
המעוניינים יפנו בכתב, בצירוף קורות חיים וסיון בעבודה אל חברת ישראל, ת.ד. 210 קרית מוצקין 26114
סודיות מובטחת

יותר טוב מנפאואר
למחלקה הטכנית ת"א
בן־יהודה 12, א'–ה'. 08.00-14.00
טל: 03-298877, 284128

* **הנדסאי מיזוג אויר**
נסיון בתחזוק ותפעול מערכות מיזוג אויר מרכזיות, מדחסים צנטריפוגליים, רשיון של חשמלאי מוסמך.
* **חשמלאי מוסמך/ראשי**
לתחזוק קו ייצור
* **מהנדס חומרים/כימיה**
בעל נסיון למטרות סקר שוק בכימיה.
* **מלגזנים**
בעלי נסיון ובעלי רשיון על טרקטורים.
* **מהנדס אלקטרוניקה**
בתחום האנלוגיה, בעל התמחות במערכות בקרה למנועי טרבו.
* **מבקר איכות מכני**
בוגר קורס בקרת איכות, בעל ידע במכונות מדידה X,Y,Z. 5 שנות נסיון לפחות לעבודה ממושכת, באזור ת"א (כולל ידע באנגלית)
* **מלחימות/מרכיבות/מחווטות**
לעבודה במשמרת I ו־II נסיון של שנתיים לפחות, באזורים: ר"ג, רמת־השרון, חולון.
* **מסגר־רתך**
בעל נסיון של 3 שנים במפעל תעשייתי, לעבודה באזור ת"א.
* **אחראי/ת קבוצה**
עבור מפעל עתיר ידע באזור ת"א, בעל/ת יכולת לניהול קבוצה בעבודה טכנית, רקע ונסיון טכני – הכרחי, יוצא/ת בי"ס מקצועי.
* **מבקר איכות מכני**
נסיון בעבודה עם כלי מדידה כולל X,Y,Z, ידע באנגלית טכנית.

שכר גבוה ותנאים סוציאליים – כחוק.

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה
באר־שבע • רחובות

SONY
לישפאר – מח' הנה"ח
דרוש:
מנהל חשבונות עצמאי
למשרה מלאה
נסיון קודם של 5 שנים לפחות כולל עבודה עם מחשב הכרחי.
טל. 03-652431 (לפנות לשמוליק)
העולם מתקדם מסוני לסוני

לחברת שיווק ארצית גדולה
עבור המשרד הראשי בקריית־מטלון פתח־תקוה
דרושה
פקידת מכירות מעולה
דרישות התפקיד:
* השכלה תיכונית מלאה.
* יכולת עבודה בעבודת צוות.
* רצוי נסיון בהדפסה.
* יכולת לעבוד שעות נוספות בהתאם לצורך.
מועמדות מתאימות יפנו בכתב־יד בצירוף קורות־חיים, גיל, השכלה ומספר טלפון להתקשרות אל ת.ד. 3951, פתח־תקוה 49517 עבור "פקיד/ת מכירות". סודיות מובטחת

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

שופר־סל
למחלקה הטכנית
דרושים
– לאזור פתח־תקוה
* **חשמלאי מוסמך** לעבודות תחזוקה ובינוי
* **נגר** – לעבודות תחזוקה
– לאזור חולון
* **מסגר** לעבודות תחזוקה
המעוניינים מתבקשים לפנות
טלפונית לחנה – 03-9233345

לחברת צוות שטיר
ארגון תערוכות
דרוש/ה
מקדם/ת מכירות דינמי/ת
לעבודה מיידית–
סודיות מובטחת
טלפון 224153-5 לקביעת ראיון

בוא לעסוק במקצוע חדש!!!
מתכנן פיננסי
המתכנן הפיננסי משלב בעבודה, תחומי התמחות כגון: כלכלה, משפטים, מיסוי, ביטוחים, דיני עבודה והשקעות.

מהו תפקיד המתכנן הפיננסי?
* לייעץ, לתכנן ולמכור תכנית חבילה שלמה המבטיחה ללקוח שמירת רמת חייו וחיי משפחתו ובמקרה מות, אובדן כושר עבודה או בהגיעו לגיל פרישה.

למי מיועד מקצוע התכנון הפיננסי?
* בעלי השכלה אקדמאית
* יכולת ליצור תקשורת בין אישית.
* בעלי כושר ביטוי בכתב ובעל־פה.
* גילאי 25 – 40, נשואים.
* בעלי רצון לבנות קריירה מקצועית, עצמאית ומכניסה.

מה תקבל מאיתנו?
* הכשרה מקצועית ברמה גבוהה.
* סיוע מקצועי צמוד של מדריכי החברה במהלך העבודה.
* סיוע כספי בחדשי העבודה הראשונים.

מועמדים מאזור חיפה והקריות מתבקשים להתקשר לטלפון 04-533191 לבקש את אילן או יורם משעה 08:30 עד 16:00
הפניקס הישראלי חברה לבטוח בע"מ

למפעלנו בערד
דרוש
חשמלאי מוסמך
(לעבודה ללא משמרות)
יתרון לבעלי נסיון בתעשיה ובידע במכשור, בקרה ובעבודה עם PLC
מגורים בערד
תנאים בהתאם לכישורים
פמול בע"מ טל: 057-950661

כפר הנוער הדתי
כפר חסידים 20949
דרושים
* **מרכז לימודי – חינוכי** לפרויקט אמריקאי. אנגלי – מגורים במקום חובה.
* **פסיכולוג קליני** לטיפול ולהדרכת צוות.
* **עובד סוציאלי בכיר** – דובר אנגלית, עברית
* **מדריך חינוכי** – דובר אנגלית – מגורים במקום חובה.
* **אם בית** – דוברת אנגלית, – מגורים במקום חובה.
* **מנהל חשבונות**
* **איש אחזקה** בעל רשיון חשמל – יתרון מגורים במקום.
* **מורה לתושב"ע**
* **מורה למכונאות ועיבוד שבבי**
* **מורה למיכון חקלאי**
* **עובדת נקיון במטבח.**
מועמדים(ות) מתאימים(ות) דתיים(ות) בעל ניסיון מתבקשים(ות) לפנות לכפר הנוער הדתי, דואר כפר חסידים מיקוד 20494, בצרוף תעודות, תולדות חיים והמלצות, או לטלפון – 04-846022, 04-846244, 04-846283, 04-846259.

בר־לוי
מזוג־אויר לרכב בע"מ
אזור התעשיה הרצליה ב' ת.ד. 2052
דרושים

הנדסאי/טכנאי יצור
תאור התפקיד: קטלוג, הכנת וטיפול בתיקי יצור תכנון ופיקוח יצור (תפ"י)
הכשרה:
* בוגר בי"ס מקצועי + קורס הנדסאים/טכנאים
* נסיון מוכח של שנתיים בנושאים הנ"ל בענף המתכת.
* נסיון בתכנון ושרטוט חלקי מכונות – רצוי
המעוניינים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לפי הכתובת הנ"ל.

מחסנאי טכני
תאור התפקיד: הכנת מארזים (קיטים) של חלקי מכונות, עבודות שוטפות במחסן חלקים.
הכשרה:
* בוגר קורס מפטריים
* נסיון של 1-2 שנים בעבודות מחסן
המעוניינים יפנו טלפונית לקביעת ראיון 052-553777 למוטי.
– סודיות תשמר בקפידה –

חברה העוסקת במיזוג אוויר
מחפשת
מנהל מחלקה
בעל ניסיון בשטח זה
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 14142 ת"א
ולציין על גבי המעטפה
עבור "מנהל מחלקה"

GENERAL ELECTRIC
דרושים
מקדמי מכירות ניידים
(שכירים או עצמאיים)
לשיווק של מוצרי בית חשמליים ו/או מוצרים חשמליים מטלטלין לבית
נסיון של מספר שנים באחד משני התחומים הנ"ל הכרחי
לקביעת ראיון נא לפנות ליהודית בג'נרל מהנדסים בע"מ
טלפון 052-552233

חורים
לרשת חנויות "רים"
דרושים
1. מוכרים/ות לעבודה בחנויות
באיזור ת"א וירושלים
2. פקידות לעבודה בחנויות
במשרה מלאה או בחצי משרה
בוגרי 12 שנות לימוד
עדיפות לבעלי ניסיון במכירות
לקביעת ראיון להתקשר
בת"א,
לדליה – 03-255223
בירושלים,
למיכל ממשאבי אנוש – 03-521111
כל יום פרט ליום ו'

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לבנק כללי לישראל
דרושה
מזכירה
לסמנכ"ל הבנק לענינים בינלאומיים
דרישות התפקיד:
ידע ונסיון בניהול משרד.
ידע ונסיון בהדפסה בעברית ובאנגלית.
שפת אם אנגלית.
ידיעת שפות נוספות.
מועמדות מתבקשות לפנות בכתב תוך פירוט קורות חיים ונסיון קודם למח' כ"א, שדרות רוטשילד 38, תל־אביב

Audi

צ'מפיון מוטורס (ישראל) בע"מ
יבואנים כלליים של פולקסווגן אאודי
דרושים
1. למוסך מרכזי בבני־ברק
יועץ שרות
* בוגר בי"ס מקצועי
* מכונאי בעל נסיון, כולל דיזל
* רצוי ידיעת אנגלית טכנית
נא לפנות למר דאי מאיר.
2. למ.ע.פ.
אחראי/ת משרד מוסך
בעל/ת נסיון בניהול משרד.
לפנות לגב. אחוכה
להתקשר לטלפון 765111.

דרושים במכתשים:

למפעליו בבאר-שבע וברמת חובב

תנדסאים/טכנאי חשמל
חשמלאים
בעלי רשיון "חשמלאי מוסמך"
רצוי נסיון
של שנה אחת לפחות
בעבודה במפעל תעשייתי
שליטה במערכות פיקוד
(רצוי PLC)

מועמדים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים ותאור נסיון קודם לאגף משאבי אנוש ת.ד. 60 באר-שבע 84100 סודיות מובטחת

אורט ישראל — רשת אורט ישראל — משרד העבודה והרווחה

דרושים

יבנה

לביה"ס תעשייתי אורט "אורמת איזור התעשייה 68, טלפון 08-439911

* **הנדסאי להוראת מקצועות המתכת** (תורת המקצוע, פרקי מכונות)
* **הנדסאי להוראת מקצועות החשמל** (ידע בפיקוד ובקרה באלקטרוניקה)

צריפין

לביה"ס תעשייתי אורט למקצועות הרכב טל' 03-983512 (בערב – 03-952979)

* **מורה למקצועות הריאליים:** מתמטיקה, פיסיקה, הכרת המחשב.

לחברת תקשורת בין הגדולות בארץ

דרושות:

מקדמות מכירה

באמצעות הטלפון
לאזורי ת"א וחיפה

כישורים מועדפים:
* יוצא צבא - (עדיפות לקצינות בחיל הקשר או לבעלות רקע טכני אחר)
* בוגרת תיכון (לפחות)
* כושר שכנוע, סבלנות, חריצות, ומוטיבציה חזקה להצלחה
* יום עבודה מלא (5 ימי עבודה)

(אין צורך בניסיון קודם, והכשרה תינתן במקום)

המעוניינות יפנו לחב' שלף יועצים - טלפון 03-343511 בין השעות 08.00-13.00
רק מועמדות מתאימות תענינה

— סודיות מובטחת —

החברה הישראלית לטרקטורים וציוד בע"מ THE ISRAEL TRACTORS & EQUIPMENT CO. LTD.

מפיצי CATERPILLAR בישראל

החברה הישראלית
דרוש
מנהל חשבונות
סוג 3

כישורים נדרשים:
* ותק ונסיון של 5 שנים לפחות
* ידע בעבודה עם מחשב
* ידיעת השפה האנגלית – יתרון

5 ימי עבודה בשבוע, 7.00–16.30
— סודיות מובטחת —
לבירור פרטים נא לפנות בכתב יד למחלקה כ"א ת.ד. 214 חולון 58101

למשרד תכנון כבישים ומדידות
דרושה
שרטטת
עם נסיון
טלפון: 03-483898

למועצה אזורית ערבה
(במרכז ספיר)
דרוש
גנן
על המעוניינים לטלפן
057-81225/6

דרוש
רוקח/ת או
עוזר/ת רוקח/ת
לעבודה בגליל העליון
במשרה מלאה
בדבר פרטים נא לפנות לטלפון 06-781128

לחברה דינמית וצעירה בגוש דן
לביצוע גרפי באמצעות מחשב
דרושה
אחראי/ת מחלקת גימור
* שליטה מושלמת בעברית
* שליטה טובה באנגלית
* יכולת ארגון
טל' 03-703702/5 לדניאל

למפעל תעשייתי באשקלון
דרוש
הנדסאי/טכנאי מכונות
לניהול המחלקה הטכנית

התמחות וכישורים:
1. נסיון של 5 שנים
2. הכרחית ידיעת השפות עברית, גרמנית ואנגלית.

תנאים טובים למועמד המתאים
מועמדים מתאימים יפנו בכתב בציון קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 13 אשקלון 78100
סודיות מובטחת

---

arkla
דרושות
* **פקידת שכר** רקע בקלדנות ונהול משרד
* **מזכירה למנהל בכיר**

להוצאת ספרים
"מודן"
דרוש/ה
מנוקד/ת מנוסה
03-330067/8
לשלמה או יעקב

לחברה העוסקת בפיתוח מערכות צבאיות משובצות מחשב
דרושים

1. **ראש צוות לתפקידי פיתוח חומרה**
   – מהנדס אלקטרוניקה בעל 5 שנות נסיון
   – נסיון בפיתוח כרטיסים המבוססים על מיקרו מחשבים
   – הכרת רכיבי מוטורולה 68000 – VME-BUS – יתרון
2. **מהנדס אלקטרוניקה לתפקידי פיתוח חומרה**
   – 2-3 שנות נסיון בפיתוח כרטיסים המבוססים על מיקרו מחשבים
   – הכרת משפחת מוטורולה 68000 – יתרון
3. **טכנאי אלקטרוניקה**
   – 2-3 שנות נסיון בליווי ופיתוח מערכות מחשב צבאיות

נא לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים, לת.ד. 2059 הרצליה-פיתוח 46120

למרכז בריאותי
בסביבות ירושלים
דרושים:

1. **מזכירה –** ידיעת עברית ואנגלית, הכרחית, כולל הדפסה
2. **דיאטנית –** בעלת תואר שני, דוברת עברית ואנגלית – הכרחית

לפנות בפרוט קורות חיים בכתב לת.ד. 6398, תל אביב מיקוד: 61061 עבור "ד"

לטופר מפעלי אופנה
דרוש
TOPPER
מבקר מתפרות חוץ
בעל נסיון רב.
(כולל אזור השטחים)
נא לפנות טלפונית 03-5560831/2

למשרד מועדון הים התיכון בתל-אביב.
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת
למשרה מלאה (6 שעות ביום)
– ידע בסיסי בניהול חשבונות ע"י מחשב
– פיקוח על צוות עובדים
38 תל-אביב 64364
– סודיות מובטחת –

דרוש
בחור צעיר ונמרץ
לקידום מכירות

נתן חומר הנדסה
דרוש/ה
* **שרטט/ת מנוסה**

למוסד "מעין" בקבוץ עין החורש
דרוש/ה
מורה מנוסה
להוראת הביולוגיה והכימיה
בחטיבת הביניים
06-365086 או 06-367333
אחרי 18.00 06-367491

למשרד מהנדסי בנין
דרושה
שרטטת קונסטרוקציות
210379 03-263979

כרסם מעולה
עצמאי
03-709244

דרושים
* **פסיכולוג/ית חינוכי**
* **עוזר/ת לטבח**
* **מגישה לארוחת ערב**
בשעות 8-4 בערב.
03/782578, 03/791504

I.T. LASERS
רמת החייל
להרחבתו דרושים:
1) טכנאי אלקטרוניקה.
2) מכשירן אלקטרו-אופטי.
3) מלחים/מחווטת לחצי משרה.

ל"ארגנית"
מעבדת החלב
דרושים
1) מיקרו ביולוג
2) לבורנט מיקרו ביולוג
לטלפן בשעות העבודה 06-321267-8

לצה"ל דרושים:

א. 1) לחיל הרפואה לשירות קבע,
אחראי מרפאות בכל חלקי הארץ.
נתונים נדרשים: –
א) גיל 21 עד 30
ב) לאחר שירות צבאי מלא ותקין כחובש.
ג) נכונות לעבור הכשרה מתאימה במידת הצורך.

2) **מפט"י רפואה במרכז הארץ**
נתונים נדרשים: –
א) גיל 21 עד 30
ב) לאחר שירות צבאי מלא ותקין.
ג) רקע בתחום ניהול מחסן תרופות או מכשור רפואי.
ד) נכונות לעבור הכשרה מתאימה בעת הצורך.

לקבלת פרטים נוספים יש לפנות לד.צ. 02149 – שלישות

ב. **קצין ברמת סגן - סרן**
בוגר תואר ראשון במחשבים ו/או נתוח מערכות ב-IBM/PC ובמערכות גדולות הכרחי נסיון של שנה לפחות.
נא לפנות בצרוף קורות חיים ל-ד.צ. 02145/א'
צה"ל או לטלפונים: – 03-205660, 03-205778

למוסד ממלכתי דרושים

גברים

ליחידה מיוחדת העוסקת
במשימות בלתי שגרתיות

אנו מציעים:
* תפקיד דינמי ומעניין.
* אפשרות לקידום ולמיצוי היכולת האישית.
* קביעות בעבודה
* שכר גבוה, כולל הטבות מיוחדות.
* אפשרויות מגוונות לשינוי בתחום העיסוק, לרבות יציאה לחו"ל או ללימודים אקדמיים לאחר מספר שנות עבודה.
* אווירת עבודה נעימה, בצוות צעיר ומגובש.

– יתקבלו קצינים וחיילים ששירתו כלוחמים ומפקדים ביחידות שדה, או קצינים להם רקע טכני.

אם גילך עד 28, השכלתך תיכונית מושלמת ובריאותך תקינה, פנה נא בכתב לת.ד. 39351 ת"א (מיקוד 61392), עבור ח.ש., בציון קורות חיים ופרטים אישיים מלאים, כולל מס' ת"ז וטלפון.

– פונים מתאימים ייענו –

לגרפוליט – מפעלי דפוס בע"מ
דרוש
חותך נייר מקצועי
לפנות למשרד:
רח' הגר"א 9, ת"א. טלפון: 03-370078

לחברת שיווק ארצית למוצרי-צריכה השייכת לקונצרן תעשייתי גדול דרושים

אנשי שיווק בכירים

לאזורים: באר-שבע, המרכז וחיפה
דרישות התפקיד:
* יוצא-צבא עד גיל 30.
* השכלה תיכונית לפחות, רצויה השכלה אקדמית או מקבילה.
* בעלי רשיון נהיגה.
* תושבי האזורים המצויינים לעיל.
* נכונות לעבודה קשה ורצון לקידום.

התפקיד מתאים במיוחד לבוגרי כלכלה, שיווק וניהול המעוניינים לצבור נסיון מעשי במכירות ובשיווק בחברה המובילה בתחום זה – לצורך קידום עתידי.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב אל ת.ד. 3953, פתח-תקוה 49517, עבור "איש שיווק", תוך פירוט קורות-חיים, גיל, השכלה, מספר טלפון להתקשרות ונסיון קודם במידה שקיים.

סודיות מובטחת

הלוח הכללי בשקלים ובצ'ק

לחברה למרכזי תרבות וספורט (לנוער ולמבוגרים) בע"מ
דרושים יזמים חברתיים
לתפקיד

מנהלים

למתנ"סים
בפתח תקוה
שכ' עמישב
ושכ' העתיקה

דרישות התפקיד:
• השכלה אקדמאית (ב.א. לפחות) • תנתן עדיפות לבוגרי תכנית שורץ נסיון מוכח בארגון מינהלי וכלכלי בהיקף רחב.
• יועדף נסיון במנהל חינוכי ובחינוך המשלים • נכונות לעבודה בשעות לא שיגרתיות • מגורים במקום תנאי הכרחי.
יש לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, שמות ממליצים ופרוט הנסיון אל עמי שגב, החברה למתנ"סים, גבעת רם ירושלים 91034.
על הפניות, בציון המקום המבוקש, להגיע עד 21.7.87
יענו מועמדים מתאימים בלבד.

הועדה לאנרגיה אטומית
המרכז למחקר גרעיני נחל-שורק

דרוש
מהנדס כימיה

* בעל תואר שני עם התמחות בבקרת תהליכים ליישום עוקבים (TRACERS) בתעשיה ובמחקרי סביבה.
* דרוש נסיון בתכנות מדעי במקרו-מחשב ובמערכות מדידה מפוקדות מחשב.
* רצוי נסיון בתעשיה הכימית.

העבודה כרוכה בנסיעות ובשהות בשדה.
אנו עובדים חמישה ימים בשבוע ומקיימים מערך הסעות בכל אזור המרכז.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה, רשימת ממליצים ומספר טלפון למחלקת כח אדם, המרכז למחקר גרעיני, נחל שורק דואר יבנה, מיקוד 70600.
– סודיות מובטחת –

דרושים
מורים
לשנת הלימודים תשמ"ח
ללימודי בוקר במקצועות:
– אנגלית
– מדעי החברה
– לשון

בעלי תואר אקדמאי ותעודת הוראה, עם נסיון מוכח בהכנה לבגרות.

נא לפנות ל – תיכון רון – ת"א 03-288121, הרצליה 052-541262 רחובות 08-455572.

קופולק בע"מ
לשעבר פולקמן וד"ר קופלר

למעבדת מפעלנו באזור התעשייה בפתח-תקוה דרוש/ה
כימאי/ת אנליטי/ת

כישורים: בעל/ת נסיון במיכשור חדיש ופיתוח שיטות ב-H.P.L.C.
* 5 ימי עבודה בשבוע *
נא לפנות בכתב-יד בציון קורות-חיים ונסיון אל ת.ד. 1098, תל-אביב 61010.
סודיות מובטחת

חברה ציבורית בתחום
הבניה והשיכון מחפשת

* **מהנדס בניין מנוסה**
  * מסירת קבלה ופקוח של עבודות קבלנים בהיקף רחב.
  * הכנת מכרזים לביצוע עבודות בתחום שיפוץ ואחזקת מבנים ושכונות.
  * בעל תעודה.
  * יכולת תיאום, קידום ביצוע עבודות עם גופים ציבוריים וקבלנים.
  * ונסיון מוכח של 5 שנים.
  * העסקה במסגרת חוזה נותן שירותים והשכר בהתאם לכישורים.
* **הנדסאי או טכנאי בניין**
  * פיקוח על עבודות שיפוץ חיצוני ופנימי של מבנים רכוש משותף ופיתוח שטח.
  * נסיון במגע עם גורמי חוץ הקשורים לעבודות בניה.
  * ידע בבדיקת חשבונות קבלנים.
  * בעל תעודה ונסיון מוכח של 5 שנים בשטח.
  * בעל רכב.

דירוג מוצע לפי הכישורים.
מועמדים יפנו בכתב עם פרוט תולדות חיים ונסיון קודם לת.ד. 8313, יפו.

קופת חולים מכבי
דרושים

* **מנהל חשבונות**
  * יכולת עבודה עצמאית
  * סוג ג' ומעלה
  * ידע בהנהלת חשבונות ממוכנת
  * מקום עבודה ברמת השרון/תל-אביב
  לפרטים נא לפנות 03-200981
* **עובדי מעבדה רפואית בעלי נסיון**
  מקום העבודה: רמת-גן, ת"א, חולון וראשון לציון
  לקביעת ראיון ולפרטים נוספים נא לפנות לד"ר רמון טלפון: 282365, 288142, 288144, 03-299845
* **פקידת חשבונות**
  * השכלה תיכונית, לפחות
  * ידיעת שפה לועזית
  * ידע ונסיון בעבודה בחשבונות
  * מקום העבודה: תל-אביב
  לפנות טלפונית 292911 למחלקת חשבונות אישפוז

לחברה תעשייתית
דרושים
לבית דפוס באזור פתח-תקוה

* **דפס**
* **עוזר דפס**

מועמדים מתאימים בעלי רקע ונסיון בהדפסה על קרטון לעבודה במכונת דפוס אולטרה-5,
יפנו טלפונית לשם קביעת מועד לראיון לטל. 03-9230068 בין השעות 8.00–16.00
– סודיות מובטחת –

מנהלי יצוא

בכל התחומים כשותפים (25000 $)
בחברת יצוא יהודית
03-659508/332204 E.F.C

מתפנה בקרוב ומחפש אתגרים חדשים
מהנדס מכונות
בעל נסיון ניהולי רב מעוניין בניהול מפעל
ת.ד. 5541 קרית-ביאליק מיקוד 27154

בית-הספר
התיכון המקצועי
ויצ"ו רחובות
ארלוזורוב 18 08-451396
דרושים
* **מדריך חינוכי לפנימיה**
* **מורה לספרות ולשון** חצי משרה
* **מורה לכתבנות** משרה מלאה

פרטים ניתן לקבל בטלפון 08-451396
במשרת המדריך ניתן להתקשר גם בשעות הערב ליוסי 08-452685

למפעל כצמן-חנן בע"מ, בפ"ת
דרושים:
1. **מסגר לבנית מכונות**
2. **רתך מעולה**
5 ימים בשבוע, תנאים טובים למתאימים
טל. 03-9231999, 03-9222859

למשרד שמאים אלמנטרי
דרושים:
* **שמאי מנוסה**
* **מהנדס מכונות**
* **פקידה**
תנאים טובים למתאימים!!
טל. 03-624583

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או, מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

هكذا من الأصل

صورة عن الأصل

„הבלון לחופש הגדול". שלוש שנים לפני / מירי פז

לפני היות הספקות

ב־1967 המלה „מחאה" עוד לא היתה במילון השמיניסטים וגם לא נאפאם. הלחץ לקונפורמיות היה מכבש אדיר. ניצני הזעם, שחיברו אותנו אל מי שהיו השמיניסטים של 1970, נבטו לאחר שנים

„בלון לחופש הגדול" תופס אותך בגרון מן התמונה הראשונה. מסיבת שמיניסטים על סף גיוס. אני מתבוננת וקוראת בפניהם את כל החיספוס של הארץ הזאת, העושר הרב־גוני שלה וגם את דלותה. ילדים של הים. חולמים על הזיון הראשון או הטיול הראשון לחו"ל. ואני כבר יודעת שמרגע זה כל דקה בחייהם ממושכנת. חיים על קו הקץ. אני שונאת את הביטוי, ובכל זאת הוא תמצית הישראליות. פרק נעורים אדיר, חיוניות שכמותה אין מוצאים במקום אחר, עוצמות לא מוסברות, והכל, הכל על קו הקץ. הכל נחווה באינטנסיביות שאין לה שיעור כי חייבים, חייבים להספיק מהר יותר וחזק יותר מפני מנוסת הזמן הנושף בעורף. מתמונות הפתיחה ב„בלון לחופש הגדול" וגם ב„לא שם זין" אני יודעת שהם ימותו או יחזרו בכסא גלגלים. בדראמה ישראלית כזו נער בן 18 נמשל לאקדח. כשאתה רואה נער בן 18 במערכה הראשונה, אתה יודע שהוא יירה במערכה השניה או השלישית. יכולתי לסיים בעצם כאן. ההמשך ידוע. זמן ההתרחשות בסרט הוא 1970. מי שהתגייסו במלחמת ההתשה יכלו למות גם במלחמת יום כיפור. ההמשך ידוע.

שלוש שנים מפרידות ביני לבין גיבורי הסרט ויוצריו רנן שור, אילן דהפריס ודורון נשר. שלוש שנים שבמקרה זה הן כמעט דור. אנחנו היינו בוגרי מחזור 1967 וזה כמעט כל ההבדל שבעולם. ב־1967 המלה „מחאה" עוד לא היתה במילון השמיניסטים, וגם לא נאפאם. הלחץ לקונפורמיות היה מכבש אדיר. סטיה, ולו קלה, מהקונסנזוס הסוציאלי, היתה מקבעת אות קין על מצחך. היית, במקרה זה, תבוסתן, „בעייתי", „קוקו" סתם או יפהנפש שזה כמעט אותו דבר. אגב. „יפה נפש" היתה אז מלה הרבה יותר גסה מכפי שהיא היום. כדי להבקיע את מחסום הלחץ לקונפורמיות שהיה טבעת חנק – זה לא נראה לי ביטוי מוגזם – נדרשו העזה והסתכנות בהוצאה אל מחוץ למחנה. זה ארך שנים, ורק אז החלו לנבוט ניצני הזעם שחיברו אותנו אל מי שהיו השמיניסטים של 1970. תהיות וספקות הילהלו עוד לפני כן, אך לא היה להם מוצא.

פעם בתחילת השמינית, כשמישהו הביא את חוברת בדיחות אשכול, המשכנו את הצחוקים אחרי ההפסקה. היה שיעור ספרות. המורה ה. תפסה את החוברת בידי הפושע התורן. אני זוכרת כיצד הצטעפו עיניה ובקול נשנק אמרה לנו, איך אתם לא מתביישים: בשביל זה ההורים שלכם לחמו על הארץ הזאת? כבר לא היה שעור ספרות, וגם הפוחחים שבקרבנו השפילו מבט נכלם ובאמת היתה תחושת אשמה נוראה.

בקיץ היתה המלחמה והיה השיכרון שאחריה. במסיבות הסיום שרו את שארם־אל־שיך־חזרנו־אליך־שנית ואת נאצר־מחכה־לרבין. קיץ זה של התבגרות הסתמן בביוגראפיה הרומנטית של כמה מן הבנות בחברות עם טייס או צנחן. כנפי טיס או צניחה היו אז מקדם הצלחה חברתי ורומנטי מספר אחד. לצאת עם טייס היתה פיסגת ההצלחה עצמה.

באמצע המלחמה שרטט אח שלי – ילד מחונן בן אחת־עשרה וחצי שבלע ספרי הסטוריה, מלחמה ואסטרטגיה צבאית כמו חסמבות – את מהלכי הקרבות על מפות. כשכוחותינו צלחו את התעלה, קבע האסטרטג הבכיר במשפחה שתוך יומיים אפשר יהיה לעלות לסוריה. במשדרים הבתוליים של הטלוויזיה אישר האלוף חיים הרצוג את תחזיותיו אחת לאחת. מעודד מהצלחותיו פרש הילד את הגלובוס ועתה שרטט לאור נרות את התוואי המדויק לפלישת כוחותינו לברה"מ. מבחינתו היתה ששת הימים מלחמה מחמצת. תוך 72 שעות הרי יכולנו להיות בברה"מ. הילד המומסטל מבטאוני חיל האוויר מזהה את סוגי הנשק, כמות המטוסים והדיוויזיות שהיו נדרשים לכך ורטן על הרכב הביצים של אלופינו.

אבל בעניין זה היה בדעת מיעוט. אלופי צה"ל היו אז אלוהים וסגנו, ג'ימי הנדריקס ופליני גם יחד. אלופינו זכו לכתבות אמצע שמנוניות. אני זוכרת במיוחד כתבה הרואית־ארוטית אחת ב„מעריב", של גאולה כהן על אריאל שרון. תמונתו התנוססה במרכז העמוד. אפילו בלונדיני עם בלורית מתבדרת ברוח. ב„במחנה" היתה כתבת אמצע על יצחק רבין. מי ימלל גבורות יצחק. איש מושלם. מה בכל זאת התולשה שלו, שאל המראיין את אחד מעוזריו, כדי שהכתבה תהיה מאוזנת. הוא אוהב שוקולד, היתה התשובה.

הראש הוזהם מהעסיס הזה. מה מחאה, איפה מחאה. אני רוצה לראות בת אחת שאינה גאה לשרת בצה"ל, הכריזה אל"מ סטלה לוי, קצינת ח"ן ראשית לפני מחזור אחד של טירוניות. ההכרזה לא היתה מקוממת כל כך אילמלא היתה תשובה על השאלה: אם אנחנו הבנות חיוניות כל כך לצה"ל, למה נותנים לנו להיות מזכירות ומגישות קפה.

מתי התחילו התהיות? אולי נקודת הציון היא בראשית ימי השירות בצה"ל. המפגש הראשון עם אלופינו־גיבורי־התהילה היה לגבי כמה מאיתנו כבחינת אודיסאה על האל שהכזיב. הלם קטנטן גרם לנו אל"מ י. שחתם את כל מכתביו בפסקה ד.: „נא צומת לבך". והניצול שניצלו כמה מקמ"בינו את נהגיהם לשיפוץ הבית הפרטי שלהם. עניינים קטנטנים שכרסמו בצדודית הנאה שהכרנו מכתבות האמצע. עדיין לא קראנו את „מילכוד 22", אך את המבוא קיבלנו בסיפורי הבנים על המתרחש בבסיסיהם. תהינו בשקט אם זה אכן הצבא המשוכלל בעולם. היו בינינו חובש שסיפר על חייל צה"ל שירה בעצמו והגדר כנפגע בתאונת אימונים. שמענו על התאבדויות. וגם זה היה הלם לגבי מי שהיה גאה כל־כך לשרת בצה"ל.

ב־1969 נהרג בתעלה דב שנקמן, חבר לספסל הלימודים בבית הספר העממי. הבריון של הכתה. בנו של הידקן השכונתי. כעבור זמן קצר נהרג ציון חדד. גם הוא בתעלה. מ.ר. נפצע פצ"עה בינונית. איבד עין. כמעט בכל שבוע היו מודעות אבל על חיילים שנפלו במילוי תפקידם. איך נצחון גדול כזה עדיין תובע קורבנות? התשובות שקיבלנו היו לאקוניות. מבוגרים משכו כתף. „אין ברירה", היתה התשובה השגורה ביותר. לקראת סוף השחרור ואחריו כבר נשאלו השאלות בקול. בימים ההם נודעו כבר כמה סרבני גיוס. הבידסום בדימויו של צה"ל התרחב לספקנות באשר לכושרה של ההנהגה. ב־1971 תשובה של הורה אחד (כמו האבא של רנן שור) „האנשים האלה יודעים מה שהם עושים" הצחיקה אותנו. זו גם היתה שנת הטיול הראשון לחו"ל. החזרה לישראל היתה הלם נוסף. הים התל־אביבי נחסם במפלצות בטון ענקיות שהיו בתי המלון של משקיעי פרנקפורט. פרנקפורטר־שטרסה היה שמו הלא רשמי של הקטע הזה ברחוב הירקון. המון משקיעים זרים ומקומיים היו במירוץ בנייה של „מפעלים מאושרים". פנחס ספיר היה הסנדק. השיטה כבר הצמיחה את פירות הבאושים שלה. כעבור זמן קצר התפוצצה פרשת „נתיבי נפט". הגיבורים היו מוטי פרידמן ודוד ניב, גיאולוג. דוד ניב היה קורבן חלוץ. מה שעשו לו, עשו לימים לעמנואל ולד ולאחרים. עיזאת נאפסו היה עדיין חייל בסדיר.

★

רציתי לכתוב על הבלון של שור, דהפריס ונשר ויצא הבלון לדור שלי. כל־כך הרבה מפריד בינינו לבינם, והרבה גם מלכד. האדם הוא לא רק תבנית נוף מולדתו; הוא תבנית נוף מלחמתו וצבע ימיה. ההתפכחות שלנו היתה איטית יותר. פיגרנו אחריהם והפיגור היה לא רק תוצר של שנים, אלא של הרעלה מאסיבית ששיתקה ביקורת, שתקה את הזעם. אלה שזעמו היו בודדים, והבדידות החניקה את הזעקה. יוצרי הסרט השמיעו את הזעקה החנוקה שלנו. במובן זה „בלון לחופש הגדול" הוא גם הסרט שלנו. אנחנו חיים ועושים אותו 18 שנה, כמחצית חיינו, כלומר כל חיינו הבוגרים.

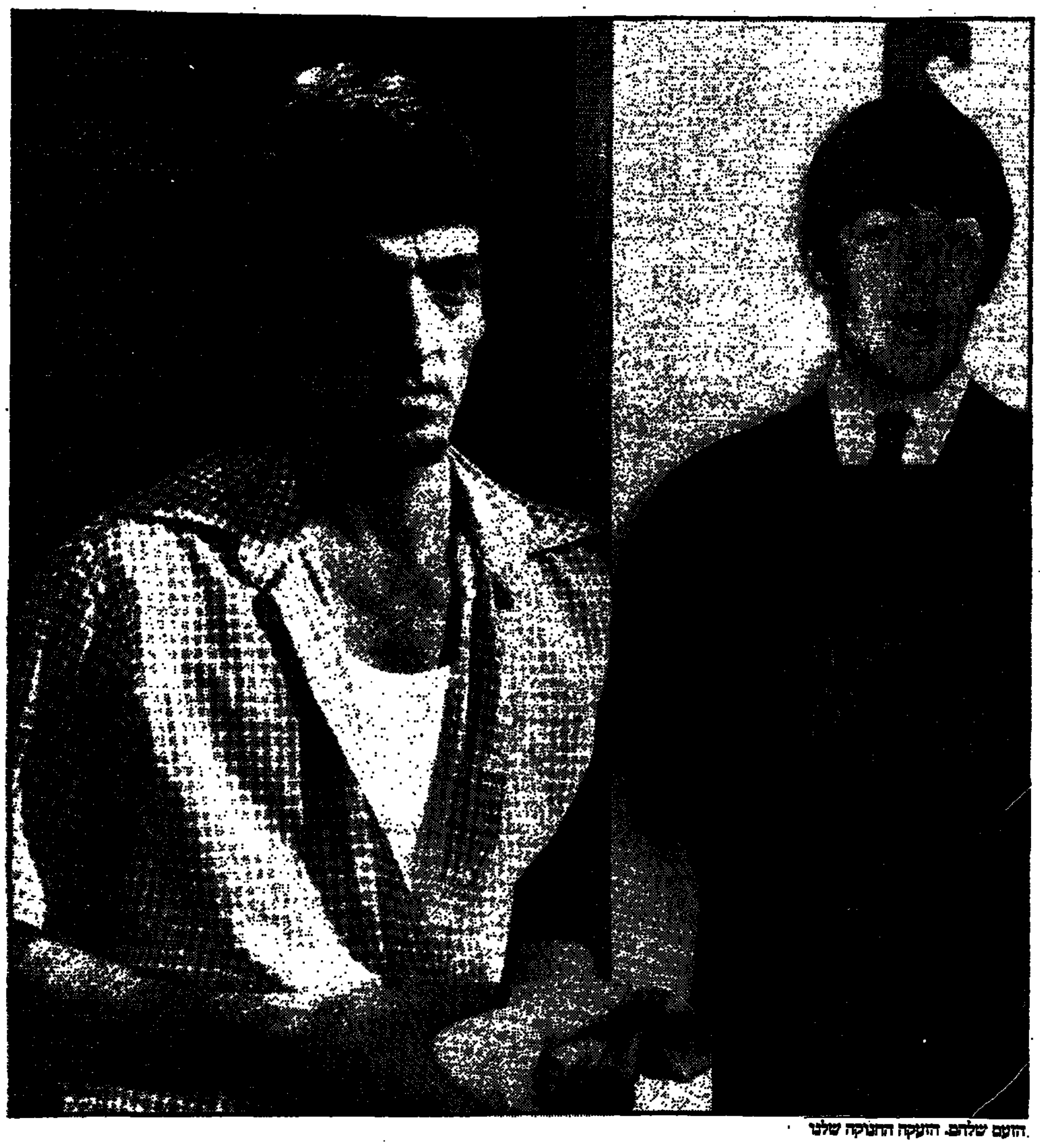

הזעם שלהם. הזעקה החנוקה שלנו.

רומנטיקה ים־תיכונית / חגי אשד

שעת בוקר עם דאלידה

היא היתה ים־תיכונית. והזכירה לנו, בלי שתדע ובלי שאנחנו נדע, את חזרתנו אל המזרח התיכון החם, הרועש והדביק, על חופיו המלוחים וריחותיו הבהירות

כשהיא התאבדה בפאריס ספדתי לה בליבי. אחותנו דאלידה הים־תיכונית. היא תמיד עשתה לנו משהו. המצריה שגלתה מארצה ושרה באיטלקית ובצרפתית וגם באנגלית. כאילו אין לה שפה ושורשים משלה. תמיד במבטא זר, "מזרחי". אבל היא היתה שייכת איכשהו אלינו. אנחנו היינו שייכים איכשהו אליה. כששמענו אותה חשנו בעליל שהיא מהמזרח התיכון וגם אנחנו מהמזרח התיכון. היא שייכת לארצות הים התי־כון שבשפותיהן היא שרה, וגם אנחנו שייכים לארצות הים התיכון ולכל מה שמתהווה בהן, מארץ־ישראל עד יוון, מאיטליה עד צרפת וספרד. ולחלקנו – ואולי לרובנו – גם דרומה אל המוסיקה הערבית והצפון־אפריקאית, שיותר ויותר היא נשמעת באוזנינו אחרת. מוכרת יותר. תרבות ים־תיכונית. מנטליות ים־תיכונית, פולקלור ים־תיכוני, לגווניו השונים, כמובן. יש לנו משהו משותף. היא הזכירה אותו בקולה וגם במראיה. היא ביטאה אותו, בשירים פשוטים, שירי אהבה וגעגועים. „רומנטיקה ים־תיכונית". מלים דביקות בחום השמש.

עכשיו נשמעים שיריה ב„שעת בוקר" ב„קול ישראל" – שעה עם דאלידה. שוב נשמע הקול החם וה„ר" „המזרחית" הקשה שלה, הכאילו־זרה לצרפתית, שפת שיריה, המסגירה את המוצא המצרי שלה ואת קירבתה אלינו. גם אנחנו מהמזרח. זו עובדה. נא לזכור. היא היתה רחוקה מלהיות זמרת מי יודע מה. לא היתה לה שליטה מלאה במיתרי קולה. קול ש"נשבר" במעברים. אין דבר, רצינו תמיד להגיד לה. זה בסדר. תמשיכי. כשאוהבים, אוהבים דווקא את המגרעות והכשלונות. המעלות וההצלחות אינן זקוקות לאהבה. הן הולכות על רגלי עצמן. היא ביטאה אותנו גם כך. אולי דווקא כך. עם החולשות. היה בה משהו שביר. לא רק בקולה. היא לא מצאה את מקומה בארצה ובמולדתה. היא התרחקה מהים התיכון. היא היתה זרה ובודדה, אומרים שהתלוננה לפני שנטלה את נפשה בכפה בפאריס הרחוקה. היא לא ידעה שהיא לא לבד. שקולה אינו רק שלה. שהיא לא רק סתם זמרת מצויה, שיש רבות כמוה ואפשר, אללי, גם בלעדיה. זה לא היה כך והיא לא ידעה.

היא היתה ים־תיכונית. היא הזכירה לנו, בלי שהיא תדע, בלי שאנחנו נדע, מי אנחנו, מאין באנו ולאן אנחנו הולכים בסוף הדרך הארוכה. היא הזכירה לנו שאנחנו חוזרים אל המזרח התיכון החם, הרועש והדביק, ואל הים התיכון על חופיו המלוחים ועל וריחותיו הבהירות והתכולות לאחר שהתרחקנו מהם מאוד. זה כוחן של מלים פשוטות ודביקות, סנטימנטליות, רומנטיות, הנשמעות בקול חם ועמוק ולא־אמון די, ב„ר" „מזרחית" קשה ומתגלגלת. כמו אצלנו. בבית. היא לא ידעה וגם אנחנו לא כל־כך ידענו. עכשיו אנחנו שומעים אותה ב„קול ישראל" בשעת בוקר עם דאלידה ונזכרים שהיא היתה מכאן ושגם אנחנו מכאן.

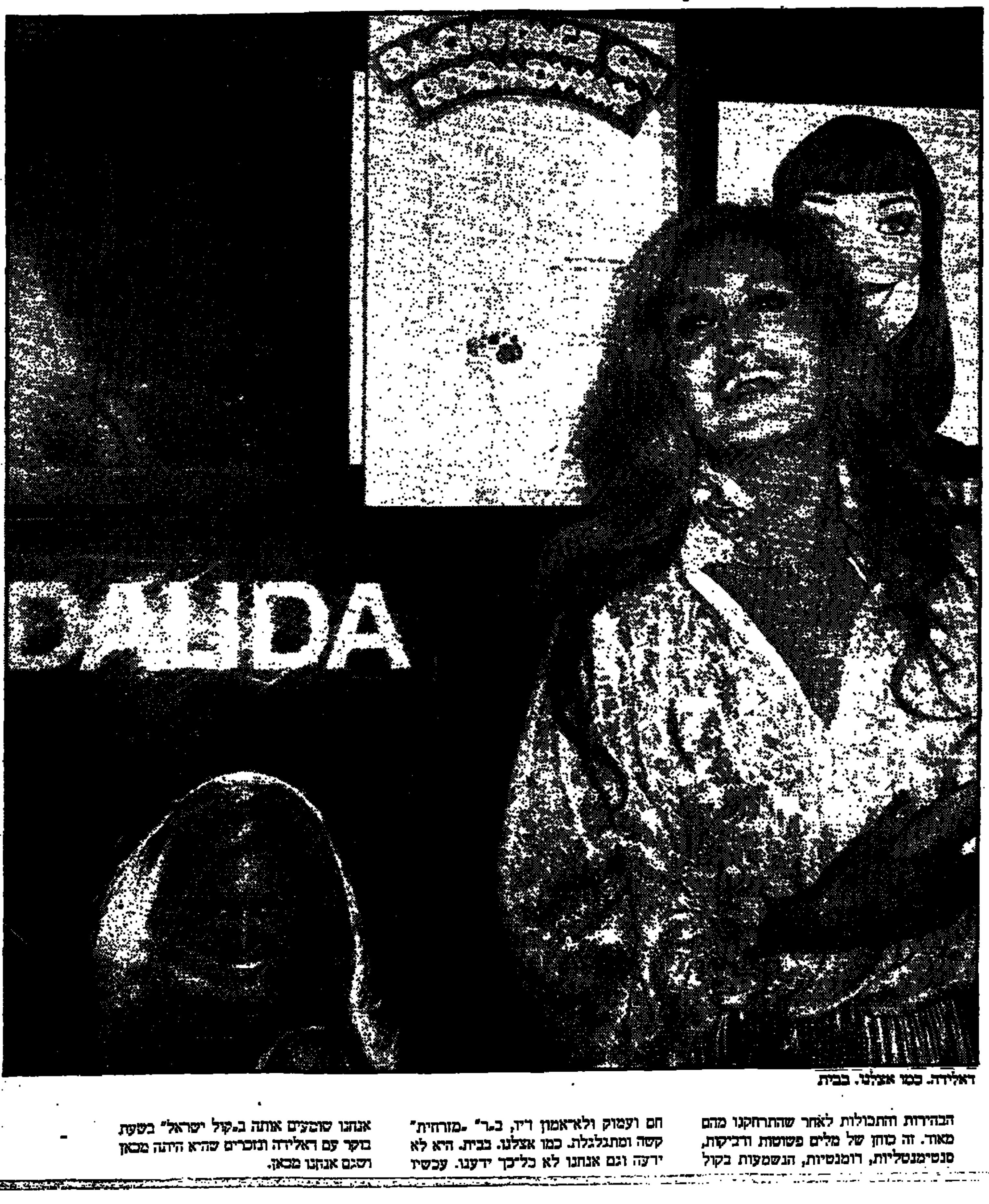

דאלידה. כמו אצלנו. בבית

שישי־אישי / אהוד מנור

ביום הולדתי

האור הזה פוצע את עיני
וכל ענן השט לו מעלי
ספינה אשר יצאה לדרך בלעדי.

החום הזה צורב את ראותי
וכל זיעה הקמה מעלי
כדור פורח שניתק מכל חוטי.

הכחול הזה מטביע את חושי
וכל משק כנפים מעלי
רכבת אחרונה אל ארץ אתמולי.

פעם דברו השמיים
בקולם כמו בראי ודאי;
פעם נתנו השמיים
את כל הבהור בידי;
פעם שמחו השמיים אתי
ביום הולדתי.

ציור מחשב – ידי